

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**METİNLERARASILIĞIN TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE
KULLANIMINA YÖNELİK BİR EYLEM
ARAŞTIRMASI: 7. SINIF ÖRNEĞİ**

**YASEMİN TUTKUN
15741024**

**TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. BAYRAM BAŞ**

**İSTANBUL
2019**

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**METİNLERARASILIĞIN TÜRKÇE
ÖĞRETİMİNDE KULLANIMINA YÖNELİK BİR
EYLEM ARAŞTIRMASI: 7. SINIF ÖRNEĞİ**

**YASEMİN TUTKUN
15741024**

**TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. BAYRAM BAŞ**

**İSTANBUL
2019**

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

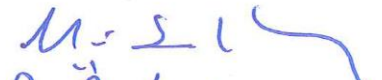
METİNLERARASILIĞIN TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE
KULLANIMINA YÖNELİK BİR EYLEM ARAŞTIRMASI:
7. SINIF ÖRNEĞİ

Yasemin TUTKUN
15741024

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih:

Tezin Savunulduğu Tarih: 26.06.2019

Tez Oy Birliği ile Başarılı Bulunmuştur

	Unvan Ad Soyad	İmza
Tez Danışmanı	: Doç. Dr. Bayram BAŞ	
Jüri Üyeleri	: Doç. Dr. Muhammed Eyyüp SALLABAŞ	
	Dr. Öğr. Üyesi Osman ÖZDEMİR	

İSTANBUL
HAZİRAN 2019

ÖZ

METİNLERARASILIĞIN TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KULLANIMINA YÖNELİK BİR EYLEM ARAŞTIRMASI: 7. SINIF ÖRNEĞİ

Yasemin TUTKUN

Haziran, 2019

Metinlerarasılık, her metnin bir veya birden çok metni kendi içinde erittiğini ve dönüştürdüğünü esas alan, bir metni iki veya daha çok metin arasındaki bir alışveriş, konuşma veya söyleşim olarak gören bir metinsellik ölçütüdür. Bu bakımdan metinlerarasılık bir metnin yazınsallığının temel unsurlarından biridir. Bu araştırmanın amacı mevcut öğretim sürecini metinlerarasılık kuramına göre yeniden yapılandırarak öğrencilerin metinde yer alan metinlerarası ilişkileri fark etmelerine zemin hazırlamak, metinlerarası ilişkileri diğer beceri alanlarında da kullanmalarını sağlamak ve bu yolla öğrencilerin üst düzey bilişsel süreçleri kullanarak metinler arası anlam kurmalarını ve metinler arası düşünceleri geliştirmektir. Bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden eylem araştırması ile desenlenmiştir. Yapılandırılan öğretim süreci 7. sınıf Türkçe ders kitabının “Milli Kültür” teması ile sınırlıdır. Çalışma kapsamında tema boyunca hedeflenen kazanımlara, uzman görüşü doğrultusunda metinlerarasılık ile ilişkilendirilerek hazırlanmış yeni kazanımlar eklenmiştir. İstanbul’da yer alan bir devlet okulunun 7. sınıf öğrencileri, amaçlı örnekleme ile araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Yapılan araştırmada veri toplama aracı olarak metinlerarasılık ile ilişkilendirilmiş etkinlik kağıtları, gözlem ve görüşme raporları, araştırmacı ve öğrenci günlükleri kullanılmıştır. Metinler arası okuma sürecinin öğrencilerin okumaya yönelik motivasyonlarına etkisini ölçmek için “Okuma Motivasyonu Ölçeği” kullanılmıştır. Elde edilen nitel verilerin analizinde etkinlik kağıtları içerik analizi; gözlem, görüşme raporları ve günlükler betimsel analiz ile raporlaştırılmıştır. “Okuma Motivasyonu Ölçeği”nden elde edilen veriler ise NCSS 2017 programı ile çözümlenmiştir. Elde edilen bulgulara göre metinlerarasılık kuramına bağlı olarak yapılandırılmış öğretim sürecinde öğrencilerin üst düzey bilişsel süreçleri daha fazla kullandıkları, metinler arası anlam kurmada ve metinler arası düşünmede süreç içinde anlamlı bir değişim olduğu belirlenmiştir. “Okuma Motivasyonu Ölçeği”nden elde edilen bulgular ise metinler arası okumanın öğrencilerin okumaya yönelik motivasyonlarında anlamlı bir farklılık yarattığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: metinlerarasılık, metinlerarası okuma, metinlerarası okur, Türkçe öğretimi.

ABSTRACT

AN ACTION RESEARCH ON THE USE OF INTERTEXTUALITY IN TURKISH TEACHING: SEVENTH GRADE SAMPLE

Yasemin TUTKUN

June, 2019

Intertextuality is a textuality measure that considers that each text melts and transforms one or more texts within itself, which sees a text as a shopping, conversation or dialogue between two or more texts. In this respect, intertextuality is one of the basic elements of the textuality of a text. The aim of this study is to reconstruct the current teaching process according to the intertextuality theory, to prepare the ground for the students to recognize the intertextual relations in the text, to use the intertextual relations in other skill areas, and to make students understand the meaning of the texts by using high level cognitive processes and to improve their thinking among the texts. This research is designed by action research in qualitative research methods. The structured teaching process is limited to the theme of “National Culture” of 7th grade Turkish textbook. Within the scope of the study, new acquisitions, which are prepared by associating with intertextuality in accordance with expert opinion, have been added to the achievements targeted. The 7th grade students of a public school in İstanbul constitute the study group of the research with purposive sampling. In the research, activity papers, observation and interview reports, researcher and student diaries related to intertextuality were used as data collection tools. In Reading Motivation Scale was used as a data collection tool to measure the effect of inter-text reading on students' motivation to read. Content analysis of activity papers in the analysis of qualitative data; observations, interview reports and diaries were reported with descriptive analysis. The data obtained from “Reading Motivation Scale” were analyzed with NCSS 2017 program. According to the findings, it was determined that students used higher level cognitive processes in the structured teaching process depending on the intertextuality theory, and there was a meaningful change in the process of thinking between the texts. Findings from “Reading Motivation Scale”

show that reading between texts creates a significant difference in students' motivation to read.

Key Words: intertextuality, intertextual reading, intertextual reader, Turkish teaching.

ÖN SÖZ

“İnsanın kanadı, gayretidir.”

Mevlâna

Yüksek lisans programına başladığım günden itibaren başarının ancak gayret ve emeğin karşılığında elde edilebileceğini ve gayret etmeyi istemenin başarmayı istemekten daha önemli olduğunu tecrübe etmemi sağlayan çok kıymetli tez danışmanım Doç. Dr. Bayram BAŞ’a tez sürecinde sağladığı sınırsız destek için sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Eğitim hayatıma kattıklarının yanı sıra bilime olan heyecanı, özdisiplini, azmi ve en önemlisi öğrencilerine olan sabrı ve sevgisi ile mesleki hayatıma kattıkları içinse ayrıca teşekkür ederim.

Tez süresince fikirleri ve idari bilgileriyle yanımda olan, araştırmanın belli aşamalarında katkılarını eksik etmeyen araştırma görevlisi arkadaşlarıma destekleri için çok teşekkür ederim.

Kadrosunda yer almaktan gurur duyduğum, mesleki gayretleri ve temsiliyetleriyle örnek aldığım meslektaşlarla çalışma imkânı bulduğum değerli kurumum Fatih İmam Hatip Ortaokuluna bu süreçte bana sağladığı imkanlar için sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Hayatımın her anında yanımda olan, aldığım her karara saygı duyan, beni her zaman destekleyen ve muhabbetleriyle hayatımı renklendiren ablalarım İmran, Şükran, Nuran ve abim Yasin’e bu süreçte de yanımda oldukları için çok şey borçluyum.

İçimdeki en büyük gücün çocuk sevgisi olduğunu benden önce keşfeden ve mesleğimi bunu dikkate alarak seçmem gerektiğini söyleyerek mesleki mutluluğu yakalayabilmemi sağlayan babam Memet Sıddık TUTKUN’a ve fikirlerime duyduğu saygıyla özsaygımı borçlu olduğum annem Fadime TUTKUN’a sonsuz şükranlarımı sunarım.

Son olarak öğrencilerim... Bu zamana kadar en çok onları okumayı sevdim ve en çok hazzı onları okurken aldım. Bu tezi onlara borçluyum ve bu yüzden hepsine minnettarım. Binlercesine, binlerce kez teşekkür ederim.

İstanbul; Haziran, 2019

Yasemin TUTKUN

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiv
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	xvi
KISALTMALAR	xvii
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.1.1. Problem Cümlesi	6
1.1.2. Alt Problemler	6
1.2. Araştırmanın Amacı	7
1.3. Araştırmanın Önemi	7
1.4. Sınırlılıklar	8
1.5. İlgili Araştırmalar	9
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	12
2.1. Dil ve Anlambilim	12
2.2. Metin	15
2.3. Metinlerarasılık	16
2.3.1. Metinlerarası Yöntemler	22
2.3.1.1. Ortakbirliktelik İlişkileri	22
2.3.1.1.1. Alıntı ve Gönderge	22
2.3.1.1.2. Gizli Alıntı-Aşıırma	23

2.3.1.1.3. Anıştırma	23
2.3.1.2. Türev İlişkileri.....	24
2.3.1.2.1. Yansılama (Parodi).....	24
2.3.1.2.2. Alaycı Dönüştürüm	25
2.3.1.2.3. Öykünme (Pastiş)	25
2.3.1.3. Ana Metinlerin Ciddi Dönüşümleri.....	26
2.3.1.3.1. Biçimsel Dönüşümler	26
2.3.1.3.2. Anlamsal Dönüşümler.....	27
2.3.1.4. Klişe-Basmakalıp Söz	27
2.3.1.5. Anlatı İçinde Anlatı (İç Anlatı)	28
2.3.2. Metinlerarası Okur	28
2.4. Metinden Anlam Kurma Şekilleri	30
2.5. Türkçe Dersi Öğretim Programının Metinlerarasılık Bakımından Değerlendirilmesi.....	33
3. YÖNTEM.....	38
3.1.Araştırmanın Modeli	38
3.2. Eylem Araştırması Süreci.....	40
3.2.1. Problemin Tespiti	42
3.2.2. Kuramsal Dayanakların Oluşturulması	42
3.2.3. Eylem Planının Geliştirilmesi	44
3.2.4. Eylem Planında Yer Alan Uygulama Sürecinin Aşamaları	46
3.2.4.1. Okul Yönetimi ile Yapılan Görüşmeler	46
3.2.4.2. Veli İzin Formları.....	47
3.2.4.3. Yeniden Yapılandırılmış “Milli Kültür” Teması	48
3.2.4.3.1. Metinlerarasılık Kuramına Dayalı Kazanımların Geliştirilmesi	48
3.2.4.3.2. Ders İşleme Sürecindeki Metinlerin Metinlerarasılık Bakımından İncelenmesi	49

3.2.4.3.3. Kazanımların Metinlere Göre Dağılımı	51
3.2.4.3.4. Metin-Kazanım-Etkinlik Örüntü Tablosunun Oluşturulması	52
3.2.4.4. Uygulamanın Gerçekleştirilmesi	54
3.3. Uygulama Takvimi	54
3.4. Araştırma Ortamı	56
3.5. Çalışma Grubu	57
3.6. Veri Toplama Araçları	59
3.6.1. Okuma Motivasyonu Ölçeği	60
3.6.2. Metinlerarasılık ile İlişkili Etkinlikler ve Çalışma Kağıtları	60
3.6.3. Araştırmacı ve Öğrenci Günlükleri	61
3.6.4. Yapılandırılmamış Gözlem Formu	62
3.6.4.1. Yapılandırılmamış Gözlem Formunun Hazırlanması	62
3.6.5. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	63
3.6.5.1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formunun Hazırlanması	63
3.6.6. Fotoğraf Kaydı	63
3.7. Veri Analizi	64
3.7.1. Nitel Veri Analizi	64
3.7.1.1. Metinlere Bağlı Olarak Hazırlanan Etkinliklerin Analizi	65
3.7.1.2. Araştırmacı ve Öğrenci Günlüklerinin Analizi	66
3.7.1.3. Yapılandırılmamış Gözlem Formunun Analizi	66
3.7.1.4. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formunun Analizi	66
3.7.2. Nicel Veri Analizi	67
3.8. Araştırmanın Geçerlilik ve Güvenirliği	67
3.9. Araştırma Sürecindeki Etik Uygulamalar	69
4. BULGULAR VE YORUM	70
4.1. Metinlerarası Yöntemlerle İlişkilendirilmiş Etkinliklerin ve Uygulamaların Gerçekleştirilme Düzeyine Yönelik Bulgular ve Yorum	70

4.1.1. Alıntının Gelişim Düzeyine Yönelik Bulgular ve Yorum	70
4.1.2. Türev İlişkilerindeki Gelişime Yönelik Bulgular ve Yorum	78
4.1.3. Göndergenin Gelişim Düzeyine Yönelik Bulgular ve Yorum	91
4.1.4. Söz Sanatlarını Kullanarak Metinlerarası İlişki Kurma Düzeyine Yönelik Bulgular ve Yorum.....	102
4.1.5. Biçimsel Dönüştürümün Gelişimine Yönelik Bulgular ve Yorum	103
4.1.6. Alt Bilgi-Ara Bilginin Gelişimine Yönelik Bulgular ve Yorum.....	105
4.1.7. Göstergelerarası İlişkinin Gelişimine Yönelik Bulgular ve Yorum.....	106
4.2. Uygulama Sürecinin Öğrencilerin Okuma Motivasyonu Üzerindeki Etkisine Yönelik Bulgular ve Yorum.....	113
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	120
5.1. Sonuç ve Tartışma	120
5.1.1. Metinlerarası Yöntemlerle İlişkilendirilmiş Etkinliklerin ve Uygulamaların Gerçekleşme Düzeyine Yönelik Sonuç ve Tartışma.....	120
5.1.2. Metinlerarası Okumanın Okuma Motivasyonuna Etkisine Yönelik Sonuç ve Tartışma.....	124
5.2. Öneriler.....	125
KAYNAKÇA	127
EKLER.....	131
Ek 1: Okuma Motivasyonu Ölçeği.....	131
Ek 2: Araştırmacı Günlüğü	133
Ek 3: Gözlem Formu	134
Ek 4: Geliştirilen Kazanımların Uzman Görüşü	136
Ek 5: Veli İzin Formu	138
Ek 6: Veli İzin Dilekçesi	139
Ek 7: Geçerlik Komitesi Toplantı Tutanağı	140
Ek 8: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu.....	141
Ek 9: 7. Sınıf “Millî Kültür” Teması.....	143

Ek 10: 7. Sınıf Milli Kùltür Teması Ek Etkinlikleri.....	169
ÖZ GEÇMİŞ.....	175

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Sınıflandırılmış Söylem Biçimleri	14
Tablo 2: Metinlerarasılık Bağlamında Hazırlanan Kazanımlar	49
Tablo 3: Metinlerde Yer Alan Metinlerarası İlişkiler	50
Tablo 4: Kazanımların Metinlere Göre Dağılımı	51
Tablo 5: Metin-Kazanım-Etkinlik Örüntü Tablosu.....	53
Tablo 6: Çalışma Grubu Haftalık Ders Programı	55
Tablo 7: Uygulama Takvimi	55
Tablo 8: Çalışma Grubunun Özellikleri.....	58
Tablo 9: Çalışma Grubunun Kitap Okumaya Yönelik Özellikleri.....	59
Tablo 10: Alıntının Temadaki Etkinliklere Dağılımı.....	71
Tablo 11: Yusufçuk Metni Ek Etkinlik 1'in Alıntı Bağlamında Analizi ve Frekans Dağılımı	73
Tablo 12: Anadolu'da Kilim Demek Metni 2. Etkinliğinin Alıntı Analizi ve Frekans Dağılımı	75
Tablo 13: Mevlâna Celaleddin-i Rumi Metni 5. Etkinliğinin Alıntı Bağlamında Analizi ve Frekans Dağılımı	76
Tablo 14: Mevlâna Celaleddin-i Rumi 8. Etkinliğinin Alıntı Bağlamında Analizi ve Frekans Dağılımı	78
Tablo 15: Türev İlişkilerinin Temadaki Etkinliklere Dağılımı	78
Tablo 16: Yusufçuk Metni Ek Etkinlik 2'nin Türev İlişkileri Bağlamında Analizi ve Frekans Dağılımı	81
Tablo 17: Yusufçuk Metni 4. Etkinliğinin Türev İlişkileri Bağlamında Analizi ve Frekans Dağılımı	83
Tablo 18: Karagöz Nedir? Metni 6. Etkinliğinin Türev İlişkileri Bağlamında Analizi ve Frekans Dağılımı	86
Tablo 19: Anadolu'da Kilim Demek Metni Ek Etkinlik 3'ün Türev İlişkileri Bağlamında Analizi ve Frekans Dağılımı	88
Tablo 20: Anadolu'da Kilim Demek Metni 6. Etkinliğinin Türev İlişkileri Bağlamında Analizi ve Frekans Dağılımı	89
Tablo 21: Göndergenin Temadaki Etkinliklere Dağılımı	92
Tablo 22: Yusufçuk Metni 2. Etkinliğinin Gönderge İlişkisi Bağlamında Analizi ve Frekans Dağılımı	94

Tablo 23: Karagöz Nedir? Metni 2. Etkinliğinin Gönderge İlişkisi Bağlamında Analizi ve Frekans Dağılımı	96
Tablo 24: Karagöz Nedir? Metni 8. Etkinliğinin Gönderge İlişkisi Bağlamında Analizi ve Frekans Dağılımı	99
Tablo 25: Anadolu'da Kilim Demek Metni 8. Etkinliğinin Gönderge İlişkisi Bağlamında Analizi.....	101
Tablo 26: Söz Sanatlarının Temadaki Etkinliklere Dağılımı	102
Tablo 27: Anadolu'da Kilim Demek Metni Ek Etkinliğinin Söz Sanatları Bağlamında Değerlendirilmesi	102
Tablo 28: Biçimsel Dönüştürümün Temadaki Etkinliklere Dağılımı	103
Tablo 29: Yusufçuk Metni 7. Etkinliğinin Biçimsel Dönüştürüm Bağlamında Analizi ve Frekans Dağılımı	104
Tablo 30: Anadolu'da Kilim Demek Metni 8. Etkinliğinin Biçimsel Dönüştürüm Bağlamında Analizi ve Frekans Dağılımı	105
Tablo31: Alt Bilgi-Ara Bilginin Temadaki Etkinliklere Dağılımı.....	106
Tablo 32: Göstergelerarası İlişkinin Temadaki Etkinliklere Dağılımı.....	107
Tablo 31: Ön Test-Son Test Okuma Motivasyonu Ölçeği Karşılaştırmaları.....	113
Tablo 32: Kitaplık Bulundurma Durumuna Göre Ön Test Son Test Okuma Motivasyon Ölçeği Karşılaştırmaları	115
Tablo 33: Evde Düzenli Okuma Saati Olması Durumuna Göre Ön Test Son Test Okuma Motivasyonu Ölçeği Karşılaştırmaları	117
Tablo 34: Hoşlanılan Metin Türüne Göre Ön Test Son Test Okuma Motivasyon Ölçeği Karşılaştırmaları	118

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Nitel Araştırma Döngüsü Modeli	4
Şekil 2: Eylem Araştırması Süreci Adımları	41
Şekil 3: Araştırmanın Kuramsal Basamakları	43
Şekil 4: Eylem Planı	45
Şekil 5: Uygulama Sürecinin Aşamaları	46
Şekil 6: Milli Kültür Temasının Hazırlanış Aşamaları.....	48
Şekil 7: Araştırmanın Uygulama Döngüsü.....	54
Şekil 8: Yusufçuk Metni Ek Etkinlik 1.....	72
Şekil 9: Alıntının Gelişimine Yönelik Hazırlanmış Etkinlik Kağıtlarından Örnekler	74
Şekil 10: Alıntının Gelişimine Yönelik Hazırlanmış Etkinlik Kağıtlarından Örnekler	75
Şekil 11: Alıntının Gelişimine Yönelik Hazırlanmış Etkinlik Kağıtlarından Örnekler	76
Şekil 12: Alıntının Gelişimine Yönelik Hazırlanmış Etkinlik Kağıtlarından Örnekler	76
Şekil 13: Mevlâna Celaleddin-i Rumi Metni 8. Etkinlik.....	77
Şekil 14: Alıntının Gelişimine Yönelik Hazırlanmış Etkinlik Kağıtlarından Örnekler	77
Şekil 15: Yusufçuk Metni Ek Etkinlik 2.....	79
Şekil 16: Ek Etkinlik 2 Örneği	80
Şekil 17: Yusufçuk Metni Ek Etkinlik 2 Örnekleri	81
Şekil 18: Yusufçuk Metni 4. Etkinlik Örnekleri.....	82
Şekil 19: Karagöz Nedir? Metni 6. Etkinlik	84
Şekil 20: Karagöz Nedir? Metni 6. Etkinlik Öğrenci Çalışması Örnekleri	85
Şekil 21: Anadolu'da Kilim Demek Metni Ek Etkinlik 3	86
Şekil 22: Anadolu'da Kilim Demek Metni Ek Etkinlik 3 Etkinlik Örnekleri.....	87
Şekil 23: Yusufçuk Metni 2. Etkinlik.....	92
Şekil 24: Yusufçuk Metni 2. Etkinlik.....	93
Şekil 25: Karagöz Nedir? Metni 2. Etkinlik	95
Şekil 26: Karagöz Nedir? Metni 8. Etkinlik	97

Şekil 27: Karagöz Nedir? Metni 8. Etkinlik Örneği	98
Şekil 28: Karagöz Nedir? Metni 8. Etkinlik Örneği	98
Şekil 29: Anadolu'da Kilim Demek Metni 8. Etkinlik Örnekleri	101
Şekil 30: Yusufçuk Metni 8. Etkinlik	103
Şekil 31: Yusufçuk Metni 7. Etkinlik Örneği	104
Şekil 32: Karagöz Nedir? Metni Ek Etkinlik 3	107
Şekil 33: Karagöz Nedir? Metni Ek Etkinlik 3 Öğrenci Çalışmaları Örneği	108
Şekil 34: Anadolu'da Kilim Demek Metni Ek Etkinlik 5	109
Şekil 35: Mevlâna Celaleddin-i Rumi Metni Ek Etkinlik 6	111
Şekil 36: Mevlâna Celaleddin-i Rumi Metni Ek Etkinlik 6 Öğrenci Çalışması Örneği	112

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1: Palimpsest	20
Fotoğraf 2: Araştırma Ortamı	57
Fotoğraf 3: Araştırma Ortamı	57
Fotoğraf 4-5: Ek Etkinlik 1 Hazırlık Süreci.....	73
Fotoğraf 6: Karagöz ve Hacivat İskoçya’da	85
Fotoğraf 7: Anadolu'da Kilim Demek Metni 6. Etkinlik.....	89
Fotoğraf 8: Anadolu'da Kilim Demek Metni 6. Etkinlik.....	89
Fotoğraf 9: Anadolu'da Kilim Demek Metni 6. Etkinlik Sınıf Ortamı.....	90
Fotoğraf 10: Mevlâna Celaleddin-i Rumi Metni 6. Etkinlik	91
Fotoğraf 11: Anadolu'da Kilim Demek Metni 8. Etkinliğinden Elde Edilen Ürünler	100
Fotoğraf 12: Mevlâna Celaleddin-i Rumi Metni 4. Etkinliğe Yönelik Araştırma Görselleri.....	110

KISALTMALAR

MAO: Metinler Arası Okuma

NCSS: Number Cruncher Statistical System

TDK: Türk Dil Kurumu

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemine, amacına, önemine, sınırlılıklarına ve araştırma ile ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

“Metin kelimesi bir kitabın içindeki kısımları, başlı başına tek bir konuyu, makaleyi veya birkaç paragraftan oluşan ve bir ana fikre sahip olan yazıları anlatmak için kullanılmaktadır” (Akyol, 2012). “Metin, Fransızca *texte*, İngilizcede ise *text* kelimeleri ile ifade edilmektedir. Bu kelimelerin kökeni ise Latince *tektus* kelimesine dayanmaktadır. *Tektus* Latince kumaş anlamına gelmektedir. Bu kelimeyle metinlerin oluşturulma süreci kumaşların dokunması sürecine benzetilmektedir. Kumaş nasıl ki iplerin tek tek örülmesiyle oluşuyorsa metinler de kelimelerin tek tek birleşmesinden bir araya gelmektedir” (Şengül, 2012).

Son yıllarda *metin* kelimesi semantik açıdan ele alınarak sınırları genişletilmiş ve gösterge kavramı üzerinden yeni bir boyut kazanmıştır. Göstergebilim (semiotik) dilsel metinlerin dışında üzerinde anlam kurulabilen resim, müzik, grafik, folklor vb. ürünleri yeni bir dokuma yani *text* olarak kabul etmektedir. “Dilsel metinler; hikayeler, kitap bölümleri, şiirler, makaleler, masallar vb. yazılımlardan oluşurken; semiotik metinler resimler, fotoğraflar, filmler, şarkılar, dramalar, haritalar, grafikler, beden dili vb. işaret ve çizimlerden oluşmaktadır” (Akyol, 2012). Metinlerin anlam kurma sürecine etkisi ele alındığında bir metnin sadece dilsel göstergelerle sınırlı olmadığı, belirli bir düşünce üzerine kurulmuş çeşitli göstergelerin de anlam kurma sürecinde etkili olduğu görülmektedir.

Metinler üzerinden işlenen Türkçe derslerinde, öğretim programında yer alan kazanımlar tematik olarak hazırlanmış ders kitapları aracılığıyla öğrencilere sunulmaktadır. Öğrencilerin metinlerden anlam kurma süreci hazırlanan ders kitaplarındaki metinler ve metne bağlı etkinliklerle gerçekleştirilmektedir. Bu bakımdan *metin* kavramı bu araştırmanın problem durumu tespit edilirken üzerinde durulması gereken temel kavramı ifade etmektedir.

“Öğrencilerin metinden anlam kurma süreci nasıl daha etkili hale getirilir?” sorusu problem durumu tespit edilirken araştırmacıya yol gösteren ve araştırmacıyı metinlerarasılık kuramına götüren temel sorudur. Nitekim metinlerarası anlam kurma okuyucuyu yüksek seviyeli bilişsel süreçleri kullanmaya yöneltir. "Metinlerarası anlam kurmada, metinlerden (anamlardan) metin üretme vardır. Bu tür anlam kurmada okuyucu üst düzey bilişsel süreçleri kullanır” (Akyol, 2012).

Problem durumu tespit edilirken ön literatür taraması yapılmış ve metinlerarasılık ile ilgili olarak Kubilay Aktulum'un "Metinlerarası İlişkiler (2014), Metinlerarasılık/Göstergelerarasılık (2011), Sinema ve Metinlerarasılık (2018), Müzik ve Metinlerarasılık (2017), Folklor ve Metinlerarasılık (2013)" kitapları ile ulusal tez merkezinde metinlerarasılıkla ilgili yapılmış tezler incelenerek araştırmanın temelini oluşturacak problem durumu belirlenmeye çalışılmıştır.

Bu araştırmada tektus (dokuma) kavramı üzerinden açıklanmaya çalışılan metin sözcüğü, metinlerarası ilişkilerle ele alınmıştır. Bu noktada bir metnin çeşitli göstergelerle ilişkili olabileceği ve anlam kurma sürecinde daha önce yazılmış metinlerin de ana metin üzerindeki etkisi kuramsal çerçevenin odak noktasını oluşturmaktadır.

Bakhtine'nin (1975) "Yalnızca 'yalnız Âdem' bütünüyle söyleşimci yöntemden kurtulabilir." sözü metinlerdeki çok katmanlılığı ve çok sesliliği incelemeye yönelik bir yol izlenmesi gerektiğini söylemektedir. Metindeki gerçek anlama ulaşma ancak bu çok sesliliği duyumsama ile mümkün olacaktır.

Metin ve anlam kurma arasındaki bu bağ araştırmanın problem durumu tespit edilirken kuramsal çerçevenin de oluşmasını sağlamıştır. Yıldırım ve Şimşek'e göre (2013) kuramsal çerçevenin var olduğu bir araştırmada, araştırmacı önemli avantajlara sahiptir. Kuramsal çerçeve araştırmacıya, problemiyle ilgili boyutların tanımlanmasında, bunların birbiriyle olan ilişkilerinin saptanmasında, bilgi toplama araçlarının boyutlarının belirlenmesinde ve analiz aşamasında kullanılacak temaların seçilmesinde yardımcı olur.

Problem durumunu tespit etmek bilimsel bir araştırmanın en önemli bölümüdür. Tespit, kelime anlamı olarak TDK'ye göre bir şeyi sağlam bir biçimde yerleştirme, yerinden oynamaz duruma getirme, saptama (1), bir durumu kuşkuya düşürmeyecek biçimde gösterme (2), belirleme (3) ve sabitleme (4) anlamlarını taşımaktadır.

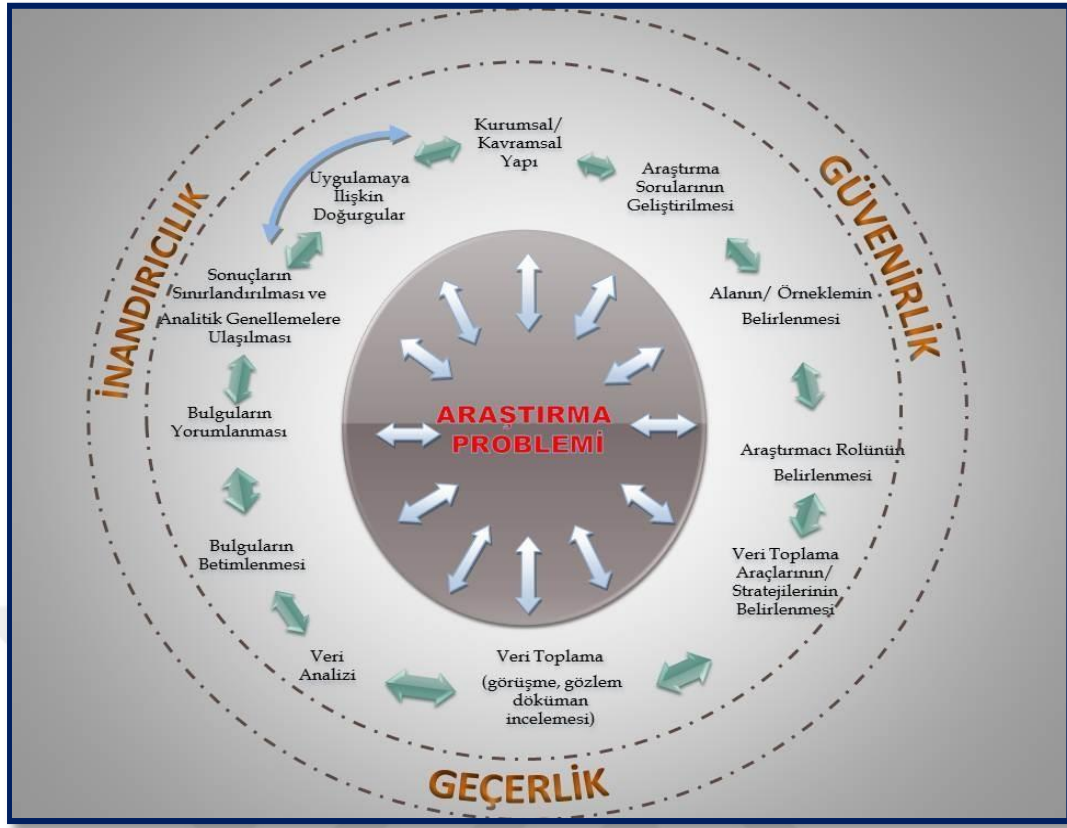
Araştırma probleminin sağlam bir temele dayanması ve yapılacak bilimsel çalışmanın sonraki aşamalarda planlı bir şekilde ilerlemesi için problem durumunun doğru tespit edilmesi gerekmektedir.

Nitel araştırma yapan araştırmacıların üç önemli konu üzerinde dikkatle durmaları gerektiğini belirtmektedir. Bunlardan ilki, araştırmaya temel oluşturacak kuramsal bir çerçevenin açık bir biçimde oluşturulmasıdır. İkincisi, araştırmanın sistematik ve yapılabilir, aynı zamanda da esnek bir araştırma deseni oluşturmasıdır. Üçüncü önemli konu yapılan araştırmayı okuyucunun anlayabileceği bir şekilde tutarlı ve anlamlı bir doküman haline getirip sunmaktır (Marshall ve Rossman, 1999, akt. Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırma problemi yukarıda açıklanan üç boyutu da derin bir biçimde etkilemektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Nitel bir araştırmada belirlenecek olan araştırma problemi yukarıda belirtilen üç temel basamağı etkileyecek olduğundan araştırma problemini bu basamaklara dikkat ederek tespit etmek araştırmanın diğer aşamalarının planlı bir şekilde ilerlemesini sağlayacaktır.

Araştırma problemi nitel bir araştırmanın merkezinde yer alır ve diğer tüm süreçleri doğrudan etkiler. Bu bakımdan doğru tespit edilmesi ve doğru yapılandırılması gerekmektedir.

"Nitel araştırmanın tüm aşamaları doğrusal bir süreç değil, etkileşime dayalı bir süreç içinde gerçekleşmektedir" (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Şekil 1' de verilen modelde bu sürecin aşamaları yer almaktadır.

Şekil 1: Nitel Araştırma Döngüsü Modeli

"Araştırma probleminin belirlenmesinde üç temel kaynak önemli rol oynar. İlki araştırma yapılmak istenen alanla ilgili kuram ve araştırma alanyazını, ikincisi araştırmacının bireysel ve mesleğe dönük deneyimleri, üçüncüsü ise ilgili alanda karşılaşılan toplumsal sorunlardır" (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Yapılan bu araştırmanın kuramsal dayanağını metinlerarasılık (intertextuality) kuramı oluşturmaktadır. Metinlerarasılık kuramına bağlı olarak ortaya çıkan metinlerarası okuma öğrencilerin anlam kurmada üst düzey bilişsel süreçleri kullanmasını sağlamaktadır. Araştırmacının bireysel ve mesleğe yönelik deneyimleri problem durumunu belirlerken metinlerarası okumaya yönelmesinde önemli bir rol oynamıştır. Bu süreçte problem durumunun sağlam temellere dayandırılarak tespit edilmesi için araştırmacı tarafından çeşitli bilimsel çalışmalar yapılmış ve bunlardan biri bildiri olarak sunulmuştur.

İlk olarak 2017-2018 eğitim öğretim yılının birinci döneminde araştırmacı tarafından görev yaptığı okulda "Metinlerarasılığın Türkçe Eğitiminde Kullanımına Yönelik Etkinlik Örneği" adlı bir çalışma yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu amaçlı örnekleme yoluyla 8. sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Amaçlı örneklemenin ardından

araştırmacının dersine girdiği 8. sınıflar arasından seçkisiz atama yolu ile çalışma grubu belirlenmiştir. Araştırmada kullanılan etkinlik, Dörtel yayınlarına ait 8. sınıf Türkçe ders kitabının "İletişim" temasında yer alan "Bilgin ile Hoca" metni esas alınarak hazırlanmıştır.

"Metindeki İzleri Bulalım" isimli etkinlikte görseller ve alıntılar yoluyla belli ipuçları verilerek ve çağrışımlar oluşturularak hazırlanan etkinlik kağıtları öğrencilere dağıtılmıştır. Ardından metinlerarası yöntemler esas alınarak ve uzman görüşüne başvurularak metne bağlı anlam kurma soruları oluşturulmuştur. Hazırlanan sorular çalışma kâğıdı şeklinde öğrencilere dağıtılmış, verilen cevaplar sayısallaştırılarak analiz edilmiştir. Deney ve kontrol gruplarıyla çalışılan bu araştırmada kontrol grubuna da metne bağlı soruların yer aldığı çalışma kâğıdı dağıtılmış ve verilen cevaplar sayısallaştırılarak analiz edilmiştir. İki grubun verdiği cevaplar karşılaştırıldığında Türkçe dersi işleme sürecinde yapılan etkinliklere bağlı olarak öğrencilerin okudukları metinde yer alan metinlerarası ilişkileri tespit etme ve metinlerarası anlam kurma süreçlerinde anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiştir.

Elde edilen sonuçlardan hareketle 2017-2018 eğitim öğretim yılının ikinci döneminde benzer bir çalışma yarı-deneysel araştırma yöntemiyle "Duygular" teması boyunca uygulanmıştır. Amaçlı örnekleme ve seçkisiz atama yoluyla belirlenen deney grubu araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Yıllık planda yer alan okuma-anlama kazanımları esas alınarak çalışma kitabında yer alan metne bağlı etkinlikler yeniden tasarlanmış ve deney grubuna uygulanmıştır. Kontrol grubundaki ders işleme süreci ise çalışma kitabında yer alan etkinliklere hiçbir müdahalede bulunulmadan devam etmiştir. Uygulama sürecinin sonunda temaya bağlı okuma anlama kazanımları esas alınarak ve uzman görüşüne başvurularak metinlerarası yöntemlerle ilişkili bir ölçme aracı geliştirilmiştir. Hazırlanan ölçme aracı deney ve kontrol gruplarına uygulandıktan sonra güvenirlik hesaplamaları ve madde analizleri yapılmış, zayıf olan maddeler elenerek teste son hali verilmiştir. Öğrencilerin başarı durumları bağımsız değişkenler için t testi ile analiz edilmiş ve raporlaştırılmıştır. Deney-kontrol grubundan elde edilen sonuçlara göre metinlerarası okumaya yönelik hazırlanan etkinliklerin öğrencilerin okudukları metinlerde yer alan metinlerarası ilişkileri fark etme ve metinlerarası anlam kurma düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu belirlenmiştir.

Yapılan ön araştırmada mevcut araştırmanın problem durumunu tespit etmeye yönelik önemli bulgular elde edilmiştir. Nitekim, “Bir araştırmanın tamamlandığı yerde yeni bir araştırmaya temel oluşturabilecek kuramsal ya da kavramsal bir çerçeve oluşmaktadır” (Yıldırım ve şimşek, 2013). Öncelikle pilot uygulamanın en zor aşamasını, mevcut okuma anlama kazanımlarının metinlerarası yöntemlerle ilişkilendirilmesi kısmı oluşturmuştur. Türkçe dersi öğretim programında MAO'ya yönelik kazanımlar yer almaktadır ancak bu kazanımların kuramsal temelle ilişkilendirildiğinde yetersiz kaldığı ve çalışma kitabında yer alan etkinliklerin MAO'yu desteklemediği tespit edilmiştir.

Yukarıda kısaca değinilen ön araştırmalar mevcut araştırmanın problem durumunu belirlerken araştırmacının problemi daha iyi analiz etmesini ve araştırmanın bütün sürecine etki eden problem durumunun daha açık bir biçimde belirlenmesini ve temellendirilmesini sağlamıştır.

Son yıllarda yapılan çalışmalar metinlerarası okumanın okuma-anlama sürecindeki etkisini ve önemini ortaya koymaktadır. Yapılan bu araştırmada da ön araştırmalardan hareketle uygulamadaki boşluklar tespit edilmiş ve problem durumu bunların çözümlüne yönelik belirlenmiştir. Araştırma yapılacak alana dair yukarıda da belirtilen deneyimler problemin önemine dair önemli bilgiler vermektedir. Araştırmanın var olan ve ulaşılabilecek kaynaklar göz önünde bulundurularak yapılacak olması da problem durumunun yapılabilirliğini mümkün kılmaktadır.

1.1.1. Problem Cümlesi

Metinlerarasılık kuramına göre yapılandırılmış Türkçe derslerinin uygulama süreci nasıl gelişmektedir?

1.1.2. Alt Problemler

- Metinlerarası yöntemlerle ilişkilendirilmif etkinliklerin ve uygulamaların öğrenciler tarafından gerçekteştirilme düzeyi nasıldır?

1. Metinlerarası okumada alıntıya yönelik gelişim nasıldır?

1.1. Metinde yer alan öz alıntıları belirleme düzeyi nasıldır?

1.2. Metinde yer alan anonim alıntıları belirleme düzeyi nasıldır?

1.3. Metinde yer alan alıntıların metne katkısını değerlendirme düzeyi nasıldır?

2. Metinde yer alan alt bilgi/ara bilginin metni anlamaya yönelik katkısını değerlendirme düzeyi nasıldır?

3. Metinlerarası okumada türev ilişkilerine yönelik gelişim nasıldır?

3.1. Metne ait içeriğin farklı metinlerde ele alınışını fark etme düzeyi nasıldır?

3.2. Aynı içeriğe ait farklı metinleri dil ve anlatım özellikleri bakımından değerlendirme düzeyi nasıldır?

3.3. Efsane, destan vb. tarihi metinlerin yeniden yazılmış örneklerini dil ve anlatım özellikleri bakımından karşılaştırma düzeyi nasıldır?

4. Metinlerarası okumada göndergeye yönelik gelişim nasıldır?

4.1. Okuduğu metinde yer alan göndergeleri belirleme düzeyi nasıldır?

4.2. Okuduğu metinde yer alan göndergelerin metinler arasında nasıl bir ilişki başlattığını değerlendirme düzeyi nasıldır?

5. Metinde yer alan söz sanatlarını tespit ederek metinlerarası ilişki kurma düzeyi nasıldır?

6. Metinlerarası okumada biçimsel dönüştürmeye yönelik gelişim nasıldır?

7. Farklı metinsel ürünleri (belgesel, çizgi film, karikatür, haber yazısı) anlam ilişkisi bakımından eşleştirme düzeyine yönelik gelişim nasıldır?

• Çalışma grubundaki öğrencilerin "Okuma Motivasyonu Ölçeği" ön test-son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı metinlerarası ilişkilerle düzenlenmiş bir öğretim süreci hazırlamak ve bu öğretim sürecinin metinlerarası anlam kurmada ve metinlerarası yöntemleri kullanmada öğrencilerde ne gibi değişiklikler yarattığını gözlemlemektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Türkçe dersi öğretim sürecinde önemli bir materyal olan ders kitabı iki açıdan ele alınmaktadır: Metinler ve etkinlikler. Öğretim sürecinin uygulayıcısı olan öğretmenler için önemli bir ders işleme materyali olan ders kitaplarının, ana dili eğitiminde istendik davranışları öğrencilere kazandırması beklenmektedir. Bu bağlamda ders kitaplarında

yer alan metinlerin seçimi kadar anlam kurma sürecinde öğretmeni yönlendiren etkinliklerin niteliği de oldukça önemlidir. Ders kitaplarında yer alan etkinlikler öğretim sürecinde öğretmenleri yönlendirmekte ve aynı zamanda sınırlamaktadır.

Alanyazın tarandığında metinler üzerinden anlam kurmada metin içi ve metin dışı anlam kurma üzerinde sıkça durulmasına rağmen metinlerarası anlam kurma ile ilgili çalışmalar son yıllarda yapılmaya başlanmıştır. Ders kitaplarında yer alan metinlerin ve öğretim sürecinde daha önce kullanılan çalışma kitaplarının metinlerarasılık bakımından incelenmesi son yıllarda araştırma konusu olarak ele alınmış ancak eğitim ortamlarında uygulamaya yönelik çok az çalışma yapılmıştır.

Bu araştırma, daha önce yapılan ön araştırmalardan da hareketle tespit edilen eksikliklerin giderilmesi ve uygulamada oluşacak problemlere karşı çözüm üretmesi bakımından önemlidir.

1.4. Sınırlılıklar

- Araştırma sürecinde çalışma grubuna uygulanacak etkinlikler 7. sınıf "Milli Kültür" teması ile sınırlandırılarak hazırlanmıştır.
- Metinlerarası okumayı geliştirmeye yönelik önerilen kazanımlar ve hazırlanan etkinlikler sadece 7. sınıf düzeyinde uygulamaya dahil olacaktır.
- Çalışma grubunda uygulanacak etkinliklerin içerik analizi metinlerarası okumaya yönelik gerçekleşme düzeyi ölçülecek kazanımlarla sınırlıdır.
- Yapılan araştırmadan elde edilen bulgular çalışma grubunda yer alan öğrencilerle sınırlıdır. Araştırmadan elde edilen bulguların herhangi bir evrene genellenmesi araştırmanın amacına dahil değildir.
- Araştırma sürecinde hedeflenen kazanımlar temaya bağlı kazanımlarının yerini alacak şekilde değil mevcut kazanımlara ekleme yapılacak şekilde temaya dağıtılmıştır.
- Araştırmanın aynı zamanda alt problemlerini oluşturan kazanımların geçerliliği uzman görüşleri ile sınırlıdır.
- Araştırma sürecinde uygulanan etkinliklerin; gözlem, görüşme ve günlük formlarının güvenilirliği uzman görüşleri ile sınırlıdır.
- Öğrencilerin uygulama sürecinde gönüllü olarak yer almaları ve çalışmalara istekli bir şekilde katılmalarına yönelik veriler öğrenci günlükleri ile sınırlıdır.

- Araştırma sürecinde önerilen kazanımlar ve kazanımlara bağlı olarak hazırlanan etkinlikler metinlerarasılık kuramına bağlı metinlerarası yöntemlerle sınırlıdır.
- Araştırma sürecinde uygulanan okuma motivasyonu ölçeğinde analiz edilen ve araştırmanın bağımlı değişkeni olan motivasyona etkin eden bağımsız değişkenler evde kitaplık olma durumu, düzenli okuma saati ve okumada en çok tercih edilen metin türleri ile sınırlıdır.

1.5. İlgili Araştırmalar

Metinlerarasılık, yurt içinde ve yurt dışında yapılan bilimsel çalışmalarda daha çok dilbilim alanında ele alınmış bir konudur. Metinlerarası okur kavramı ile metin ve okuyucu arasındaki etkileşim alanyazında tartışılmaya başlanmış ve anlam kurma sürecinde metinlerarası ilişkilerin önemine dikkat çekilmiştir.

Yurt içinde metinlerarasılık üzerine yapılan çalışmalar ağırlıklı olarak dilbilim temelli çalışmalardır. Eğitim alanında yapılan çalışmaların sayısı oldukça sınırlıdır. Kuramsal çerçevenin oluşturulması sürecinde dilbilim alanında yapılan çalışmalar mevcut araştırma için önemli bir kaynak sağlasa da bu bölümde yapılan araştırmayla bağlantılı olacak şekilde özellikle ana dili eğitiminde yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

Yapılan çalışmalar sözcüğün farklı yazımları dikkate alınarak (metinlerarasılık, metinler arasılık, metinlerarası, metinler arası ve metinsel aşkınlık) araştırılmıştır ve ulaşılan tezler yazım şekline dikkat edilerek sınıflandırılmıştır.

"Metinlerarasılık" sözcüğü üzerinden ulusal tez merkezinde yapılan tarama sonucunda 26 teze ulaşılmıştır. Bunlardan üçü eğitim öğretim alanında yapılmış çalışmalardır.

Güler (2018) "Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcı Metinlerinde Metinlerarasılık" başlıklı yüksek lisans çalışmasında öğrencilerin yaratıcı metinlerindeki metinlerarası kavramını kullanma düzeylerini tespit etmeyi amaçlamıştır. Öğrencilerin yaratıcı yazma sonucu oluşturdukları metinler araştırmacı tarafından hazırlanan metinlerarasılık envanteri ile değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonucunda öğrenciler tarafından en sık kullanılan metinlerarası öge klişe (%40), en az kullandıkları metinlerarası öge ise düşüncüyü çalma (%2) olarak tespit edilmiştir. Diğer metinlerarası ögelerin ise çok az düzeyde kullanıldığı belirtilmiştir.

Kolcu (2017) "Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarının Metinlerarasılık Niteliği Üzerine Bir Değerlendirme" başlıklı yüksek lisans çalışmasında uzman görüşü alarak hazırladığı "Metinlerarasılık Değerlendirme Formu" ile 2016-2017 eğitim öğretim yılında okutulan 5,6,7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin metinlerarasılık niteliğini belirlemeyi ve değerlendirmeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda metinlerarası unsurların Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde belirli bir düzende bulunmadığı ve metin türlerine göre sistemli bir dağılım göstermediği belirtilmiştir.

Aydın (2017) "Almanca'nın Yabancı Dil Olarak Öğretildiği 'Lagune 1,2,3; Netzwerk A1, A2, B1 ve Aussichten A1, A2, B1' Ders Kitaplarında Kullanılan Söz Sanatlarının Metinlerarasılık Bağlamında Değerlendirmesi" adlı çalışmasında söz sanatlarının yabancılara Türkçe öğretimi için hazırlanmış ders kitaplarında yer almasının önemi ve ders kitaplarının söz sanatları bağlamındaki işlevi üzerine bir çalışma yapmıştır.

"Metinler arasılık" sözcüğü üzerinden yapılan taramada 1 teze ulaşılmıştır. Eğitim öğretim alanında yapılan bu çalışmada Çelebioğlu (2007) "Metinler Arasılık Kavramı ve Bu Kavramın Türk Edebiyatı Öğretim Programına Göre Hazırlanmış Dokuzuncu ve Onuncu Sınıf Türk Edebiyatı Kitaplarında Okutulan Şiir Metinlerinde Uygulanabilirliğinin Değerlendirilmesi" ne yer vermiştir. Dokuzuncu ve onuncu sınıf ders kitaplarında yer alan şiir metinlerinin incelendiği bu çalışmada metinlerin dağılımında bir sonraki yıla gönderim olup olmadığı da araştırmanın alt problemlerinden birini oluşturmaktadır. Yapılan araştırmada metinlerin ders kitabına sistemli bir şekilde yerleştirilmediği ve sınıflar arasında gönderim yapılmadığı belirtilmiştir.

"Metinler arası" sözcüğü üzerinden yapılan taramada 5 teze ulaşılmıştır. Bunlardan biri Çelebioğlu (2017) tarafından hazırlanan ve yukarıda kısaca değinilen çalışmadır. Yapılan taramada hazırlanan beş tez içinden eğitim öğretim alanında yapılmış iki teze ulaşılmıştır.

Ünal (2007) "Metinler Arası Okumanın Okuduğunu Anlamaya Etkisi" başlıklı doktora tezinde deneysel bir çalışma gerçekleştirmiştir. Ünal, sorular yoluyla oluşturduğu metinler arası anlam kurma sürecinin okuduğunu anlamaya etkisini 'bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez, değerlendirme' basamaklarında ölçmüştür. Deney-kontrol gruplarıyla çalışılan araştırmada metinler arası okumanın yapıldığı deney grubunun

başarı puanları ile metinler arası okumanın yapılmadığı kontrol grubunun başarı puanları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir.

Akdal (2011) "Metinler Arası Okuma Yaklaşımının İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcı Yazma Becerilerine Etkisi" başlıklı yüksek lisans tezinde ön test-son test kontrol gruplu desen kullanmıştır. Araştırmada, ders işleme sürecinde metinler arası okuma yaklaşımı kullanılmış ve yaratıcı yazma sonucunda elde edilen çalışmalar yaratıcı yazma rubriği ile değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda metinler arası okuma yaklaşımının uygulandığı deney grubu öğrencilerinin yazma becerilerinde kontrol grubundaki öğrencilere oranla anlamlı bir gelişim saptandığı belirlenmiştir.

"Metinsel aşkınlık" üzerinden ulusal tez merkezinde yapılan taramada iki teze ulaşılmıştır. Bunlardan Gülşah DURMUŞ' a ait (2017) "Metinsel Aşkınlık Kuramına Göre Düzenlenen Metin İşleme Süreçlerinin Okuduğunu Anlama Becerisine ve Okuma Tutumuna Etkisi" başlıklı doktora tezi ile Tuba CEBECİ'ye ait (2018) "Ortaokul (5-8. Sınıf) Türkçe Dersi Çalışma Kitaplarında Metinsel Aşkınlık" başlıklı yüksek lisans tezlerine erişilmiştir.

Durmuş (2017) "Metinsel Aşkınlık Kuramına Göre Düzenlenen Metin İşleme Süreçlerinin Okuduğunu Anlama Becerisine ve Okuma Tutumuna Etkisi" başlıklı doktora tezinde karma yöntemlerin "Açıklayıcı Sıralayıcı Desen" i ile çalışmasını desenlemiştir. Araştırmanın ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel boyutunda 7. sınıflardan 54 öğrenci araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Araştırmanın nitel verilerini hazırlanan görüşme formları oluşturmuştur.

Araştırmanın sonucuna göre öğrencilerin okuduğunu anlama başarı testi son test puanları, deney grubu lehine anlamlı bir farklılık göstermektedir. Okumaya yönelik tutum ölçeği ön test-son test puanları istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Araştırma bulgularına göre evde kitaplık olması okuduğunu anlama ve tutum üzerinde anlamlı bir bağımsız değişkenken; cinsiyet, anne mesleği, baba mesleği, ailenin aylık geliri, evde kitap okuma saati düzenlenmesi ve hoşlanılan metin türü değişkenlerinin okuduğunu anlama becerisi ve okumaya yönelik tutum üzerinde istatistiksel olarak anlamlı birer bağımsız değişken değildir.

Araştırmanın nitel boyutundan elde edilen veriler öğrencilerin yapılandırılan öğretim sürecinden genel anlamda memnun olduklarını göstermektedir.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Dil ve Anlambilim

Dil, bir iletişim aracı olmasının yanı sıra kültürün en temel ögesi olma özelliği ile çok eski zamanlardan itibaren merak konusu olmuş ve araştırılmıştır. TDK'ye göre dil, insanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşmadır. Bu tanımdan hareketle dilin sadece kelimeler üzerinden değil belli semboller veya işaretler aracılığı ile de iletişimi sağladığı düşünülürse anlama sürecinde dilin ele alınışı ve bu konudaki yaklaşımların ortaya konması ana dili eğitimi adına yapılan bu araştırma için de oldukça önemlidir.

Metinlerarasılığın göstergelerarasılık ile ilişkisi, dil ve gösterge arasındaki ilişkinin ise anlam üzerindeki etkisi araştırmanın kavramsal boyutunu daha iyi çerçevelendirmek adına kuramsal zemine anlambilimi yerleştirmeyi gerekli kılmaktadır. Dilbilimin inceleme alanlarından biri olan anlambilimin metinler üzerindeki incelemeleri, araştırmanın dilbilimsel boyutunda yer alan metinlerarasılığın daha iyi açıklanmasını sağlayacaktır.

Semantik; dilsel göstergelerin, gösterge dizilerinin ya da bir başka deyişle sözcük ve tümcelerin kavramsal boyutunu anlamlandırmaya çalışan bir bilim dalıdır (İlhan, 2018, 5).

Anlambilim, çoğunlukla dilde anlam araştırmasıdır. Dil, bölge haritaları gibidir, ilişkileri doğru şekilde gösterebilir veya göstermeyebilir. Bazı ilişkiler, bu rekreasyonların doğası gereği karmaşıklığı nedeniyle veya zaman içinde olduğu kadar uzayda da yayıldıkları için haritaya uymakta zorlanırlar (F. H. George, 1964, 19).

Yapılan tanımdan da anlaşıldığı üzere dillerin tam olarak haritalaştırılması düşüncesi doğru değildir ancak haritalar üzerinden tanımlanabileceği ve haritanın bir metafor olarak kullanılabileceğini söylemek mümkündür.

George’a göre “Dilde doğruyu veya yanlışlığı, geçerli argümanları ve bu ikisinin birleşimini tüm insan bilgisinin temeli olarak söyleyebiliriz. Kelimelere dökülmeyenin bilgiyi teşkil etmediğini bile iddia edebiliriz, ancak bu oldukça uç bir görüş olarak kabul edilebilir” (1964, 19)

Anlambilim, fikirlerimizin ve fikirlerimiz doğrultusunda anlamın dil üzerinden nasıl oluştuğunu ortaya koymasını bakımından dilbilim ile yakından bağlantılıdır. Anlambilim ve dilbilim arasındaki bu yakınlık metinlerin oluşum sürecinde anlamın kelimeler üzerinden nasıl yapılandırıldığını ve nasıl organize edildiğini anlamamızı sağlamaktadır. Aynı zamanda metinlerin incelenmesi sürecinde de dilbilime referans olma özelliğı taşımaktadır.

Dilbilimin iki ana dalının, kelimelerin kökeni ile ilgili etimoloji ve kelimelerin anlamlarıyla ilgili anlambilim olduğunu söyleyebiliriz (George, 1964, 20).

Anlambilime dair yapılan araştırmalar incelendiğinde semantiğın araştırma alanının sadece bilimsel ya da rasyonel düşünce ile sınırlı olmadığı görölmektedir. Çünkü dil aynı zamanda ikna etmek, değerlendirmek, duyguları yorumlamak için kullanılabilir. Dilin bu niteliğı bilimsel tarafının yanı sıra anlatımdaki etkisini de ortaya koymaktadır.

“Semantiğın kapsam alanı dilimizi tecrübelerimizle ilişkilendirme biçimimiz yani referans ve dilsel anlam ilişkileridir” (İlhan, 2018, 6) Zihnimiz belli sözcükleri gönderim ve semboller aracılığı ile sınıflandırır ve bu yolla belli sözcükleri zihnimizde oluşturduğumuz başlıklar içinde toplarız. Zihnin kendi kavram haritalarını oluşturması, dilin gönderimler ve sembollerle gerçekleşen oluşum sürecini göstermektedir.

Anlambilim, dil ile bağdaştırılsa da dil, gerçeklerin yanı sıra dünyamızın görüşlerini, duygularını ve diğeri özelliklerini de ifade eden önemli bir araçtır. “Dil, açıklığa kavuşturmak yerine gerçekleri gizlemek için kullanılabilir. Gereksiz yere sıradan bilgi aktarmadan, duygu ve his uyandırmak, bakış açısını kabul etmek vb. için kullanılabilir. Diller boya gibidir, sözlü resimleri boyamak için kullanılabilirler” (George, 1964, 22).

George’un ifadelerinden hareketle dile kattığımız dilbilimsel her unsurun okuyucu da ya da dinleyicide belli etkiler yaratacağını, bazı duyguları uyandıracığını söyleyebiliriz. Sesler ve sözcükler üzerinden yaratılan ahenk ve kullanılan imgeler özellikle şiir dilinde bir ritim yaratır ve bu alıcıda olumlu bir etki bırakır. Ancak anlambilim araştırmacıları dilin duygular üzerindeki etkisini incelemekten kaçınmış

ve araştırmalarını daha rasyonel bir çizgide yürütmeye çalışmışlardır. Bu bağlamda dilin kullanım alanlarına göre belli söylemleri sınıflandırmışlardır. F. H. George “Semantics” adlı kitabında Charles Morris’in farklı söylem biçimlerini nasıl sınıflandırdığına yer vermiştir (1964, 19). Anlambilimin rasyonel çizgideki araştırmalarını kavramak adına bu tablo yapılan araştırmanın öğretim materyallerini sınıflandırmak için önemli bir referanstır.

Tablo 1: Sınıflandırılmış Söylem Biçimleri

Kullanım/ Yöntem	Bilgilendirici	Değerleyici	Teşvik Edici	Sistemik
Tanımlayıcı	Bilimsel	Kurgusal	Kurallı	Kozmolojik
Değerlendirici	Efsanevi	Şiirsel	Ahlaki	Eleştirici
Açıklayıcı	Teknolojik	Politik	Dini	Propagandacı
Biçimlendirici	Mantıksal- Matematiksel	Sözbilime Ait	Gramatik	Metafiziksel

Frank Honywill George, **Semantics**, (The English Universities Press, 1964) 19’dan uyarlandı.

Yapılan sınıflandırmada dilin "bilgilendirici" kullanımı rasyonel, akla mantığa dayanan bir kullanımla açıklanmıştır. "Değerleyici" kullanım ise bir bilgi duygusu oluşturmak için tasarlanmış, daha duyuşsal bir şekilde bilgi vermeye çalışan ve bir şeyi doğrudan ifade etmek yerine tercih edilen bir kullanım biçimi olarak tanımlanmıştır. “Teşvik edici” özellik ise söylem sahibinin cesur hareket etmesini teşvik eden bir kullanım biçimidir. Diğer bir kullanım biçimi olan “sistemik”, eleştirel ve spekülâtif çizgilerin daha fazla olduğu bir söylem biçimidir.

Diğer boyutta, tanımlayıcı yöntem yine rasyonel ve açıklayıcıdır. Değerlendirici yöntem, bir çeşit hiyerarşi veya tercih anlamına gelir. Açıklayıcı yöntem, bazı gereksinimlerin karşılanması anlamına gelirken biçimlendirici yöntem, cümlelerin biçimini vurgulayan daha yaratıcı yöntemi ifade eder ve dolayısıyla sözdizimi ile ilişkilendirilir.

Sınıflandırılan söylem biçimleri anlambilimin dilbilimsel çizgide nasıl ifade bulunduğunu göstermektedir.

Anlambilim çalışmaları incelendiğinde başlıca iki alt alanı vardır: Sözcük anlambilimi ve tümce anlambilimi. Tümceler bir araya gelerek oluşturduğu metin kavramı, yapılan araştırma Türkçe derslerinde kullanılan metinler üzerinden yapılandırıldığından ayrı bir başlık altında değerlendirilmiştir.

2.2. Metin

Metin kavramı bu bölümde anlambilim ve metinlerarasılık üzerinden ele alınacaktır. Türkçe dersleri için tematik olarak hazırlanan ders kitaplarında yer alan metinlerin anlam kurma süreci farklı göstergelerle de desteklenebileceğinden metin kavramının - metinlerarasılık üzerinden düşünüldüğünde- yazılı bir bütünden daha fazla anlam ifade ettiği söylenebilir.

Metin kavramı etimolojik olarak incelendiğinde karşımıza en çok kumaş (textus) sözcüğü ile çıkmaktadır. Bir tür dokuma işleminin sonucunda ortaya çıkan bu ürün metin kavramı ile eşleştirilerek düşünülmüş, sözcük bu yolla türetilmiştir. Sözcüğün kökenine dair ulaşılan en eski bilgilerde dahi metin, sadece yazılı bir bütün üzerinden ele alınmamıştır. Belli bir sistemle bir araya gelmiş, dokunmuş, işlenmiş ve işlev sahibi olmuştur. Metin sözcüğünü TDK’de yer alan “Bir yazıyı biçim, anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturan kelimelerin bütünü, tekst.” ya da “Basılı veya el yazması parça, tekst.” anlamları üzerinden değerlendirdiğimizde ise metinlerarasılık bağlamında ele alacağımız anlam kurma süreçlerini kısıtlamış ve sözcüğün anlamını daraltmış oluruz. Bu sebeple her göstergenin kendi içinde bir anlam taşıdığını ve bu yolla anlambilimin alanına girdiğini düşünürsek metin sözcüğü ‘üzerinde anlam kurulabilen yapı bütünlüğü’ olarak ele alınabilir.

Akbayır metin sözcüğünü, “Dilsel açıdan birbirini izleyen sıralı ve anlamlı bütünler oluşturan cümleler dizisi; bir bildirişim işlevine sahip olan, bir ya da daha fazla kişi tarafından sözlü veya yazılı olarak üretilebilen, başı sonu kapalı dilsel göstergelerin art arda geldiği anlamlı yapı” (2013, 189) olarak tanımlamıştır. Bu tanımında yer alan bildirişim ifadesi metinlerin geçmişten beri kurduğu diyaloga ve metnin canlı yapısına işaret etmektedir.

“Metin, bitmiş, sona erdirilmiş bir ürün olarak değil de oluşum halinde bulunan, başka metinlerle, başka kodlarla bağlantıda olan böylelikle de topluma, tarihe, gereken yollarla değil de alıntılama yollarıyla bağlanan bir üretim olarak gözlemlenir” (Barthes, 1993, 139).

Barthes’ın tanımı da bizlere metnin farklı kodlarla oluşan bağlantı süreçlerinden bağımsız ele alınamayacağını göstermektedir. Bir metin kendinden önceki metinlerde kullanılan sistemlerden, kodlardan ya da folklorik unsurlardan inşa edilmiştir. Dolayısıyla modern kuramcılara göre metin, herhangi bir bağımsız anlamdan yoksundur. Metnin kendi içinde çoğulcu bir yapısı vardır.

Metinlerarasılık teorilerine hâkim olan iki ana grup olan Postyapısalcılar ve Bakhtinciler, metin kavramına aynı çerçeveden bakmaktadır: “Bütün metinler potansiyel olarak çoğul, geri dönüşümlü, okuyucunun kendi ön varsayımlarına açık, net ve tanımlanmış sınırlardan yoksun ve her zaman toplum içinde var olan diyalojik seslerin ifadesi veya baskısında yer alır” (Allen, 2007, 209).

Allen’ın yukarıda yer verilen metin tanımı da metinlerin çoğulcu ve sınırsız anlamla yüklü olma boyutunu ifade etmektedir.

2.3. Metinlerarasılık

Metinlerarasılık, her metnin bir veya birden çok metni kendi içinde erittiğini ve dönüştürdüğünü esas alan bir edebiyat kuramıdır ve bir metni iki veya daha çok metin arasındaki bir alışveriş, konuşma veya söyleşim olarak gören bir metinsellik ölçütüdür.

Söylemlerin iç içe geçtikleri, yapıtların üst üste gelerek birbiriyle karıştıkları, her edebi metnin aslında çok sesli özellikte olduğu, metnin ve metindeki anlamın büyük ölçüde önceki metinlerden gelen kesitlerin iç içe geçmelerine bağlı olarak üretildiği savı metinlerarasılığın çıkış noktasıdır.

Metinlerarasılık, en geniş anlamda, bir edebi metnin edebi veya edebiyat dışı metinlerle olan bütün bağlarını kapsar (Aytaç, 1999, 138). Aytaç’ın edebiyat kuramları içinde yer verdiği metinlerarasılık okuyucunun kendi donanımı ölçüsünde çağrışımlar kurup başka eserlerle bağ kurabilme özelliğini ifade etmektedir.

Edebiyat eserinin oluşmasında yazarın okumayla edindiği sanat ve bilgi donanımının büyük payı olduğu, pozitivist edebiyat kuramından bu yana biliniyor ve bunun niteliği

belirlenmeye çalışılıyordu. Pozitivizm, bir nedensellik ilkesiyle yazarın aileden ve çevresinden getirdiklerinin yanında okuyarak edindiklerini de ortaya çıkarırken daha sonraki edebiyat bilimi kuramlarında bu husus arka plana itilmiş, yazar değil edebiyat eserine yönelinmiştir. İşte esere yönelip yine de başka eserlerle bağ konusunu önemseyen yeni kuram, “Intertextualite” (Metinlerarasılık)” kuramıdır (Aytaç, 1999, 136). Metinlerarasılığın edebiyat akımları ile ilişkisini değerlendirdiğimizde geleneksel bir tutumla yazar odaklı anlayışa hâkim olan pozitivizme aykırı bir tutum sergilediğini ve metin odaklı yaklaşıma sahip olduğunu görmekteyiz.

Işıksalan (2007, 429), bir kültür ortamının içinde doğan metnin, kendinden önceki metnin evreninde dolaştığı gibi kendisinden sonraki metinler için de -kısmen veya tamamen- bir malzeme olabileceğini söyleyerek örtülü veya açık göndermelerle metinler arasında yakınlık, benzerlik, karşıtlık, öykünme biçiminde değişik biçim ve boyutlarda ilişkinin kurulmasına aracılık edileceğini ifade etmiştir. Burada postmodern bir bakış açısıyla tanımlanan metinlerarasılığın yöntemlerine de işaret edilmiştir.

Metinlerarasılık kavramını incelediğimizde en sık karşılaştığımız bakış açısının metinlerin bağımsız bir anlama sahip olamayacağıdır. “Her anlatı bir kültürün içinde yer alır, bu nedenle, yalnız yaşadığımız dünyanın dil dışı gerçeklerine değil, aynı zamanda kendisinden önceki yazılı ve sözlü öteki metinlere de göndermede bulunabilir. Bu özel gönderimlere metinlerarası ilişki (ler) denir” (Kıran ve Kıran 2006, 277).

Coşkun Ögeyik (2008), metinler arasılık betimlemesini beş ana başlık altında sınıflandırmıştır: Yazarlar arası, eserler arası, türler arası, açık ve örtük göndermeler. Araştırmanın yönteminde belirtildiği üzere söz konusu metinler bu sınıflandırmaya göre analiz edildiği için yazarın çalışmasından yararlanılarak bu göndermeler ile ilgili kısa bilgilerin verilmesi uygun görülmüştür.

Arak’a göre ise (2012) metinlerarasılık, metinlerin anlamının başka metinler tarafından şekillendirilmesine denir. Metinde yer alan anlam üzerine yoğunlaşmış olan bu tanımda metinlerarasılığın yapısından ziyade etkisine değinilmiştir. “Bir metnin başka metinlere gönderme yapması ya da oradaki bir kurguyu, karakteri ya da çatışmayı yeniden üreterek model alması, metne teknik olarak bir zenginleştirme getirir” (Arak, 2012, 46). Metinlerin metinlerarası yöntemlerle zenginleştirilmesi çok

anlamli ve çok sesli bir zemin oluşturarak metinleri daha katmanlı hale getirecek ve anlatımdaki sıradanlığı ortadan kaldıracaktır.

Metinlerarasılık özellikle 20. yy.'ın ikinci yarısından itibaren ağdaş edebiyat kuramları içinde en sık karşılaşılan terimlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. İlk kez Kristeva'nın (1967) kullandığı etinlerarasılık sözcüğü, postmodernizmin etki alanında gelişen ve yazarın ölümü olarak adlandırılan süreçte etin temelli yaklaşımı esas alan bir kuram olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kuramın tartışılmaya başlandığı yıllara baktığımızda İkinci Dünya Savaşı sonrası Amerikan ekolün Avrupa merkezli anlayışa karşı gelişmekte olduğu ve edebiyat alanındaki tarihsel gelişim içinde farklı bakış aıların ön plana çıktığı bir döneme denk geldiği görülmektedir. "Bu dönemin liberal esintisinden payını alan yeni kuşak niversiteli aydınlar, entelektüeller; Edebiyat Kuramı, Kadın Araştırmaları, Göstergebilim, Film ve Medya Araştırmaları ve Kültürel alışmalar gibi radikal konulara yönelmişlerdir" (Aydın, 1999, 128). Edebiyatta postmodernizm olarak adlandırılan bu akım etinlerarasılık kuramını içine almış ve etinlerarasılık postmodern edebiyatta bir yöntem olarak kullanılmıştır.

Metinlerarasılık kavramı iki ya da daha çok metnin birbiriyle olan ilişkisi olarak özetlenmektedir. Ancak ortak kanı, etinlerarası anlam kurmanın sadece etinlerle sınırlı kalmaması; birikimin sonucunda var olan her şeye etin içinde bilinçli bir biçimde yer verilerek okuyucunun bağlantı kurması ve içeriği birleştirerek sentez yapması yönündedir.

Metinlerarasılık kavramını ortaya koyan kişi "Smiotik, Recherches Pour une Smanalyse" (1969) isimli yapıtıyla Kristeva olarak bilinse de aslında kavram özünü Rus biçimci Mihail Bakhtin'den alır (Aktulum, 2014, 22). Kristeva, Bakhtin'in diyalogsallaşma (syleşimcilik) kuramından hareketle etinlerarasılık kavramını oluşturmuştur.

Batı'da ilk olarak Julia Kristeva, 1960'ların sonlarında Saussure ve Bakhtine'in teorilerinden yola çıkararak etinlerarasılık teorisini dil ve edebiyat için öne sürmüştür (Allen, 2000, 143). Kavram, Kristeva ile ortaya çıksa da temelini yapısalcılıktan ve syleşimcilikten almaktadır.

Kristeva etinlerarasılık kavramında hiçbir metnin bağımsız olamayacağını, daha önce yazılmış ya da söylenmiş olan metninlerin tekrarı ya da yeniden yazımı olduğunu

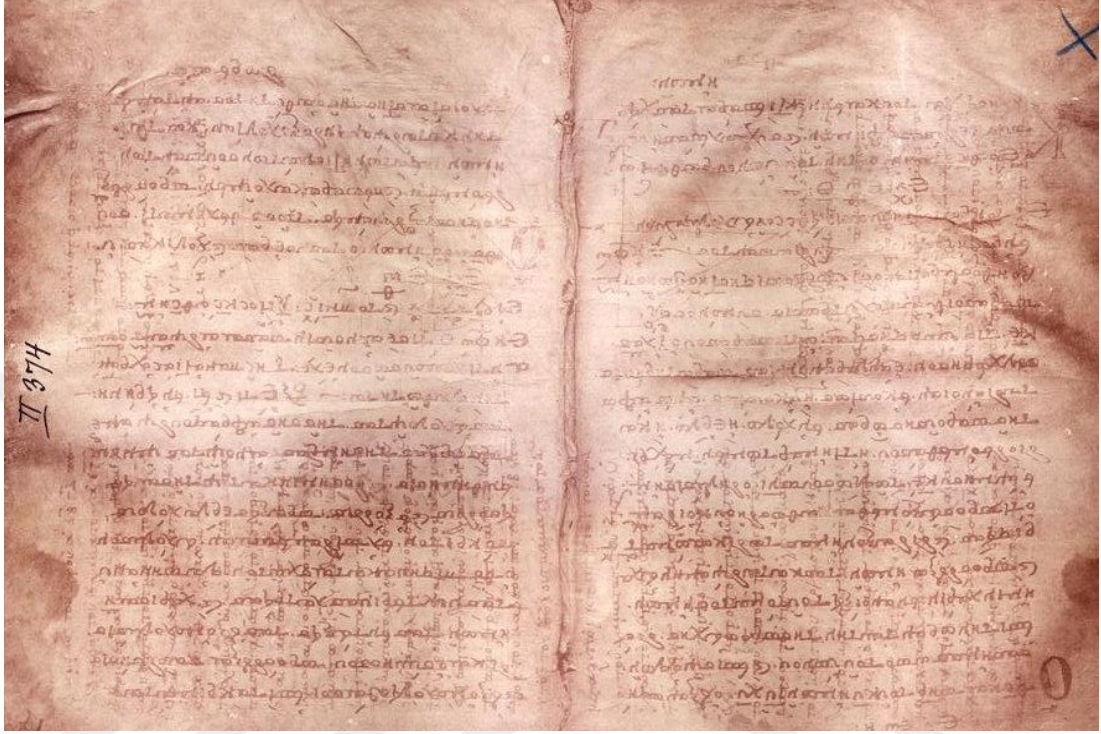
belirtmiştir. “Kristeva’ya göre (akt. Aytaç, 1999, 136) her metin bir alıntılar mozaïği üzerine kuruludur, her metin, bir başka metnin sindirilmesi (absorption) ve dönüşümü (transformation) dır”. Bakhtin’in diyalogsallık (söyleşimcilik) kavramının etkisinde olan Kristeva için metinlerarasılık sadece edebi metinlerle sınırlı değildir. Yazarın kendi birikimi ile oluşan metin, bağımsız bir özellik göstermektedir. Metinler üzerine yapılan incelemeler yazara bağılı olan anlayıştan uzaklaşarak yazarlararası değil metinlerarası bir çizgide ele alınır. Worton ve Still (1990, 47) Kristeva’nın argümanındaki gücü, edebi yapıyı toplumsal bütünün içine yerleştirmesi ve bir bütün olarak kabul etmesi olarak tanımlar.

Kristeva’dan etkilenecek metinlerarasılık üzerine çalışmalar yapan ve kuramı genişleten Barthes, tüm metinlerin başka metinlerle mutlaka ilişkili olduğunu belirtir. “Barthes’e göre metinlerarası ilişkiler kavramı sözcenin herhangi bir özelliğinin, sözcüğün sonsuz anlamıyla bir başka metne göndermesi olgusunu içerir. Burada metnin kaynağı, sonsuz bir metindir ki bu tüm insanlığın kültürel birikimidir. Bu türle, saptanamayacak bir gönderme olan alıntılamaı karıştırmamak gerekir. Ona göre metinlerarası ilişki denilen olgu içine metinleri de katmak gerekir. Çünkü metnin kaynakları, kendinden önce gelenler kadar kendisinden sonra gelen metinleri de içerir” (Barthes, 2016, Çev: Rifat, Mehmet-Sema).

Kristeva, Barthes, Riffaterre, Genette ve alanın diğer öncülerine göre, modern edebiyat teorisi olarak görülen metinlerarasılıkta metinlerin hepsi bağımsız bir anlamdan yoksundur. Riffaterre metinlerarasını, “okurun kendinden önce ya da sonra gelen bir yapıyla başka yapıtlar arasındaki ilişkileri algılaması” (Aktulum, 2014, 50) olarak tanımlar.

Gerard Genette, özel bir terim oluşturmuş, “inter” kelimesi yerine “trans” ön ekini kullanarak metinlerarasılık değil “metinaşımı” anlamında “transtextualite” den söz etmiştir (Aytaç, 1999, 137). Gerard Genette, açık veya gizli ilişkiler ile bir metnin diğer metinlerdeki izlerini daha somut bir düzlemde ele alarak beş başlıkta toplamıştır: Yorumsal üst metinsellik (metatextualite), üst metinsellik (architextualite), metinlerarasılık (intertextualite), ana metinsellik (hypertextualite) ve yan metinsellik (paratextualite). Genette’in sınıflandırmasında metinlerarasılık, anlam kurma sürecinde bir metnin diğer metinlerle ilişkisini açıklamaya çalışırken daha sınırlı bir başlık olarak karşımıza çıkmaktadır.

“Genette’in yazınbilim anlayışı temelde şu görüşe dayanır: Söylemin var olan özelliklerinden kalkarak var olabilecek çeşitli anlam olasılıklarını ortaya koymak” (Rifat, 2005, 146). Genette’in metindeki anlamı daha geniş bir evrende aradığı bu yaklaşımı “palimpsest” kavramı ile açıklık kazanmaktadır.

Fotoğraf 1: Palimpsest

Archimedes Palimpsest. [10.02.2019]. en.wikipedia.org/wiki/Archimedes_Palimpsest

Bir metnin kendinden önceki metinlerden izler taşıması Genette tarafından eski parşömenler üzerinden imgesel bir kullanım ile somutlaştırılmıştır. VII. yüzyıldan XII. yüzyıla kadar kullanılan ve ekonomik nedenlerle eski metinlerin silinip üzerine yeni metinlerin yazıldığı palimpsestler eski metinlerden izler taşır ve bu durum palimpsestlerin neden bir imge olarak kullanıldığını açıklamaktadır. “Genette, eski bir yapının yeni bir yapıya yeni bir işlevle katılması olan metinlerarası ilişkilerin kafada yarattığı düşünceyi, eski bir imge olan ‘palempsest’ sözcüğüyle belirtir (Aktulum, 2014, 171). Palimpseste bağlı olarak gelişen ortak kanı yeni yazılan metinlerin aslında eski metinlerin üzerine yazıldığı ve eski metinlerden izler taşıdığıdır.

Palimpsest üzerine yapılan değerlendirmelerde eski metinler ve yeni metinler arasındaki sürerlilik ilişkisine bağlı olarak yeni kavramlar kullanıldığı görülmektedir.

“Zaman kavramına bağılı olarak, De Quincy, palempsesti insan beynine benzetir. İnsan beynini sonsuz bir palempsest olarak görür. Beyinde her biri ondan öncekini gizleyen çok sayıda düşünce ve deneyim katmanı olduğunu ileri sürer. Palempseste olduğu gibi beyinde de son derece çeşitli anılar kazınarak birikir” (Aktulum, 2014, 174). Beyinde ardışık olarak birbirini gizleyen düşünce ve deneyim katmanlarının var oluşu alımlama estetiğinin birikim ufkuna da işaret etmektedir.

Metinlerarasılık kuramını açıklamaya çalışan araştırmacıların değindiğı bir diğerk okur merkezli yaklaşım ise alımlama estetiğidir. Alımlama estetiğı kuramının iki temel eksen üzerinde yapılandırıldığı görölmektedir: “birikim ufkı” ve “beklenti ufkı”. Okuyucunun sahip olduğu birikim ufkı metinde yer alan boşlukların belirlenmesini sağlarken beklenti ufkı o boşlukların nasıl doldurulacağına dair okuyucuyu yönlendirmektedir. Alımlama estetiğı, metinde yer alan boşlukların giderilmesi noktasında beklenti ufkunun oluşması için metinlerarasılık kavramını bir gereklilik olarak görmektedir. Bu noktada alımlama estetiğinin metinlerarasılık ile tamamlandığı söylenebilir. İki kuramın da ortak noktası okur merkezli oluşları ve metinlerde yer alan boşlukların tespit edilmesinin metnin anlamına katkı sağlayacağı düşüncesidir. “Alımlama estetiğı, büyük ölçüde Rus biçimcileri, göstergebilimciler ve yapısalcılar tarafından salt metne yöneltilmiş olan odaklanmadan uzaklaşarak, yazar-metin ilişkisini okur-metin ilişkisine kaydırarak, metinlerarasılığın da önünü açmış; onunla ortak bir payda oluşturmuş olur” (Ekiz, 2007, 125).

Worton ve Still metinlerarasılık kavramını ontoloji kavramıyla birlikte yorumlamış ve ulaştıkları sonucu “Bu alanda yapılan edebi çalışmalarda iki farklı başlığa göre araştırma yapılmalıdır: İlk olarak, metinlerarasılık kavramı ile metinsel olan ve dışsal, metinsel olmayan bir alan arasındaki limitleri kırarak şekilde titizlikle çalışma ihtiyacı vardır. Öte yandan, metinselliğın kavram alanının ne ölçüde olduğu konusunda sürekli sorgulama yapmaya ihtiyaç duyulmaktadır.” şeklinde aktarmışlardır (1990, 57).

Metinlerarasılık kuramı ile ilgili bir diğerk ortak kanı da kuramın hala etkileşime açık ve değişim içinde olduğudur. Yapısalcı bir temele dayanan kuram, diyalogsallaşma ile farklı bir boyut kazanmıştır. Metin odaklı çalışmalar zamanla yerini okur odaklı çalışmalara bırakmıştır. Ancak alanla ilgili çalışmalar hem metin odaklı hem de okur odaklı çizgide devam etmektedir. Bu araştırmada metinlerarasılık kavramı okur odaklı bir anlayışla ele alınmıştır.

2.3.1. Metinlerarası Yöntemler

Metinlerarası ilişkilerin bir metinde somut olarak görülebilmesi amacı ile kuramcılar daha sonraki dönemlerde çeşitli görüşlere yer vermişlerdir. Bunlardan en açık olanı Gerard Genette'in metinsel aşkınlık kuramı olarak karşımıza çıkar. Çalışmanın bu bölümünde metinlerarası yöntemler Kubilay Aktulum'un Metinlerarası İlişkiler kitabında yer alan başlıklar üzerinden ele alınacaktır. Araştırmanın sınırlılıkları başlığında da yer verildiği üzere bu araştırma Kubilay AKTULUM tarafından sınıflandırılan metinlerarası yöntemler ile sınırlandırılmıştır. Ele alınan yöntemlerle ilgili olarak yapılan alanyazın incelemesi ile kavramlar daha derin bir yapıda açıklanmıştır.

2.3.1.1. Ortakbirliktelik İlişkileri

Ortakbirliktelik ilişkileri Aktulum tarafından alıntı ve gönderge, gizli alıntı-aşıma ve anıştırma olarak başlıklandırılmıştır. Ancak başlıkların sınırlılıkları noktasında kesin bir yargı yoktur. Aktulum tarafından metinlerarası yöntemler arasında verilen *basamakalıp-klişe söz* başlığı da metinlerarası ilişki kurmada alıntı içinde değerlendirebileceğimiz bir özelliğe sahiptir. Bu çalışmada ortakbirliktelik ilişkilerine yönelik yukarıda sıralanan başlıklara yer verilmiştir.

2.3.1.1.1. Alıntı ve Gönderge

Metinlerarası yöntemler içinde en sık karşılaştığımız metinlerarası ilişki kurma yöntemi alıntıdır. Alıntı, metinlerarası yöntemler içinde gönderge metnin ana metin üzerindeki en somut varlığıdır. Bir metinde yer alan sözcenin yeni bir metinde kaynak gösterilerek ve değiştirilmeden yinelenmesi işlemidir. “Yazar ayraçlarla yeniden gündeme getirdiği söylemin ya da sözcenin kendisine ait olmadığını açıkça bildirir” (Aktulum, 2011, 416). Postmodern edebiyat akımı içinde en sık başvuru alan metinlerarası yöntemlerden biri alıntıdır. “Postmodern edebiyatta metin adeta bir alıntılar yumağıdır” (Kemiksiz, 2017, 47).

Metinlerarası ilişkiler açık metinlerarasılık ve kapalı metinlerarasılık olarak sınıflandırılmaktadır. Metinlerarası ilişkilerden alıntı ve gönderge, açık metinlerarasılık biçimleri arasında yer alır. Alıntı ilk metinde yer alan sözcenin ikinci metinde yinelenmesi işlemi iken göndergede, bir yapıtın başlığını ya da yazarın adını anmakla yetinilir. Gönderge, alıntı yapmadan okuru doğrudan bir metne gönderme

işlemidir. Bu bir eserin başlığı, yazar veya şair adı, tarihi bir kahraman, sözlü veya yazılı eserlerde yer alan bilindik karakterler veya kutsal kitaplardan birinin ismi olabileceği gibi bir dönemin, belli bir zaman diliminin, belli mekanların veya kültürel unsur olarak kullanılabilecek bir değerin metinde yer alması ile okurun farklı bir metne gönderilmesi işlemi olarak da yapılabilmektedir.

Göndermeler ancak metinlerin hafızasına sahip okurların çözebileceği bir ilişkidir. Bu bakımdan kimi okur grupları metinlerin hangi başka metinlere gönderme yaptığını kolay kolay çözemeyebilir (Kolcu, 2008, 317). Gerçek okur, metinlerarası ilişkilerin fark edilmesinde ve metnin gerçek anlamına ulaşılması noktasında metinlerdeki çok katmanlı yapıyı çözebilecek ve bu yapılar arasında bağ kurabilecek bir niteliktedir. “Riffaterre ‘Semiotics of Poetry’de bir sözcük ya da tümcenin daha önceden var olan bir sözcük öbeğine gönderme yapıyorsa şiirsel ime dönüştüğünü söyler ve daha önceden var olan bu sözcük öbeğine hipogram der. Hipogram bir alıntı, slogan veya klişe söz olabilir. Bir imin daha önceden var olan bir tümceye (hipogram) ya da sözcük öbeğine yaptığı göndermeyi anlayan okur ise bu imi şiirsel ime dönüştürmüş olur” (Yavuz, 2005, 157).

2.3.1.1.2. Gizli Alıntı-Aşıırma

Gizli alıntı, bir yazar veya şairin kendine ait olmayan bir sözceye kime ait olduğunu belirtmeden kendine aitmiş gibi yapıtında yer vermesidir. Gizli alıntı, intihal olarak da değerlendirilmektedir. “Türk edebiyatında intihalden eski kitaplarda şair geçinenlerin tutulduğu bir hastalık olarak söz edilir. Bu şairlere düzd-i sühan (söz hırsız), yaptıkları işe de sirkat-i şi’r denir. Bu ağır suçun cezası da dil kesmektir” (Durmuş, 2000, 347). Metinlerarasılığa bağlı terimler çoğunlukla postmodern edebiyatın sınırları içinde ele alınsa da klasik edebiyat içinde de yer bulduğu ve özellikle Eski Türk Edebiyatı’nda yer alan bazı terimlerin metinlerarasılıkta da kullanıldığı görülmektedir. Bunlardan gizli alıntının klasik edebiyatta sirkat olarak adlandırıldığı görülmektedir ve her iki kullanımda da olumsuz bir kavram olarak yansıtılmaktadır. Bu sebeple bir eserde başka bir eserden alıntılanan kısmın veya biçimin kime ait olduğu belirtilmelidir.

2.3.1.1.3. Anıştırma

Bir metnin doğrudan değil de dolaylı veya gizli yollarla başka bir metin açısından söz konusu edilmesidir (Korkmaz, 2017, 81). Anıştırma kapalı metinlerarası yöntemlerden biri olarak ele alınır. Bazı kaynaklarda kapalı alıntı olarak da değerlendirilmektedir.

Anıştırma, klasik edebiyatta kullanılan telmih sanatı ile de eř tutulmaktadır. Telmihte olduğu gibi metinde örtük bir şekilde yer alır ve çağrışım yoluyla okuru diğer metinlere yönlendirir. “Açık seçik göndermede bulunmadan bir kişi ya da nesne konusunda düşünceyi uyarma biçimi olan anıştırmada söylenmesi gereken şey açıkça, doğrudan belirtilmek yerine yalnızca telkin edilir” (Aktulum, 2011, 419).

Metinlerarası yöntem olarak anıştırmayı fark edebilmek için metinsel bir belleğe ve birikime sahip olmak gerekmektedir.

2.3.1.2. Türev İlişkileri

Metinlerarası yöntemler açık metinlerarası yöntemler ve kapalı metinlerarası yöntemler olmak üzere alanyazında iki başlık altında değerlendirilmektedir. Türev ilişkileri açık metinlerarası yöntemler olarak ele alınmakta olup yansılama, alaycı dönüştürüm ve öykünme olmak üzere üç temel başlıkta incelenmektedir. Türev ilişkileri, anametnin ile göndergemetin arasındaki ilişkileri yapı ve işlevlerine göre belli bir yöneme bağlamaktadır. Bu doğrultuda yansılama, alaycı dönüştürüm ve öykünme iç içe geçmiş kavramlar olarak düşünölse de belli özellikleriyle birbirlerinden ayrılırlar.

2.3.1.2.1. Yansılama (Parodi)

Yansılama farklı biçimlerde ele alınmiş bir metinlerarası yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. “Eğer bir anametnin ile göndergemetin arasındaki ilişi konu düzeyinde gerçekteşiyorsa yansılama öne çıkmaktadır” (Aktulum, 2014, 95). Bu bağlamda bir metnin biçimini değerştirmeden konusunu değerştirmek yansılama olarak tanımlanabilir. Türkçe öğretim programında yer alan “Metinlerarası karşılaştırma yapar.” kazanımı konu düzeyinde karşılaştırma olarak ele alındığında metinlerarası anlam kurmada yansılamanın alanına girmektedir. Burada göndergemetin anametnin ters anlamını verecek şekilde ele alınması önemlidir. Çünkü yansılama anlamsal bir dönüşüm söz konusudur. Yeni bir bağlamda ele alınan bir tümce ya da bir dize artık bağlı bulunduğu metnin anlamına dönüşmüştür. “Yansılama, yaratılmak istenen etki kolaylıkla algılanabilir olsun diye genelde kısa olup kısıtlı bir anlam alanını kapsamakla birlikte (daha çok yapıt başlıkları, siyasal partilerin sloganları, tarihi sözler, atatsözleri ya da metinlerden çok kısa alıntılar yansılanır) birçok sayfaya yayılan yansılama örneklerine de rastlanabilir” (Aktulum, 2014, 98).

Postmodern edebiyatın yanı sıra klasik edebiyatta da yansılamanın bir yöntem olarak kullanıldığı görülmektedir. “Klasik edebiyatta yer alan nakize örnekleri yansılama (parodi)’nın konusu olabilir (Korkmaz, 2017, 82). Nazire, sevilen şairlerin şiirlerine başka şairler tarafından vezin, kafiye ve redifi aynı olmak şartıyla cevap vermesi olarak tanımlanırken nakize, nazirede örnek alınan şiirin biçimine bağlı kalınıp aksi yönde bir anlam ifade etmesine denilmektedir.

2.3.1.2.2. Alaycı Dönüştürüm

Alaycı dönüştürüm (pastiş), kabul gören yaygın bir formun/ifadenin başka duygu ve düşünceleri ifade etmede de kullanılacağını veya söylenen, yaşanan karşıtlığının (hamasetin) gülünçlüğü gösterir (Köktürk, 2007, 273).

Bir başka yazarın yapıtına ait tümceleri ya da dizeleri eğlendirmek amacıyla dönüştürmek olan yansıtmadan ayrı olarak ondan türeyen alaycı dönüştürüm, yine soylu bir metnin -örneğin destan- eylemini ya da konusunu olduğu gibi sürdürerek yani yapıtın temel içeriğini ve anlatısal devinimini değiştirmeden, onu, bildik, sıradan yeni bir biçimde yeniden yazmak olarak tanımlanır (Aktulum, 2014, 101).

Tanımlardan da anlaşılacağı gibi bu yöntem sıradan metinler arasında ilişki kurulan bir yöntem değildir. Göndergemetin tarihi nitelikte soylu bir metin olma özelliği taşımalıdır. Alaycı dönüştürümde yapıtın konusu değiştirilmez, daha güldürü temelli ve eleştirel bir dille sıradan bir biçimde yeniden yazılır. “Alaycı dönüştürüm, yansılama göre daha yergisel, göndergemetnine karşı daha saldırgandır” (Aktulum, 2014, 95).

Alaycı dönüştürüm soylu ve tarihi metinlerin daha güncel bir dille ele alınması olarak da değerlendirilebilir. Böyle bir yöntemde hikâyenin unsurları sıradanlaşır ve alaycı dönüştürümün kullanıldığı döneme ait güncel-güldürücü nitelikler taşır. Alaycı dönüştürümün kullanıldığı metin örnekleri incelendiğinde tarihi metinlerin, uyarlandığı çağın özelliklerinin yanı sıra daha bilindik ve daha komik bir özelliklerle yansıtıldığı görülmektedir. Ancak burda amaç sadece güncelleştirerek okuru eğlendirmek değil aynı zamanda göndergemetni eleştirmektir.

2.3.1.2.3. Öykünme (Pastiş)

“Postmodern süreçle birlikte edebi eserlerin kendine özgü anlatım biçimlerini geliştirme özelliği kendini çok sesliliğe ve daha karmaşık bir yapıya bırakmış,

öykünme (pastiş) de tam bu karmaşanın içinde kendini bulmuştur” (Emre: 2004:156). Öykünmenin metindeki çok sesli yapıya olan etkisi edebiyatta postmodern bir yöntem olarak karşımıza çıkar. Rosenau (1998, 16) Öykünme (pastiş)’yi “fikirlerin ya da görüşlerin gelişigüzel, karmakarışık, darmadağınık, kolajı andırır biçimde bir araya gelerek oluşturdukları kırkyama” olarak tanımlar. Bir metnin postmodern nitelik kazanmasının şartı olarak görülen öykünme (pastiş) metinlerarası bir yöntem olarak değerlendirilebilir. Bir metnin kendi içinde bu yöntemle başka metinleri erittiği düşünüldüğünde öykünmenin metinlerarası bir özellik taşıdığı görülmektedir.

“Bir yazarın dil ve anlatım özellikleri, sözleri taklit edilebilir.” tanımı öykünmeyi açıklar (Aktulum, 2014, 106). Ancak öykünme sadece biçimin taklit edilmesi olarak anlaşılmamalıdır. Bir yapıtın özgün içeriği, yazarın söylemi de taklit edilebilir. Öykünme yazarlarının bir metni doğrudan taklit etmediği, o metinden hareketle yeni bir örnek türettiği söylenebilir.

Öykünme, bir biçimin taklitine dayandığı için özsel olarak biçimsel bir yöntem olarak algılanır ancak biçem yanında bir yapıtın kimi belirgin izleksel özellikleri de taklit edilebilir (Aktulum, 2014, 111).

2.3.1.3. Ana Metinlerin Ciddi Dönüşümleri

Anametnin üzerindeki ciddi dönüşümler diğer yöntemlerin aksine çok daha geniş metin yapıları üzerinde uygulanan bir metinlerarası yöntemdir. “Genette, göndergemetin anlamı üzerinde oynama derecesine göre değiştirimi iki ulama ayırır: Biçimsel dönüşüm, anlamsal dönüşüm” (Aktulum, 2014, 114).

2.3.1.3.1. Biçimsel Dönüşümler

Biçimsel dönüşümler nitel ve nicel dönüşümler olmak üzere iki başlık altında toplanmıştır.

Nitel dönüşümler; çeviri, koşuklaştırma (şiiirleştirme), düzyazılaştırma, vezindönüşümü, biçemdönüşümü şeklinde beş başlık altında sınıflandırılmıştır.

Çeviri, biçimsel dönüşümlerin en sık kullanılan çeşitidir. *Koşuklaştırma*, özellikle halk hikayeleri vb tarihi metinlerin dönüşümünde karşımızda çıkar. *Düzyazılaştırma*, koşuklaştırmının tam tersidir ve dizeler halinde yazılmış bir metnin düz yazıya çevrilmesi uygulamasıdır. “Dizeden düz yazıya geçilen bu yöntemde ana metin ile gönderge metin arasındaki ayrımlar, sapmalar üzerinde durulur” (Aktulum, 2014,

115). *Vezindönüşümü* şiirlerdeki ölçü düzenine yönelik yapılan değişimleri içerirken *biçemdönüşümü* dil bilgisel işlemlerle bir metni yeniden düzenlemek olarak karşımıza çıkar.

Nicel Dönüşümler; indirgeme, genişletme ve kipsel dönüşüm şeklinde üç başlık altında sınıflandırılmıştır.

İndirgeme, bir metinde yer alan belli parçaların çıkarılmasıyla ana metinden yeni bir metin üretmektir. “Bir metni indirgemenin en kolay yolu (aynı zamanda yapısına ve anlamına en fazla zarar veren) metinden bir parçayı kesip çıkarmaktır” (Aktulum, 2014, 115). *Genişletme*, indirgemenin tam tersi bir yöntem olarak karşımıza çıkar ve özellikle tarihi yapıtlara eklemelerin yapıldığı örneklerde çok sık görülür. *Kipsel dönüşüm*, alt metin ile gönderge metindeki kipler arasında yapılan değiştirim işlemidir. Hikâye, masal gibi metinlerin özetlenmesinde kullanılan kip değişimi kipsel dönüşüme örnek olarak gösterilebilir.

2.3.1.3.2. Anlamsal Dönüşümler

Anlamsal dönüşümler öyküsel ve edimsel (pragmatik) dönüşümler olmak üzere Genette tarafından iki başlık altında ele alınmıştır.

Öyküsel dönüşüm, daha çok tarihsel ve coğrafi bir çerçevede metnin içeriğine dair gerçekleşen değişim olarak ifade edilebilir ve merkezinde olay vardır. Edimsel dönüşüm ise eylemin gerçekleşmesine etki eden unsurlarda gerçekleşen değişimleri kapsar.

2.3.1.4. Klişe-Basmakalıp Söz

Sözlü ve yazılı anlatımda herkesçe bilinen ve çok kullanılmış düşüncelere, sözcük ve deyimlere, benzetmelere klişe denir. Basmakalıp söz ise bir tutumu, yalınlaştırılmış ve çoğu zaman da yanlış bir düşünceyi yansıtır; bir durum veya kişi hakkındaki hazır bilgidir (Aktulum, 2011). Klişe ve basmakalıp sözün her ikisi de ikincil bir aktarımın ürünüdür. Özgün olmayan, tekrar eden ve değişiklik göstermeyen ifadelerdir.

Klişeler edebiyatta sıradanlığı yansıtsa da sanatçının üslubuna yönelik okura referans bilgiler sunmaktadır. Örneğin akşam, ufuk, merdiven kelimeleri Haşim’in şiirlerinde karşımıza sık sık çıkan sözcükler olsa da aynı zamanda birer imge olarak sanatçının şiirinin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır.

Klişe veya basmakalıp söz ikinci bir kaynaktan edinilmiş söylemler olarak okurun önceden var olan birikimi doğrultusunda karşılık bulmaktadır ve bu sebeple metinlerarası bir unsur olarak kabul edilmektedir. Her iki kavram da toplumsal bir söylem olma özelliği gösterdiğinden klişe ve basmakalıp söz, metinlerarası yöntemler içerisinde anonim bir varlık göstermektedir.

2.3.1.5. Anlatı İçinde Anlatı (İç Anlatı)

Anlatı içinde anlatı, bir anlatı yöntemi olarak uygulandığında, yazarın kurduğu düşsel bir yapıta, olaya, izleğe gönderdiği gibi gerçekten var olan bir başka yazarın bilinen yapıtına gönderip onun izleklerini yineleyip anlamına açıklık getirir (Aktulum, 2014, 129).

Metinlerarası bağlamda anlatı içinde anlatı yöntemi, bir yapıtın içinde somut olarak yer alan, kim tarafından kaleme alındığı belli olan ve gönderge metnin anlamını açıklayıcı ve yineleyici bir etkiyle metne dahil edilen anlatı biçimidir.

2.3.2. Metinlerarası Okur

19. yüzyıldan itibaren devrin romantik ve idealist duyarlılıklarının da etkisiyle edebiyat eleştirilerinde “yazar” kavramının esas alındığı ve edebiyat eserlerinin yazarların şahsiyetleri, duyguları ve fikirleri üzerinden incelendiği görülmektedir. 20. yüzyılda gelişen yeni edebiyat akımlarını incelediğimizde edebi eserlerin yazar-eser-okur bağlamında ele alındığını söyleyebiliriz. “Yeni eleştiri ve yapısalcılık ile başlayan bu aşamada yazar tasfiye edilir ve hiçbir aşkın okumaya imkân verilmez” (Güngör,2015, 103). Yazarın ölümü olarak adlandırılan bu yaklaşım postmodern edebiyat eleştirilerinde kuramcıların esere olan yaklaşımlarının temelini oluşturmaktadır.

Okur temelli yaklaşım metinlerarasılık kuramında ilk olarak Rifaterre tarafından ele alınmıştır. Metinlerarasılıkla ilgilenen diğer kuramcılardan farklı olarak Rifaterre yenilikçi bir anlayışla metinlerde yer alan anlamın ancak okur merkezli bir yaklaşımla ortaya çıkabileceğini söyler ve metinlerarası okur kavramını literatüre kazandırır. Ancak bu durum metinlerarasılığın temellerinin dayandığı Saussure’ın yapısalcı yaklaşımıyla örtüşmemektedir. Çünkü “Saussure’dan kaynaklanan yapısalcılık, eserdeki anlamı bir cümlemin anlamı gibi kendi yapısında aramaktadır” (Moran, 1994,

220). Bir metnin nasıl okunacağı konusunda zaman içinde görülen bu değişim metinlerarasılığın tarihsel süreçteki gelişimini de bizlere göstermektedir.

Göstergebilim anlam üreten kodların, konvansiyonların iş göreceği bir yer olarak okura dönmüştür. Bu okur, bir kişi değil, kodların toplandığı anlam kazandığı bir işlevdir. Aynı nedenden ötürü Barthes metnin birliğini, metnin çıkış noktasında (yazarda) değil varış noktasında yani okurda oluştuğunu söylemektedir (Moran, 1994, 220). Moran'ın okur kavramını göstergebilim üzerinden ele alışı ve Kristeva'nın metinlerarasılık kuramını oluştururken en çok etkilendiği isim olan Barthes'i referans gösterişi metinlerarasılık kuramını değerlendirmede metinlerarası okur kavramının önemine işaret etmektedir.

Metnin anlamının ancak bir okur tarafından ortaya çıkarılabileceğini söyleyen Rifaterre, metinlerarası okumayı metindeki izleri bulma olarak tanımlamıştır. Okur temelli bir yaklaşımla oluşturulan bu kavram eğitim araştırmacılarına öğrencilerin gerçek birer okur olabilmeleri için metindeki izleri bulması gerektiğini söylemektedir. Bu bakış açısı metnin gerçek anlamına ancak metinlerarası bir okuma ile ulaşılabilineceğini göstermektedir.

Bir metin, bir edebiyat eserini genel önemi açısından anlamak için okurun bilmesi gereken bir veya daha fazla metindir (ardışık sözcüklerinin, cümlelerin ve cümlelerin ayrık anlamlarının aksine). Bu ayrım çok önemlidir çünkü dilsel kullanım, estetik sözleşmelerin oluşturduğu bir yapı altında gelişebilse de bu anlam için yeterli değildir (Worton and Still, 1990, 56). “Bununla birlikte okuyucular -ampirik olarak- genel anlamın, referans ile içerik arasındaki ilişkiye (hatta standart sözlü iletişimde olduğu gibi) referanstan daha az dayandığını, hatta formun içeriği arasındaki ilişkiye bağlı olduğunu göstermektedir” (Worton and Still, 1990, 57). Başka bir deyişle bir metnin anlamı, dilsel kullanımlar üzerinde gelişen estetik niteliklerin yanı sıra deneyimsel çıkarımlar ve içerikler arasındaki bağlarla kurulmuştur.

Metinlerde yer alan bu bağları ortaya çıkarmak algılayıcılar yani okurlar aracılığı ile mümkün olacaktır. Worton ve Still'in görüşleri bizlere okuduğumuz metinlerde yer alan farklı metinlere ait izlerin ve bunların kendi içindeki bağlatılarının tek başına dilsel yapılarla açıklanamayacağını söylemektedir. Çünkü bu izler hem edebi hem de edebi olmayan ifadelerde görülebilir. “Tropoloji (mecaz kullanma), retorik veya imgeler zaten cümle düzeyinde bulunan geleneksel formlarla açıklanamaz: Bunlar

söylemsel fenomenleri hesaba katabilir, ancak söylemsel ve metinseller arasındaki farkı açıklayamaz. Edebiyat metinlerden oluşmaktadır. Bu nedenle, edebiyat, metinlerin birleştiği düzeyde aranmalı veya daha küçük işaret sistemlerinden ziyade diğer metinlere atıfta bulunarak anlamlandırılmalıdır” (Worton and Still, 1990, 59). Göndermeler aracılığı ile atıfta bulunma bir metnin başka metinlerle en açık ilişkisidir. Metinde yer alan bu göndermelerin okur tarafından açığa çıkarılması aynı zamanda metindeki anlamın açığa çıkarılması demektir.

Metinlerde yer alan anlamın açığa çıkarılmasında söz konusu metnin şekli ve içeriği hakkındaki gerçek bilgiler ile metinde yer alan ve ortaya çıkarılmadığında anlamsal boşluklara neden olan metinlerarası ilişkilere yönelik farkındalık ayırt edilmelidir. Bu farkındalık okuyucuların metinden hareketle kendi okuryazarlığını tecrübe etmesi için gereklidir. Worton ve Still (1990, 60)’e göre okurlar metinde bir şeyin eksik olduğunu algırlarlar: doldurulması gereken boşluklar, henüz bilinmeyen bir referansa atıfta bulunma, art arda gerçekleşen olayların haritasını çıkarıldığı referanslar okurların metinde yer alan ve fark ettikleri metinlerarası ilişkilerdir.

Bu minimum okuyucu tepkisi türü, metinlerarası ve metinlerarasılığı ayırt etmeyi gerekli kılar. Metinlerarasılık, metin ve metin arasındaki ilişkileri oluşturan ve düzenleyen fonksiyonların ağıdır. Bu işlevler algılanan ilişkilerde somutlaştırıldıkları için tamamen aktive olurlar ya da programatik formda aktive edilirler; bu durumda, metne ihtiyaç duydukları hipotezi göstermeleri gerektiğini hatırlatan, okurlara kendilerine gösterilen metni ortaya çıkarmaları gerektiğini hatırlatır (Worton ve Still, 1990, 60).

Metinlerarasılık, bu temel okuma mekanizmasına ancak okurun dahil olduğu ve yazarın metinler arasında kurduğu ilişki ağının okurla ortaya çıkarılacağı bir zeminde ele alınmalıdır. Bu noktada çalışmanın kuramsal temelinde anlambilim ve göstergebilimin yer alması araştırmanın kuramsal dayanaklarının oluşumunda izlenecek yol için önemlidir.

2.4. Metinden Anlam Kurma Şekilleri

Bir edebiyat eserini okurken okunan eserin içinde yatan anlamları bulmaya çalışmak, okumanın ortak amacı olarak görülmektedir. Edebi eserlerin belli anlamları vardır ve okuyucular bu eserlerden bağ kurma yoluyla anlam çıkarmaktadır.

Okuma eylemi, bir metinde yer alan ilişkiler ağını çözebilmek için başka metinlerin içinde yer alan anlamlara ulaşma çabasını gerekli hale getirir. Ancak metinlerarasılık, sadece genel olarak edebi eserlerdeki nitelikleri anlama çabası değil, aynı zamanda gerçek bir okur olmak için de önemli bir unsurdur.

Metinden anlam kurma şekillerinde metinlerarası anlam kurma üst düzey bilişsel süreçler arasında yer alır. Bu bakımdan metinlerarası anlam kurma öğrencilerin bilişsel gelişimlerini doğrudan etkileyen bir özellik taşımaktadır.

Eğitim alanındaki araştırmacıların çalışmalarında ve girişimlerinde, öğrencilerin edebi okumalarını motive edici hale getirerek onları geliştirmek ve anlamlı çıkarımlar yapmalarını sağlamak önemli bir amaç olarak yer almaktadır. “Çağdaş didaktiklere göre, öğretmenler kendi öğrencilerine edebi bir metnin özerk bir varlık olmadığını anlama fırsatı verir” (Allen, 2011). Metinler bağımsız değildir ve metinlerarası ilişkiler metinleri bir araya getirerek düşünmek için neler yapılabileceği konusunda bizlere bazı bilgiler sunmaktadır. Öğrencilerin edebi metinleri paralel olarak etkili bir şekilde okumalarını, karşılaştırmalarını ve yazma yollarını göstermek onlara metinler arası bir anlam kurma özelliği kazandıracaktır. Bu şekilde öğrenciler metinlerarası bağlantıları bulur ve bağlantıları bir araya getirir. Bu sayede öğrenciler, eleştirel düşüncelerini artırabilir ve yorumlama yeteneklerini güçlendirebilirler. Edebi olarak metinlerarasılık kuramına bağlı kalınarak uygun öğretim yöntem ve teknikleri ile öğrencilerin metinler arası düşünme ve metinlerarası anlam kurma süreçleri geliştirilebilir.

Bir metnin anlamına, metinlerarası anlam kurma yoluyla ulaşılırken Worton ve Still (1990, 1-5) tarafından vurgulanan iki eksen üzerinden bakılabilir: İlk olarak, kavram metnin yorumsal olarak çalışmadığı fikrine dayanır. Kapalı ve kendi kendine yeten bir sistem olduğu sürece, okuyucunun kendisi, bilinçli veya bilinçsiz olarak yazma yasasının bir parçası olarak metinlerarasılıktan faydalanamaz. Bu açıdan okuyucunun ana metnin bağımsız bir yapıda olmadığı bilgisine sahip olması gerekmektedir. İkincisi ise okuyucunun okuduğu metinden hareketle metinlerarası anlam kurabilmesi önceki deneyimlerine ve bilgilerine bağlı olarak farklılık gösterebilmektedir. Bu noktada metinde yer alan metinlerarası linklere öğrencilerin eğitim ortamlarında yönlendirilmesi gerekmektedir. Bunun için belli stratejiler izlenmeli ve öğretim ortamları kuramsal bir dayanağa bağlı olarak geliştirilmelidir.

Briggs ve Bauman bir metinde yer alan metinlerarası boşlukları en aza indirmek ve metinlerarası anlam kurmayı üst düzeye çıkarmak için kullanılan belli stratejilere işaret etmektedirler. Briggs ve Bauman (1992, 146), “Hâlen üslupla ilgili metinlerarasılık biçimlerinin ayrıntılı bir envanterini sunmamıza rağmen, biçim olarak metinlerarasılığın doğası ve bununla ilgili olarak çeşitliliğin belirgin olduğu ilkesel yerlerinin bazılarını benimsemek istiyoruz” diyerek yaptıkları çalışmalarda belli stratejiler belirlemişlerdir.

Metinlerarası boşlukların manipüle edilebileceğini söyleyen Briggs ve Bauman (1992, 146), bununla ilgili geliştirdikleri stratejilere de ayrıntılı olarak yer vermişlerdir. Bauman ve Briggs’e göre metinlerarası boşluklar aşağıdaki stratejilere göre manipüle edilebilmektedir:

1. *Metinlerin anlamının metnin bağlamından çıkarılması ile tutarlı, etkili ve akılda kalıcı olmalarını sağlayan yazılı bir inceleme çalışması yapılabilir. Tıpkı fonoloji, söz, morfosintaks, retorik yapı, dönüş yapma, tematik içerik, prova, jest, katılım rolleri ve diğer özellikler, üslup olarak belirtilen emsallerdeki söylemleri birbirine bağlamada kullanılabildiği gibi, metinlerarası boşlukları en aza indirme ve en üst düzeye çıkarma stratejileri geniş bir özellik yelpazesi içinde eşit derecede çizilebilir.*
2. *Jenerik ilişkilerin düzen, birlik ve sınırlılık yaratma derecesine göre bir başka değişkenlik kaynağı, bütün türlerin söylemleri yapılandırma yetenekleri bakımından eşit yaratılmadıkları gerçeğinden kaynaklanmaktadır.*
3. *Türün metinsel yapı yaratma gücü aynı zamanda jenerik örüntülemenin belirli bir söylem kitlesine ne ölçüde uygulandığına bağlı olarak da değişir. Her ne kadar belirli bir metin ile onun genel emsalleri arasındaki bağlantılar bazen söylemin biçimsel yapısını ve sosyal gücünü önemli ölçüde şekillendirse de diğer durumlarda, jenerik metinlerarasılık sadece mevcut yorumlayıcı seçeneklerden biridir.*
4. *En ilginç değişkenlik yerlerinden biri, metinlerarası stratejilerin Silverstein’in terimlerinde, sözde ifadelerin sözde içeriği üzerinden açıkça işaretlenerek metinlerarası ilişkilerin metapragmatik çerçevesinin çizilmesi anlamında açık bir şekilde ne kadar belirgin hale geldiğidir. Bu durum aynı zamanda, metinlerarası ilişkilerin sadece sanatçılar veya yazarlar tarafından kurulduğunu varsayma konusundaki yanlışlığa da işaret etmektedir: Metinlerarası ilişkiler kurma sürecinin önemli bir kısmı okur (izleyici) tarafından üstlenilebilir.*
5. *Benzer bir dikkat notu, metinlerarasılık yaratmada sözlü ve yazılı kaynakların kullanımına ilişkin olarak seslendirilmelidir.*
6. *Bazı yazarlar, türün duygu ifadesini nasıl şekillendirdiğini ve tür ile cinsiyet arasındaki ilişkinin metinlerarasılığı nasıl şekillendirdiğini incelemeye ihtiyaç duyulduğunu savundu.*
7. *Müziğin metinlerarasılık yaratmasındaki rolü de büyüleyici. Ses perdesi, tını, tempo, hacim ve diğer özellikleri yakından düzenleme kapasitesi ve hareketi düzenlemedeki sıklığı (dansla) sayesinde müzik, metinlerarası boşlukları bastırma girişiminde güçlü bir kaynak sağlayabilir.*

Yukarıda sıralanan stratejiler metinlerarası ilişkilerin Türkçe dersi kapsamında ele alınışına yön verir niteliktedir ve metinlerin tartışılarak okunması ve anlaşılması için metinlerarası boşlukların nasıl giderileceğine dair araştırmacılara yol göstermektedir.

Öğrencilerin ünite boyunca yaptıkları bağlantıların çoğu, öğretmenin doğrudan desteği olmadan kendi başlarına keşfedildi. Bununla birlikte, öğretmenle tartışma yapan öğrenciler, bazen yaptıkları bağlantıların bir İngiliz Dili Sanatları dersi kapsamında değerli olduklarının farkında olmadıkları için değerliydi. Ayrıca, birbirleriyle ve öğretmenle yapılan görüşmeler metinlerarası bağlantıların tanınmasını, onaylanmasını ve geliştirilmesini sağlamıştır.

Eğitim ortamlarında yapılan bir diğer araştırmada video oyunlarında metinlerarasılığın kullanımına yönelik çalışmalar yapılmış ve öğretmenlerin tutumuna dikkat çekilmiştir. “Okullardaki öğretmenler, video oyunlarını genellikle şiddet içeren ve kötümser değerleri teşvik eden anlamsız arayışlar olarak gördüklerinden, video oyunlarına karşı küçümser davranırlar veya göstermezler. Ancak, gençler tarafından video oyunlarının anlaşılmasında ve oynanmasında harcanan zaman ve kaynaklar düşünüldüğünde, eğitimcilerin oyunların metinlerarası unsurları ve okul temelli metinlerine nasıl bağlandıkları hakkında daha fazla bilgi sahibi olmaları daha mantıklıdır” (Duret ve Pons, 2016, 124). Yapılan çalışmada öğrencilerin birbirleriyle ve öğretmenle yaptıkları görüşmelerin metinlerarası bağlantıların tanınmasını, onaylanmasını ve geliştirilmesini sağladığına yönelik bir sonuca varılmıştır.

Metinlerarası anlam kurmada kullanılabilecek materyallerin sınıf ortamındaki çeşitliliği ve öğrenciye uygunluğu anlama düzeyini doğrudan etkileyecek araçlar arasındadır. Bu sebeple metinlerarası anlam kurmada öğretmen sadece metne bağlı kalmamalı ve teorik bilgilere gömülmemelidir. Öğrencinin günlük hayatta kullandığı ve zaman harcadığı birçok etkinlik bu süreçte dahil edilebilir.

2.5. Türkçe Dersi Öğretim Programının Metinlerarasılık Bakımından Değerlendirilmesi

Metinler arası okuma kavramı resmî olarak ilk kez 2004–2005 eğitim-öğretim yılında değişen İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu’nda (1–5. Sınıflar) yer almıştır. Daha sonra değişen programlarda Türkçe öğretiminin genel amaçları bölümünde yer verilen kavrama 2018 yılında hazırlanan Türkçe Öğretim

Programı'nda sadece kazanımlar bölümünde yer verilmiştir. Hazırlanan yeni programın amaçları arasında yer alan “Ortaokulu tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevi değerleri benimsemiş, haklarını kullanan ve sorumluluklarını yerine getiren, ‘Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi’nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış bireyler olmalarını sağlamak” (MEB, 2019, 3) maddesi ile programın ortaokul öğrencileri için amaçladığı yetkinlikler ifade edilmiştir. Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi incelendiğinde sekiz anahtar yetkinliğin belirtildiği görülmektedir. Bunlardan **anadilde iletişim** yetkinliği, “Kavram, düşünce, fikir, duygu ve olguları hem sözlü hem de yazılı olarak ifade etme ve yorumlama (dinleme, konuşma, okuma ve yazma) ve eğitim ve öğretim, iş yeri, ev ve eğlence gibi her türlü sosyal ve kültürel bağlamda uygun ve yaratıcı bir şekilde dilsel etkileşimde bulunmaktadır” (MEB, 2015, 23) şeklinde ifade edilmiştir.

Sözlü ya da yazılı ifadenin ortaokul seviyesini yetkinlikle tamamlamış öğrencilerde yaratıcı ve etkin bir biçimde gerçekleşmesi Türkçe dersinin en genel amaçları içinde yer almaktadır.

İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (6–8. Sınıflar) sadece okuma türlerinden metinlerle ilişkilendirerek okuma (MEB, 2009, 69) örneğinde rastlanmıştır.

Tematik yaklaşım esas alınarak hazırlanan öğretim programında okuma ve yazma kazanımları metin içi, metin dışı ve metinler arası okuma yoluyla anlam oluşturmaya sağlayacak şekilde yapılandırılmıştır. Birinci sınıftan sekizinci sınıfa kadar kazanımların yapısı ve hiyerarşisi, öğrencilerin temel dil becerilerinin yanı sıra üst düzey bilişsel becerilerini geliştirmelerine katkı sağlayacak şekilde düzenlenmiştir.

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri doğrultusunda hazırlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin;

- Okuduklarını anlayarak eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmelerinin ve sorgulamalarının sağlanması amaçlanmaktadır.
- Metin türleri 3 ana biçim altında toplanmıştır: Bilgilendirici, hikâye edici, şiir. Belirtilen metin sayıları içinde kalmak kaydıyla hangi temada, hangi metin türlerinin yer alacağı ders kitabı yazarının/yazarlarının tercihine bağlıdır. Metin türlerinin

dengeli dağılıp dağılmadığı metin biçimlerine göre belirlenecektir. Örneğin “Bilim ve Teknoloji” temasında bilgilendirici metin daha fazla olabilir. Başka bir temada ise şiir türündeki metinlere daha fazla yer verilebilir. Ancak ilke olarak metin türlerinin temalar arasında, kitap bütününde dengeli bir şekilde dağılımının sağlanması esastır.

Bu araştırmada yukarıdaki açıklamaya bağlı olarak metin türlerinin temalar arasında dengeli bir biçimde dağılımı ilkesini gözardı etmemek için temadaki metinler (efsane-makale-sohbet-belgesel) değişiklik yapılmadan kullanılmıştır.

Ders Kitaplarına Alınacak Metinlerin Özellikleri

Ders kitaplarına alanda yaygın olarak kabul görmüş yazar ve eserlerden, edebî ve kültürel değer taşıyan metinler alınmalıdır. Türk cumhuriyetleri ve Balkan Türkleri edebiyatlarından eserlere yer verilmelidir (MEB, 2019, 18).

Ders kitaplarına alınacak metinlerin özelliklerinin belirtildiği açıklamada metinlerin edebi bir değer taşıması gerektiği belirtilmiştir. Metinlerarasılığın aynı zamanda bir metinsellik ölçütü olduğundan hareketle seçilen metinlerin edebi açıdan nitelikli olması için metinlerarası izler taşıması gerektiği söylenebilir.

Metinlerarasılık Kuramı ile İlişkili Yeni Öğretim Programında Yer Alan Kazanımlar:

Yeni öğretim programı metinlerarasılık bağlamında ele alındığında aşağıda belirtilen kazanımlara ulaşılmıştır. Dördüncü sınıf düzeyinden itibaren belirlenen kazanımlar sınıf seviyelerine göre ayrılarak incelenmiş ve programda yer alan açıklamalarıyla birlikte sıralanmıştır.

4. Sınıf Düzeyindeki Kazanımlar:

T.4.3.31. Metinler arasında karşılaştırma yapar.

Metinlerin konuları ve karakterleri açısından karşılaştırılması sağlanır.

5. Sınıf Düzeyindeki Kazanımlar

T.5.3.17. Metni yorumlar.

a) Yazarın bakış açısını fark etmeleri, olayları ele alış şeklini yorumlamaları ve öğrencilerin metinle ilgili kendi bakış açılarını ifade etmeleri sağlanır.

b) Metin içeriğinin yorumlanması sırasında metinlerdeki örneklere ve ayrıntılara atıf yapılması sağlanır.

T.5.3.19. Metinle ilgili sorulara cevap verir.

Metin içi ve metin dışı anlam ilişkileri kurulur.

T.5.3.27. Metinler arasında karşılaştırma yapar.

Metinleri biçim ve tür gibi açılardan karşılaştırmaları sağlanır.

6. Sınıf Düzeyindeki Kazanımlar

T.6.3.25. Metinler arasında karşılaştırma yapar.

Metinlerin tema, konu, olay örgüsü ve karakterler açısından karşılaştırılması sağlanır.

7. Sınıf Düzeyindeki Kazanımlar

T.7.3.19. Metinle ilgili soruları cevaplar.

Metin içi ve metin dışı anlam ilişkileri kurulur.

T.7.3.22. Metnin içeriğini yorumlar.

a) Yazarın olaylara bakış açısının tespit edilmesi sağlanır.

b) Metindeki öznel ve nesnel yaklaşımların tespit edilmesi sağlanır.

c) Metindeki örnek ve ayrıntılara atıf yapılması sağlanır.

T.7.3.25. Metinler arasında karşılaştırma yapar.

Bakış açısı ve mesajlar karşılaştırılır.

T.7.3.35. Metinlerin yazılı hâli ile medya sunumlarını karşılaştırır.

a) Hikâye, masal, fıkra gibi metinlerin; çizgi film, animasyon gibi medya sunumları ile karşılaştırması sağlanır.

b) Kahramanlar, mekân, zaman ve olay yönlerinden karşılaştırılması sağlanır.

8.Sınıf Düzeyindeki Kazanımlar:

T.8.3.14. Metinle ilgili soruları cevaplar.

Metin içi ve metin dışı anlam ilişkisi kurulur.

T.8.3.21. Metnin içeriğini yorumlar.

a) Yazarın olaylara bakış açısının tespit edilmesi sağlanır.

b) Metindeki öznel ve nesnel yaklaşımların tespit edilmesi sağlanır.

c) Metindeki örnek ve ayrıntılara atıf yapılması sağlanır.

T.8.3.23. Metinler arasında karşılaştırma yapar.

Aynı metnin çeviri, farklı baskı vb. özellikleri itibarıyla karşılaştırılması sağlanır.

T.8.3.33. Edebî eserin yazılı metni ile medya sunumunu karşılaştırır.

Kahramanlar, mekân, zaman ve olay yönünden karşılaştırılması sağlanır.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analiz süreci hakkında bilgi verilmektedir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, metinlerarasılık kuramına bağlı olarak yapılandırılmış Türkçe dersleri ile öğrencilerin metinlerarası düşünme ve metinlerarası anlam kurabilme süreçlerini geliştirmek amacıyla yapılmıştır. Yapılan araştırma, bilimsel araştırma yöntemlerinden eylem araştırması ile desenlenmiştir.

Bu araştırmada, araştırmacının aynı zamanda aktif olarak çalışan bir öğretmen olması, eylem araştırmasında araştırmacının sürece dahil olarak kendini geliştirme fırsatı bulması ve yapılan araştırmanın uygulamada belli değişiklikler yaparak çözüm üretmeye çalışması yöntem olarak eylem araştırmasının seçilmesinde etkili olmuştur.

Eylem araştırması ile ilgili olarak alanyazın incelendiğinde birçok tanıma yer verildiği görülmektedir.

Eylem araştırmaları uzman araştırmacıların yürütücülüğünde, uygulayıcıların ve probleme taraf olanların da katılmasıyla, var olan uygulamanın eleştirel bir değerlendirmesini yaparak durumu iyileştirmek için alınması gereken önlemleri belirlemeyi amaçlayan araştırmalardır (Karasar, 1999, 27).

Karasar'ın tanımına göre eylem araştırmasında araştırmacı ve sürecin uygulayıcısı çalışmada sürekli etkileşim halindedir ve iyileştirme sürecine elde ettiği verilerle yön veren araştırmacı, araştırma problemine taraf olan çalışma grubu ile problemi iyileştirmeyi amaçlamaktadır.

Eylem araştırması uygulamada ortaya çıkan sorunların araştırılmasına ve çözülmesine yönelik olarak uygulayıcıların tek başlarına ya da bir araştırmacı ile uygulama sürecini

alışmalarını içerir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, 84). Söz konusu çalışmada iş birliği önemlidir ve süreci doğrudan etkilemekte ve yönlendirmektedir.

Eylem araştırmasının eğitim alanındaki en önemli amacı, eğitim dünyasında ortaya çıkan gerçekleri sistematik olarak anlamak ve onu değiştirerek geliştirmeye çalışmaktır. Genel olarak nitel araştırma şemsiyesi altında görülen eylem araştırması, bu amacına ulaşabilmek için aslında hem nitel hem de nicel araştırma içerisinde bulunan veri toplama yöntem ve tekniklerinden de yararlanabilmektedir (Kuzu, 2005, 32).

Tanımlardan hareketle eylem araştırmasında araştırmacı-uygulayıcı iş birliğinin ve iyileştirmenin esas olduğu görülmektedir. Eylem araştırmalarını diğer bilimsel araştırma yöntemlerinden ayıran en önemli özelliği, araştırmacının asıl amacının bir soruya cevap bulması değil; tespit edilen sorunu iyileştirmesidir.

Eylem araştırması ile ilgili alanyazın incelendiğinde eylem araştırmalarının farklı türlerde sınıflandırıldığı görülmektedir. Çoğunlukla bir durumu betimlemek ve iyileştirmek üzerine yapılan çalışmaları içeren eylem araştırmaları nitel araştırma yöntemlerinden biri olarak kabul edilse de eylem araştırmalarında nicel yöntemler de kullanılmaktadır.

Bu çalışmada araştırmacının daha önce gerçekleştirdiği pilot uygulamadan elde ettiği gözlem ve görüşme verilerinden hareketle, yapılan çalışmanın öğrencilerin motivasyonuna etkisi de ölçülmüştür. Bu bakımdan nitel verilerin yanı sıra araştırmada nicel veriler de kullanılmıştır. Yapılan alışma bu yönüyle karma yöntemler araştırmasına benzese de nicel yöntemle toplanan veriler araştırmacının nitel boyutuna etki edecek şekilde kullanılmadığı için nicel veriler eylem araştırması sürecinde ayrı bir başlık altında değerlendirilmiştir.

Çalışmada nicel veriler, deneysel desenlerden "tek grup ön test-son test" ile toplanmıştır. Yapılan araştırmaların sonuçlarına göre okuma motivasyonunun okuduğunu anlama üzerinde olumlu ve anlamlı bir etkisi vardır. Bu sebeple uygulama sürecinin başında ve sonunda uygulanan "okuma motivasyon ölçeği" ile eylem araştırması sürecinin öğrencilerin okuma motivasyonuna etkisi ölçülmek istenmiştir. Ancak araştırmacının nitel araştırma yöntemlerinden eylem araştırması ile desenlendiği düşünöldüğünde elde edilen verilerin genellenebilir nitelikte olması amaçlanmamıştır.

"Okuma Motivasyon Ölçeği" sonuçları yalnızca uygulamanın yapıldığı sınıftaki iyileştirmeyi betimlemek amacıyla kullanılmıştır.

Eylem araştırması ilk ele alındığı yıllarda araştırmacı ile uygulayıcıyı sistemin bir parçası olan öğretmen olarak değerlendirilmiş ve araştırmacılar eylem araştırmalarını eğitim alanında kullanılan bir araştırma yöntemi olarak ele almıştır. "Eylem araştırması, kişinin kendi öğretim uygulamalarının sistematik bir gözlemidir. Amaç belirli bir okulda ve/veya sınıfta olup bitenleri anlamaktır. Nicel araştırma yöntemlerinin bazıları bunun için kullanılabilir. Ancak eylem araştırması bir denenceyi kanıtlamak veya çürütmek ya da daha büyük bir evrene genelleyecek veri sağlamak amacıyla tasarlanmamıştır. Bir eylem araştırması projesindeki nicel yöntemler sadece belirli bir durumda olup bitenin bir portresini sağlamak için kullanılmalıdır" (Johnson, 2015, 128).

Eylem araştırması ile desenlenmiş bir çalışmada kesin bir sonuca ulaşmaya çalışmak ya da daha büyük evrenlere genelleme yapmak araştırmanın amacı olmamalıdır. Eylem araştırmalarında nicel yöntemler sadece özel bir durumu anlamak için kullanılmalıdır.

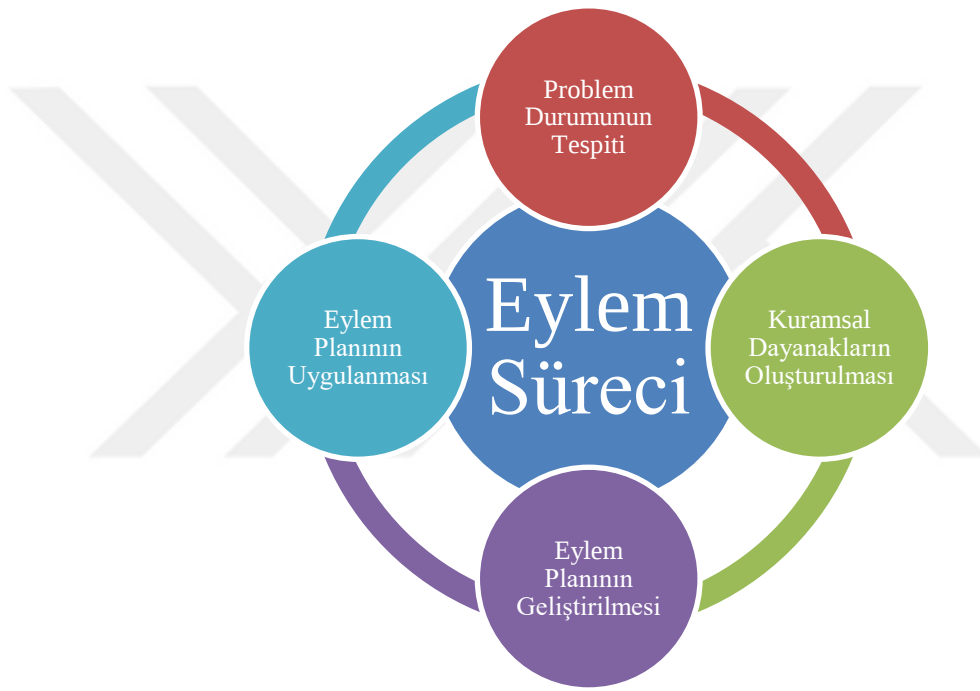
Bu çalışmada nitel verilerin yanı sıra nicel veriler de toplanmıştır ancak bu veriler döngüsel değil doğrusal olarak kullanılmıştır. Nitel veriler öncelikle eylem planı oluşturmak için toplanmış ve uygulama süreci dinamik-döngüsel nitelikte ilerlemiştir. Uygulama sürecinde etkinliklerden elde edilen veriler süreç içinde araştırmacıya yol göstermiş, her metin daha önce işlenen metinlerden elde edilen verilerle -gerekli görüldüğünde- yeniden düzenlenmiş ve eğitim ortamına entegre edilmiştir. Bu bakımdan eylem planı öncesinde ve eylem esnasında toplanan veriler çalışma süresince birbirini desteklemiş ve beslemiştir.

3.2. Eylem Araştırması Süreci

Johnson (2015, 19) eylem araştırmasının, beş temel adımdan veya bölümden oluştuğunu söylemektedir. Bunlardan ilki soru sormak, bir problem durum belirlemek veya inceleme alanı tanımlamaktır. İkincisi; hangi verilerin toplanması gerektiğine, bu verilerin nasıl ve ne sıklıkla toplanması gerektiğine karar vermektir. Üçüncüsü, verileri toplayıp analiz etmektir. Dördüncüsü, bulguların nasıl kullanılacağını ve uygulanacağını betimlemektir. Bulgular temel alınarak eylem için plan yapılmalıdır.

Beşincisi; bulguları paylaşmak, rapor etmek ve eylem için yeniden planlamaktır. Belirtilen adımlardan da anlaşılacağı gibi eylem araştırması doğrusal değil döngüsel bir süreçtir.

Bu araştırmada Johnson (2015)' ın belirttiği adımlar takip edilerek bir eylem süreci hazırlanmıştır. İlk olarak problem durumu tespit edilmiş, daha sonra kuramsal dayanaklar hazırlanmıştır. Problemin kuramsal temeli hazırlandıktan sonra eylem planı geliştirilmiş ve hazırlanan eylem planı ile araştırmanın uygulama sürecinde atılacak adımlar tespit edilerek araştırma süreci haritalandırılmıştır (Şekil 2. Eylem Araştırması Süreci).

Şekil 2: Eylem Araştırması Süreci Adımları

Şekil 2’de de görüldüğü üzere bu araştırmanın eylem süreci dört aşamadan oluşmaktadır. Araştırmanın birinci aşamasını oluşturan *problem tespiti* bölümünde araştırmacının daha önceki deneyimlerinden elde ettiği izlenimlerle problem tespiti açıklanmaya çalışılmıştır. İkinci aşamayı oluşturan *kuramsal dayanakların oluşturulması* bölümünde eylem sürecinde yapılacak çalışmaların kuramsal boyutta nasıl temellendirildiği anlatılmaya çalışılmıştır. Eylem sürecinin üçüncü aşamasında *eylem planının geliştirilmesi* yer almaktadır. Bu bölümde öğretim sürecinin nasıl yapılandırıldığı ayrıntılarıyla açıklanmış ve eylem planına yer verilmiştir. Araştırma sürecinin son aşamasında *eylem planının uygulanmasına* yönelik yapılan hazırlıklara yer verilmiştir.

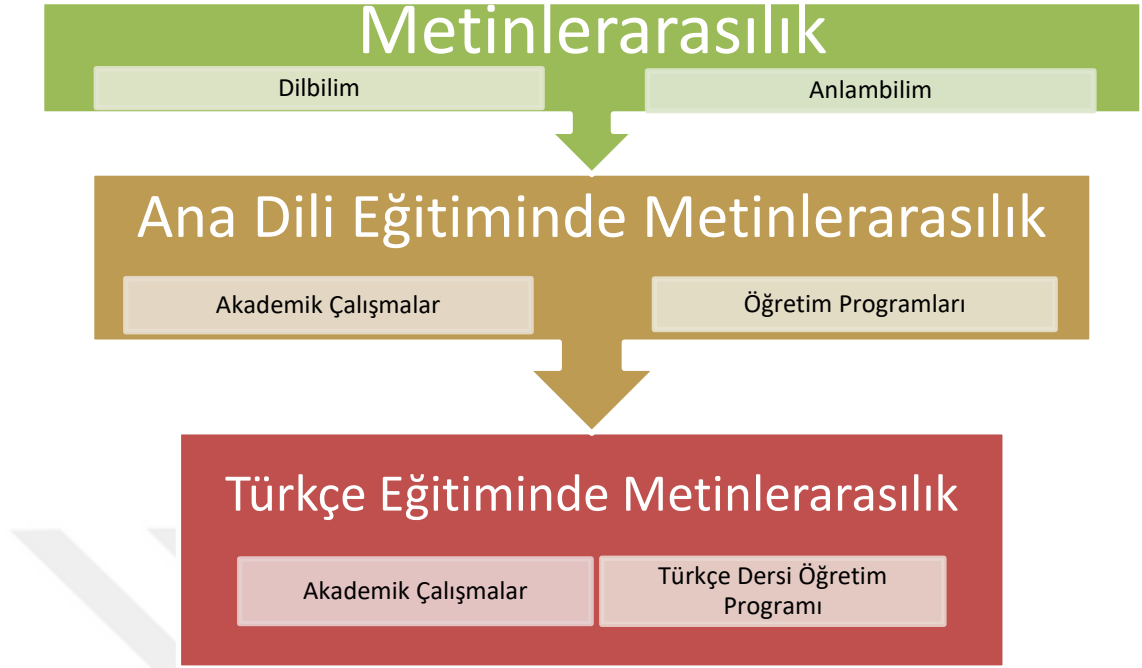
3.2.1. Problemin Tespiti

Bu araştırmanın problem tespiti sürecinde araştırmacının mesleki deneyimi etkili olmuştur. Araştırmacı, 2009 yılından itibaren aktif olarak Türkçe öğretmenliği yapmakta olup ilköğretim ikinci kademedeki bütün seviyelerde ders işleme sürecinde yer alarak tecrübe edinmiştir. Problem durumu tespit edilirken araştırmacının okuma anlama becerilerine yönelmesinde bu deneyim etkili olmuştur. Araştırma süreci içerisinde yer alan *problem durumunda* da belirtildiği üzere “Öğrencilerin metinden anlam kurma süreci daha etkili hale nasıl getirilir?” sorusu araştırmacının yöneleceği alana dair araştırma için önemli bir referans olmuştur.

Araştırmanın problemi tespit edilirken araştırmacı tarafından çeşitli bilimsel çalışmalar yapılmış ve mevcut eksiklikler belirlenerek problem durumu tespit edilmeye çalışılmıştır. “Bir eylem araştırmasının temel amacı yolunda gitmeyen bir şeyleri anlayıp değiştirmeye çalışmak, çözüme yönelik yeni uygulamaları incelemektir” (Mertler, 2006, 32). Çözüme yönelik belirlenen eksikliklerin ardından öğrencilerin anlam kurma süreçlerinin iyileştirilip geliştirilmesi için yapılan araştırmada metinlerarasılık kuramına bağlı olarak Türkçe dersi öğretim sürecinin yapılandırılmasına karar verilmiştir.

3.2.2. Kuramsal Dayanakların Oluşturulması

Metinlerarasılık kuramı, araştırmanın kuramsal temelini oluşturmaktadır. Yapılan araştırma metinlerarasılık kuramına bağlı olarak öncelikle dilbilim alanında yapılan çalışmaların incelenmesi ile temellendirilmiştir. Metinlerarasılığın ana dili eğitiminde kullanımına yönelik yapılmış çalışmalar araştırmanın bir diğer kuramsal basamağını oluşturmaktadır. Bu aşamada yurt dışında yapılmış çalışmalar takip edilmiş ve eğitimde öncü kabul edilen ülkelerin ana dili eğitimi müfredatları metinlerarasılık bağlamında incelenmiştir. Son olarak Türkçe eğitiminde metinlerarasılığa bağlı olarak yapılmış çalışmalar incelenmiş, Türkçe dersi öğretim programı metinlerarasılık bağlamında değerlendirilerek araştırmanın kuramsal basamakları sınırlandırılırken aynı zamanda genişletilmiştir. Araştırmanın kuramsal dayanakları oluşturulurken Şekil 3’te belirtilen basamaklar takip edilmiştir.

Şekil 3: Araştırmanın Kuramsal Basamakları

Bu araştırmada öncelikle metinlerarasılık ile kuramsal bir alanyazın araştırması yapılmıştır. Metinlerarasılığın daha iyi anlaşılması için dilbilimin araştırma alanı içindeki anlambilime çalışmanın kuramsal boyutunda ayrıca yer verilmiştir. Semantik ve göstergebilim kavramları üzerinde durularak gerçek anlamı ortaya çıkarmak için kullanacağımız metinlerarası ilişkilerin temeli verilmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın kuramsal boyutunu oluşturan bir alt basamakta ana dili eğitiminde yurt dışında metinlerarasılık kuramına bağlı olarak yapılmış çalışmalar incelenmiştir. Bu çalışmalara kuramsal çerçeve bölümünde metinlerarası yöntemler ve metinden anlam kurma yolları başlığı altında yer verilmiştir. Ana dili eğitiminde metinlerarasılık başlığı altında eğitimde öncü kabul edilen ülkelerin ana dili öğretim programlarına değinilmiştir.

Araştırmanın sınırlarının olduğu ve aynı zamanda kuramsal olarak derinleştiği basamakta ise Türkçe eğitiminde metinlerarasılık bağlamında yapılmış çalışmalardan ve Türkçe dersi öğretim programından hareketle bir yol çizilmiştir.

Araştırmanın kavramsal dayanaklarını oluşturan yukarıdaki aşamalara bağlı olarak araştırma sürecine yön verecek kazanımlar oluşturulmuştur.

3.2.3. Eylem Planının Geliştirilmesi

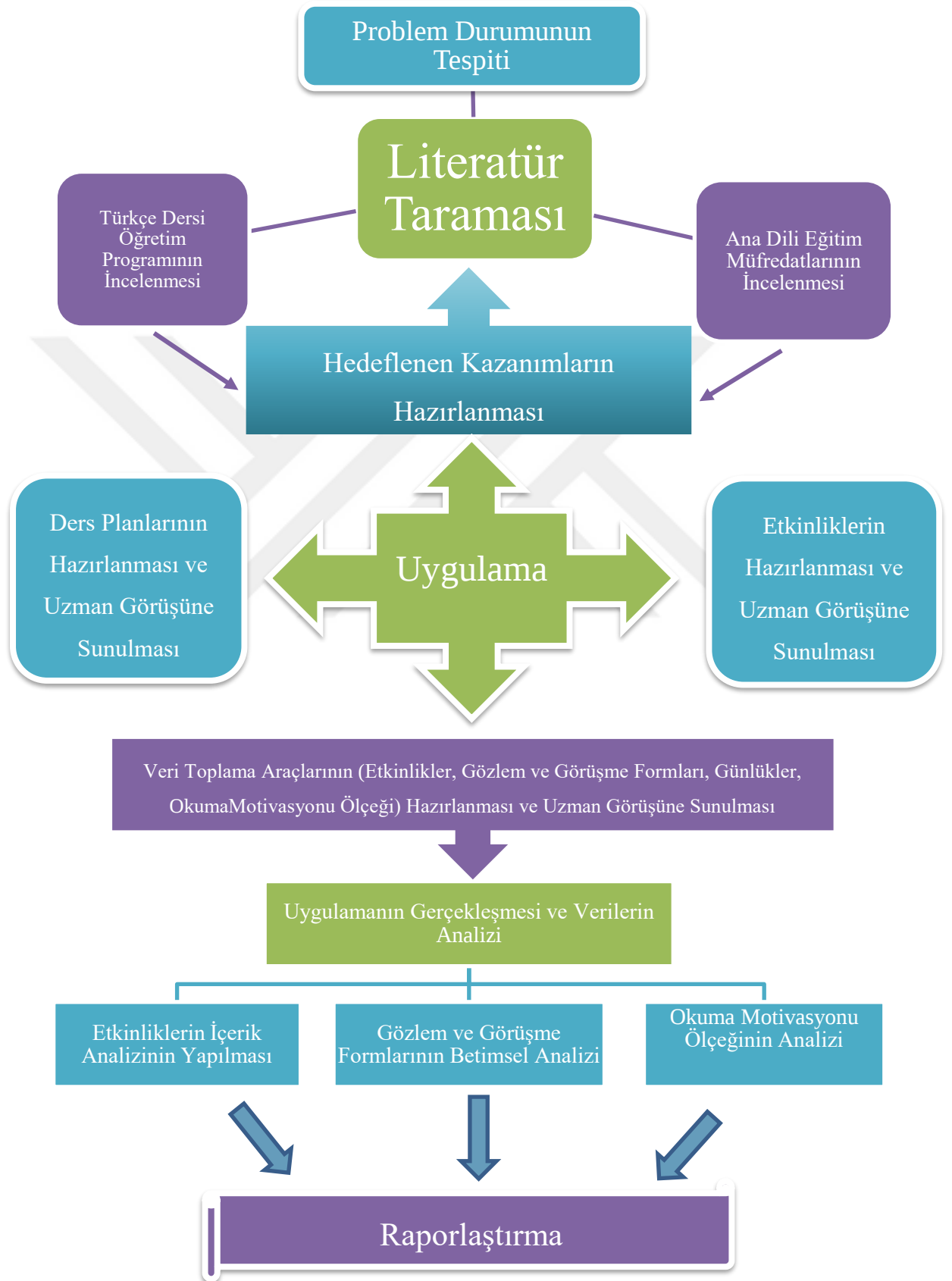
Eylem planı, eylem araştırmalarında araştırmacıya sürecin bütün adımlarını haritalandırarak yönetmesi için kolaylık sağlamaktadır. “Eylem planı araştırmanın başında hazırlanabileceği gibi ilerleyen aşamalarında, problem durumu belirlendikten ve alan yazın araştırması yapıldıktan sonra da hazırlanabilir” (Mills, 2003, 5). Bu araştırmada eylem planı problem durumu belirlendikten ve alan yazın araştırması yapıldıktan sonra hazırlanmış ve uygulama sürecinin ardından tamamlanmıştır.

Mills (2003, 5), tipik olarak bir eylem araştırması planının dört adımdan oluşan bir eylem sarmalı olduğunu ve bu adımların a) problemi (odak alanı) belirleme, b) veri toplama, c) veri analizi ve yorumlanması, d) bir eylem araştırması geliştirme, olduğunu belirtmektedir.

Eylem planının hazırlanmasına yönelik alanyazın incelendiğinde farklı adımlardan oluşan eylem planlarının da olduğu görölmektedir. Kuzu (2005, 43) eylem planında olması gereken adımları aşağıdaki gibi sıralamıştır:

- Genel düşüncede şu ana kadar yapılan değişikliklerin gözden geçirilmiş bir açıklaması
- Durumu geliştirmek için araştırmacının değiştirmeye çalıştığı faktörlerin açıklanması ve bunun için uygulanacak eylemlerin saptanması
- Belirlenmiş eylemi yerine getirmeden önce başkalarıyla etkileşim içinde bulunulacak bir durum varsa, bu kişilerle yapılan anlaşmaların açıklanması
- Belirlenmiş eylemi yerine getirmek amacıyla kullanılacak kaynakların saptanması
- Araştırmaya başlanması, verilerin toplanması ve elde edilen bilgilerin yayınlanmasını düzenleyen etik yapının (gizlilik, anlaşma, kontrol) ya da etik kuralları ortaya koyan bir açıklamanın yapılması.

Bu araştırmada hazırlanan eylem planı şekil 4’te verilmiştir. Hazırlanan eylem planında araştırma süreci haritalandırılmış, sürecin aşamaları belirtilerek araştırma sürecinin izleğini oluşturan eylemlere yer verilmiş ve böylelikle eylem araştırmasının döngüsel süreci somutlaştırılmıştır.

Şekil 4: Eylem Planı

3.2.4.Eylem Planında Yer Alan Uygulama Sürecinin Aşamaları

Eylem planının uygulama aşaması dört adımdan oluşmaktadır: Okul yönetimi ile gerekli görüşmelerin yapılması, veli izin formlarının dağıtılması, yeniden yapılandırılmış “Milli Kültür” teması etkinlikleri, uygulamanın gerçekleştirilmesi. Eylem planının uygulama bölümünde takip edilen aşamalara Şekil 6’da yer verilmiştir.

Şekil 5: Uygulama Sürecinin Aşamaları

3.2.4.1. Okul Yönetimi ile Yapılan Görüşmeler

Bu araştırmada, araştırmanın çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemi ile araştırmacının çalıştığı kurumda yer alan ve araştırmacının dersine girdiği 7. sınıf öğrencileri olarak belirlenmiştir. Ardından araştırmacının dersine girdiği 7. sınıflar içinden seçsiz atama ile belirlenen şube araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Yapılan araştırma için öncelikle okul yönetimiyle konuşulmuş; araştırma süreci, uygulama takvimi ve araştırmanın sınırlılıkları ile ilgili olarak okul yönetimi bilgilendirilmiştir. Okul yönetiminin araştırmaya olan tavrı ve ilgisi araştırmacı günlüğüne şu şekilde yansımıştır:

Bugün araştırma süreci ile ilgili bilgi vermek amacıyla okul idaresiyle görüştim. Müdür ve müdür yardımcısı ile yaptığım görüşmede araştırma takvimine dair bilgiler verdim. İki okul yöneticisinin de idarecilikten önce Türkçe öğretmeni olması yapacağım çalışmalarla ilgili amacımı aktarmamı kolaylaştırdı. Okul müdürü araştırmanın kuramsal dayanağı ile ilgili çeşitli sorular sorarken müdür yardımcısı ise özellikle uygulama takvimi ve veli izin formları ile ilgilendi. Uygulama için milli eğitimden izin almaya gerek olmadığı, ders kitabındaki temaya bağlı etkinlikler haricinde herhangi bir uygulama yapılmayacağı ya da okul genelinde uygulanacak

bir anketin söz konusu olmadığını belirterek resmi olarak etik dışı bir durumun olmadığını belirtti... (Araştırmacı Günlüğü, 18 Şubat 2019).

Uygulama sürecine ilişkin okul idaresine gerekli bilgiler verildikten sonra veli izin durumu ile ilgili çalışmalara geçilmiştir.

3.2.4.2. Veli İzin Formları

Uygulamaya katılacak çalışma grubunda yer alan öğrencilerin ve ailelerin süreçten haberdar olmalarına araştırmanın etik boyutu için özellikle dikkat edilmiştir. Bu noktada gönüllülük esas alınmış ve uygulama süreci bu doğrultuda planlanmıştır. Öncelikle veli izin formları hazırlanıp müdür yardımcısının onayı alınmıştır. Bu süreçte idarenin desteği araştırmacının günlüğüne de yansımıştır:

Müdür yardımcısı ile hazırlanan veli formları üzerine görüştük. Resmi olarak eklemem ya da belirtmem gereken herhangi bir ayrıntının olup olmadığını sordum. İnceledikten sonra idari olarak herhangi bir sakınca olmadığını belirtti. İdaremin bu konudaki olumlu yaklaşımları sürecin aksamadan ilerleyeceğini düşünmemi sağlıyor. Bu konuda şanslı olduğumu düşünüyorum... (Araştırmacı Günlüğü, 19 Şubat 2019).

Veli izin formları ile ilgili olarak resmi boyutun tamamlanmasının ardından velilerin sürece dair daha ayrıntılı bilgilendirilmeleri için sınıf rehber öğretmeninden yardım istenmiştir. Gönüllüğün esas olduğunun belirtilmesi, süreçte kullanılması planlanan veri toplama araçlarına dair birinci ağızdan bilgi verilmesi istenmiştir.

Veli izin formlarının dağıtılmasının ardından öğrencilerden araştırma takviminin aksamaması için en kısa sürede izin dilekçelerini getirmeleri istenmiştir. Toplanan izin dilekçeleri incelendiğinde ve sınıf rehber öğretmenine yapılan dönütler değerlendirildiğinde velilerin video kaydı istemedikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin de bu noktada benzer tutum sergilemiş olmaları ve video kaydının onları doğal davranmaktan uzaklaştıracağını söylemeleri üzerine geçerlilik komitesi ile de görüşülerek video kaydından vazgeçilmiştir. Ayrıca 30 veliden 4'ü öğrencisinden elde edilecek verilerin araştırma sürecinde kullanılmasını istemediğini belirtmiştir. Bu öğrenciler tema boyunca uygulanacak öğretim sürecinin içinde yer almıştır ancak veri analizi sürecinde bilgileri kullanılmamıştır.

3.2.4.3. Yeniden Yapılandırılmış “Milli Kültür” Teması

Araştırmanın bu bölümünde uygulama süreci için hazırlanmış olan ve ders kitabının “Milli Kültür” temasını kapsayacak şekilde yapılan değişiklikler ve bu değişikliklerin kuramsal dayanakları ayrıntılarıyla açıklanmıştır. Uygulama sürecinin zeminini oluşturan bütün bilgilere bu bölümde yer verilmiştir ve Şekil 6’da temanın oluşum sürecinde izlenen adımlar belirtilmiştir.

Şekil 6: Milli Kültür Temasının Hazırlanış Aşamaları

Bu bölüm hazırlanmadan önce ders kitabında yer alan etkinlikler değerlendirilmiş, etkinliklere bağlı kazanımların listesi çıkarılmış ve hazırlanan kazanımlar temada yer alan kazanımlara ek olarak metinlere dağıtılmıştır. Kitapta yer alan mevcut etkinlikler üzerinden belirli değişiklikler yapılmış ve ek etkinlikler hazırlanmıştır. Süreç sonunda hazırlanan etkinlikler “7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Milli Kültür Teması” başlığı altında dosyalaştırılarak her metnin öncesinde öğrencilere dağıtılmıştır.

3.2.4.3.1. Metinlerarasılık Kuramına Dayalı Kazanımların Geliştirilmesi

Bu araştırmada öğrencilerin metinlerarası anlam kurma ve metinlerarası yöntemleri kullanma düzeylerine yönelik bir gelişim hedeflenmiştir. Bu amaç kapsamında Türkçe dersi öğretim programı incelenerek metinlerarasılık ile ilişkili kazanımlar belirlenmiş ve bu kazanımlara ek olarak uzman görüşü doğrultusunda yeni kazanımlar hazırlanmıştır. “Milli Kültür” teması sınırları içinde yapılan araştırmada ders kitabında yer alan etkinlikler incelenmiş ve etkinliklere bağlı kazanımlar tespit edilmiştir. Metinlerarasılık kapsamında hazırlanan kazanımlar kitapta yer alan etkinliklere bağlı kazanımlara eklenerek metinlere dağıtılmıştır. Tablo 2’de uzman görüşü doğrultusunda hazırlanan kazanımlar yer almaktadır.

Tablo 2: Metinlerarasılık Bağlamında Hazırlanan Kazanımlar

Kazanım No	Hedef Kazanım	Kuramsal (Metinlerarası Yöntem)	İlişki
1	Metinde yer alan alıntılarını belirler. •Metinde yer alan alıntılarının metne katkısını değerlendirir. •Metinde yer alan alıntılarının metinler arasında nasıl bir ilişki başlattığını fark eder.	Doğrudan alıntı, atasözü, deyim, klişe ifade, basmakalıp söz, bilmece, tekerleme	
2	Metne ait içeriğin farklı metin türlerinde ele alınışını fark eder. • Aynı içeriğe ait farklı metin türlerini dil ve anlatım özellikleri bakımından karşılaştırır.	Öykünme	
3	Efsane, destan vb. tarihi metinlerin yeniden yazılmış örneklerini dil ve anlatım özellikleri bakımından karşılaştırır. •Efsane, destan vb. tarihi metinleri hikâye unsurlarını değiştirmeden yeniden yazar.	Yansılama Alaycı Dönüştürüm	
4	Okuduğu metinde yer alan göndermeleri (dinsel-tarihsel inanış, mit, eser kahramanı, yazar adı, eser adı vb.) belirler. •Yazılı veya sözlü anlatımlarında göndermelerden yararlanır.	Gönderim/Gönderme	
5	Metinde yer alan söz sanatlarını tespit ederek metne olan katkısını değerlendirir.	Söz Sanatları-Anıştırma (Telmih)	
6	Bir metnin farklı araçlarda (sinema, belgesel, afiş, resim, karikatür vb.) ele alınışını dil ve anlatım özellikleri üzerinden karşılaştırır.	Göstergelerarası İlişki	
7	Düz yazı şeklinde yazılmış bir metni şiire dönüştürür. Şiir şeklinde yazılmış bir metni düz yazıya dönüştürür.	Ana Metinlerin Ciddi Dönüşümü (Değiştirimi)	

3.2.4.3.2.Ders İşleme Sürecindeki Metinlerin Metinlerarasılık Bakımından İncelenmesi

Bu araştırma MEB yayınlarına ait 7. Sınıf ders kitabının “Milli Kültür” teması ile sınırlıdır ve araştırmanın uygulama sürecinde yer alan adımlardan biri de ders işleme sürecindeki metinlerin metinlerarasılık bağlamında değerlendirilmesidir. Yeniden yapılandırılan ders işleme sürecindeki etkinlikler kitapta yer alan metinlerin incelenmesinin ardından düzenlenmiştir.

Araştırmanın öğrencilerin metinlerarası anlam kurma süreçlerini geliştirme hedefi, okudukları metinde yer alan metinlerarası ilişkileri tespit etmeleriyle başlayacaktır. Bu

bakımdan uygulamada kullanılacak etkinliklerin geliştirilmesi sürecine metinlerin incelenmesi ile başlanmıştır.

Bir metinde yer alan metinlerarası ilişkilerin tespiti okurun birikimiyle doğrudan ilişkilidir. Bu bakımdan metinlerin incelenmesi sürecinde ulaşılan metinlerarası ilişkiler, Tablo 3'te sayısal olarak ifade edilse de elde edilen veriler araştırmacının birikimiyle sınırlıdır. Metinler arası ilişkileri oluşturan kategoriler Kolcu (2017)'nin araştırmasından aktarılmıştır:

Tablo 3: Metinlerde Yer Alan Metinlerarası İlişkiler

	Metinlerarası İlişkiler	Yusuçuk	Karagöz Nedir?	Anadolu'da Kilim Demek	Mevlâna Celaleddin-i Rumi
1	Alıntı		1		
1.2.	Atıf			2	
1.3.	Özdeyiş				2
1.4.	Tanımlık (Epigraf)				
1.5.	Öz Alıntı		2		2
1.6.	Edebi Eser Kesitleri (şiir, tiyatro, hikâye vb.)		1	1	3
2	Anonim Alıntı				
2.1.	Basmakalıp Söz-Klişe	1	4	3	5
2.2.	Atasözü	1	3	4	1
2.3.	Deyim	8	9	5	3
2.4.	Duvar Yazıları, Popüler Yeni Kavramlar vb.				
2.5.	Edebi Tür Kesitleri (bilmece, tekerleme, efsane, ağıt, fıkra vb.)	1		2	
3	Alt Bilgi- Ara Bilgi	1	1		
4	Türev İlişkileri				
4.1.	Yansılama (Parodi)	1	1	1	1
4.2.	Alaycı Dönüştürüm				
4.3.	Öykünme (Pastiş)		1		1
5	Gönderim/Gönderme				
5.1.	Dinsel/ İnanışsal Gönderge	4	2	3	1
5.2.	Mit	1			
5.3.	Film/Eser Kahramanı, Yazar İsmi, Eser İsmi, Tarihsel Kahraman vb.	1	5	2	8

Tablo 3 - devam

6	Aşıırma (Gizli Alıntı)				
7	Göstergelelerarası ilişki	2/2	2/2	2/2	1/1
8	Biçimsel Dönüştürüm				
8.1.	Çeviri				
8.2.	Koşuklaştırma				
8.3.	Düzyazılaştırma				
8.4.	Özet				
8.5.	Genişletilmiş İndirgenmiş Metin	/ 1	1	1	
9	Kısmi Söz Sanatları				
9.1.	Telmih (Anıştırma)		2		
9.2.	İstiare, mecaz, benzetme, kinaye vb.	12	8	11	9

3.2.4.3.3.Kazanımların Metinlere Göre Dağılımı

Uygulama sürecinin planlanmasında üçüncü aşama metin-kazanım-etkinlik örüntü tablosunun oluşturulmasıdır. Uzman görüşü alınarak hazırlanan kazanımların ardından ders kitabında yer alan etkinliklere hedef kazanımlar entegre edilmeye çalışılmıştır. Öncelikle hedeflenen kazanımların etkinliklere göre metinlere dağılımı yapılmıştır. Bu süreç Tablo 4'te açıklanmıştır. Bu süreçte sadece metinde yer alan metinlerarası ilişkilerle sınırlı kalınmamış ders işleme sürecinin diğer aşamalarında yer alan konuşma ve yazma etkinliklerinde de metinlerarası yöntemlerin kullanılması hedeflenmiştir.

Tablo 4: Kazanımların Metinlere Göre Dağılımı

Metin Adı	Hedef Kazanım
Yusufçuk	- Metinde yer alan alıntıları belirler. - Okuduğu metinde yer alan göndermeleri (dinsel-tarihsel inanış, mit, eser kahramanı, yazar adı, eser adı vb.) <u>belirler.</u> - Okuduğu metinde yer alan göndermelerin metinler arasında nasıl bir ilişki başlattığını <u>değerlendirir.</u> - Metne ait içeriğin farklı metinlerde ele alınışını fark eder. - Aynı içeriğe ait farklı metinlerin benzer ve farklı yönlerini değerlendirir. - Metinde yer alan "alt bilgi/ara bilgi" nin metni anlamaya yönelik katkısını <u>değerlendirir.</u> - Metni biçim yönünden dönüştürür.

Tablo 4 - devam

Karagöz Nedir?	• Okuduğu metinde yer alan göndermeleri (dinsel-tarihsel inanış, mit, eser kahramanı, yazar adı, eser adı vb.) <u>belirler.</u> • Okuduğu metinde yer alan göndermelerin metinler arasında nasıl bir ilişki başlattığını <u>değerlendirir.</u> • Metne ait içeriğin farklı metinlerde ele alınışını fark eder. • Aynı içeriğe ait farklı metinlerin benzer ve farklı yönlerini belirler. • Metinde yer alan dolaylı alıntıları belirler.
Anadolu'da Kilim Demek	• Metinde yer alan söz sanatlarını tespit ederek metne olan katkısını değerlendirir. • Metne ait içeriğin farklı metin türlerinde ele alınışını değerlendirir. • Aynı içeriğe ait farklı metin türlerini dil ve anlatım özellikleri bakımından karşılaştırır. • Metinde yer alan alıntıları belirler. • Metinde yer alan alıntıların metinler arasında nasıl bir ilişki başlattığını değerlendirir. • Metni biçim yönünden dönüştürür.
Mevlâna Celaiddin-i Rumi	• Metinde yer alan alıntıları belirler. • Metinde yer alan alıntılarının metne olan katkısını belirler. • Okuduğu metinde yer alan göndermeleri (dinsel-tarihsel inanış, mit, eser kahramanı, yazar adı, eser adı vb.) <u>belirler.</u> • Okuduğu metinde yer alan göndermelerin metinler arasında nasıl bir ilişki başlattığını <u>değerlendirir.</u> • Bir metnin farklı araçlarda (sinema, belgesel, afiş, resim, karikatür vb.) ele alınışını dil ve anlatım özellikleri üzerinden <u>karşılaştırır.</u>

3.2.4.3.4. Metin-Kazanım-Etkinlik Örüntü Tablosunun Oluşturulması

Kazanımların metinlere göre dağılımının ardından uygulama sürecinde ve daha sonra verilerin analizi sürecinde başvurulacak önemli araçlardan biri de örüntü tablosudur. Hazırlanan metin-kazanım-etkinlik örüntü tablosuna Tablo 5'te yer verilmiştir.

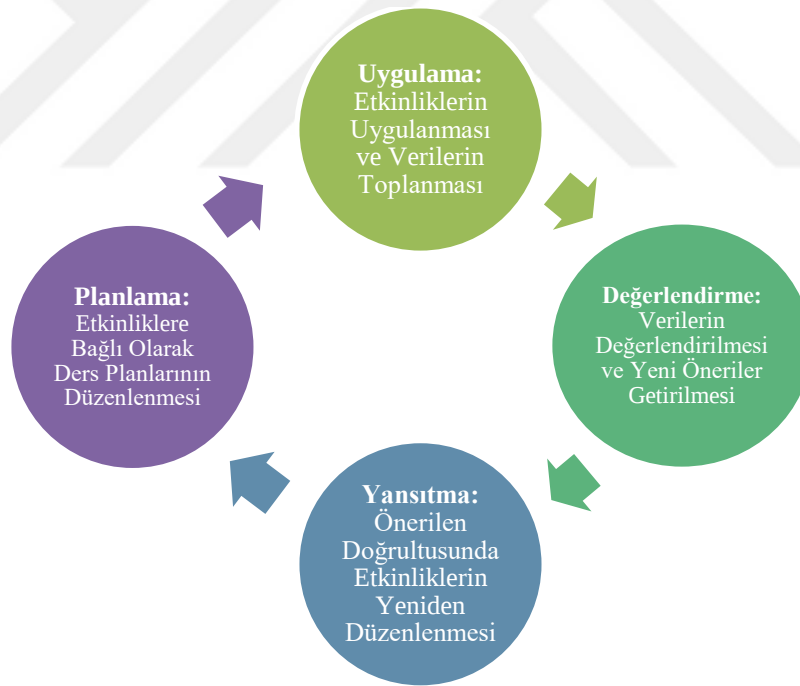
Tablo 5: Metin-Kazanım-Etkinlik Örüntü Tablosu

TEMA	METİN	KAZANIM	ETKİNLİK
MİLLİ KÜLTÜR	Yusufçuk	1.2. Metindeki anonim alıntıları (deyim, atasözü) belirler. 2.1. Metinde yer alan alt bilgi/ara bilginin metni anlamaya yönelik katkısını değerlendirir. 3.1. Aynı içeriğe ait farklı metinlerin benzer ve farklı yönlerini değerlendirir. 4.1. Metinde yer alan göndermeleri (dinsel-tarihsel inanış, mit, eser kahramanı, yazar adı, eser adı, vb.) belirler. 4.2. Okuduğu metinde yer alan göndermelerin metinler arasında nasıl bir ilişki başlattığını değerlendirir. 6.1. Metni biçim yönünden dönüştürür.	1. Etkinlik (K.1.2.) 2. Etkinlik (K.2.1.) 2. Etkinlik (K.4.1, K4.2.) 4. Etkinlik (K.3.1.) 7. Etkinlik (K.6.1.) Ek Etkinlik (K.3.2.) Ek Etkinlik (K.1.2)
	Karagöz Nedir?	3.1. Aynı içeriğe ait farklı metinlerin benzer ve farklı yönlerini belirler. 4.1. Okuduğu metinde yer alan göndermeleri (dinsel-tarihsel inanış, mit, eser kahramanı, yazar adı, eser adı vb.) <u>belirler</u> . 4.2. Okuduğu metinde yer alan göndermelerin metinler arasında nasıl bir ilişki başlattığını <u>değerlendirir</u> . 7.1. Göstergelerarası ilişki kurar.	1. Etkinlik (K.7.1.) 2. Etkinlik (K.4.1, K.4.2.) 4. Etkinlik (K.3.1.) 6. Etkinlik (K.7.1.) 8. Etkinlik (K.4.2.) Ek Etkinlik (K.7.1.)
	Anadolu'da Kilim Demek	1.1. Metinde yer alan alıntıları belirler. 1.2. Metinde yer alan alıntılarının metinler arasında nasıl bir ilişki başlattığını değerlendirir. 3.1. Aynı içeriğe ait farklı metin türlerini dil ve anlatım özellikleri bakımından karşılaştırır. 3.2. Metne ait içeriğin farklı metin türlerinde ele alınışını değerlendirir. 5.1. Metinde yer alan söz sanatlarını tespit ederek metne olan katkısını değerlendirir. 6.1. Metni biçim yönünden dönüştürür. 7.1. Göstergelerarası ilişki kurar.	2. Etkinlik (K.1.1., K.1.2.) 6. Etkinlik (K.3.1, K.3.2.) Ek Etkinlik (K5.1.) 8. Etkinlik (K.6.1., K.7.1.) Ek Etkinlik (K.7.1.)
	Mevlâna Celaleddin-i Rumi	1.1. Dinlediklerinde/izlediklerinde yer alan alıntıları belirler. 1.2. Dinlediklerinde/izlediklerinde yer alan alıntıların metne olan katkısını değerlendirir. 3.1. Aynı içeriğe ait farklı metinleri dil ve anlatım özellikleri bakımından karşılaştırır. 4.1. Okuduğu metinde yer alan göndermeleri (dinsel-tarihsel inanış, mit, eser kahramanı, yazar adı, eser adı vb.) <u>belirler</u> . 4.2. Okuduğu metinde yer alan göndermelerin metinler arasında nasıl bir ilişki başlattığını <u>değerlendirir</u> .	1. Etkinlik (K.4.1, K.4.2) 4. Etkinlik (K1.1., K.1.2) 4. Etkinlik (K.3.1.) 8. Etkinlik (K.1.2.) Ek Etkinlik (K.3.2.)

3.2.4.4. Uygulamanın Gerçekleştirilmesi

Uygulamanın gerçekleştirildiği bu bölüm araştırma sürecinde bu zamana kadar yapılan bütün çalışmaların sınıf ortamı içinde eyleme dönüştüğü aşamadır. Eylem araştırmasının en önemli özelliklerinden biri uygulama sürecinde toplanan verilerin analiz edilerek değerlendirilmesi ve bu doğrultuda uygulama sürecinin yeniden planlanmasıdır. “Bu aşamada uygula (1), değerlendir (2), yansıt (3), ve yeniden uygula (4) şeklinde bir döngü izlenir” (Tüzel, 2012:102).

Yapılan çalışmada metinler üzerinden bir döngü izlenerek her metnin sonunda toplanan verilerden hareketle bir sonraki metinde yer alan etkinlikler yeniden düzenlenmiştir. Düzenlenen etkinlikler üzerinden ders planları yeniden hazırlanmış ve geçerlilik komitesine sunularak uygulanmıştır. Öğrencilerin metinlerarası ilişki kurma düzeylerine yönelik toplanan veriler yapılan değişikliklerinin temelini oluşturmuştur. Eylem araştırmasının uygulama sürecindeki bu döngü Şekil 7’de belirtildiği şekilde ilerlemiştir.

Şekil 7: Araştırmanın Uygulama Döngüsü

3.3. Uygulama Takvimi

Yapılan araştırmanın uygulama takvimi çalışma grubunun haftalık ders programı üzerinden hazırlanmıştır. Haftada beş saat Türkçe dersi işlenen sınıfta uygulama süreci 6 hafta devam etmiştir. Uygulama sürecinin başında ve sonunda okuma motivasyonu

ölçeği uygulanmıştır. Çalışma grubunun haftalık Türkçe dersi programı Tablo 6’de belirtildiği gibidir.

Tablo 6: Çalışma Grubu Haftalık Ders Programı

	1. Ders	2. Ders	3. Ders	4. Ders	5. Ders	6. Ders	7. Ders
Pazartesi	Türkçe	Türkçe					
Salı							
Çarşamba							
Perşembe	Türkçe	Türkçe					
Cuma					Türkçe		

Hazırlanan uygulama takvimi yapılan etkinlikler ve uygulama sürecinde kullanılan veri toplamı araçları ile düzenlenerek tablolastırılmıştır. Araştırma sürecinde izlenecek adımlar için önemli bir diğer araç olan uygulama takvimi Tablo 7’de belirtildiği şekilde planlanmıştır.

Tablo 7: Uygulama Takvimi

No	Tarih	Etkinlik	Veri Toplama Aracı
1	18.02.2019	Okul müdürü ve müdür yardımcısı ile görüşülmesi	Araştırmacı günlüğü
2	19.02.2019	Sınıf rehber öğretmeniyle görüşülmesi	Araştırmacı günlüğü
3	19.02.2019	Müdür yardımcısı ile veli izin formu üzerine görüşme	Araştırmacı günlüğü
4	21.02.2019	Sınıfla görüşme ve veli izin formlarının dağıtılması	Araştırmacı günlüğü
5	25.02.2019	Sınıfla görüşme ve veli izin formlarının toplanması	Araştırmacı günlüğü
6	01.03.2019	“Okuma Motivasyonu Ölçeği” ön testin uygulanması	Ölçek
7	04.03.2019	Uygulama dersi 1-2	Gözlem Araştırmacı ve öğrenci günlüğü
8	04.03.2019	Geçerlilik komitesi toplantısı 1	Toplantı tutanağı
9	07.03.2019	Uygulama dersi 3-4	Gözlem Araştırmacı ve öğrenci günlüğü
10	08.03.2019	Uygulama dersi 5	Gözlem Araştırmacı ve öğrenci günlüğü
11	11.03.2019	Uygulama dersi 6-7	Gözlem Araştırmacı ve öğrenci günlüğü
12	11.03.2019	Odak Grup Görüşmesi	Ses kaydı Gözlem
13	14.03.2019	Uygulama dersi 8-9	Araştırmacı ve öğrenci günlüğü
14	15.03.2019	Uygulama dersi 10	Gözlem Araştırmacı ve öğrenci günlüğü
15	18.03.2019	Uygulama dersi 11-12	Gözlem Öğrenci günlüğü

Tablo 7 - devam

16	21.03.2019	Uygulama dersi 13-14	Gözlem Araştırmacı ve öğrenci günlüğü
17	21.03.2019	Geçerlilik komitesi toplantısı 2	Toplantı tutanağı Gözlem Araştırmacı ve öğrenci günlüğü
18	22.03.2019	Uygulama dersi 15	Toplantı tutanağı Gözlem Araştırmacı ve öğrenci günlüğü
19	25.03.2019	Uygulama dersi 16-17	Gözlem Araştırmacı ve öğrenci günlüğü
20	28.03.2019	Uygulama dersi 18-19	Gözlem Araştırmacı ve öğretmen günlüğü
21	28.03.2019	Geçerlilik komitesi toplantısı 3	Toplantı tutanağı Gözlem
22	29.03.2019	Uygulama dersi 20	Araştırmacı ve öğretmen günlüğü
23	29.03.2019	Odak grup görüşmesi	Ses kaydı
24	29.03.2019	Geçerlilik komitesi toplantısı 4	Toplantı tutanağı
25	01.04.2019	Uygulama dersi 21-22	Gözlem Araştırmacı ve öğretmen günlüğü
26	04.04.2019	Uygulama dersi 23-24	Gözlem Araştırmacı ve öğretmen günlüğü
27	05.04.2019	Uygulama dersi 25	Gözlem Araştırmacı ve öğretmen günlüğü
28	05.04.2019	Geçerlilik komitesi toplantısı 5	Toplantı tutanağı
29	08.04.2019	Uygulama dersi 26-27	Gözlem Araştırmacı ve öğrenci günlüğü
30	11.04.2019	Uygulama dersi 28	Gözlem Araştırmacı ve öğrenci günlüğü
31	11.04.2019	Odak grup görüşmesi	Ses kaydı
32	12.04.2019	Okuma motivasyonu ölçeği son testin uygulanması	Ölçek

3.4. Araştırma Ortamı

Nitel araştırmalarda araştırmacılar, üzerinde araştırma yapılan kişilerin içinde bulundukları ortam ya da üzerinde araştırma yapılan konu, olay ve olguların geçtiği yerlerin geniş bir biçimde betimlemesini yaparlar. Böylece verilerin hangi ortamlarda elde edildiği ya da benzeri ortamlar için hangi anlamları ifade ettiği belirlenmiş olur (Ekiz, 2004, 429). Çalışma grubunun yer aldığı ve araştırmanın yapılacağı sınıf bu

Çalışmadaki araştırma ortamını oluşturmaktadır. Araştırma sürecinde yapılan etkinliklerin sunum ve sergilenme aşamalarının somutlaştırılması bakımından araştırma ortamının betimlenmesi önemlidir. Ortamın fiziksel yapısı uygulama sürecini doğrudan etkilemektedir ve ders işleme sürecinin planlanması aşamasında araştırmacı için önemli bir sınırlılıktır.

Uygulama sürecinin gerçekleştiği araştırma ortamı Fotoğraf 2 ve Fotoğraf 3'teki gibidir.

Fotoğraf 2: Araştırma Ortamı

Fotoğraf 3: Araştırma Ortamı

Araştırmanın yapıldığı ortam otuz kişilik bir sınıftır. Araştırma ortamında on beş sıra yer almaktadır. Etkileşimli tahtanın yer aldığı sınıfta tahtanın her iki yanınında ve sınıfın arka duvarında yapılan çalışmaların sergileneceği panolar yer almaktadır.

3.5. Çalışma Grubu

Bu çalışmada araştırmacı ve uygulayıcı sistemin bir parçası olan öğretmenin kendisidir. Bu sebeple araştırmacı çalışma grubunu *amaçlı örnekleme* yöntemlerinden

kolay ulaşılabilir durum rneklemesi tekniği ile belirlemiştir. Kolay ulaşılabilir durum rneklemesi araştırmacı ve uygulayıcının ğretmen olduğu eylem araştırmalarında en sık tercih edilen örnekleme yöntemidir. Eylem araştırmaları uzun uygulama süreçlerini gerektiren çalışmalardır. Bu süreci çalışma ortamı içinde değerlendirebilen öğretmenler için kolay ulaşılabilir durum rneklemesi araştırmacının diğer örnekleme yöntemlerini kullanamadığı durumlarda sıklıkla tercih edilmektedir. "Ancak nitel araştırma, doğası gereği esneklik ve bu esneklik araştırma sürecinin her aşaması için söz konusudur. Araştırmacılar nitel araştırmanın bu özelliğini bir artı olarak kullanabilirler. Araştırmada rneklemeye ilişkin kararlarını verirken, birden fazla örnekleme yöntemini aynı anda kullanabilirler" (Yıldırım ve şimsek, 2011, 146). Bu araştırmada çalışmanın güvenirliğini artırmak amacıyla araştırmacının dersine girdiği  yedinci sınıftan çalışmanın yapılacağı grup önce *kolay ulaşılabilir örnekleme* ile belirlenmiş daha sonra yansız atama yapılarak *seçkisiz örnekleme* kullanılmıştır.

Örnekleme işleminin sonucunda araştırmanın çalışma grubunu İstanbul'daki bir devlet okulunda öğrenim görmekte olan 7. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin zellikleri Tablo 8'de ayrıntılı olarak belirtilmiştir. Bu zellikler okuma motivasyonuna etki edebilecek nitelikte olduğundan okuma motivasyonu lğinin veri analizinde bağımsız değişken olarak kullanılmıştır.

Tablo 8: Çalışma Grubunun zellikleri

<i>Gruplar</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
<i>Cinsiyet</i>		
Kız	26	100.0
<i>Sınıf / şubesi</i>		
7-C	26	100.0
<i>Anaokuluna Gitme Durumu</i>		
Evet	22	84.6
Hayır	4	15.4
<i>Anne Mesleği</i>		
Devlet Memuru	4	15.4
Özel Sektörde alışıyor	0	0.0
Çalışmıyor	22	84.6
<i>Baba Mesleği</i>		
Devlet Memuru	7	26.9
Özel Sektörde alışıyor	15	57.7
Çalışmıyor	4	15.4
<i>Ailenin Aylık Geliri</i>		
Düşük	3	11.5
Orta	16	61.5
Yüksek	7	26.9

Araştırmanın çalışma grubu kız öğrencilerden oluşmaktadır. Veli izin formuna göre araştırmada yer alması istenmeyen 4 öğrencinin bilgilerine tabloda yer verilmemiştir. Hazırlanan tabloda çalışma grubundaki öğrencilerin anaokuluna gitme durumları, ailelerinin mesleki durumu ve gelir düzeyleri frekans değerleriyle ve yüzdelik oranlarla yer almaktadır.

Tablo 9: Çalışma Grubunun Kitap Okumaya Yönelik Özellikleri

<i>Gruplar</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
<i>Evde Kitaplık Bulunma Durumu</i>		
Evet	14	53.8
Hayır	12	46.2
<i>Evde Kitap Okuma Saatinin Düzenlenme Durumu</i>		
Evet	9	34.6
Hayır	17	65.4
<i>Okumaktan Hoşlanılan Metin Türü</i>		
Şiir	2	7.7
Öyküleyici Metinler	14	53.8
Bilgilendirici Metinler	10	38.5

Yapılan araştırmanın sonuçlarına öğrencilerin okuma birikimlerinin etki edeceği varsayıldığından çalışma grubundaki öğrencilerin kitap okumaya yönelik özelliklerine de kişisel bilgi formu ile ulaşılmıştır. Elde edilen bilgiler ön test-son test şeklinde uygulanan motivasyon ölçeğinde bağımsız değişken olarak kullanılmıştır. Tablo 9’da çalışma grubundaki öğrencilerin okumaya yönelik özellikleri belli başlıklar altında yer almaktadır.

3.6. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın nitel bölümünde çalışmanın amacına uygun olarak hazırlanmış etkinlikler ve çalışma kağıtları, araştırmacı ve öğrenci günlüğü, yarı yapılandırılmış görüşme formu, video kaydı ve fotoğraflar kullanılacaktır. Araştırmanın nicel verileri, Wigfield ve Guthrie tarafından 1997’de geliştirilen, Gülşah DURMUŞ tarafından Türkçeye uyarlanarak ortaokul öğrencilerine uygulanan ve geçerlik/güvenirlik analizleri ile açımlayıcı/açıklayıcı faktör analizleri yapılmış olan "Okuma Motivasyonu Ölçeği" ile toplanmıştır.

3.6.1. Okuma Motivasyonu Ölçeği

Eylem araştırması sürecinin öncesinde ve sonrasında uygulanan "Okuma Motivasyonu Ölçeği" Wigfield ve Guthrie tarafından 1997'de "Motivations for Reading Questionnaire (MRQ) ismiyle geliştirilmiştir. MRQ daha sonra 2014 yılında Gülşah DURMUŞ tarafından "Okuma Motivasyonu Ölçeği" ismiyle Türkçeye uyarlanmış ve ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik analizleri ile açımlayıcı/ açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Tarama modeli ile 2012– 2013 öğretim yılında Malatya'da Barbaros İlköğretim Okulu, Sümer İlköğretim Okulu ve Atatürk İlköğretim Okulu'nda seçkisiz (random) olarak belirlenen birer 5, 6, 7 ve 8. sınıf şubesinde öğrenim gören toplam üç yüz elli yedi (357) öğrenci ölçeğin geliştirilme sürecinde uygulanan araştırmaya katılmıştır. *"Elde edilen veriler, SPSS 17.0 Paket Programı kullanılarak analiz edilmiştir. Ölçeğin "Cronbach Alpha" değeri, 0.904 olarak çok yüksek bulunmuştur. Ölçekte bulunan elli dört (54) maddeden yirmi dokuz (29) madde kullanılmıştır. Birinci faktör, "Önem ve Özen"; ikincisi, "Rekabet"; üçüncüsü, "Sosyal Çevre"; dördüncüsü, "Kitap Türü ve Niteliği" şeklinde adlandırılmıştır"* (Durmuş, 2014).

İçsel motivasyon, dışsal motivasyon, kişisel eğilimden kaynaklanan okuma miktarı, okuldan kaynaklanan okuma miktarı ve okuduğunu anlama birbirleriyle anlamlı düzeyde ilişkilidir (Yıldız, 2010, 135). Okuma motivasyonunun okuduğunu anlama üzerindeki etkisini ortaya koyan alanyazındaki çalışmalardan da hareketle okuma motivasyonu ölçeğinin eylem araştırması sürecindeki çalışmaların başarısını betimlemede faydalı olacağı düşünülmüştür.

3.6.2. Metinlerarasılık ile İlişkili Etkinlikler ve Çalışma Kağıtları

Öğrencilerin okuduğunu anlama becerisini geliştirmede metinlerarası ilişkilerden hareketle metne bağlı etkinlikler ve çalışma kâğıtları düzenlenmiştir. "Milli Kültür" temasında yer alan metinlerin öncelikle metinlerarasılık nitelikleri değerlendirilmiş daha sonra hedef kazanımlar belirlenmiştir. Belirlenen hedef kazanımlar kuramsal ilişkiye bağlı kalınarak hazırlanmış ve uzman görüşü ile son halini almıştır. Kazanımlar metinlerin metinlerarasılık niteliklerine göre temaya dağıtılmış ve buna bağlı olarak ders planı hazırlanmıştır.

Tema sürecinde işlenecek metinlere ait hazırlanan ders planında etkinlikler ve çalışma kâğıtları yer almaktadır. Hazırlanan etkinlikler ders kitabında yer alan etkinlikler üzerinden Mili Kültür temasına bağlı kazanımlar korunarak ve metinlerarası ilişkilere

yönelik yapılan değişikliklerle hazırlanmıştır. Öğrencilerin metinlerarası ilişki kurma düzeylerini geliştirmek amacıyla yapılan araştırmanın amacına bağlı olarak temada yer alan etkinliklere uygulama süreci öncesinde ve uygulama sürecinde ek etkinlikler dâhil edilmiştir. Ders kitabından hareketle yapılandırılmış Milli Kültür teması bölümü ve ek etkinliklere çalışmanın ekler bölümünde yer verilmiştir. Hazırlanan etkinlikler ve çalışma kâğıtları için alan uzmanlarının uzman görüşüne başvurulmuştur. Çalışma kâğıtlarında yer alan etkinliklerin öğrenciler tarafından yapılabilirliğini belirlemek amacıyla her etkinlik için "çok nitelikli, nitelikli, ortalama, geliştirilebilir" şeklinde dereceli puanlama anahtarı oluşturulmuştur. Çalışmanın güvenilirliğini ve geçerliğini artırmak amacıyla etkinliklerin değerlendirilmesi sürecinde uygulayıcı dışında bir alan uzmanı ve bir ders öğretmeninin değerlendirmelerine başvurulmuştur.

Metinlerin metinlerarasılık bağlamında okunması ve değerlendirilmesi amacıyla çalışma kâğıtlarının dışında da belli veri toplama araçlarına yer verilmiştir. Bunların değerlendirilmesi sürecinde araştırmacı ve öğrenci günlüklerine, fotoğraf kayıtlarına başvurulmuştur.

3.6.3. Araştırmacı ve Öğrenci Günlükleri

Araştırma sürecindeki veri çeşitliliğini artırmak ve çalışmanın daha güvenilir ve geçerli olmasını sağlamak amacıyla uygulama sürecinde araştırmacı ve öğrenci günlüklerine de yer verilmiştir.

Öğrenci günlükleri öğrencilere dersin sonunda dağıtılmış ve ertelemeden yazmaları istenmiştir. Günlüklerin nasıl doldurulacağına ilişkin gerekli açıklamalar yapılmış ve yönergeler verilmiştir. Öğrenci günlüklerinden elde edilen veriler sürecin değerlendirilmesi ve iyileştirilmesi açısından oldukça önemlidir. Döngüsel ve dinamik bir süreç gerektiren eylem araştırmalarında günlükler aracılığı ile öğrencilerin duygu ve düşüncelerinden elde edilen veriler bir sonraki planlama için önemli bir yere sahiptir.

Araştırmacı günlüğü, araştırmanın aynı zamanda yürütücüsü olan öğretmen tarafından süreci kronolojik olarak değerlendirmek, uygulama sırasında karşılaşılan durumları kaydetmek; kısa notlar, taslaklar, süreçle ilgili duygu ve düşünceler, izlenimler aracılığı ile süreci yönetmek üzere tutulmuş kayıtları içermektedir.

Bu araştırmada, sürecin araştırmacı tarafından daha iyi değerlendirilmesi amacıyla araştırmacı günlüğü tutulmuştur. Bu günlükte öğrencilerin yaklaşımlarına, süreç

içinde karşılaşılan ve daha önce öngörülemeyen durumlara, uygulama sürecinde gerekli görülen iyileştirmelere yer verilmiştir.

Eylem planı sürecindeki uygulamaların ardından araştırmacı ve öğrenci günlükleri değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

3.6.4. Yapılandırılmamış Gözlem Formu

Gözlem, araştırma ortamı içinde katılımcıların davranışlarına ilişkin ayrıntılara ulaşmak ve kapsamlı bir resim elde etmek amacıyla kullanılan veri toplama araçlarından biridir. “Gözlem yöntemi araştırmacının uygun bulduğu her tür sosyal veya kuramsal ortamda bir veri toplama aracı olarak kullanılabilir” (Yıldırım ve Şimşek, 2013, 199).

Gözlem, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan eylem araştırmasında önemli bir veri toplama aracı olarak kabul edilmektedir. Özellikle eğitim alanındaki araştırmalarda gözlem önemli bir yer tutmaktadır.

"Nitel araştırmada gözlem, sayısal bir veri üretmekten çok araştırmaya konu olan olay, olgu ve durumlara ilişkin derinlemesine ve ayrıntılı açıklamalar ve tanımlamalar yapmaya yönelmektedir. Bu amaçla hazırlanan gözlem formlarında da sayısal gözlem formlarında olduğu gibi birbirinden bağımsız belirli insan davranışları yerine, insan davranışlarının bütüncül bir anlayışla tanımlanması ve kendi ortamı içinde açıklanması öncelik kazanmaktadır" (Yıldırım ve Şimşek, 2014, 200).

Bu araştırmada, araştırma sürecini ve araştırmanın sonuçlarını daha doğru analiz edebilmek için öğrenci davranışlarının bütüncül bir anlayışla ele alındığı gözlemde elde edilecek veriler büyük önem taşımaktadır. Gözlemin yapılandırılması sürecinde ortamın ve araştırmacının özelliklerine göre *yapılandırılmamış gözlem* türü uygulanmıştır. Araştırmacının aynı zamanda ortamın bir parçası olduğu bu gözlem türünde araştırmacı, *katılımlı gözlemci*dir.

3.6.4.1. Yapılandırılmamış Gözlem Formunun Hazırlanması

Yapılandırılmamış gözlem formları, gözlem formu ve gözlem raporu olmak üzere iki aşamada hazırlanmıştır. Araştırma verileri gözlem formunda sınıf ortamı, sınıfın biçimsel yapısı, sınıf içi etkileşim ve bilişsel yapı boyutları ele alınarak toplanmıştır. Gözlem notlarının analizinde kullanılacak kodlamalar öğretmenin etkileşim etkinlikleri ve öğrencilerin etkileşim etkinlikleri başlıkları altında listelenmiştir.

Gözlem formları hazırlandıktan sonra uzman görüşü alınmış, gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra gözlem formları raporlaştırılmıştır.

3.6.5. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Nitel araştırma yöntemleri ile hazırlanan çalışmalarda yarı yapılandırılmış görüşme formları sıklıkla kullanılmaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşme formları, araştırmanın amacı doğrultusunda araştırmacılara soru sorma olanağı vermektedir ve görüşme sırasında ortaya çıkabilecek yeni durumlara göre araştırmacıların sondalarla görüşme formuna sorular eklemesine olanak tanımaktadır. Törnüklü'ye (2000) göre, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği sahip olduğu belirli düzeydeki standartlık ve yukarıda esnekliği nedeniyle eğitimbilim araştırmalarında yaygın olarak kullanılmaktadır.

Bu çalışmada, uygulama yapılan sınıf öğretmeninin ve gönüllü öğrencilerin metinlerarasılık kuramına dayalı etkinliklerle işlenen Türkçe dersine ilişkin görüşlerini belirlemek amacı ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Görüşme formlarının hazırlanması ve görüşmelerin yapılmasına ilişkin süreçler aşağıda açıklanmıştır.

3.6.5.1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formunun Hazırlanması

Öğrencilere tema sonunda uygulanan görüşme formu uzman görüşü alınarak hazırlanmıştır. Görüşme formunda yer alan soruların tamamını açık uçlu sorular oluşturmaktadır. Görüşme formunda yer alan soruların çalışmaya dair öğrencilerin önerilerini ve görüşlerini betimler nitelikte olmasına dikkat edilmiştir. Görüşme formunda gerekli görülen maddelerde sonda kullanılmıştır.

3.6.6. Fotoğraf Kaydı

Araştırmada sürecindeki uygulamalar veli izin formu doğrultusunda alınan karar neticesinde kamera ile kayıt altına alınmamıştır. Araştırma sürecinde öğrenci etkinliklerinden elde edilen ürünler ve etkinliklerin sınıf ortamındaki yansımaları fotoğraflarla belgelenerek araştırmanın veri toplama sürecine katkı sağlaması amaçlanmıştır.

Fotoğraflardan elde edilen veriler bulgular bölümünde toplanan diğer verileri destekleyici nitelikte kullanılmıştır.

3.7. Veri Analizi

Bu bölümde araştırmada kullanılan veri toplama araçlarında yer alan verilerin analiz süreci hakkında bilgi verilmiştir.

3.7.1. Nitel Veri Analizi

Bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden eylem araştırması ile desenlenmiştir ve yapılan araştırmadan elde edilen verilerin çoğunluğu nitel verilerden oluşmaktadır. Araştırmanın nitel verileri içerik analizi ve betimsel analizden yararlanılarak gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada öğrencilerin metinlerarası anlam kurma ve metinlerarası yöntemleri kullanmaya yönelik gelişimlerinin bir süreç olarak gözlemlenmesi amacıyla oluşturulan ürün dosyaları içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizi, çeşitli araştırmalarda araştırma yöntemine bağlı olarak kullanılan araç ve teknikler arasında yer almaktadır. “İçerik analizi altında toplanan araç ve teknikler, her şeyden önce kontrollü bir yorum çabası olarak ve genelde tümdengelim dayalı bir “okuma” aracı olarak nitelendirilebilir” (Akçalı ve Toker, 2012). İçerik analizi teknikleri, bir söylemi veya bir belgeyi düz ve yalın okumanın ötesinde, derinlemesine ve örtülü içerikleri ortaya koymayı benimser (Arıkan, 2017).

Betimsel analiz, araştırmanın kavramsal ve kuramsal yapısının önceden açık bir biçimde belirlendiği araştırmalarda kullanılan bir analiz yöntemidir. Bu analizde veriler, önceden belirlenen temalara ya da kategorilere göre özetlenir ve yorumlanır. Verilerin sunulmasında; araştırma soruları, görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular ya da bu süreçlerdeki boyutlar dikkate alınır. Gözlenen ya da görüşülen bireylerin görüşlerini yansıtabilmek amacıyla, sık sık doğrudan alıntılar yapılır (Yıldırım ve Şimşek, 2000). Betimsel analizin amacı, analiz sonucunda elde edilen bulguları ve yorumları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya aktarmaktır. Veriler önce mantıklı ve anlaşılır biçimde betimlendikten sonra, yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır. Araştırmacı, analiz sonunda ortaya çıkan temaları ilişkilendirir, anlamlandırır ve ileri dönük tahminlerde bulunacak yorumlarda da bulunabilir.

Araştırma sürecinde metinlere bağlı olarak hazırlanan etkinlikler içerik analizi; gözlem, görüşme formu ve araştırmacı-öğrenci günlükleri betimsel analiz ile incelenmiştir.

3.7.1.1. Metinlere Bağlı Olarak Hazırlanan Etkinliklerin Analizi

Metinlere bağlı etkinliklerin analizi süreci alt problemlere bağlı olarak ilerlemiştir. Araştırmanın alt problemlerinden birini oluşturan “Metinlerarası yöntemlerle ilişkilendirilmiş etkinliklerin ve uygulamaların öğrenciler tarafından gerçekleştirilme düzeyi nasıldır?” sorusuna yönelik toplanan veriler bu süreçte analiz edilmiştir. Uygulama süreci geliştirilirken hazırlanan kazanımlar aynı zamanda içerik analizi sürecinde toplanacak verilerin kategorilerini oluşturmaktadır. İçerik analizinin sınıflandırılacağı veriler aşağıdaki sorulara cevap olacak şekilde analiz edilecektir:

1. Metinlerarası okumada alıntıya yönelik gelişim nasıldır?
 - 1.1. Metinde yer alan öz alıntılarını belirleme düzeyi nasıldır?
 - 1.2. Metinde yer alan anonim alıntılarını belirleme düzeyi nasıldır?
 - 1.3. Metinde yer alan alıntıların metne katkısını değerlendirme düzeyi nasıldır?
2. Metinde yer alan alt bilgi/ara bilginin metni anlamaya yönelik katkısını değerlendirme düzeyi nasıldır?
3. Metinlerarası okumada türev ilişkilerine yönelik gelişim nasıldır?
 - 3.1. Metne ait içeriğin farklı metinlerde ele alınışını fark etme düzeyi nasıldır?
 - 3.2. Aynı içeriğe ait farklı metinleri dil ve anlatım özellikleri bakımından değerlendirme düzeyi nasıldır?
 - 3.3. Efsane, destan vb. tarihi metinlerin yeniden yazılmış örneklerini dil ve anlatım özellikleri bakımından karşılaştırma düzeyi nasıldır?
4. Metinlerarası okumada göndermeye yönelik gelişim nasıldır?
 - 4.1. Okuduğu metinde yer alan göndermeleri belirleme düzeyi nasıldır?
 - 4.2. Okuduğu metinde yer alan göndermelerin metinler arasında nasıl bir ilişki başlattığını değerlendirme düzeyi nasıldır?
5. Metinde yer alan söz sanatlarını tespit ederek metinlerarası ilişki kurma düzeyi nasıldır?

6. Metinlerarası okumada biçimsel dönüştürmeye yönelik gelişim nasıldır?

7. Bir metnin belgesel, çizgi film, karikatür, haber yazısı vb. ürünlerde ele alınışına yönelik gelişim düzeyi nasıldır?

7.1. Farklı metinsel ürünleri anlam ilişkisi bakımından eşleştirme düzeyi nasıldır?

Yukarıda maddeler halinde verilen sorulara araştırmanın alt problemlerinin belirtildiği bölümde de yer verilmiştir.

Etkinlikler aracılığı ile toplanan veriler, değerlendirme rubrikleri ve cevap anahtarlarıyla araştırmacı dışında bir Türkçe öğretmenin katkısıyla analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda etkinliklere bağlı hazırlanan çalışma kağıtlarının iç tutarlılığı 0,80 olarak hesaplanmıştır.

3.7.1.2. Araştırmacı ve Öğrenci Günlüklerinin Analizi

Araştırmacı ve öğrenciler tarafından uygulama süresince tutulan günlükler içerik analizi ile incelenerek belirlenen kodlara göre kategorilendirilmiştir. Uygulamanın güvenilirliği açısından araştırmacı ve öğrenci günlükleri bir alan uzmanı ve bir Türkçe öğretmeni tarafından da analiz edilmiştir.

3.7.1.3. Yapılandırılmamış Gözlem Formunun Analizi

Araştırmacı tarafından uygulama sürecinde etkili bir veri toplama aracı olarak kullanılan gözlem formları içerik analizi ile incelenmiş ve belirlenen kodlara göre kategoriler oluşturularak analiz edilmiştir. Uygulamanın güvenilirliği açısından araştırma sürecinde hazırlanan gözlem formları araştırmacı ile birlikte bir alan uzmanı tarafından da analiz edilmiştir.

3.7.1.4. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formunun Analizi

Uygulama sürecindeki döngüsel ilerleyişe en çok etki eden veri toplama araçlarından biri olan görüşme, her metnin sonunda gözlem formları aracılığıyla gerçekleşmiştir. Öğrencilerden elde edilen ses kayıtları deşifre edilerek gözlem formlarına aktarılmış ve daha sonra belirlenen kodlara göre kategoriler oluşturularak içerik analizi ile analiz edilmiştir.

3.7.2. Nicel Veri Analizi

Araştırmada kullanılacak nicel verileri okuma motivasyonu ölçeğinden elde edilecek sonuçlar oluşturmaktadır. Okuma motivasyonu ölçeği uygulama sürecinin öncesinde ve sonrasında ön test-son test şeklinde çalışma grubuna uygulanmıştır. Bu takvim uygulama takvimi bölümünde belirtilmiştir. İstatistiksel analizler için NCSS (Number Cruncher Statistical System) 2007 (Kaysville, Utah, USA) programı kullanılmıştır. Çalışma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotların (ortalama, standart sapma, medyan, frekans, oran, minimum, maksimum) ve niceliksel verilerin normal dağılım göstermeyen iki grup karşılaştırmalarında Mann Whitney U testi, üç ve üzeri grup karşılaştırmalarında Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. İlk ölçüm ile son ölçüm karşılaştırmalarında ise Wilcoxon Signed Ranks testi kullanılmış olup anlamlılık $p < 0,01$ ve $p < 0,05$ düzeylerinde değerlendirilmiştir. Ölçekten elde edilen analiz sonuçları bulgular bölümünde raporlaştırılmıştır.

3.8. Araştırmanın Geçerlilik ve Güvenirliği

Bu bölümde araştırmanın geçerlilik ve güvenirliliği ile ilgili takip edilen adımlara yer verilmiştir. Geçerlik, bilimsel bir araştırmada araştırma sonuçlarının doğruluğu ve genellenebilirliği anlamına gelmektedir. Geçerlilik, iç ve dış geçerlik olarak ikiye ayrılmaktadır. “İç geçerlik araştırma sonuçlarına ulaşmada izlenen sürecin çalışılan gerçekliği ortaya çıkarabilmesi ile ilgili iken dış geçerlik, elde edilen sonuçların benzer gruplara ya da ortamlara aktarılabilirliğine ilişkindir” (LeCompte ve Goetz, 1982; Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Nitel araştırmalar için geçerlik, araştırmacının araştırma konusu olan olguyu olduğu biçimiyle ve olabildiğince yansız gözlemesi anlamına gelmektedir (Kirk ve Miller, 1987; Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu kapsamda araştırmacının, araştırdığı olgu veya olay hakkında bütüncül bir resim elde etmesi önem taşımaktadır. Araştırmada elde edilen verilerin ve sonuçların doğrulanmasını sağlamak için çeşitleme, katılımcı onayı, meslektaş onayı gibi yöntemler kullanılmaktadır. Veri toplama sürecinin ayrıntılı olarak rapor edilmesi ve araştırmacının sonuçlara nasıl ulaştığını açıklaması nitel bir araştırmada geçerlik için önemli bir ölçüt olabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011,).

Bu araştırmada i ve dış geçerliği sağlamak adına aşağıda belirtilen önlemler alınmıştır:

- Araştırmanın yöntem bölümünde veri toplama ve analiz sürecindeki bütün aşamalar ayrıntılarıyla açıklanmıştır.
- Araştırma süreci içinde gerçekleşen uygulamanın her aşaması veri toplama takviminde belirtildiği şekilde kayıt altına alınmıştır.
- Verilerden hareketle elde edilen bulguların raporlaştırılması, analizi ve yorumlanmasında nesnel ölçütler kullanılmıştır ve bunlar ayrıntılarıyla aktarılmıştır.
- Bulgular ve yorum kısmında katılımcıların görüşleri doğrudan alıntılarla çalışmaya aktarılmıştır.
- Veri eşitilmesi yapılmıştır.
- Farklı tür veri kaynakları kullanılmıştır ve bulgular ve yorum bölümünde araştırmanın yönteminde belirtilen veri toplama araçlarının hepsinden örnekler sunulmuştur.
- Veriler eylem araştırması sürecinde farklı zamanlarda toplanmıştır ve veri toplama takviminde bu sürecin ayrıntılarına yer verilmiştir.
- Verilerin bulgulandırılmasında farklı araştırmacıardan yardım alınmıştır.
- Araştırma süreci Geçerlilik Komitesi tarafından izlenmiştir.

Güvenirlik de yine geçerlik gibi ikiye ayrılmaktadır. İ güvenirlik, başka araştırmacıların aynı verileri kullanarak aynı sonuçlara ulaşabileceğine ilişkindir. Dış güvenirlik ise, araştırma sonuçlarının benzer ortamlarda elde edilebilirliği ile ilgilidir (LeCompte ve Goetz, 1982; Akt. Yıldırım ve şimsek, 2011, 255). Bu araştırmada güvenirliği sağlama adına yapılanlar aşağıda sıralanmıştır:

- Araştırmacı, araştırma sürecindeki konumunu ifade etmiştir.
- Araştırmacı tarafından çalışma grubunun özelikleri açıklanmıştır.
- Araştırmanın yapıldığı ortam ayrıntılı olarak betimlenmiş ve fotoğrafla belgelenmiştir.
- Araştırma soruları açık bir biçimde ifade edilmiştir. Araştırmanın problem cümlesine bağlı olarak belirlenen aşamaları araştırma soruları ile tutarlıdır.
- Araştırmada farklı veri toplama araçlarıyla elde edilen veriler herhangi bir yorum katılmadan olduğu gibi yansıtılmaya çalışılmıştır.
- Araştırmanın güvenirlik çalışması, araştırmacı dışında bir alan uzmanı ve bir ders öğretmeniyle yapılmıştır.

Araştırmanın geçerli ve güvenilir olması için uygulanan yöntemlerin yanısıra belirtilmelidir ki ‘‘Eylem araştırması sonuçları geniş çaplı olarak genellenemez; bunun yerine, özel durumları anlamaya yardımcı olmada kullanmanın yanısıra benzer durumlara bilgi vermede kullanılır (Johnson, 2015,112).

3.9. Araştırma Sürecindeki Etik Uygulamalar

Araştırmada katılımcıların haklarını ve gizliliklerini korumak adına bir takım etik uygulamalara gidilmiştir. Bunun için öncelikle uygulama yapılacak okul yönetimi ile görüşölmüş uygulamalar hakkında bilgi verilmiştir. Okul yönetiminden izin alındıktan sonra sınıf öğretmenine süreçle ilgili bilgi verilmiştir. Bu sürece dair bilgiler araştırmacı günlüğünde yer almakta olup Ek'te sunulmuştur. Okul yönetimi ve sınıf öğretmeniyle yapılan görüşmenin ardından öğretim sürecine ilişkin öğrencilerden elde edilen verilerin kullanımına yönelik her bir öğrenci velisine izin yazısı gönderilmiştir. Bu izin yazısı Ek'tedir. İzin yazısına olumlu yanıt vermeyen velilerin öğrencilerinden elde edilen veriler tezde sunulmamıştır.

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırma süresince elde edilen nitel ve nicel verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgulara ve bu bulguların yorumlarına yer verilmiştir. Elde edilen bulgular, araştırma sürecindeki alt problemlere ve alt problemlerin kendi içinde ele alınan alt problemlerine cevap verecek şekilde raporlaştırılmıştır.

4.1. Metinlerarası Yöntemlerle İlişkilendirilmiş Etkinliklerin ve Uygulamaların Gerçekleştirilme Düzeyine Yönelik Bulgular ve Yorum

Metinlerarasılık kuramı doğrultusunda belirlenen metinlerarası yöntemlerle ilişkili olarak hazırlanan etkinliklerden elde edilen bulgular bu başlık altında ele alınmıştır. Etkinlikler hazırlanırken hem temada yer alan metinler üzerinden metinlerarası ilişkileri tespit etme hem de bu ilişkileri bir yöntem olarak kullanma amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda hazırlanan etkinliklere verilen cevaplar metinlerarası yöntemlere göre sınıflandırılmış, hazırlanan cevap anahtarlarına ve dereceli puanlama anahtarlarına bağlı olarak öğrenciler tarafından ortaya konan çalışmaların nitelikleri belirlenmeye çalışılmıştır.

4.1.1. Alıntının Gelişim Düzeyine Yönelik Bulgular ve Yorum

Metinlerarası yöntemlerden biri olan alıntıya yönelik elde edilen bulgular tema sürecinde işlenen metinlere bağlı olarak geliştirilen etkinliklerle tespit edilmiştir. Öncelikle uzman görüşü alınarak hazırlanan kazanımlar numaralandırılmış ve hazırlanan etkinlikler bu kazanımlara bağlı olarak geliştirilmiştir. Alıntıya yönelik bulguların tespit edildiği etkinlikler ve bu etkinliklerin bağlı olduğu metinler Tablo 10'da belirtildiği gibidir.

Tablo 10: Alıntının Temadaki Etkinliklere Dağılımı

Metin	Etkinlik
Yusufçuk	Ek Etkinlik 1
Anadolu’da Kilim Demek	2. Etkinlik
Mevlâna Celaleddin-i Rumi	5. Etkinlik – 8. Etkinlik

Alıntıya yönelik gelişim tema içerisinde farklı etkinliklerle sağlanmaya çalışılmıştır. *Yusufçuk* metninde ders kitabında yer alan 1. Etkinlikten sonra araştırmacı tarafından hazırlanan Ek Etkinlik 1’in yer aldığı çalışma kağıtları öğrencilere dağıtılmıştır. Öğrencilerden metinde geçen atasözü ve deyimleri belirlemeleri istenmiştir. Daha sonra Barış Manço’nun *Ali Yazar Veli Bozar* şarkısı dinletilmiş ve bu şarkıda geçen deyim ve atasözlerinin de belirlenmesi istenmiştir. Etkinliğin ikinci bölümünde öğrencilerden metinde belirledikleri deyim ve atasözlerinden en az iki tanesini kullanarak şiir yazmaları ve grup çalışması ile şarkıya dönüştürerek arkadaşlarıyla paylaşmaları istenmiştir. Hazırlanan Ek Etkinlik 1’e Şekil 8’de yer verilmiştir.

EK ETKİNLİK 1

Öğretmeninizin yönlendirmesiyle izlediğiniz video klipten ve şarkıdan hareketle aşağıdaki etkinliği yapınız.

Metni okurken altını çizdiğiniz atasözlerini ve deyimleri not alınız.

Arkadaşlarınızla grup çalışması yaparak belirlediğiniz söz gruplarını kullandığınız bir şiir yazınız. Yazdığınız şiiri şarkı şeklinde arkadaşlarınızla paylaşınız.

Şekil 8: Yusufçuk Metni Ek Etkinlik 1

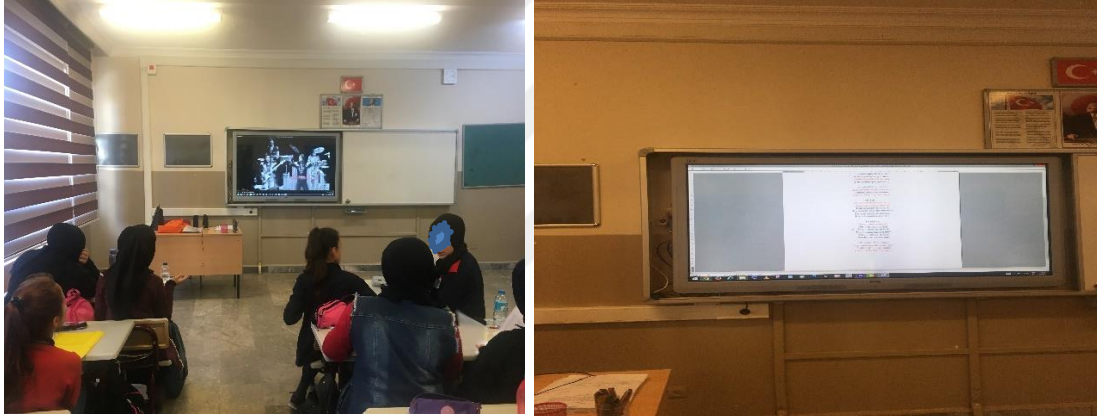
Hazırlanan etkinlik, birinci bölümde metinde yer alan anonim alıntılarının belirlenmesi, ikinci bölümde ise bu alıntılarının metinlerarası bir yöntem olarak kullanılmasına yönelik hazırlanmıştır. Çalışma grubundan belirlenen anahtar öğrencilerin çalışma kağıtları dereceli puanlama anahtarına göre incelenmiş ve elde edilen bulgulara Tablo 11’de yer verilmiştir.

Tablo 11: Yusufçuk Metni Ek Etkinlik 1'in Alıntı Bağlamında Analizi ve Frekans Dağılımı

Çok Nitelikli	Nitelikli	Ortalama	Geliştirilmeli	Toplam
7	1	1	-	9

Çalışma kağıtları değerlendirildiğinde daha önce sınıf başarı ortalamalarına göre düşük-orta-yüksek seviyede belirlenmiş üçer öğrencinin verilerinden hareketle metinlerarası ilişkilere yönelik hazırlanmış ilk etkinlikte öğrencilerden anlamlı veriler elde edilmiştir.

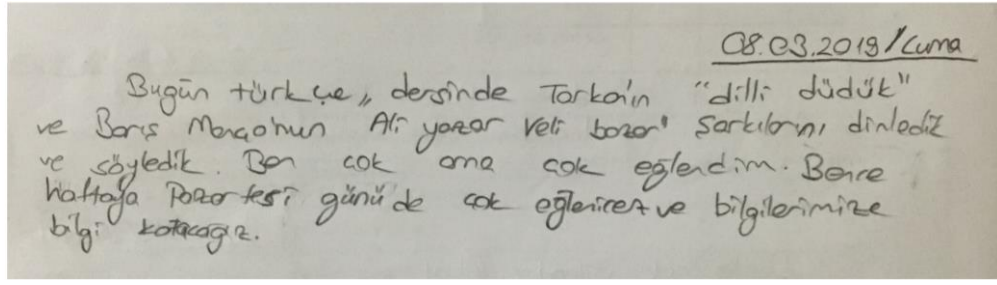
Ders işleme sürecinde öğrencileri metne hazırlamak için Barış Manço'nun *Ali Yazar Veli Bozar* şarkısı video klip şeklinde izletilerek, şarkı sözleri akıllı tahta aracılığıyla yansıtılmıştır. Etkinliğin sınıf içindeki hazırlık sürecine Fotoğraf 4 ve Fotoğraf 5'te yer verilmiştir.

Fotoğraf 4-5: Ek Etkinlik 1 Hazırlık Süreci

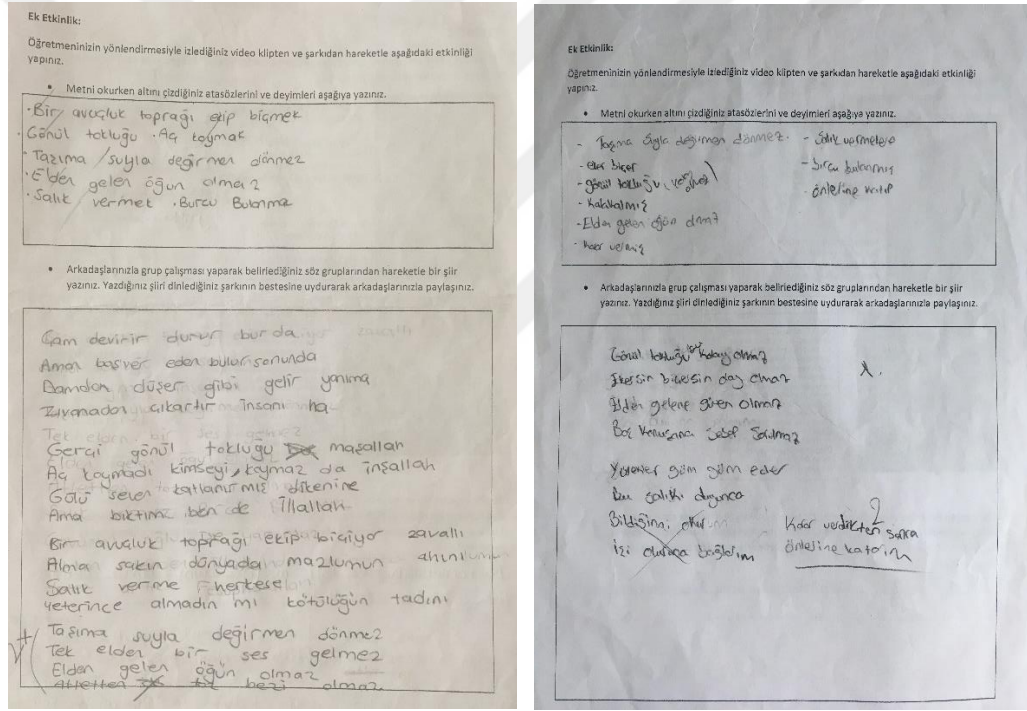
Etkinliğin hazırlık aşamasından sonra yazılan şiirler şarkıya dönüştürülerek öğrenciler tarafından sınıfta grup çalışması şeklinde söylendi. Bu durum öğrenci ve araştırmacı günlüklerine şu şekilde yansımıştır:

Bugün etkinliğe hazırlık kısmında Barış Manço ve Tarkan'ın şarkıları çok sevildi. Öğrenciler özellikle Tarkan'ın şarkısındaki deyim ve atasözlerini takip etmekte zorlandılar. Barış Manço'nun şarkısına gösterdikleri ilgi ise beni ayrıca mutlu etti. 7'den 70'e Barış Manço'yu bundan sonraki etkinliklerde de kullanmayı düşünüyorum...(Araştırmacı Günlüğü, 08/03/2019).

(Öğrenci Günlüğü, 08.03.2019)

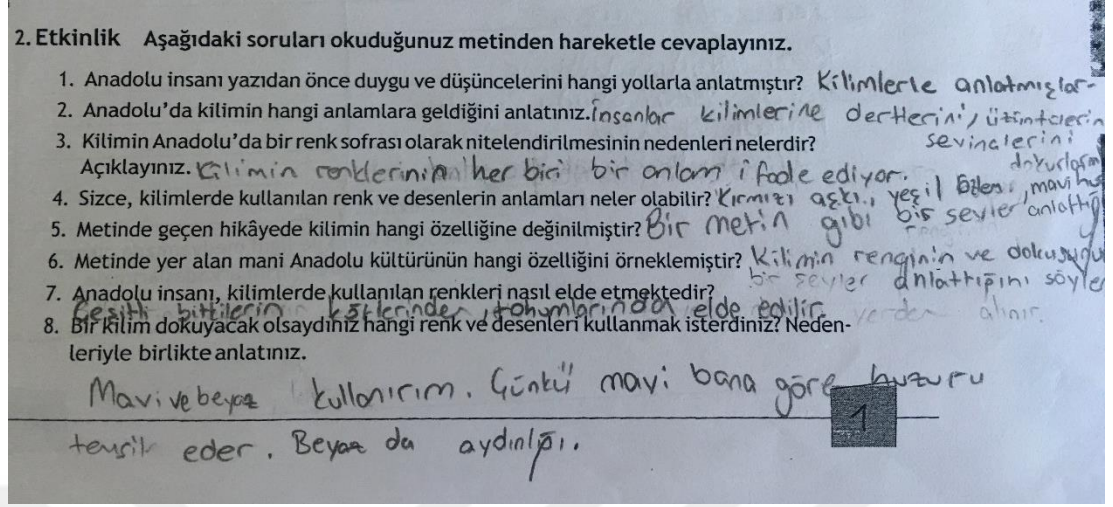
Yapılan etkinliğe sınıfta yer alan öğrencilerin tamamının katılımı metinlerarası ilişkilerle hazırlanmış etkinliklerin derse olan ilgiyi artırdığını göstermektedir. Çalışma kağıtlarından bazı kesitler Şekil 9'da gösterilmiştir.

Şekil 9: Alıntının Gelişimine Yönelik Hazırlanmış Etkinlik Kağıtlarından Örnekler

Alıntının gelişimine yönelik yapılan bir diğer etkinlik temanın ikinci metni olan *Anadolu'da Kilim Demek* metninin ikinci etkinliğidir. Ders kitabında metne ilişkin soruları yanıtlama etkinliği olarak yer alan bu etkinlik araştırmacı tarafından belirli eklemeler yapılarak değiştirilmiştir ve öğrencilerin etkinlikte yer alan soruları daha önce okudukları *Ben Bir Küçük Kilimim* metninden ya da etkinliğe hazırlık kısmında araştırmacı tarafından dinletilen *Kilim Türküsü*'nden hareketle yanıtlamaları istenmiştir. Düz yazı ve şiir şeklinde yazılan bu iki metinden de alıntılar

yapabilecekleri belirtilmiştir. Öğrencilerin çalışma kağıtları incelendiğinde etkinliğe verdikleri yanıtlar Şekil 10'da belirtilmiştir.

Şekil 10: Alıntının Gelişimine Yönelik Hazırlanmış Etkinlik Kağıtlarından Örnekler

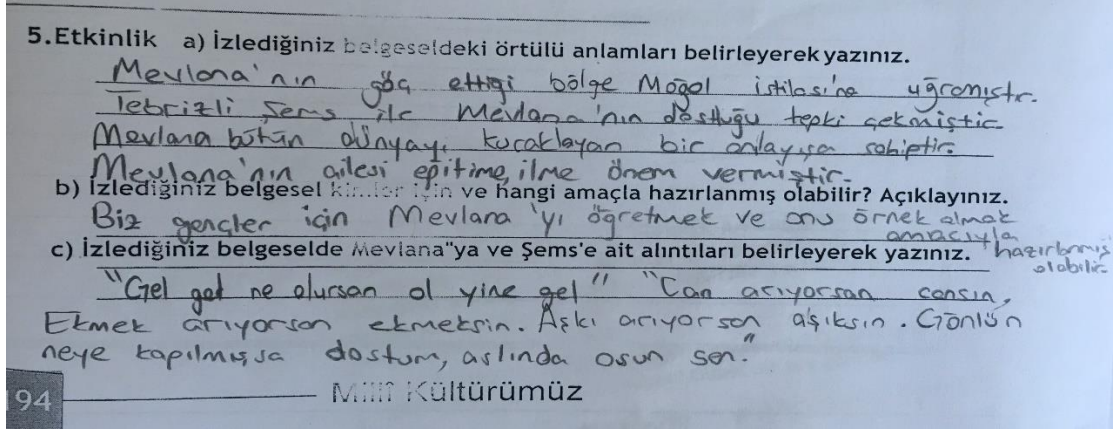
Hazırlanan puanlama anahtarında ikinci etkinliğin 1-4. soruları değerlendirmeye dahil edilmiştir. İncelenen etkinlik kağıtlarından elde edilen bulgular Tablo 12'de belirtilmiştir.

Tablo 12: Anadolu'da Kilim Demek Metni 2. Etkinliğinin Alıntı Bağlamında Analizi ve Frekans Dağılımı

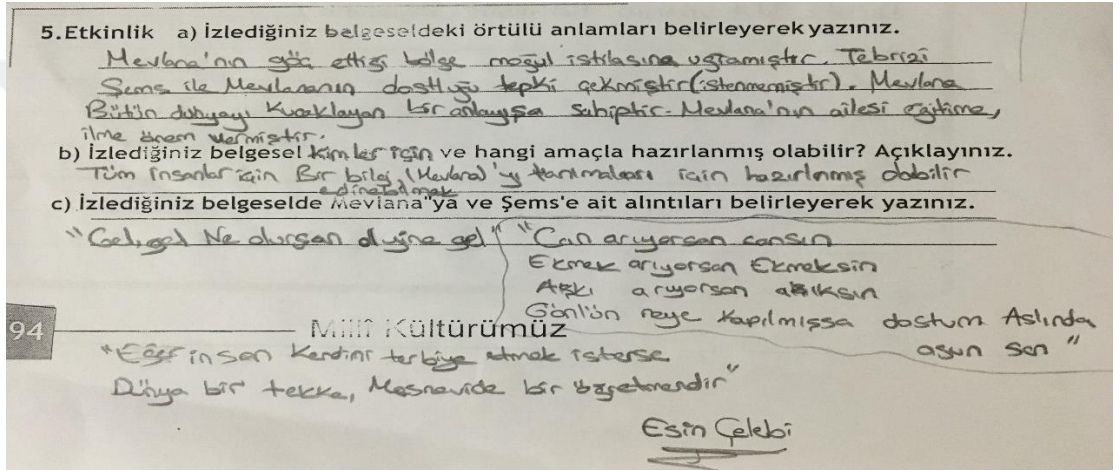
Çok Nitelikli	Nitelikli	Ortalama	Geliştirilmeli	Toplam
6	2	1	-	9

Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde öğrencilerin daha önce okudukları metinlerin çağrışımlar yoluyla açığa çıkarılmasının ve anametinle birlikte farklı göndergemetinlerin ders işleme sürecinde yer almasının metinlerarası ilişki kurmalarını kolaylaştırdığı görülmektedir.

Metinlerarası bir yöntem olarak alıntının gelişimine yönelik hazırlanan bir diğer etkinlik *Mevlâna Celaleddin-i Rumi* belgeselinin 5. etkinliğidir. Ders kitabında yer alan etkinliğe araştırmacı tarafından eklenen bir madde ile öğrencilerden belgeselde geçen alıntıların belirlenmesi istenmiştir. Öğrenciler tarafından verilen cevaplara Şekil 11 ve Şekil 12'de yer verilmiştir.

Şekil 11: Alıntının Gelişimine Yönelik Hazırlanmış Etkinlik Kağıtlarından Örnekler

Şekil 12: Alıntının Gelişimine Yönelik Hazırlanmış Etkinlik Kağıtlarından Örnekler

Öğrencilerin etkinlik kağıtları incelendiğinde *Mevlana Celaleddin-i Rumi* metninin 5. Etkinliğine verdikleri cevaplar Tablo 13'te belirtildiği gibidir.

Tablo 13: Mevlâna Celaleddin-i Rumi Metni 5. Etkinliğinin Alıntı Bağlamında Analizi ve Frekans Dağılımı

Çok Nitelikli	Nitelikli	Ortalama	Geliştirilmeli	Toplam
8	1	-	-	9

Elde edilen veriler değerlendirildiğinde öğrencilerin alıntıya yönelik gelişimlerinin olumlu bir çizgide devam ettiği görülmektedir.

Alıntının gelişimine yönelik hazırlanan son etkinlikte öğrencilerden bir yazı çalışması yapmaları istenmiştir. Bu etkinlikte diğer metinlerarası yöntemlerin kullanılması istenmiştir ancak bu bölümde sadece alıntıya yönelik gelişim değerlendirilecektir. Ders kitabında yer alan 8. Etkinlik araştırmacı tarafından ders kitabında yer alan

kazanımlar korunarak belli eklemelerle değiştirilmiştir. Metinlerarası ilişkiler kullanılarak düzenlenen etkinliğe Şekil 13'te yer verilmiştir.

8.Etkinlik

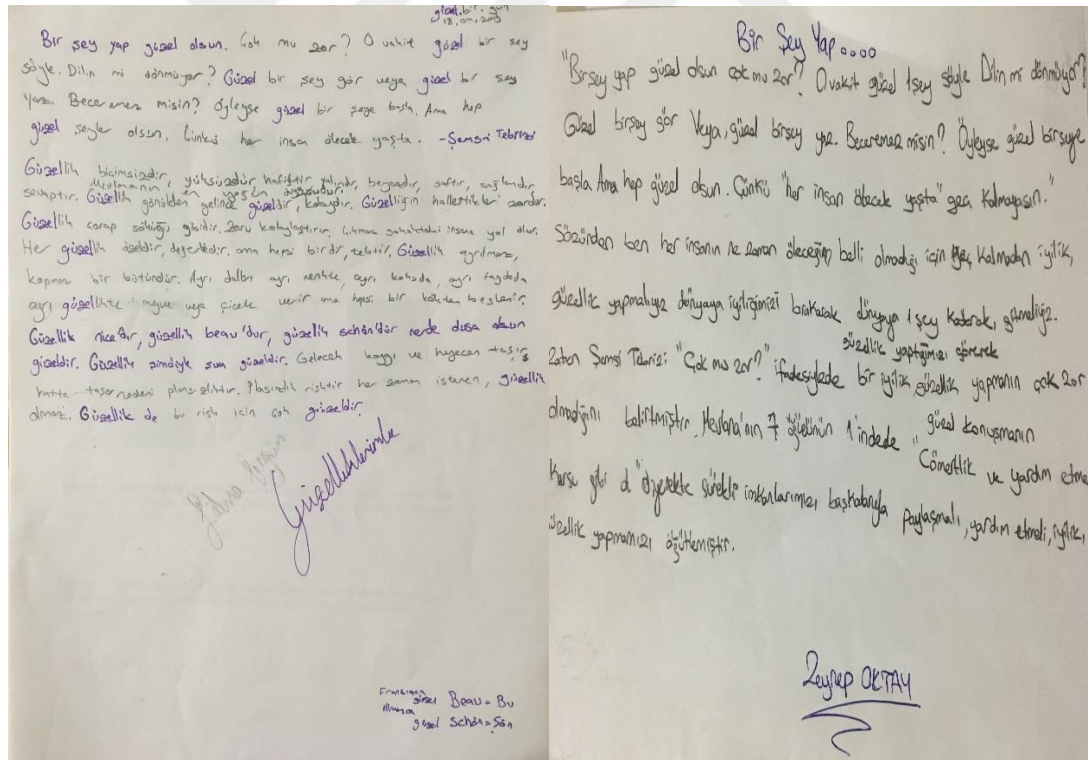
Aşağıdaki paragraftan yola çıkarak A4 kağıdına paragrafın sizde uyandırdığı düşünceleri anlatan bir yazı yazınız. **Yazınızda aşağıdaki alıntıyı düşünceyi geliştirme yollarından tanık gösterme olarak kullanınız. İzlediğiniz belgesellerde geçen kişi veya eser adlarına gönderme yapınız.**

Bir şey yap... Güzel olsun. Çok mu zor? O vakit güzel bir şey söyle. Dilin mi dönmüyor? Güzel bir şey gör. Veya beceremez misin? Öyleyse güzel bir şeye başla. Ama hep güzel şeyler olsun.

Şems-i Tebrizi

Şekil 13: Mevlâna Celaleddin-i Rumi Metni 8. Etkinlik

Hazırlanan etkinlik için toplanan verilerden bazı örnekler Şekil 14'te yer verilmiştir.

Şekil 94: Alıntının Gelişimine Yönelik Hazırlanmış Etkinlik Kağıtlarından Örnekler

Öğrencilerin yazma etkinlikleri incelendiğinde alıntının kullanım düzeyine yönelik elde edilen bulgular Tablo 14'te belirtilmiştir.

Tablo 14: Mevlâna Celaleddin-i Rumi Metni 8. Etkinliğinin Alıntı Bağlamında Analizi ve Frekans Dağılımı

Çok Nitelikli	Nitelikli	Ortalama	Geliştirilmeli	Toplam
6	1	2	-	9

Öğrenciler tarafından yapılan yazma etkinlikleri incelendiğinde verilen alıntının anahtar öğrencilerin tamamı tarafından kime ait olduğu belirtilerek kullanıldığı görülmüştür ancak iki öğrencinin verilen alıntıyı anametnin bağlamında değerlendiremediği belirlenmiştir.

4.1.2. Türev İlişkilerindeki Gelişime Yönelik Bulgular ve Yorum

Türev ilişkileri başlığı altında ele alınan metinlerarası yöntemlerden yansılama, öykünme ve alaycı dönüştürüme yönelik elde edilen bulgular öncelikle bu yöntemlere bağlı olarak geliştirilen etkinliklerin metinlere göre dağılımı tespit edilerek yapılmıştır. Bu doğrultuda hazırlanan etkinliklerin metinlere göre dağılımı Tablo 15’te belirtildiği gibidir.

Tablo 15: Türev İlişkilerinin Temadaki Etkinliklere Dağılımı

Metin	Etkinlik
Yusufçuk	Ek Etkinlik 2 – 4. Etkinlik
Karagöz Nedir?	6. Etkinlik
Anadolu’da Kilim Demek	Ek Etkinlik 3 – 6. Etkinlik
Mevlâna Celaleddin-i Rumi	4. Etkinlik

Metinlerarası yöntemler türev ilişkilerine göre yansılama, alaycı dönüştürüm ve öykünme olarak ele alınmaktadır. Yansılama anametnin ile göndergemetin arasında aynı biçimde ele alınmasına rağmen konu bakımından zıtlık bulunurken alaycı dönüştürümde aynı konu sıradan bir biçimde yeniden ele alınarak yergisel ve güldürücü bir nitelik kazanır. Öykünme ise hem konu hem de biçim bakımından taklit olarak değerlendirilmektedir. Temada yer alan metinlerin özelliklerine göre hazırlanan etkinliklerde türev ilişkilerine göre alaycı dönüştürüm ve öykünmeye yer verilmiştir. Metinlerarası ilişkiler yeniden yazma etkinliklerinde kullanılabilecek bir kuramsal dayanak sağlamaktadır. Bu yolla hazırlanan etkinliklerden elde edilen bulgulara metin sıralamasına göre yer verilmiştir ve elde edilen bulgular tartışılarak yorumlanmıştır.

Yusufçuk metninde türev ilişkileri esas alınarak hazırlanmış Ek Etkinlik 2’nin etkinlik kağıtları öncelikle öğrencilere dağıtılmıştır. Ardından aynı etkinlik akıllı tahtaya yansıtılarak araştırmacı tarafından derse hazırlık bölümünde yapılan palimpsest kavramı hatırlatarak öğrenciler verilen metinler üzerinden ilişki kurmaya

yönlendirilmiştir. Türev ilişkileri bağlamında hazırlanan Ek Etkinlik 2'ye Şekil 15'te yer verilmiştir.

ETKİNLİK 2

"El hüneri, gönül tokluğu kaç para, dünyada ölüm olduktan sonra?" söz grubu ile aşağıda verilen metinleri konu bakımından karşılaştırınız.

	YÜRÜ YÜRÜ YALAN DÜNYA Yürü yürü yalan dünya Yalan dünya değil misin Yedi kez boşalıp yine Dolan dünya değil misin ... Yunus Emre'm sür sefayı Sür sefayı çek cefayı Ol Muhammed Mustafa'yı Alan dünya değil misin Yunus Emre(1240-1321)	Yukarıdaki söz grubu ile Yunus Emre'nin şiiri konu bakımından benzer midir?
	YALAN Geri döndüren gördüm mü geçmiş Boş soldurdun o nazlı gençliği Bir avuç toprak için yor kendini Dünyada ölümden başkası yalan Yalan başkası yalan Zaman kendine benzetmez herkesi Hesapsız açar baharlar pembeyi Açmadığın dalda sözün geçermi Dünyada ölümden başkası yalan Yalan başkası yalan Sitem etme haberi yok dağların Gözlerini ellerinle bağladın Faydası yok geç kalınmış figanın Dünyada ölümden başkası yalan Yalan başkası yalan Söz: Yıldız Usmanova(1963-...)	Yukarıdaki söz grubu ile Candan ERÇETİN'in şarkısı konu bakımından benzer midir?

Metinde geçen söz grubu yazarın ilk basımı 1971 yılında yapılmış kitabında yer almaktadır. Okuduğunuz metinde yer alan söz grubu ile yukarıdaki metinleri yazılış yıllarına göre sıralayınız. Temaya hazırlık bölümünde yaptığınız etkinlikten hareketle ortaya nasıl bir sonuç çıkmaktadır? Değerlendiriniz.

.....

.....

Şekil 15: Yusufçuk Metni Ek Etkinlik 2

Veri toplama aracı olarak kullanılan etkinlik kağıtlarından elde edilen bazı örnekler Şekil 16'de gösterilmiştir.

ETKİNLİK

"El hüneri, gönül tokluğu kaç para, dünyada ölüm olduktan sonra?" söz grubu ile aşağıda verilen alıntıları konu bakımından karşılaştırınız.

YÜRÜ YÜRÜ YALAN DÜNYA

Yürü yürü yalan dünya
Yalan dünya değil misin
(Yedi kez boşalıp yine
Dolan dünya değil misin
Yalan dünya mı?)
...

Yunus Emre'm sür sefayı
Sür sefayı çek cefayı
Ol Muhammed Mustafa'yı
Alan dünya değil misin
Yunus Emre(1240-1321)

Yukarıdaki söz grubu ile Yunus Emre'nin şiiri konu bakımından benzer midir?

Bu sözler sanki
ikişinin de
mesajı, kelâmı
cebi yattır.

YALAN

Geri döndüren gördümü geçmiş
Başa soldurdun o nâzi gençliği
Bir avuç toprak için yor kendini
Dünyada ölümden başkası yalan
Yalan başkası yalan
Zaman kendine benzemez herkesi
Hesapsız ağır baharlar pembeyi
Ağrıdığın dâide sözün geçmişi
Dünyada ölümden başkası yalan
Yalan başkası yalan
Sitem etme haberi yok dağların
Gözlerini ellerinle bağladım
Faydası yok geç kalmış fğanın
Dünyada ölümden başkası yalan
Yalan başkası yalan
Söz:Yıldız Usmanova(1963-...)

Yukarıdaki söz grubu ile Canan ERÇETİN'in şarkısı konu bakımından benzer midir?

Bu sözler...

Metinde geçen söz grubu yazarın ilk basımı 1971 yılında yapılmış kitabında yer almaktadır. Okuduğunuz metinde yer alan söz grubu ile yukarıdaki metinleri yazılı yıllarına göre sıralayınız. Temaya hazırlık bölümünde yaptığınız etkinlikten hareketle ortaya nasıl bir sonuç çıkmaktadır? Değerlendiriniz.

Daha önce değinilmemiş bir kavru verilmemiş.
mesaj yattır. Her sözde anadın süzgeçinden
sözlerin, izleri vardır. Herkes farklı zamanlarda farklı.

08.03.2019 tarih

Şekil 16: Ek Etkinlik 2 Örneği

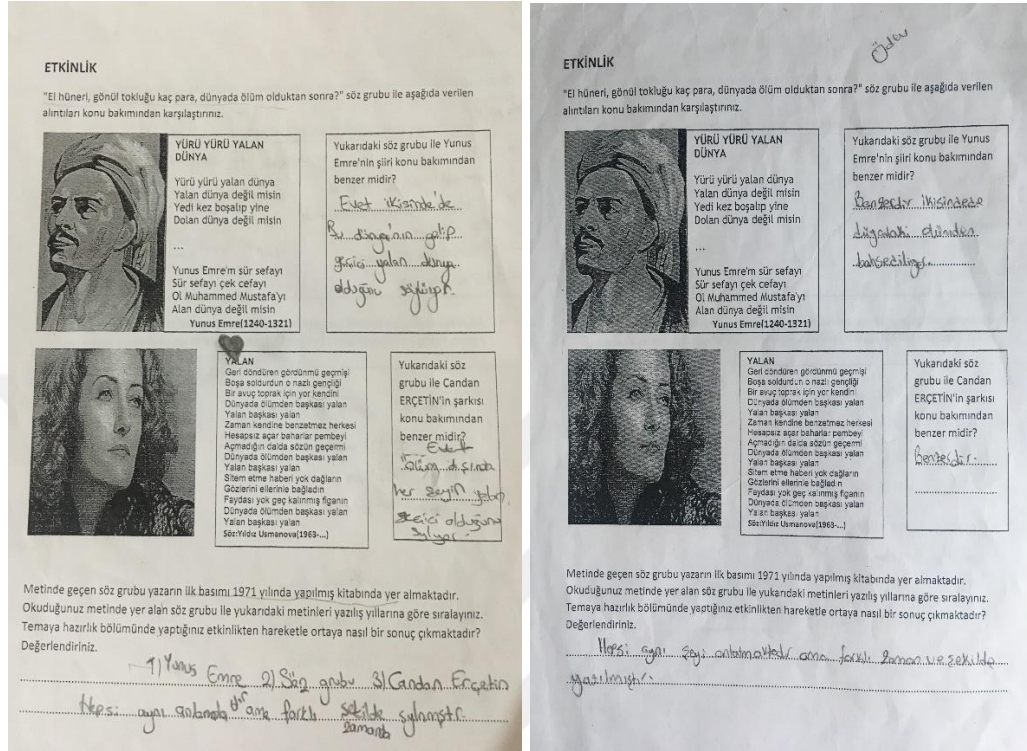
Şekil 16'de yer verilen örnekte öğrencinin ilk soruya bir atasözü ile cevap verdiği görülmektedir. Aynı zamanda *yedi kez boşalıp yine dolan dünya* bölümünde öğrenci tarafından *yedi kez* ifadesi işaretlenmiş ve *hafta mı?* sorusu etkinlik kağıdına not düşülmüştür. Metinlerarası ilişkileri değerlendirmeye yönelik hazırlanan son soruya verilen cevap ise öğrencinin metinlerarası anlam kurarak okuma yapan bir öğrenci olduğunu bizlere göstermektedir. Etkinlik kağıdının sahibi anahtar öğrencilerin dışında yer almaktadır. Bu sebeple bu etkinlik araştırmaya olan katkısı göz önünde bulundurularak ayrıca değerlendirilmiştir. Yapılan etkinliğin öğrenci günlüğüne yansması şu şekildedir:

08.03.2019 tarih
Bugün des çok gılgıncıydı. Sanki dâlekân çok eğlenceli.
Ve hocanın daha önceden kuyunlar kaptuğunu söylediği
çok gılgıncı. Pavya'nın etekbilleri de aynı sevdalı ve buna
Yunus Emre'nin şiirinden geldi. Çok görip değil mi?

(Öğrenci Günlüğü, 08.03.2019)

Yapılan etkinlik incelendiğinde öğrencilerin verdikleri cevapların okuma kültürleri ve bilgi birikimleriyle doğrudan ilişkili olduğu görülmektedir. Bazı öğrenciler eski

bilgilerini de kullanarak çalışmaya nitelikli cevaplar vermişlerdir. Bu da bizlere etkinlikler yoluyla metinlerarası ilişki kurmanın kalıcı hale getirilebileceğini göstermektedir. Öğrencilerin yapılan etkinliğe verdiği diğer cevaplara Şekil 17’de yer verilmiştir.

Şekil 17: Yusufçuk Metni Ek Etkinlik 2 Örnekleri

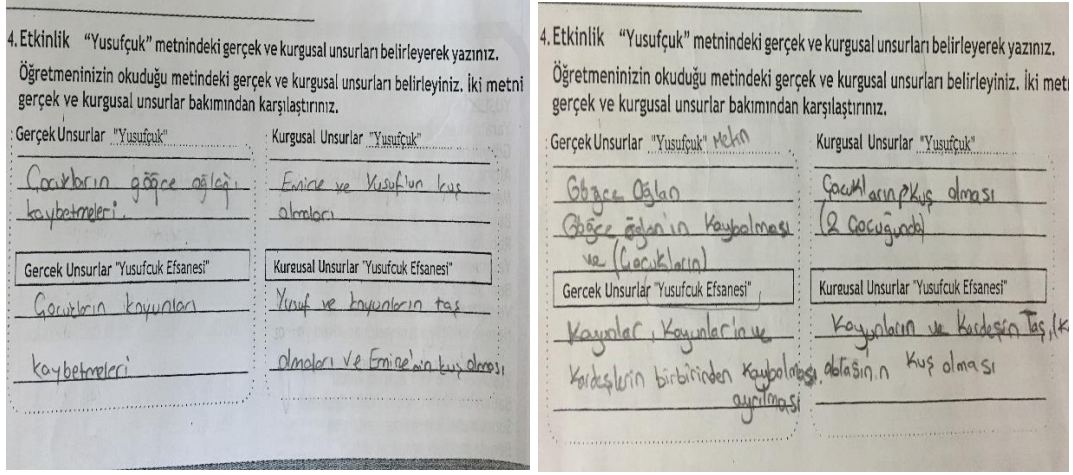
Etkinliklerin değerlendirilmesi bölümünde elde edilen verilerden hareketle ulaşılan sonuçlar Tablo 16’da yer almaktadır.

Tablo 16: Yusufçuk Metni Ek Etkinlik 2'nin Türev İlişkileri Bağlamında Analizi ve Frekans Dağılımı

Çok Nitelikli	Nitelikli	Ortalama	Geliştirilmeli	Toplam
5	2	2	-	9

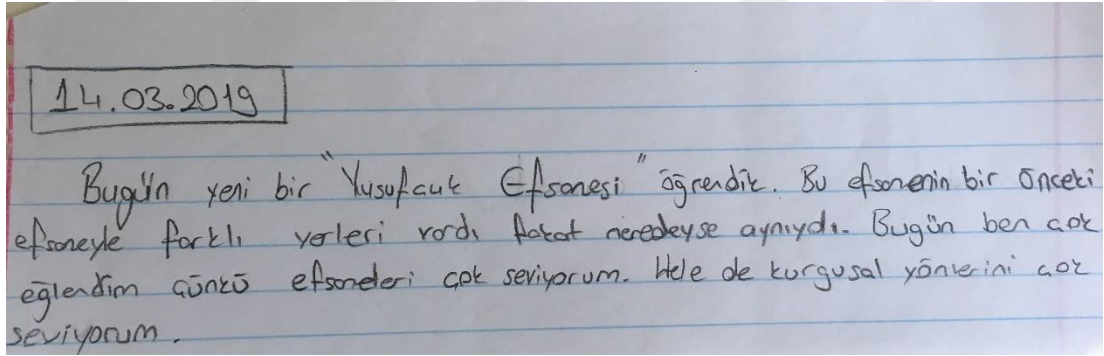
Tablodaki verilerden hareketle öğrencilerin etkinlikler yoluyla türev ilişkilerine yönelik metinlerarası ilişki kurmalarında anlamlı bir gelişim görülmektedir.

Türev ilişkilerine göre hazırlanan bir diğer etkinlik Yusufçuk metnindeki 4. Etkinliktir. Ders kitabında yer alan bu etkinlik öğrencilerin gerçek ve kurgusal unsurları ayırt etmesi bağlamında hazırlanmıştır. Mevcut kazanım korunarak göndergemetin üzerinden karşılaştırma yapacakları şekilde araştırmacı tarafından yapılandırılan etkinliğe verilen cevaplar Şekil 18’de yer almaktadır.

Şekil 18: Yusufçuk Metni 4. Etkinlik Örnekleri

Türev ilişkilerinden öykünmeye göre hazırlanan bu etkinlikte aynı isimli iki efsane üzerinden öğrencilerin karşılaştırma yapmaları istenerek anametin ile göndergemetin arasındaki taklit yönteminin fark edilmesi amaçlanmıştır. Bu etkinlikle birlikte öğrenciler aynı zamanda efsanelerde geçen motiflerle ilgili de bilgi sahibi olmuşlardır. Bu da ders işleme sürecinde anametin farklı göndergemetinlerle birlikte işlenmesinin öğrencilerin bilgi birikimini artıracaklarını göstermektedir. Nitekim bu durum öğrenci günlüklerine de yansımıştır.

(Öğrenci Günlüğü, 14.03.2019)

Öğrencilerin metinden önceki ön bilgileri kontrol edildiğinde efsane türüne ait yeterli hazırbulunuşlukta olmamalarına rağmen etkinliklerle birlikte daha istekli bir öğrenme sürecinin başladığı veri toplama araçlarından öğrenci günlüklerine yansımıştır.

14/03/2019
Bugün Yusufçuk kusuyla ilgili yeni bir efsane öğrendi.
2 efsanede birbirini karşılaştırıyor. Ve boş, zihnin ve efsanenin
birbirini tanımadığını öğrendi.

(Öğrenci Günlüğü, 14.03.2019)

Yusufçuk efsanesinin işleniş sürecinde öğrencilerden gelen tepkiler araştırmacı günlüğüne de yansımıştır. Araştırmacı günlüğünde yer alan veriler şu şekilde belirtilmiştir:

Sonrım bugünün en güzel anı ^{sınav} gözetmeni
olduğum ikinci ders sınavı. İyi geçmeyen bir
öğrencinin *Yusufçuk* metnine atıfta bulunur
rak "Allah'ım beni kış eyle!" dediği andı.
Başka bir öğrenci "Ben taş olmaya da razıyım."
cevabını verdi. Kendi efsanelerini yazmaya başladılar.
Yusufçuk kusunun "Gusquak" sesi sınıfta
aramızda sifreye dönüştü. Beni gördükleri yerde
"Gusquak" diyorlar. En sevdiğim kusun *Yusufçuk*
olduğuna inanıyorlar.

(Araştırmacı Günlüğü, 15.03.2019)

Türev ilişkilerine yönelik yapılandırılmış *Yusufçuk* metninin 4. Etkinliğine verilen cevaplar değerlendirildiğinde Tablo 17'deki sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo 17: Yusufçuk Metni 4. Etkinliğinin Türev İlişkileri Bağlamında Analizi ve Frekans Dağılımı

Çok Nitelikli	Nitelikli	Ortalama	Geliştirilmeli	Toplam
6	1	2	-	9

Yusufçuk metninde yer alan 4. Etkinliğe verilen cevaplar incelendiğinde öğrencilerin türev ilişkilerini fark etmelerine yönelik olumlu bir gelişim gözlenmektedir.

Türev ilişkilerinden öykünmeye göre hazırlanan bir diğer etkinlik *Karagöz Nedir?* metninde yer alan 6. Etkinliktir. Etkinlik farklı araçlarda ele alınmış iki metnin hikâye unsurlarının karşılaştırılmasını esas almaktadır. Etkinliğe ait görsel Şekil 19'da verilmiştir.

6.Etkinlik 6. Aşağıdaki "Karagöz" metnini okuyunuz.

HACİVAT Hoş geldin sevgili Karagözüm!
KARAGÖZ - Hoş bulduk kel kafalı kara üzüm!
HACİVAT - Nereden gelip, nereye gidiyorsun bakalım?
KARAGÖZ - Bir yere gittiğim yok da oğlumla kaç saattir okuma-yazma çalıştık... Biraz gezeyim dedim.
HACİVAT - Tabii iyi yaptın efendim, kafan balon olmuştur.
KARAGÖZ - Hay hay, kafam balon oldu da uçmasın diye boynuma yapıştırdım.
HACİVAT - Hemen yanlış anlama, yani uzun zaman ders çalışmaktan kafan şişmiştir.
KARAGÖZ - Kafam şişti de soğutmaya çıktım.
HACİVAT - Allah iyiliğini versin! Neyse, çalışmalar iyi gidiyor mu?
KARAGÖZ - Hem de nasıl iyi gidiyor bilemezsin Hacı Cav cav! Sen söyle de müdür benim ilkokul diplomamı hazırlasın...
HACİVAT - Efendim sen hele hepsini iyi öğren de diploma işi kolay...
KARAGÖZ - Şey, okuma yazma öğrenirsem diploma başka başka ne işime yarayacak?
HACİVAT - Bak, meselâ artık mühüre lüzum kalmayacak...
KARAGÖZ - Yerine kimse bakmayacak mı?
HACİVAT - Kimin yerine Karagözüm?
KARAGÖZ - "Artık müdüre lüzum kalmayacak..." dedin ya!
HACİVAT - Efendim müdür değil mühür! Hani imza yerine bastığın damga yok mu?
KARAGÖZ - Öyle söylesene köftehor!

b) Öğretmeninizin yönlendirmesiyle "Karagöz ve Hacivat İskoçya'da" adlı videoyu izleyiniz. İzlediğiniz video ile verilen metni kahramanlar, mekân, zaman ve olay yönünden karşılaştırarak düşüncelerinizi yazınız.

Şekil 19: Karagöz Nedir? Metni 6. Etkinlik

Etkinliğin uygulama sürecinde öncelikle örnek bir Karagöz metni verilmiştir. *Karagöz Nedir?* metninde yer alan bilgilerden hareketle verilen metin sınıf ortamında öğrenci etkileşimi ile değerlendirilmiştir. Ardından *Karagöz Dünyayı Geziyor* çizgi film dizisinden *Karagöz ve Hacivat İskoçya'da* adlı video izlettirilerek öğrencilerden okudukları metin ile izledikleri videoyu karşılaştırmaları istenmiştir. Videonun ders işleme sürecindeki yansımalarına Fotoğraf 6'da yer verilmiştir.

Fotoğraf 6: Karagöz ve Hacivat İskoçya’da

Öğrencilerin okudukları *Karagöz* metni ile izledikleri video arasında yaptıkları karşılaştırmalara Şekil 25'te yer verilmiştir.

- b) Öğretmeninizin yönlendirmesiyle “Karagöz ve Hacivat İskoçya’da” adlı videoyu izleyiniz. İzlediğiniz video ile verilen metni kahramanlar, mekân, zaman ve olay yönünden karşılaştırarak düşüncelerinizi yazınız.

Metinlerde ve video da olaylar farklı. Ama yine de davranışlar benzer. Karagöz yine bir çok şeyi yanlış anlamış. Hacıvat da yine bilgilendirici ve şakılayıcıdır. Video ve metin bilgilendirici bir yapıya sahip.

- b) Öğretmeninizin yönlendirmesiyle “Karagöz ve Hacivat İskoçya’da” adlı videoyu izleyiniz. İzlediğiniz video ile verilen metni kahramanlar, mekân, zaman ve olay yönünden karşılaştırarak düşüncelerinizi yazınız.

Aslında iki metode karıştı ve bu yüzden meydana
geldi. Ama içinde aslında gününce de var
daha güzel bir şekilde burada yeni içinde karıştı ve bu yüzden
kendi içinde de varken içinde aslında dışardan bakıldığında
alıyor ve sonunda bir şekilde alması sağlanır ve
kendi içiyle birleşir. Kısacası karıştırdı.

- b) Öğretmeninizin yönlendirmesiyle “Karagöz ve Hacivat İskoçya’da” adlı videoyu izleyiniz. İzlediğiniz video ile verilen metni kahramanlar, mekân, zaman ve olay yönünden karşılaştırarak düşüncelerinizi yazınız.

Lahraman'ın aynı almana kursun olay ne zaman
tutuldu. Video'da daha çok farklı kültürler
tanıtma isteme kriteri. Koray'ın günümüz teknolojisi ile
geliştirilen kullanması. Birinci maddede anlatılır. Ama
her maddede önceki maddelerden izleni olduğu gibi
bu video'da da vardır.

Şekil 20: Karagöz Nedir? Metni 6. Etkinlik Öğrenci Çalışması Örnekleri

Karagöz Nedir? metni 6. Etkinliği incelendiğinde öğrencilerin hikâye unsurlarının hepsini karşılaştırmadıkları ve etkinlik kağıtlarında farklı cevaplara yer verildiği görülmektedir. İncelenen etkinlik kağıtlarından elde edilen verilere Tablo 18’de yer verilmiştir.

Tablo 18: Karagöz Nedir? Metni 6. Etkinliğinin Türev İlişkileri Bağlamında Analizi ve Frekans Dağılımı

Çok Nitelikli	Nitelikli	Ortalama	Geliştirilmeli	Toplam
4	2	2	1	9

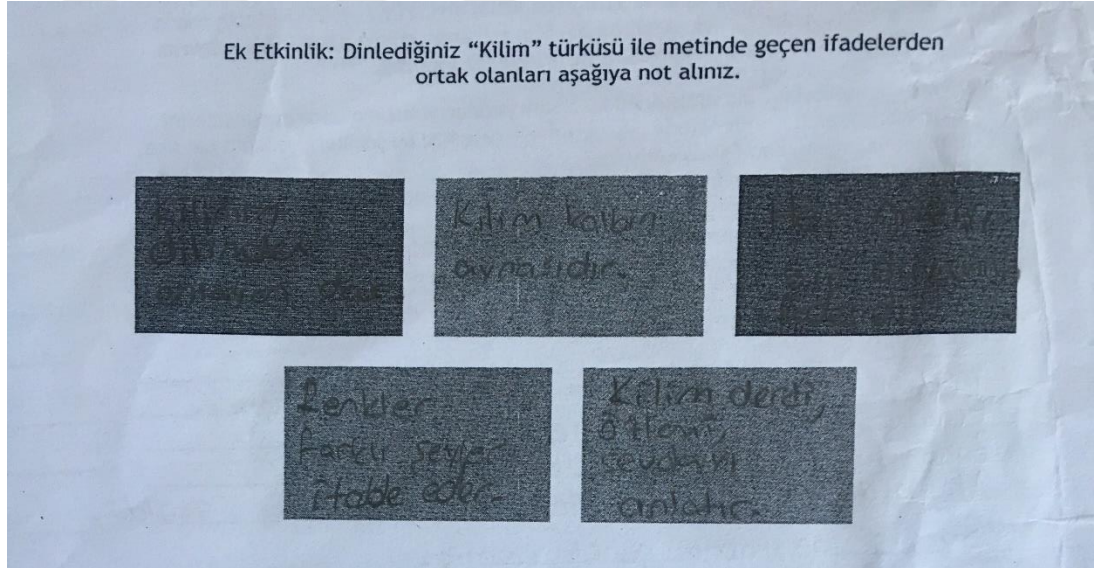
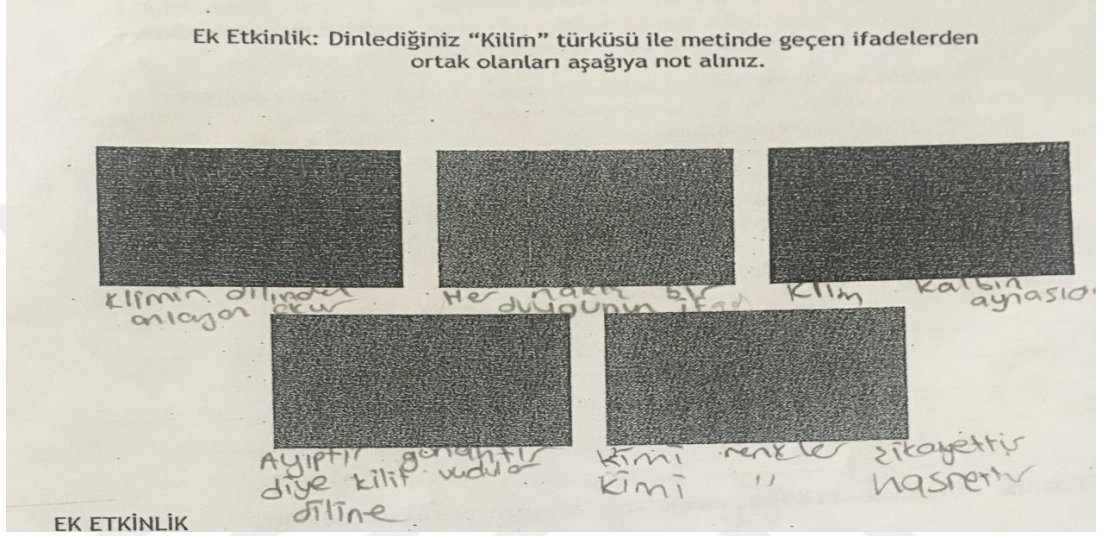
Elde edilen veriler incelendiğinde okunan metnin ve izlenen videonun konu bakımından anlaşıldığı tespit edilse de hikâye unsurlarının tamamının karşılaştırılmadığı, öğrenciler tarafından ilgi çekici bulunan unsurlar arasında karşılaştırma yapıldığı belirlenmiştir.

Metinlerarası yöntemlerden türev ilişkilerine göre hazırlanan bir diğer etkinlik *Anadolu’da Kilim Demek* metninde yer alan Ek Etkinlik 3’tür. Anametin ile göndergemetin arasındaki benzerlikleri bulmaya yönelik hazırlanan bu etkinlikte öğrencilerden okudukları metin ile dinledikleri *Kilim* türküsünde geçen benzer ifadeleri bulmaları istenmiştir. Hazırlanan etkinlik Şekil 26’da verilmiştir.

EK ETKİNLİK 3. Dinlediğiniz Kilim türküsü ile okuduğunuz metinde geçen ortak ifadeleri aşağıya not alınız.

Şekil 21: Anadolu'da Kilim Demek Metni Ek Etkinlik 3

Öykünme metinlerarası ilişkiler içinde açık metinlerarasılık olarak ele alınmaktadır. Bir yapının başka bir yapıta yer alan izleridir. Öğrencilerin metinlerarasındaki bu benzerlikleri fark etmelerini ve kendi metinlerinde bir yöntem olarak kullanarak metinlerarası ilişkiyi bilinçli olarak başlatmalarını hedefleyen bu çalışmada türev ilişkileri önemli bir yer tutmaktadır. Bu etkinlik ile de öğrenciler tarafından bu benzerliğin fark edilmesi hedeflenmektedir. Öğrencilerin Ek Etkinlik 3'e verdikleri yanıtlar Şekil 22'de verilmiştir.

Şekil 22: Anadolu'da Kilim Demek Metni Ek Etkinlik 3 Etkinlik Örnekleri

Öğrencilerin Anadolu'da Kilim Demek metnini işlerken hatırladıkları eski okuma parçaları ve dinledikleri türkü derse katılımlarını olumlu yönde etkilemiştir ve etkinliklerin uygulanışını araştırmacı açısından da kolaylaştırmıştır. Uygulama süreci

içinde öğrencilerin metinlerarası ilişki kurmaya alıştıkları ve yeni etkinlikleri daha hızlı yaptıkları gözlemlenmiştir (Araştırmacı Gözlem Notu, 04.04.2019).

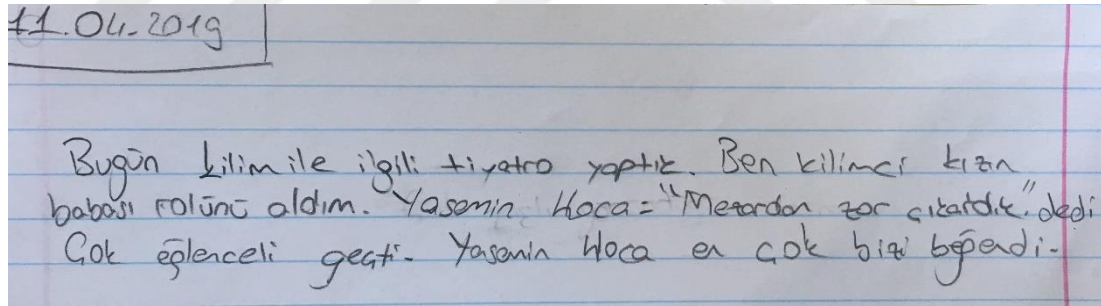
Anadolu'da Kilim Demek metni Ek Etkinlik 3'teki öğrenci cevapları incelendiğinde Tablo 19'daki verilere ulaşılmıştır.

Tablo 19: Anadolu'da Kilim Demek Metni Ek Etkinlik 3'ün Türev İlişkileri Bağlamında Analizi ve Frekans Dağılımı

Çok Nitelikli	Nitelikli	Ortalama	Geliştirilmeli	Toplam
7	-	2	-	9

Elde edilen veriler değerlendirildiğinde türev ilişkilerinin fark edilmesine yönelik anlamlı bir gelişim olduğu görülmektedir.

Türev ilişkilerinin gelişimine yönelik hazırlanan bir diğer etkinlik Anadolu'da Kilim Demek metninin 6. Etkinliğidir. Ders kitabında yer alan metin araştırmacı tarafından alaycı dönüştürüm ekseninde yeniden yapılandırılmıştır. Metinde geçen halk hikayesinin güncel bir metne dönüştürülmesi ve metindeki bazı unsurların eleştirel bir dille alaya alınması istenmiştir. Öğrenciler tarafından oldukça ilgi gören bu etkinlik öğrenci ve araştırmacı günlüklerine de yansımıştır:

(Öğrenci Günlüğü, 11.04.2019)

Öğrencilerin hazırladıkları skeçlerde etkinliğin amacını kavramış olmaları beni çok sevindirdi. Her oyun başarılı değildi belki ama katılım sağlamaları ve birbirlerini değerlendirirken etkinlikte istenen özelliklere dikkat etmeleri güzeldi. Fakir kız-zengin oğlan klişesi, zengin bir damat tercih eden baba için yapılan töre göndermesi çok başarılıydı. Sınıftaki diğer öğrenciler de en çok bu iki klişeyi beğendi (Araştırmacı Günlüğü, 11.04.2019).

Yapılan etkinliğin sınıf ortamındaki görüntüsü Fotoğraf 7 ve Fotoğraf 8'de aktarılmıştır.

Fotoğraf 7: Anadolu'da Kilim Demek Metni 6. Etkinlik

Fotoğraf 8: Anadolu'da Kilim Demek Metni 6. Etkinlik

Alaycı dönüştürüm ekseninde hazırlanan bu etkinlikte anahtar öğrenciler değil etkinliğe katılan gruplar değerlendirilmiştir. Sınıftaki katılımın yüksek olduğu bu etkinlik dört grup tarafından uygulanmış olup grupların alaycı dönüştürüm yoluyla metinlerarası ilişki kurabilme durumlarına Tablo 20’de yer verilmiştir.

Tablo 20: Anadolu'da Kilim Demek Metni 6. Etkinliğinin Türev İlişkileri Bağlamında Analizi ve Frekans Dağılımı

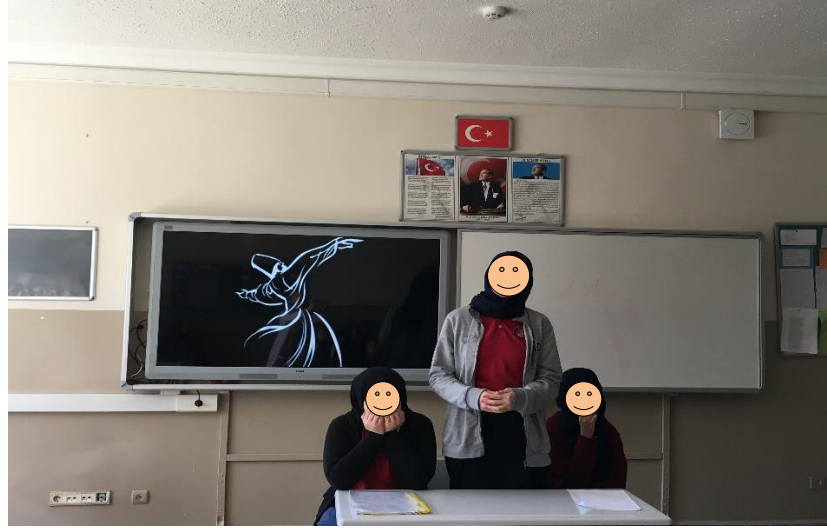
Çok Nitelikli	Nitelikli	Ortalama	Geliştirilmeli	Toplam
1	2	1	-	4

Etkinliğe hazırlanan gruplar araştırmacı tarafından Türkçe dersi başarı ortalamaları esas alınarak oluşturulmuş ve gruplarda eşit dağılım olmasına dikkat edilmiştir. Etkinliğin yergisel olma boyutunda yalnızca gruplardan biri çok nitelikli bir çalışma yapmışken iki grup nitelikli, bir grup ise ortalama düzeyde bir oyun sergilemiştir. Sınıf ortamında kısa sürede gerçekleşen bu uygulamanın sınıfta yarattığı olumlu enerji ve motivasyon araştırmacının gözlem notlarına da yansımıştır(Gözlem notu, 11/04/2019). Fotoğraf 7’de etkinliğin yapıldığı ders için gözlem notlarında yer alan sınıf ortamı aktarılmıştır.

Fotoğraf 9: Anadolu'da Kilim Demek Metni 6. Etkinlik Sınıf Ortamı

Türev ilişkilerine yönelik hazırlanan son etkinlik *Mevlâna Celaleddin-i Rumi* metninde yer alan 4. Etkinliktir. Hazırlanan etkinlikte daha önce *Erdemler* temasında işlenen *Kamlumbağayla İki Ördek* metni ile öğrencilerin derse hazırlık bölümünde araştırdıkları bir mesnevi örneğini ister bireysel olarak isterlerse grup çalışması şeklinde karşılaştırarak anlatmaları istenmiştir. Üç kişilik bir grup konuşma etkinliğini Masal İçinde Masal başlığıyla gerçekleştirmiştir. Erdemler temasında Kaplumbağayla İki Ördek metninde değinilen Ezop Masalları-mesnevi-fabl ilişkisine sunumlarında yer veren öğrenci grubu, bu metin türlerini birbirinin içinden çıkan metinler olarak adlandırmışlardır. Her bir öğrencinin bir metin türünü anlattığı ve son olarak grup sözcüsünün karşılaştırmaları sunduğu konuşma etkinliğine ait görsel Fotoğraf 10’da yer almaktadır.

Fotoğraf 10: Mevlâna Celaleddin-i Rumi Metni 6. Etkinlik

Hazırlanan etkinlikte anametnin mesnevi ile göndergemetin *Kaplumbağayla İki Ördek* metni benzerlikleri ve farklılıkları bakımından ele alınmıştır. Öğrencilerin sadece metnin içeriğine dair karşılaştırma yapmadıkları ve fabl kavramı üzerinden daha önceki öğrenmelerini de destekleyici araştırmalar yaparak metinlerin tür özelliklerine de değinmeleri konuşmalarını daha da nitelikli bir boyuta taşımıştır. Hazırlanan etkinliğe araştırmacı günlüğünde de değinilmiştir:

Öğrenciler tarafından bugün sunulan 6. Etkinlikte temanın ilk etkinliğinde yer alan palimpsest kavramı üzerinden yaptığımız uygulamaya çeşitli atıflar vardı. Öğrencilerin sürece benim etkim olmadan kendilerinden bir şeyler katıyor olmaları bir sonraki etkinlikler için beni yönlendirmelerini sağlıyor. Bu durum aynı zamanda belli bir kuramsal dayanağa bağlı olarak zenginleştirilmiş bir öğretim sürecinin onlar üzerindeki olumlu etkisi aşlında. Kitaptan bağımsız olarak öğrendikleri her yeni bilgi onları güdülüyor. Bu durum daha planlı bir çalışmayla bütün bir öğretim yılına yayılmalı (Araştırmacı Günlüğü, 26.04.2019).

4.1.3. Göndergenin Gelişim Düzeyine Yönelik Bulgular ve Yorum

Metinlerarası yöntemlerden göndermeye yönelik elde edilen bulgular bu yönetime bağlı olarak hazırlanan metinlerarası anlam kurma sorularıyla ve göndermenin bir yöntem olarak kullanıldığı etkinliklerle elde edilmiştir. Göndermeye bağlı hazırlanan kazanım esas alınarak geliştirilen bu sürece bağlı metin-etkinlik örüntüsü Tablo 21’de belirtildiği gibidir.

Tablo 21: Göndergenin Temadaki Etkinliklere Dağılımı

Metin	Etkinlik
Yusufçuk	2. Etkinlik
Karagöz Nedir?	2. Etkinlik – 8. Etkinlik
Anadolu’da Kilim Demek	8. Etkinlik
Mevlâna Celaleddin-i Rumi	2. Etkinlik-Ek Etkinlik

Gönderge metinlerarası ilişkiler içinde açık metinlerarasılık niteliğe sahip bir yöntemdir. Anametinde yer alan ve okuru göndergemetine yönlendiren eser adı, yazar-sair adı, tarihi kahraman veya mekân vb. unsurlar gönderme olarak kabul edilmektedir.

Uygulama sürecinde öğrencilerin hem okudukları metinlerde yer alan göndergeler üzerinden göndergemetinlere ulaşmaları hem de göndermeyi metinlerarası ilişki kurma yöntemi olarak yazma ve konuşma etkinliklerinde kullanmaları amaçlanmaktadır. Bu amaçla hazırlanan ilk etkinlik *Yusufçuk* metninin 2. Etkinliğidir.

Ders kitabında yer alan ve metne bağlı soruların yer aldığı etkinlik araştırmacı tarafından belli değişiklikler yapılarak yapılandırılmıştır. Hazırlanan etkinlik Şekil 23’de verilmiştir.

2.Etkinlik a) Aşağıdaki soruları okuduğunuz metinden hareketle cevaplayınız.

1. Metinde anlatılan adamın özellikleri nelerdir?
2. Metinde anlatılan çocukların özelliklerinedir?
3. Ormanın hangi özellikleri çocukların hoşuna gitmiştir?
4. Oğlakları otlatmaya giden çocukların başına neler geldiğini anlatınız.
5. Metinde anlatılan karakterlerin özelliklerine benzer dizi, film, çizgi film vb. karakterler var mıdır? Örnek veriniz.
6. Okuduğunuz efsanede anlatılan olayın gerçek olup olamayacağını nedenleriyle birlikte anlatınız.
7. Yusufçuk kuşuyla ilgili veya buna benzer bildiğiniz başka bir efsane var mı? Varsa anlatınız.

Metinde yer alan **karakterlerle** ilgili iki soru yazarak arkadaşlarınızla paylaşınız.

?

1. Soru:

2. Soru:

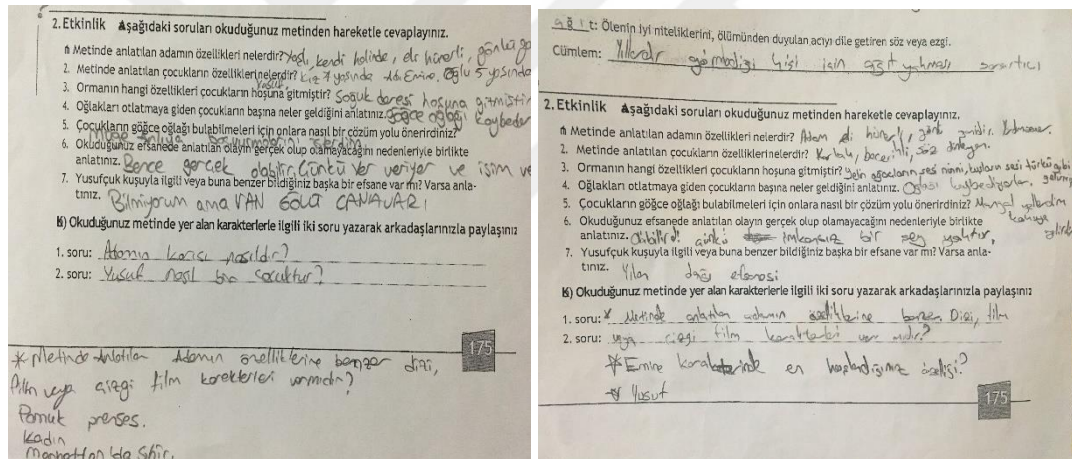
Şekil 23: Yusufçuk Metni 2. Etkinlik

Yusufçuk metninde yer alan 2. Etkinlik temaya hazırlık çalışmalarından sonra ders sürecinin gidişatına yönelik araştırmacıya referans ilk etkinliktir. Özellikle karakter isimleri ve özellikleri üzerinden kurulmaya çalışılan metinlerarası ilişki ile

öğrencilerin anlam kurma süreçleri gözlenmeye çalışılmıştır. Bu durum araştırmacının gözlem notlarında aşağıdaki gibi belirtilmiştir:

2. etkinlik metne yönelik soruların olduğu etkinlikti. Ders işleme esnasında verilen cevaplara yönelik metinlerarası ilişki kurmalarını amaçlayan iki farklı soru etkinliğe eklendi. İlerleyen metinlerde de benzer durumların yaşanabileceğini düşünüyorum. Sınıf ortamı zaman zaman anlık değişiklikler yapmamı gerekli kılıyor. Birkaç öğrencinin cevabı birden diğerlerini de etkiliyor ve aynı cevapları vermiş olmak onları kızdırıyor. Daha farklı ve daha çok örnek vermek isteyen öğrenciler var. Bunların büyük bir çoğunluğu kitap okumayı diğerlerine oranla daha çok seven öğrenciler. Öğrenciler verdikleri örneklerde dizi ve film karakterlerinden de çok sık örnek verdiler (Gözlem notu, 07/03/2019).

Etkinliğin uygulama sürecine ilişkin öğrencilere dağıtılan etkinlik kağıtlarından elde edilen veriler Şekil 24'te verilmiştir.

Şekil 24: Yusufçuk Metni 2. Etkinlik

Temanın metinlerarasılıkla ilişkili ilk etkinliği olması özelliği ile etkinliğe verilen cevaplar uygulama sürecini şekillendirmesi bakımından önemlidir. Öğrencilerin sürece dair tepkileri de eylem araştırmasının ilerleyen haftalarında araştırmacıya yol gösteren bir diğer veri toplama aracıdır. Öğrencilerin sürecin başındaki görüşlerine öğrenci günlüklerinde yer verilmiştir:

07.03.2019 Perşembe

Ben bu dersimin çok sevdim. Çok eğlendim çünkü tene bitene kadar değil kitap bitene kadar yapacak bu çalışmayı. Bu çalışmada yeni şeyler öğrendim. Yani ki bu çalışmayı bizim sınıfımıza yapar. Yösemir Hocamı çok seviyorum.

(Öğrenci Günlüğü, 07.03.2019)

07/03/2019

Bugünkü derste en çok canı kurma ve metinde anlatılan cümlelerin özelliklerine benzer dişi, film ve çizgi film karakterleri bulmak en çok hoşuma giden etkinlikti.

(Öğrenci Günlüğü, 07.03.2017)

07.03.2019 Perşembe

Ben bu dersimin çok sevdim. Çok eğlendim çünkü tene bitene kadar değil kitap bitene kadar yapacak bu çalışmayı. Bu çalışmada yeni şeyler öğrendim. Yani ki bu çalışmayı bizim sınıfımıza yapar. Yösemir Hocamı çok seviyorum.

(Öğrenci Günlüğü, 07.03.2019)

Öğrenci günlüklerinden elde edilen veriler değerlendirildiğinde öğrencilerin ilk etkinliğe karşı olumlu tutum sergiledikleri görülmektedir.

Öğrencilerin etkinlik kağıtlarına verdikleri cevaplar incelendiğinde Tablo 22'deki verilere ulaşılmıştır.

Tablo 22: Yusufçuk Metni 2. Etkinliğinin Gönderge İlişkisi Bağlamında Analizi ve Frekans Dağılımı

Madde No	Çok Nitelikli	Nitelikli	Ortalama	Geliştirilmeli	Toplam
1	3	3	1	2	9
2	4	3	1	2	9
3	5	3	1	-	9
4	5	2	2	-	9

Elde edilen veriler yorumlandığında öğrencilerin metinlerarası ilişkilere yönelik kahramanlar üzerinden metinlerarası bağ kurması nitelikli bir sonuç doğururken efsane örneklerine ve soru hazırlama etkinliğine verilen cevaplar analizin sonuçlarını olumsuz etkilemiştir.

Göndergenin gelişim düzeyine yönelik hazırlanan bir diğer etkinlik *Karagöz Nedir?* metninde yer alan 2. Etkinliktir. Etkinlikte metinde yer alan ya da Karagöz metinlerinde geleneksel olarak yer almakta olan başlıklar üzerinden gönderge yoluyla metinlerarası ilişki kurmak amaçlanmıştır. Ders kitabında yer alan 2. Etkinlik araştırmacı tarafından eklenen dört soru ile mevcut kazanımlar korunarak yeniden düzenlenmiştir. Hazırlanan etkinliğe Şekil 25'te yer verilmiştir.

2. Etkinlik Aşağıdaki soruları okuduğunuz metinden hareketle cevaplayınız.

?

1. Türk Gelenek Tiyatrosu'nun türleri ve bu türlerin ortak özellikleri nelerdir?
2. Okuduğunuz metinde Karagöz oyununun hangi özelliklerinden bahsedildiğini anlatınız.
3. Karagöz oyununa ait, Karagöz ve Hacivat dışında bildiğiniz karakterler ve özellikleri nelerdir?
4. Metne göre Karagöz oyunları nerelerde oynanırdı?
5. Karagöz sanatçılarının özelliklerinden üç tanesini söyleyiniz.
6. Karagöz sanatçısı olmak ister misiniz? Nedenleriyle açıklayınız.
7. Karagöz oyunlarını yaşatmak ve sonraki nesillere aktarabilmek için neler yapmak istersiniz?
8. Günümüz Karagöz sanatçılarından biri olsaydınız gençlere hangi tavsiyelerde bulunmak isterdiniz?

Şekil 25: Karagöz Nedir? Metni 2. Etkinlik

Etkinlikte yer alan sorulardan hareketle öğrencilere dağıtılan etkinlik kağıtlarında yer alan cevaplar araştırmacı tarafından incelenerek değerlendirilmiştir. Başka bir Türkçe öğretmeni tarafından da değerlendirilen etkinlikten elde edilen bulgulara Tablo 23'te yer verilmiştir.

Tablo 23: Karagöz Nedir? Metni 2. Etkinliğinin Gönderge İlişkisi Bağlamında Analizi ve Frekans Dağılımı

Madde No	Çok Nitelikli	Nitelikli	Ortalama	Geliştirilmeli	Toplam
1	5	2	2	-	9
2	5	3	1	-	9
3	2	3	2	2	9
4	6	2	1	-	9

Tablodan hareketle elde edilen veriler incelendiğinde özellikle Karagöz oyunlarında geçen karakterlere yönelik sorulan soruya yeterli ölçüde cevap verilemediği görülmüştür. Sınıf genelinde de benzer bir durumun gözlemlendiği araştırmacının gözlem notlarında yer almaktadır.

Karagöz Nedir? metninin 2. Etkinliğine verilen cevaplar sürecin devamında uygulanması planlanan etkinlikler için yeterli değildir. Özellikle gölge oyunundaki diğer karakterlerin bilinmesine yönelik sınıfta araştırmacı tarafından bir anlatım gerçekleştirilmiştir ve karakterlerin görselleri ile verilen bilgiler kalıcı hale getirilmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin bilgi verilen karakterlerle ilgili not aldıkları gözlemlenmiştir. (Gözlem notu, 28.03.2019).

Göndergenin bir yöntem olarak kullanılmasına yönelik ilk etkinlik Karagöz Nedir? metninde yer alan 8. Etkinliktir. Ders kitabında yer alan yazma etkinliği mevcut kazanım korunarak metinlerarası ilişkilerle zenginleştirilmiştir. İki bölümden oluşan etkinliğin ilk bölümünde Karagöz oyunundan bir parça verilmiştir. İkinci bölümde ise bu oyunun Karagöz karakterlerine gönderme yapılarak tamamlanması istenmiştir. Hazırlanan etkinliğe Şekil 26'da yer verilmiştir.

8.Etkinlik a) Aşağıda giriş bölümü verilen Karagöz oyununu okuyunuz.

OKURYAZARLIK

(Hacıvat, Karagöz'e yetişir.)

HACIVAT: Uğurlar olsun Karagöz'üm! Ben de dükkanıma gidiyordum, birlikte yürüyelim.

KARAGÖZ: Birlikte yürüyelim.

HACIVAT: Ne yürü yemesi canım, yani beraber gidelim.

KARAGÖZ: Hangi berbere gidelim?

HACIVAT: Aaaa, hemen sinirlendirme beni! Yolda yan yana ve konuşarak gidelim diyorum.

KARAGÖZ: İyi ya gidiyoruz işte.

HACIVAT: Neyse, senin hakkında iyi haberler duydum. Çok memnun oldum.

KARAGÖZ: Çok maymun oldunsa bana ne!

HACIVAT: Maymun değil, memnun oldum. Yani duyduğum habere sevindim.

KARAGÖZ: Hangi gazete yazıyor?

(...)

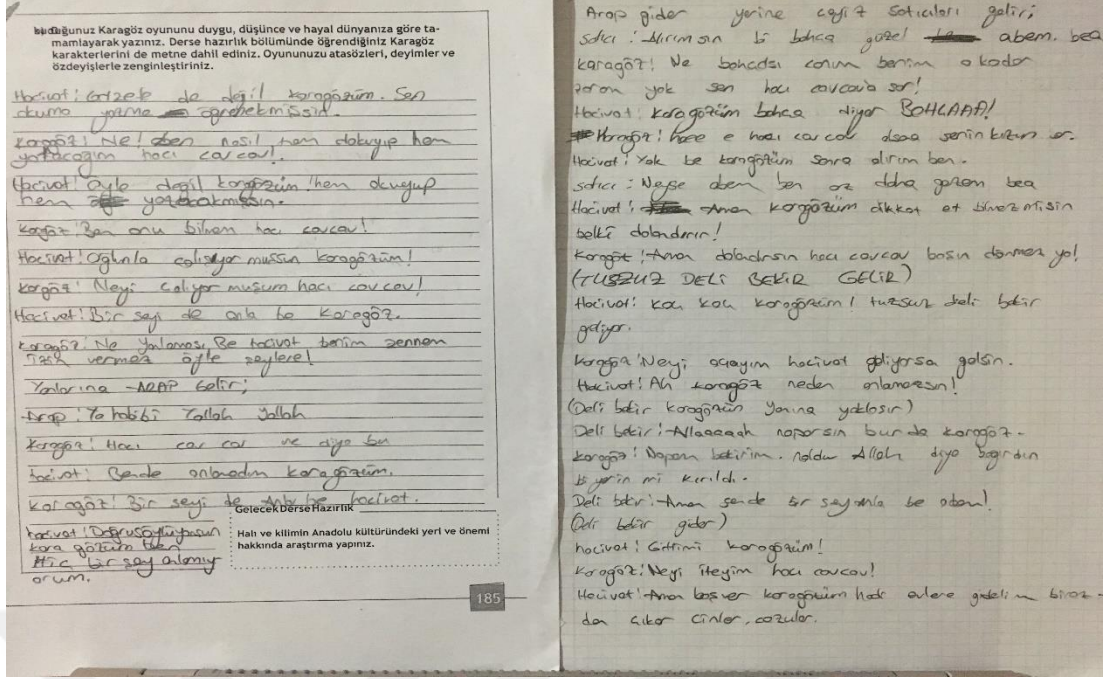
b) Okuduğunuz Karagöz oyununu duygu, düşünce ve hayal dünyanıza göre tamamlayarak yazınız.

Derse hazırlık bölümünde öğrendiğiniz Karagöz karakterlerini de metne dahil ediniz.

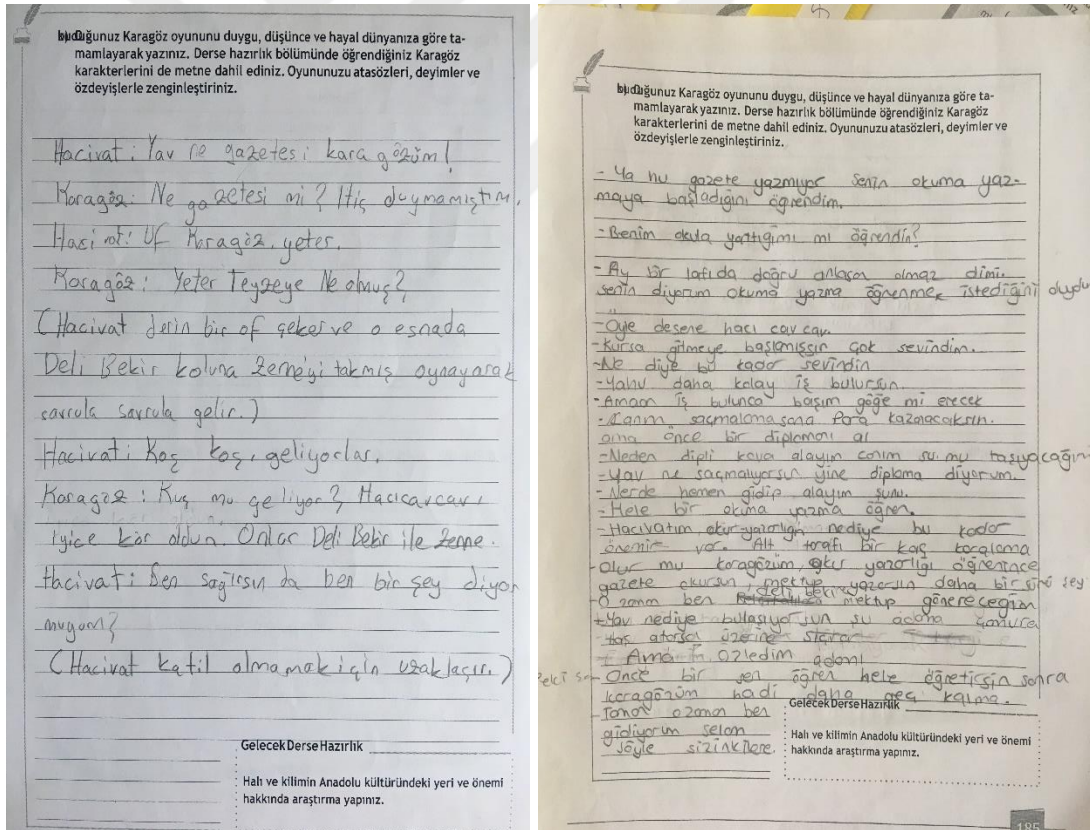
Oyununuzu atasözleri ve deyimlerle zenginleştiriniz.

Şekil 26: Karagöz Nedir? Metni 8. Etkinlik

Etkinliğin uygulama sürecinde öğrenci etkinlik kağıtlarından elde edilen verilere Şekil 27-28'de yer verilmiştir.

Şekil 27: Karagöz Nedir? Metni 8. Etkinlik Örneği

Şekil 28: Karagöz Nedir? Metni 8. Etkinlik Örneği

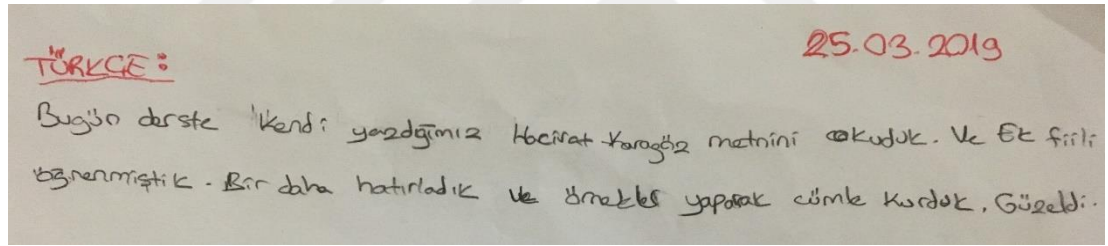
Hazırlanan etkinliğe yönelik *metni gölge oyununun özelliklerine göre tamamlayabilme* ve *gönderme yapabilme* ölçütleri belirlenerek değerlendirme yapılmıştır. Yapılan değerlendirme sonucunda elde edilen veriler Tablo 24'te açıklanmıştır.

Tablo 24: Karagöz Nedir? Metni 8. Etkinliğinin Gönderge İlişkisi Bağlamında Analizi ve Frekans Dağılımı

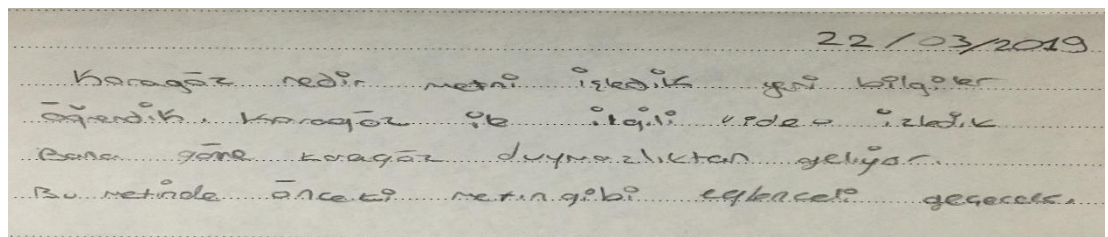
Ölçüt	Çok Nitelikli	Nitelikli	Ortalama	Geliştirilmeli	Toplam
Verilen metni, metnin tür özelliklerine göre tamamlayabilme	6	2	1	-	9
Gönderme yapabilme	5	3	1	-	9

Değerlendirme ölçütlerine göre incelenen tablodan elde edilen verilerden hareketle öğrencilerin göngerge üzerinden metinlerarası ilişki kurabilme becerilerinin uygulama süreci içinde geliştiği görülmektedir.

Karagöz Nedir? metnine yönelik gönderge ilişkisi bağlamında yapılan metinlerarası çalışmaların öğrencilerdeki etkilerini belirlemek amacıyla öğrenci günlükleri incelenmiştir. Öğrenci günlüklerinden elde edilen veriler günlük görsellerinde aktarıldığı gibidir:

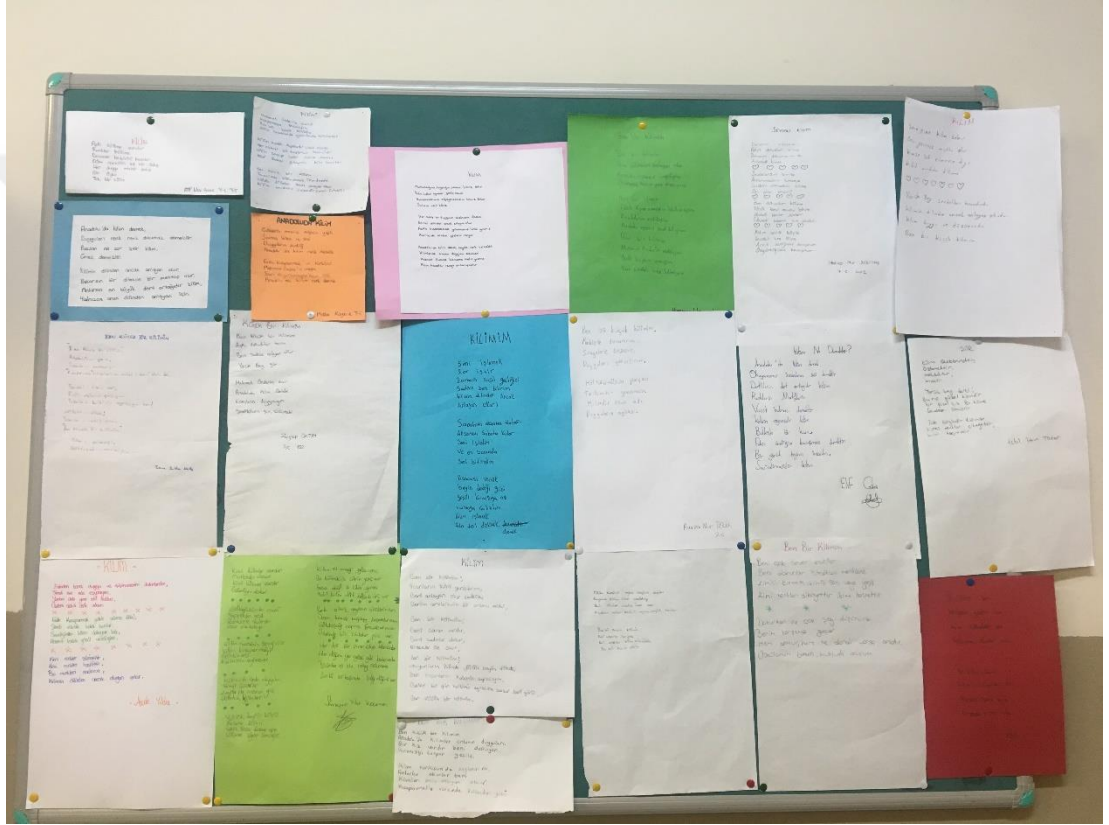
(Öğrenci Günlüğü, 25.03.2019)

(Öğrenci Günlüğü, 22.03.2019)

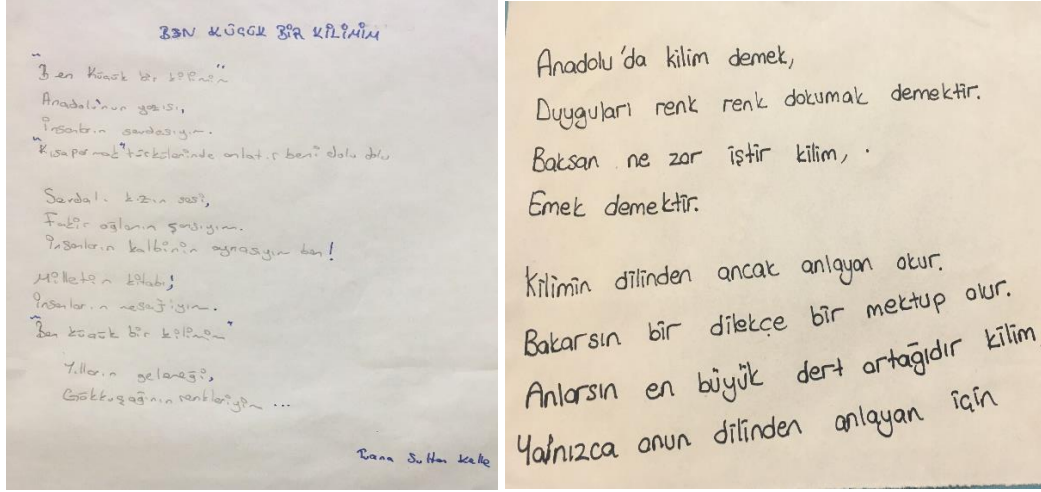
Göndergeler yoluyla öğrencilerin metinlerarası ilişki kurmalarının geliştirilebilir olduğu gözlenmiş ve bu gelişimin sağlanması adına eylem araştırması süreci içinde araştırmacı tarafından yeni etkinlikler geliştirilerek uygulama sürecine dahil edilmiştir. Farklı metinlerarası yöntemlere göre düzenlenmiş etkinlikler birden fazla metinlerarası ilişki ile zenginleştirilmiştir. Bu doğrultuda Anadolu'da Kilim Demek metninin 8. Etkinliğinde yer alan yazma etkinliği öğrencilerin göndergeye yönelik

gelişimlerinin artırılmasına yönelik yeniden düzenlenmiştir. Öğrencilerden ders işleme sürecinde okudukları *Anadolu'da Kilim Demek* metni, geçen yıl ders kitaplarında yer alan ve ders işleme sürecinde yeniden okunarak karşılaştırma yapılan *Ben Bir Küçük Kilimim* metni ve dinledikleri *Kilim* türküsünden hareketle yeni bir şiir yazmaları ve şiirlerinde göndermeler yapmaları istenmiştir. Yapacakları göndermeler “eser adı, yazar veya şair adı, kahraman adı” olarak sınırlandırılmıştır. Uygulama sürecinde öğrencilerden elde edilen ürünler sınıf panosunda sergilenmiştir. Sergilenen ürünlere ait görsel Fotoğraf 11’de yer verilmiştir.

Fotoğraf 11: Anadolu'da Kilim Demek Metni 8. Etkinliğinden Elde Edilen Ürünler

Öğrenciler tarafından sergilenen 8. Etkinliğe ait ürünlerin uygulama sürecine ait görüntüleri Şekil 29’da verilmiştir.

Şekil 29: Anadolu'da Kilim Demek Metni 8. Etkinlik Örnekleri

Hazırlanan etkinlik örnekleri incelendiğinde bazı öğrencilerin aynı metinde birden fazla gönderme (eserin başlığı, sanatçının adı, kahraman) yaptığı görülmüştür. Bu durum öğrencilerde eylem araştırma süreci içinde metinlerarası ilişkilere yönelik anlamlı bir gelişim sağlandığını göstermektedir.

Anadolu'da Kilim Demek metnine yönelik hazırlanan yazma etkinliği değerlendirildiğinde Tablo 25'teki bulgulara ulaşılmıştır. Yapılan değerlendirme, öğrencilerin belirlenen göndergeler üzerinden ilişki kurabilme durumlarına göre incelenmiştir.

Tablo 25: Anadolu'da Kilim Demek Metni 8. Etkinliğinin Gönderge İlişkisi Bağlamında Analizi

Öğrenci No	Eser Adı	Yazar veya Şair Adı	Kahraman Adı
1	×	-	×
2	-	×	-
3	×	-	-
4	-	×	×
5	×	-	-
6	×	×	-
7	-	-	-
8	×	×	-
9	×	-	-

Öğrencilerin etkinlikleri, belirlenen ölçütlere göre değerlendirildiğinde bir öğrenci dışında hepsinin göndermeye yönelik en az bir özelliği çalışmalarında kullandığı belirlenmiştir. Bu sonuç sınıf içindeki uygulama sürecinde gözlemlenen durumun nicel olarak da doğrulandığını göstermektedir.

4.1.4.Söz Sanatlarını Kullanarak Metinlerarası İlişki Kurma Düzeyine Yönelik Bulgular ve Yorum

Metinlerarası yöntemlerden anırtırma da söz sanatları başlığı altında ele alınmış olup söz sanatları yolu ile metinlerarası anlam kurmaya yönelik elde edilen bulgular bu başlık altında ele alınmıştır. Öğrencilerin eylem araştırması sürecinde söz sanatları yolu ile metinlerarası anlam kurmaya yönelik gelişimi metne bağlı olarak hazırlanan ek etkinlik yolu tespit edilmiştir. Bu bağlamda elde edilecek bulguların izleği için takip edilen metin-etkinlik örüntüsü Tablo 26’da belirtilmiştir.

Tablo 26: Söz Sanatlarının Temadaki Etkinliklere Dağılımı

Metin	Etkinlik
Anadolu’da Kilim Demek	Ek Etkinlik

Söz sanatları, araştırmanın çalışma grubunu oluşturan 7. Sınıf öğrencileri ile öğretim yılının ilk temasından itibaren belli aralıkla üzerinde durulan bir konudur. Bu araştırmada ise amaç öğrencilerin söz sanatlarını tespit edebilmeleri değil söz sanatları üzerinden kurulan metinlerarası ilişkileri fark etmeleridir. Bu amaçla ders kitabının Milli Kültür teması bölümünde yer almadığı için düzenlenen ek etkinlikle öğrencilerin metinlerarası ilişki kurmada söz sanatlarının etkisini fark etmeleri istenmiştir.

Ek etkinlikten elde edilen veriler incelendiğinde Tablo sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo 27: Anadolu'da Kilim Demek Metni Ek Etkinliğinin Söz Sanatları Bağlamında Değerlendirilmesi

Öğrenci Sırası	Az Nitelikli (1)	Nitelikli (2)	Çok Nitelikli (3)
1		2	
2			3
3			3
4			3
5	1		
6		2	
7		2	
8			3
9			3

Yapılan etkinlikten elde edilen veriler değerlendirildiğinde temaya hazırlık dersinden itibaren yapılan etkinliklerin ve metinlerde yer alan izlere yönelik derste verilen örneklerin öğrencilerin söz sanatları bağlamında metinlerarası bağ kurabildikleri tespit edilmiştir. Hazırlanan etkinlik metnin üçüncü temasında yer aldığından metinlerarası anlam kurma sürecinin devamında yapıldığından öğrencilerden alınan cevaplar doğrultusunda uygulama süreci içinde yeni bir etkinlik uygulanmamıştır.

4.1.5. Biçimsel Dönüştürümün Gelişimine Yönelik Bulgular ve Yorum

Biçimsel dönüştürüm bağlamında ele alınan düz yazıdan şiire, şiirden düz yazıya dönüştürüm yöntemine yönelik bulgular metne bağlı hazırlanan etkinlikler ile tespit edilmiştir. Öğrencilerin metinlerarası anlam kurmada biçimsel dönüştürüme yönelik gelişimi tema içerisinde yapılan uygulama çalışmaları ile izlenmiştir. Etkinlikler yoluyla hazırlanan bu çalışmaların metinlere dağılımı Tablo 28’de belirtilmiştir.

Tablo 28: Biçimsel Dönüştürümün Temadaki Etkinliklere Dağılımı

Metin	Etkinlik
Yusufçuk	7. Etkinlik
Anadolu’da Kilim Demek	8. Etkinlik

Biçimsel dönüştürüm bağlamında uygulanan etkinliklerden ilki temanın ilk metni Yusufçuk’ta yer alan 7. Etkinliktir. Bu etkinlikte Bedri Rahmi EYÜBOĞLU’nun Yusufçuk şiirinden hareketle öğrencilerden deneme yazmaları istenmiş ve temaya hazırlık bölümünde öğrendikleri metinde yer alan izler bilgisiyle bağ kurmaları amaçlanmıştır. Farklı metinlerarası ilişkileri de kullanmaları istenilen etkinliğe Şekil 30’da yer verilmiştir.

7.Etkinlik

“Yusufçuk” şiirini okuyunuz. Şiirin sizde uyandırdığı duygu ve düşüncelerle hareketle efsanelerle ilgili bir deneme yazınız. Temaya hazırlık bölümünde size verilen alıntılardan istediğiniz birini tanık gösterme olarak kullanınız. Yazınıza uygun bir başlık belirleyiniz.

YUSUFÇUK

Yarab! İnsan oğullarından çektiğim yeter
Gökyüzünden hisseme düşeni ver
Altına dilediğim gibi ömrümü sereyim
Mendil kadar olsun tarlamı ayır
Beni doyuracak ağacı göster.
Rabbim! İnsanoğullarından çektiğim yeter
Yalnız senin ellerin gezinsin ömrümde
Beni yalnız sen mahkum eyle san azat et
Ve yalnız sen canımı iste benden ki
Nereye saklayacağımı şaşırımdan vereyim

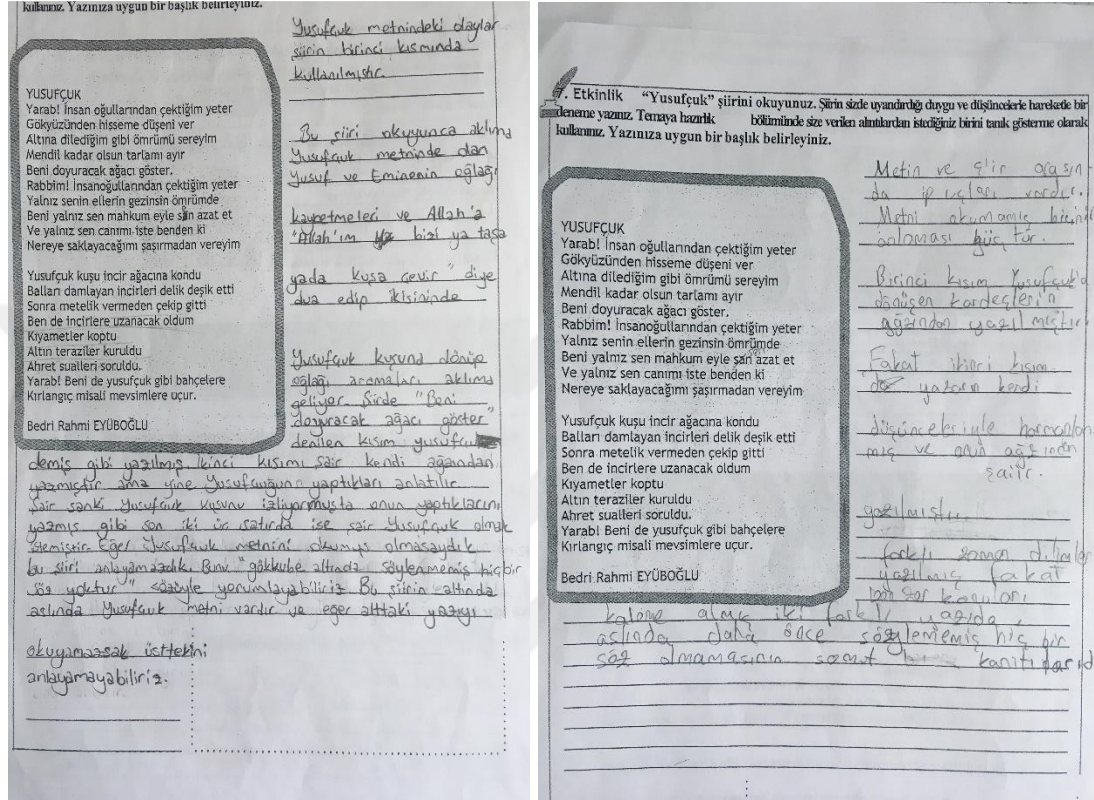
Yusufçuk kuşu incir ağacına kondu
Balları damlayan incirleri delik deşik etti
Sonra metelik vermeden çekip gitti
Ben de incirlere uzanacak oldum
Kıyametler koptu
Altın teraziler kuruldu
Ahret sualleri soruldu.
Yarab! Beni de yusufçuk gibi bahçelere
Kırlangıç misali mevsimlere uçur.

Bedri Rahmi EYÜBOĞLU

Şekil 30: Yusufçuk Metni 8. Etkinlik

Hazırlanan etkinlikte kitapta yer alan etkinlikten farklı olarak metindeki efsane ilişkili bir şiir kullanılmıştır. Öğrencilerden bu şiiri farklı metinlerarası ilişkileri de kullanarak düz yazıya aktarmaları istenmiştir.

Öğrencilere dağıtılan etkinlik kağıtlarından elde edilen örneklere Şekil 31’de yer verilmiştir.

Şekil 31: Yusufçuk Metni 7. Etkinlik Örneği

Hazırlanan etkinlik öğrencilerin hedef metnin tür ve biçim özelliklerine uyma, metinlerarası anlam kurma ölçütleri üzerinden değerlendirilmiştir. Anahtar öğrencilerin etkinliklerinden elde edilen bulgular Tablo 29’da belirtilmiştir.

Tablo 29: Yusufçuk Metni 7. Etkinliğinin Biçimsel Dönüştürüm Bağlamında Analizi ve Frekans Dağılımı

Ölçüt	Çok Nitelikli	Nitelikli	Ortalama	Geliştirilmeli	Toplam
Verilen metni, istenen tür ve biçim özelliklerine dönüştürme	5	3	1	-	9
Metinlerarası anlam kurma	6	2	1	-	9

Biçimsel dönüştürüm bağlamında uygulanan etkinliklerden bir diğeri Anadolu’da Kilim Demek metni 8. Etkinliğidir. Uygulanan etkinlikte öğrencilerin okudukları metni şiire dönüştürmeleri istenmiştir. Öğrencilerin metinde yer alan kahramanları şiirlerinde kullanmalarına yönelik hedeflenen gönderge ilişkisi kapsamında hazırlanan öğrenci ürünleri gönderge ilişkisi başlığı altında sunulmuştur. Öğrencilerin düz yazı şeklindeki Anadolu’da Kilim Demek metnini şiire dönüştürdükleri çalışmaları hedef metnin tür ve biçim özelliklerine uyma, metinlerarası anlam kurma ölçütleri ile değerlendirilmiştir. Elde edilen sonuçlar Tablo 30’da belirtilmiştir.

Tablo 30: Anadolu'da Kilim Demek Metni 8. Etkinliğinin Biçimsel Dönüştürüm Bağlamında Analizi ve Frekans Dağılımı

<i>Ölçüt</i>	Çok Nitelikli	Nitelikli	Ortalama	Geliştirilmeli	Toplam
Verilen metni, istenen tür ve biçim özelliklerine dönüştürme	7	1	1	-	9
Metinlerarası anlam kurma	5	2	2	-	9

Elde edilen verilerden hareketle öğrencilerin düz yazıyı şiire, şiiri düz yazıya dönüştürmeye yönelik gelişimlerinin metinlerarası anlam kurma düzeyinde gerçekleştiği görülmektedir.

Yapılan etkinliklerde amaçlanan öğrencilerin sadece verilen metni biçimsel olarak dönüştürmeleri değil aynı zamanda anametin ile göndergemetin arasında metinlerarası bir ilişki kurmalarını sağlamaktır. Bu bağlamda hazırlanan etkinlikte hedeflenen kazanımın gerçekleştiği görülmektedir.

4.1.6. Alt Bilgi-Ara Bilginin Gelişimine Yönelik Bulgular ve Yorum

Alt bilgi metne bağlı olarak okula bilgi vermek amacıyla dipnot şeklinde aktarılan açıklamalardır. Ara bilgi ise metnin içinde okurun metni daha iyi anlamasını sağlamak amacıyla verilen bilgilerdir. Metin içi unsurlar olmamasına rağmen okuru etkileyen ve metne yönelik anlam kurmasını sağlayan unsurlar olması bakımından uzman görüşü doğrultusunda metinlerarası ilişki olarak araştırmada yer almıştır. Tema içerisinde yer alan Yusufçuk ve Karagöz Nedir? metinlerinde yer alan alt bilgilerden hareketle öğrencilerin bu unsuru metni anlamaya yönelik değerlendirmeleri amaçlanmıştır. Metinlerarası anlam kurmada metne bağlı alt bilgi ya da ara bilgiye yönelik elde edilen

bulgular metne bağı soruların yer aldığı etkinlikle tespit edilmiştir. Alt bilgi-ara bilgiye yönelik hazırlanan kazanım doğrultusunda metinlerarası anlam kurma sorusu hazırlanmış ve cevap anahtarına bağı olarak verilen cevaplar değerlendirilmiştir. Uygulama sürecinde tema içinde yer alan metinlerde herhangi bir değişikliğe gidilmemiş ve alt bilginin yer aldığı metin üzerinden hedef kazanım gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Gelişime yönelik elde edilen bulgular Tablo 31’de belirtilen örüntü ile tespit edilmiştir.

Tablo31: Alt Bilgi-Ara Bilginin Temadaki Etkinliklere Dağılımı

Metin	Etkinlik
Yusufçuk	2. Etkinlik
Karagöz Nedir?	2. Etkinlik

Milli Kültür teması içinde yukarıda belirtilen metinlerde yer alan alt bilgiler değerlendirme sorusu yoluyla öğrencilere sorulmuş ve veriler alt bilgilerin metinlerarası anlam kurmadaki etkisi belirlenmeye çalışılmıştır. Yusufçuk metninde “acep”, Karagöz Nedir? metninde “Tuluat” şeklinde verilen alt bilgilerin anlam kurmaktan ziyade yazım kuralları çerçevesinde bilgi sunuyor oluşu her iki metinde de öğrencilerin alt bilgi yoluyla metni anlamaya yönelik metinlerarası anlam kurmalarını etkilememiştir. Bu durum araştırmacının gözlem notlarına aşağıdaki şekilde yansımıştır:

Alt bilgiye yönelik gelişimde kullanılan alt bilgilerin metinlerarası anlam kurmaya etkisi olmamıştır. Araştırmacının soru cevap şeklinde etkileşim kurduğu bu bölümde öğrenciler sadece “acep” kelimesine yöresel dilde rastladıklarını, “tuluat” sözcüğüyle ise ilk kez karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Bu bilgilerin kendilerini farklı metinlere yönlendirmediklerini belirtmişlerdir (Gözlem Notu, 15.03.2019).

4.1.7. Göstergelerarası İlişkinin Gelişimine Yönelik Bulgular ve Yorum

Metinlerde yer alan metinlerarası ilişkilerin farklı gösterge zeminlerinde verilmesi metinlerarası anlam kurma sürecini desteklemektedir. Bu bağlamda hazırlanan kazanıma bağı olarak uygulama süreci geliştirilmiş ve ek etkinliklerle desteklenmiştir. Göstergelerarasılık ile ilgili olarak bağ kurma sürecini destekleyecek dil ötesi unsurlarla (resim, müzik, ses vb.) çeşitli etkinlikler hazırlanmıştır. Etkinliklerin metinlere dağılımı Tablo 32’de belirtilmiştir.

Tablo 32: Göstergelerarası İlişkinin Temadaki Etkinliklere Dağılımı

Metin	Etkinlik
Karagöz Nedir?	Ek Etkinlik 3
Anadolu’da Kilim Demek	Ek Etkinlik 5
Mevlâna Celaleddin-i Rumi	4. Etkinlik - Ek Etkinlik 6

Göstergelerarası ilişki kurma bağlamında ilk olarak Karagöz Nedir? metni için hazırlanan Ek Etkinlik 3 uygulanmıştır. Öğrencilerin metinde yer alan ve yeni öğrendikleri ifadeleri farklı gösterge zeminleri ile birlikte görerek metin ile göstergeler arasında bağ kurmaları amaçlanmıştır. Bu amaçla hazırlanan Ek Etkinlik 3’e ait görsel Şekil 32’de verilmiştir.

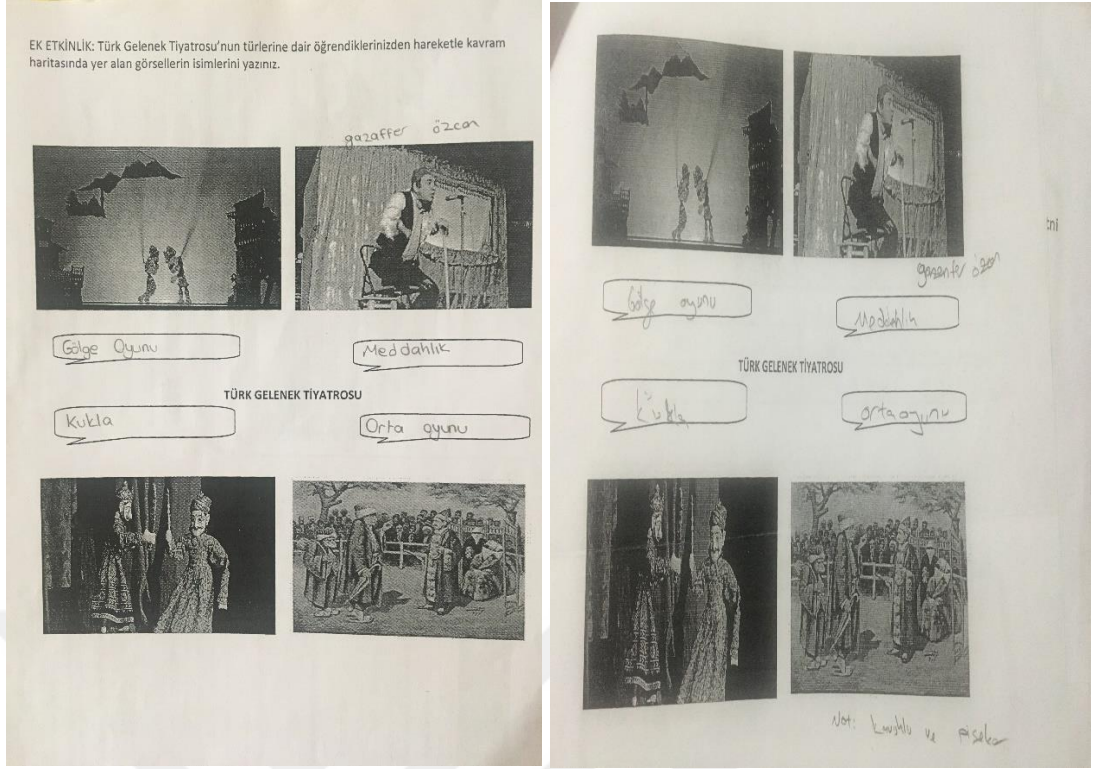
EK ETKİNLİK 3: Karagöz Nedir? Metni

Türk Gelenek Tiyatrosu’nun türlerine dair öğrendiklerinizden hareketle kavram haritasında yer alan görsellerin isimlerini yazınız.

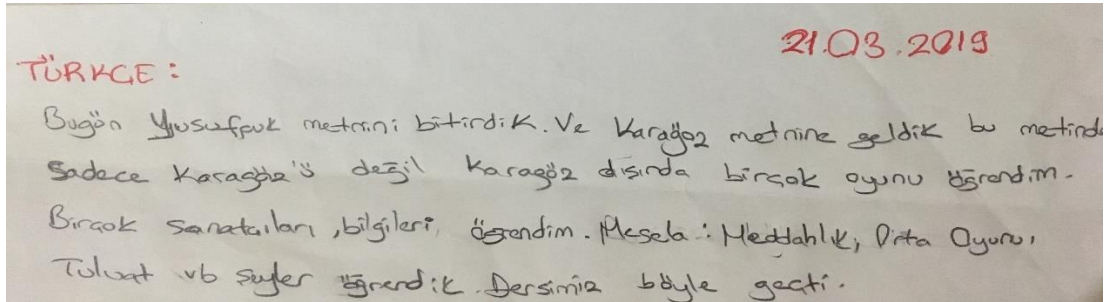
Şekil 32: Karagöz Nedir? Metni Ek Etkinlik 3

Kavram haritasında yer alan görsellere ait sözcükler metnin içinde yer almaktadır ve birçoğu öğrenciler tarafından anlamı bilinmeyen sözcüklerdir. Resim göstergesi üzerinden anlama sürecinin gelişmesi ve öğrencilerin anlam kurmada göstergelerden faydalanmaları ve konuya dair bilgi edinmeleri amacıyla yukarıdaki etkinlik hazırlanmıştır. Öğrencilere dağıtılan etkinlik kağıtlarından elde edilen verilere Şekil 33’te yer verilmiştir.

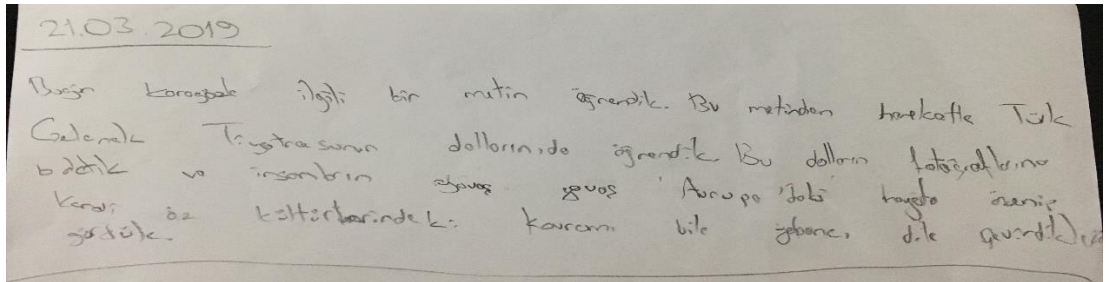

Şekil 33: Karagöz Nedir? Metni Ek Etkinlik 3 Öğrenci Çalışmaları Örneği

Etkinliğin göstergelerle ilişki kurularak metinlerarası anlam kurmaya desteğinin yanısıra bilgi verici oluşu öğrencilerin konuya olan ilgilerini artırmış ve bu durum öğrenci günlüklerine de yansımıştır:

(Öğrenci Günlüğü, 21.03.2019)

(Öğrenci Günlüğü, 21.03.2019)

Anahtar öğrenciler tarafından hazırlanan etkinliğe verilen cevaplar değerlendirildiğinde Tablo de yer alan verilere ulaşılmıştır.

Tablo 28: Karagöz Nedir? Metni Ek Etkinlik 3'ün Göstergelerarası İlişki Bağlamında Analizi ve Frekans Dağılımı

Ölçüt	Çok Nitelikli	Nitelikli	Ortalama	Geliştirilmeli	Toplam
Göstergelerarası ilişki kurma	9	-	-	-	9

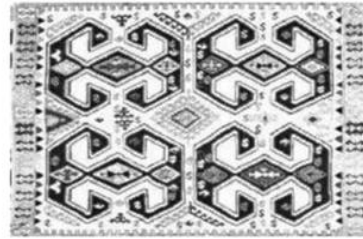
Hazırlanan etkinlikten elde edilen veriler değerlendirildiğinde çalışma grubunda yer alan anahtar katılımcılarının tamamının etkinliği çok nitelikte düzeyde gerçekleştirdiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Uygulama sürecinde göstergelerarası ilişkinin gelişimine yönelik hazırlanan bir diğer etkinlik Anaadolu'da Kilim Demek metni Ek Etkinlik 5'tir. Etkinliğe ait görsele Şekil 34'te yer verilmiştir.

Ek Etkinlik 5: Anadolu'da Kilim Demek Metni

Bazı yörelerde yeni evlenen çiftte, bindallı kilimi hediye edilir. Kilimin içindeki dörtgen ve altıgenlerden oluşan kümelerin dörtgen motifleri, yeni evlenen genç kız ve erkeğin anne babalarını; altıgen motifleri ise bu çiftin çocuklarını, torunlarını ve onlardan gelecek nesilleri simgeler. Kilimin ortasındaki bağlantı motifleri ise iki ailenin birleştiğini gösterir. Böylece yeni evlenen çiftin "bin dal" ile hayata kök salacağı vurgulanır.

Buna göre, aşağıdakilerden hangisi bindallı kilimdir? Yanına ✓ işaretini koyarak belirtiniz.

☐

☐

☐

☐

Şekil 34: Anadolu'da Kilim Demek Metni Ek Etkinlik 5

Elde edilen görseller farklı göstergeler üzerinden anlam kurma sürecini desteklemek üzere sergilenmiş olup değerlendirilmemiştir.

Göstergelerarası ilişki kurmaya yönelik hazırlanan bir diğer etkinlik Mevlâna Celaleddin-i Rumi metnine yönelik hazırlanmış olan Ek Etkinlik 6'dır. Hazırlanan etkinliğin görseli Şekil 35'te yer almaktadır.

Ek ETKİNLİK 6: Mevlâna Celâleddin-i Rumi Metni

Aşağıda Mevlana'nın hayatına ve eserlerine dair yazılmış kitapların kapakları yer almaktadır. Görselleri inceleyiniz.

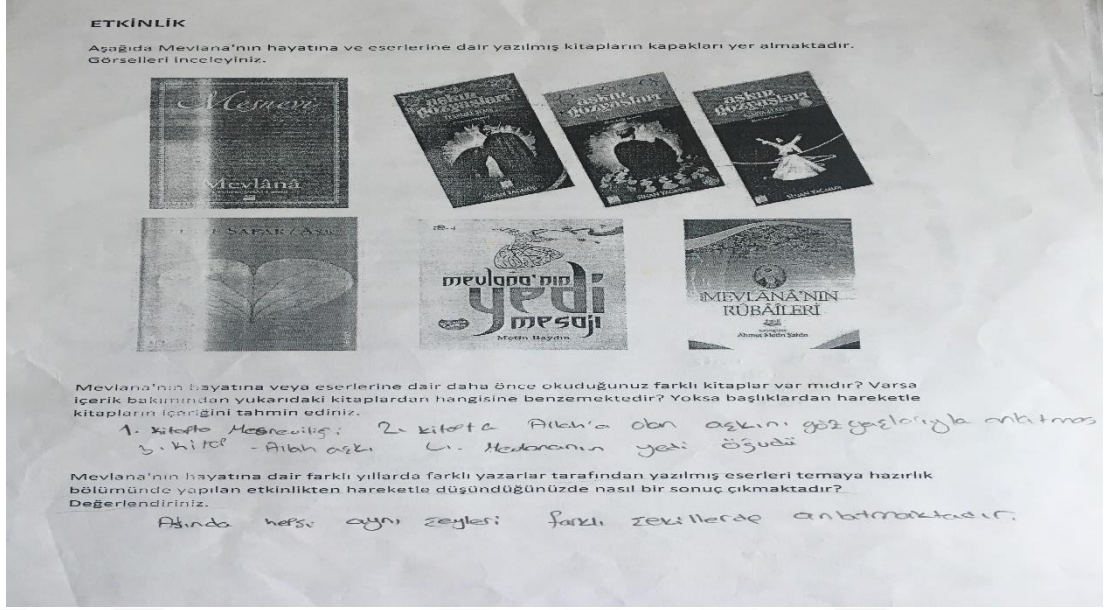

Mevlana'nın hayatına veya eserlerine dair daha önce okuduğunuz farklı kitaplar var mıdır? Varsa içerik bakımından yukarıdaki kitaplardan hangisine benzemektedir? Yoksa başlıklardan hareketle kitapların içeriğini tahmin ediniz.

Mevlana'nın hayatına dair farklı yıllarda farklı yazarlar tarafından yazılmış eserleri temaya hazırlık bölümünde yapılan etkinlikten hareketle düşündüğünüzde nasıl bir sonuç çıkmaktadır? Değerlendiriniz.

Şekil 35: Mevlâna Celaleddin-i Rumi Metni Ek Etkinlik 6

Hazırlanan etkinlikte verilen kitap kapaklarından hareketle öğrencilerin kitapların içeriğine dair tahminlerde bulunmaları istenmiştir. Daha sonra Mevlâna ile ilgili bilgilerinden ve daha önce okudukları kitaplardan hareketle metinlerarası anlam kurmaları amaçlanmıştır. Etkinliğe dair öğrenci çalışma kağıtlarında yer alan görsellere Şekil 36'da yer verilmiştir.

Şekil 36: Mevlâna Celaledin-i Rumi Metni Ek Etkinlik 6 Öğrenci Çalışması Örneği

Hazırlanan etkinlikte öğrencilerin hem göstergelerarası ilişki kurmaları hedeflenmiş hem de metinlerarası anlam kurmaları sağlanmaya çalışılmıştır. Öğrencilerin etkinlik kağıtlarından yer alan veriler belirlenen değerlendirme formuna göre incelenerek elde edilen bulgulara Tablo 30'da yer verilmiştir.

Tablo 30: Mevlâna Celaledin-i Rumi Metni Ek Etkinlik 6'nın Göstergelerarası İlişki Bağlamında Analizi ve Frekans Dağılımı

Ölçüt	Çok Nitelikli	Nitelikli	Ortalama	Geliştirilmeli	Toplam
Göstergelerarası ilişki kurma	5	2	1	1	9
Metinlerarası ilişki kurma	6	1	1	1	9

Öğrencilerin okudukları/dinledikleri metinleri farklı göstergeler ile destekleyerek metinlerarası anlam kurmaya yönelik gelişimleri hazırlanan ek etkinliklerle izlenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda hazırlanan Ek Etkinlik 6'da öğrencilerin göstergelerarası ilişki kurma düzeylerine bağlı olarak çok nitelikli veriler elde edildiği görülmektedir.

Uygulama süreci resim, ses, harita, film vb. göstergelerle diğer metinlerarası ilişkilerle bağlantı olacak şekilde her metinde desteklenmiştir. Öğrencilerin farklı metinsel araçlarla bağ kurduklarında anlama sürecinin daha kalıcı hale geldiği gözlemlenmiştir. Bu durum araştırmacı günlüğüne de yansımıştır:

Bugün yaklaşık 10 gün önce işlememize rağmen öğrencilerin Türk Gelenek Tiyatrosunun çeşitlerini hala hatırladıklarını fark ettim. Soyut sözcükler uygun göstergelerle desteklendiğinde unutmuyorlar (Araştırmacı Günlüğü, 04.04.2019).

4.2. Uygulama Sürecinin Öğrencilerin Okuma Motivasyonu Üzerindeki Etkisine Yönelik Bulgular ve Yorum

Yapılan araştırma nitel araştırma yöntemlerinden eylem araştırması ile desenlenmiştir ve veri toplama araçlarından elde edilen veriler nitel yöntemlerle analiz edilerek raporlaştırılmıştır. Ancak araştırmacının daha önceki pilot uygulamadan edindiği deneyim ve araştırmanın kuramsal dayanağının oluşturulduğu alanyazın incelemeleri, metinlerarası ilişkileri eğitim ortamlarında kullanmanın öğrenmeyi daha haz verici bir noktaya taşıyacağına ilişkin görüşler sunmaktadır. Bu deneyim ve görüşlerden hareketle araştırmanın yapıldığı alana katkı sağlayacağı düşüncesi ile yapılan çalışmanın okuma motivasyonuna etkisi de ölçülmüştür. Aynı çalışma grubuna ön test-son test şeklinde uygulanan okuma motivasyonu ölçeğinden elde edilen veriler Tablo 31'den hareketle raporlaştırılmış ve yorumlanmıştır.

Tablo 31: Ön Test-Son Test Okuma Motivasyonu Ölçeği Karşılaştırmaları

		Ön test (n=29)	Son test (n=29)	Fark	^a p
<i>Sosyal Çevre</i>	<i>Ort±Ss</i>	2,05±0,5	2,43±0,38	0,37±0,25	0,001**
	<i>Min-Max</i>				
	<i>(Median)</i>	1-3(2)	1,67-3(2,33)		
<i>Kitap Türü ve Niteliği</i>	<i>Ort±Ss</i>	2,85±0,59	3,23±0,43	0,37±0,30	0,001**
	<i>Min-Max</i>				
	<i>(Median)</i>	1,86-4(2,86)	2,14-4(3,29)		
<i>Önem ve Özen</i>	<i>Ort±Ss</i>	2,9±0,59	3,36±0,3	0,45±0,35	0,001**
	<i>Min-Max</i>				
	<i>(Median)</i>	1,78-4(2,89)	2,89-4(3,33)		
<i>Rekabet</i>	<i>Ort±Ss</i>	2,82±0,69	3,27±0,38	0,44±0,36	0,001**
	<i>Min-Max</i>				
	<i>(Median)</i>	1,43-4(2,71)	2,43-4(3,29)		

^aWilcoxon Signed Ranks Testi **p<0,01

Çalışma grubundaki veriler değerlendirildiğinde uygulama sürecinin öncesinde ve sonrasında toplanan okuma motivasyonu ölçeği verilerine göre aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Ön teste göre son testin sosyal çevre ölçümlerinde görülen 0,37±0,25'lik artış istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (p=0,001; p<0,01).

Ön teste göre son testin kitap türü ve niteliği ölçümlerinde görülen $0,37\pm0,30$ 'luk artış istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p=0,001$; $p<0,01$).

Ön teste göre son testin önem ve özen ölçümlerinde görülen $0,45\pm0,35$ 'lik artış istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p=0,001$; $p<0,01$).

Ön teste göre son testin rekabet ölçümlerinde görülen $0,44\pm0,36$ 'lık artış istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p=0,001$; $p<0,01$).

Uygulanan okuma motivasyonu ölçeği; *sosyal çevre, kitap türü ve niteliği, önem ve özen, rekabet* olmak üzere dört faktörden oluşmaktadır ve bu dört faktörün dağılım gösterdiği 29 maddelik bir ölçektir.

Elde edilen sonuçlara göre ölçekteki maddelerin dağılım gösterdiği dört faktörde de son test lehine anlamlı bir farklılık oluşmuştur. Bu da eylem araştırması sürecine yönelik metinlerarası ilişkilerle geliştirilen etkinliklerin ve uygulamaların öğrencilerin okuma motivasyonunu olumlu yönde etkilediğini göstermektedir.

Metinlerarası bağ kurma ve anametininde yer alan metinlerarası ilişkileri fark etme, okurun okuma kültürü ve bilgi birikimi ile doğrudan ilişkilidir. Bu doğrultuda çalışma grubunda yer alan öğrencilerin demografik bilgilerinin yanı sıra motivasyona etki edeceği düşünülen belli durumları da bağımsız değişken olarak okuma motivasyonu ölçeğinin analizine dahil edilmiştir. Çalışma grubunun özellikleri bölümünde yer verilen bilgilerden kitaplık bulundurma, düzenli okuma saati uygulaması ve en çok sevilen metin türü özelliği analiz sürecinde araştırmanın bağımlı değişkeni olan motivasyon üzerindeki etkisi incelenen bağımsız değişkenler olarak uzman görüşü doğrultusunda belirlenmiştir.

Elde edilen verilere göre kitaplık bulundurma durumuna göre öğrencilerin ön test-son test motivasyon ölçeği karşılaştırmaları Tablo 32'deki gibidir:

Tablo 32: Kitaplık Bulundurma Durumuna Göre Ön Test Son Test Okuma Motivasyon Ölçeği Karşılaştırmaları

<i>Evde kitaplık bulunma</i>			<i>Var (n=18)</i>	<i>Yok (n=11)</i>	<i>^bp</i>
<i>İlk Ölçüm</i>	<i>Sosyal Çevre</i>	<i>Ort±Ss</i>	2,16±0,42	1,86±0,58	<i>0,098</i>
		<i>Min-Max (Median)</i>	1,5-3(2,25)	1-3(1,83)	
	<i>Kitap Türü ve Niteliği</i>	<i>Ort±Ss</i>	2,98±0,57	2,62±0,58	<i>0,082</i>
		<i>Min-Max (Median)</i>	2-4(3,07)	1,86-3,86(2,57)	
	<i>Önem ve Özen</i>	<i>Ort±Ss</i>	3,11±0,55	2,57±0,49	<i>0,020*</i>
		<i>Min-Max (Median)</i>	2,11-4(3,06)	1,78-3,33(2,67)	
	<i>Rekabet</i>	<i>Ort±Ss</i>	3,02±0,66	2,49±0,64	<i>0,061</i>
		<i>Min-Max (Median)</i>	1,86-4(3,21)	1,43-3,71(2,57)	
<i>Son Ölçüm</i>	<i>Sosyal Çevre</i>	<i>Ort±Ss</i>	2,5±0,34	2,3±0,42	<i>0,172</i>
		<i>Min-Max (Median)</i>	2-3(2,5)	1,67-3(2,33)	
	<i>Kitap Türü ve Niteliği</i>	<i>Ort±Ss</i>	3,38±0,36	2,97±0,44	<i>0,013*</i>
		<i>Min-Max (Median)</i>	2,57-4(3,43)	2,14-3,86(2,86)	
	<i>Önem ve Özen</i>	<i>Ort±Ss</i>	3,46±0,31	3,18±0,2	<i>0,024*</i>
		<i>Min-Max (Median)</i>	3-4(3,39)	2,89-3,44(3,22)	
	<i>Rekabet</i>	<i>Ort±Ss</i>	3,42±0,31	3,03±0,38	<i>0,007**</i>
		<i>Min-Max (Median)</i>	2,71-4(3,43)	2,43-3,71(3)	

^bMann Whitney U testi ** $p < 0,01$

İlk ölçüm:

Evde kitaplığın bulunma durumuna göre sosyal çevre, kitap türü ve niteliği ve rekabet ölçümleri istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p > 0,05$).

Evde kitaplığı olanların önem ve özen ölçümünün, evde kitaplığı olmayanlardan yüksek olması istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p = 0,020$; $p < 0,05$).

İlk ölçümden hareketle uygulama süreci öncesinde evde kitaplık bulundurmanın önem ve özen faktörü dışında okuma motivasyonunda farklılık oluşturacak bir etkisi olmadığı görülmektedir.

Son ölçüm:

Evde kitaplığın bulunma durumuna göre sosyal çevre ölçümü istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p > 0,05$).

Evde kitaplığı olanların kitap türü ve niteliği ölçümünün, evde kitaplığı olmayanlardan yüksek olması istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p = 0,013$; $p < 0,05$).

Evde kitaplığı olanların önem ve özen ölçümünün, evde kitaplığı olmayanlardan yüksek olması istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p=0,024$; $p<0,05$).

Evde kitaplığı olanların rekabet ölçümünün, evde kitaplığı olmayanlardan yüksek olması istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p=0,007$; $p<0,01$).

Elde edilen verilerden hareketle uygulama süreci sonrasında evde kitaplık bulundurma durumunun sosyal çevre dışındaki bütün faktörlerde anlamlı bir farklılık yarattığı görülmektedir. Bu durum uygulama süreci sonrasında çalışma grubundaki öğrencilerde evde kitaplık bulundurmaya yönelik önem ve özen, rekabet, kitap türü ve niteliği faktörlerinde olumlu bir değişimin oluştuğunu söylemektedir.

Evde düzenli okuma saati uygulaması yapan öğrencilerin okuma alışkanlıklarının diğer öğrencilerle karşılaştırıldığında daha iyi düzeyde olması, bu öğrencilerin metinlerarası anlam kurmada daha etkili olabilecekleri sonucunu doğurmaktadır. Bu doğrultuda evde kitap okuma saatinin bir değişken olarak metinlerarası ilişkilerle yapılandırılmış bir eğitim sürecinin ardından öğrencilerin okuma motivasyonlarına etkisi incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar Tablo 33'ten hareketle raporlaştırılmış ve yorumlanmıştır.

Tablo 33: Evde Düzenli Okuma Saati Olması Durumuna Göre Ön Test Son Test Okuma Motivasyonu Ölçeği Karşılaştırmaları

		<i>Evde düzenli okuma saati</i>			^b p
			<i>Var (n=10)</i>	<i>Yok (n=19)</i>	
<i>İlk Ölçüm</i>	<i>Sosyal Çevre</i>	<i>Ort±Ss</i>	2,37±0,41	1,88±0,46	<i>0,008**</i>
		<i>Min-Max (Median)</i>	1,5-3(2,33)	1-3(1,83)	
	<i>Kitap Türü ve Niteliği</i>	<i>Ort±Ss</i>	3,1±0,5	2,71±0,6	<i>0,072</i>
		<i>Min-Max (Median)</i>	2,14-4(3,14)	1,86-3,86(2,57)	
	<i>Önem ve Özen</i>	<i>Ort±Ss</i>	3,23±0,53	2,73±0,55	<i>0,034*</i>
		<i>Min-Max (Median)</i>	2,44-4(3,17)	1,78-3,89(2,78)	
	<i>Rekabet</i>	<i>Ort±Ss</i>	3±0,66	2,73±0,71	<i>0,358</i>
		<i>Min-Max (Median)</i>	1,86-4(3)	1,43-4(2,71)	
<i>Son Ölçüm</i>	<i>Sosyal Çevre</i>	<i>Ort±Ss</i>	2,68±0,29	2,29±0,36	<i>0,005**</i>
		<i>Min-Max (Median)</i>	2,33-3(2,58)	1,67-3(2,17)	
	<i>Kitap Türü ve Niteliği</i>	<i>Ort±Ss</i>	3,49±0,29	3,09±0,44	<i>0,016*</i>
		<i>Min-Max (Median)</i>	3-4(3,57)	2,14-3,86(3)	
	<i>Önem ve Özen</i>	<i>Ort±Ss</i>	3,51±0,31	3,27±0,28	<i>0,065</i>
		<i>Min-Max (Median)</i>	3,11-4(3,44)	2,89-3,89(3,22)	
	<i>Rekabet</i>	<i>Ort±Ss</i>	3,43±0,34	3,19±0,39	<i>0,085</i>
		<i>Min-Max (Median)</i>	2,71-4(3,43)	2,43-4(3,29)	

^bMann Whitney U testi **p<0,01

İlk ölçüm:

Evde kitap okuma saati olanların sosyal çevre ölçümünün, olmayanlardan yüksek olması istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (p=0,008; p<0,01).

Evde kitap okuma saati olma durumuna göre kitap türü ve niteliği ve rekabet ölçümleri istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (p>0,05).

Evde kitap okuma saati olanların önem ve özen ölçümünün, olmayanlardan yüksek olması istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (p=0,034; p<0,05).

Elde edilen verilere göre uygulama süreci öncesinde ilk ölçümde evde kitap okuma saati uygulamasını gerçekleştiren öğrencilerde sosyal çevre, önem ve özen faktörlerde anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

Son ölçüm:

Evde kitap okuma saati olanların sosyal çevre ölçümünün, olmayanlardan yüksek olması istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p=0,005$; $p<0,01$).

Evde kitap okuma saati olanların kitap türü ve niteliği ölçümünün, olmayanlardan yüksek olması istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p=0,016$; $p<0,05$).

Evde kitap okuma saati olma durumuna göre önem ve özen ve rekabet ölçümleri istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Elde edilen bulgulara göre uygulama süreci sonrasındaki son ölçümde evde kitap okuma saati uygulamasını gerçekleştiren öğrencilerde sosyal çevre, kitap türü ve niteliği faktörlerinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Bu durum yapılan uygulamanın kitap türleri ve kitapların nitelikleri üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

Araştırmanın çalışma grubunda yer alan öğrencilerin hoşlanılan metin türüne göre ön test-son test okuma motivasyon ölçeği karşılaştırmaları Tablo 34'teki gibidir:

Tablo 34: Hoşlanılan Metin Türüne Göre Ön Test Son Test Okuma Motivasyon Ölçeği Karşılaştırmaları

		Hoşlanılan Metin Türü				
		Öyküleyici (n=15)	Bilgilendirici (n=6)	Şiir (n=8)	çp	
İlk Ölçüm	Sosyal Çevre	Ort±Ss	2±0,44	2,11±0,72	2,08±0,48	0,820
		Min-Max (Median)	1,33-3(2)	1-3(2,17)	1,5-2,67(2)	
	Kitap Türü ve Niteliği	Ort±Ss	2,83±0,58	3,24±0,66	2,59±0,44	0,126
		Min-Max (Median)	1,86- 3,86(2,86)	2,14-4(3,36)	1,86- 3,14(2,57)	
	Önem ve Özen	Ort±Ss	3±0,62	2,98±0,69	2,67±0,42	0,430
		Min-Max (Median)	1,78-3,89(3)	2-4(2,94)	2,11- 3,22(2,61)	
	Rekabet	Ort±Ss	2,89±0,81	2,79±0,57	2,73±0,58	0,835
		Min-Max (Median)	1,43-4(2,71)	1,86-3,29(2,93)	2- 3,57(2,71)	

Tablo 34 - devam

Son Ölçüm	Sosyal Çevre	Ort±Ss	2,34±0,38	2,47±0,46	2,54±0,32	0,448
		Min-Max (Median)	1,67-3(2,33)	1,83-3(2,42)	2,17-3(2,42)	
	Kitap Türü ve Niteliği	Ort±Ss	3,17±0,43	3,5±0,46	3,13±0,39	0,181
		Min-Max (Median)	2,14-3,86(3,14)	2,86-4(3,71)	2,57-3,57(3,07)	
	Önem ve Özen	Ort±Ss	3,39±0,31	3,44±0,43	3,22±0,12	0,388
		Min-Max (Median)	2,89-3,89(3,44)	2,89-4(3,44)	3-3,33(3,22)	
	Rekabet	Ort±Ss	3,33±0,44	3,24±0,27	3,18±0,36	0,723
		Min-Max (Median)	2,43-4(3,29)	2,71-3,43(3,29)	2,71-3,57(3,29)	

^cKruskall Wallis Testi ** $p < 0,01$

İlk ölçüm:

Hoşlanılan metin türüne göre sosyal çevre, kitap türü ve niteliği, önem ve özen ve rekabet ölçümleri istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p > 0,05$).

Son ölçüm:

Hoşlanılan metin türüne göre sosyal çevre, kitap türü ve niteliği ve rekabet ölçümleri istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p > 0,05$).

İlk ölçüm ve son ölçümden elde edilen veriler değerlendirildiğinde hoşlanılan metin türünün uygulama öncesinde ve sonrasında okuma motivasyonu üzerinde ölçekte ele alınan dört faktörde de etkili olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma kapsamında elde edilen bulgular ve yapılan yorumlar incelenerek elde edilen sonuçlara yer verilmiştir. Ulaşılan sonuçlar, Türkçe Eğitimi alanında yapılan diğer araştırmalardan elde edilen bulgulara dayalı olarak tartışılmıştır. Son olarak hem mevcut araştırmaya hem de ileride aynı konu üzerinden yapılacak farklı araştırmalara yönelik öneriler sunulmuştur.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu bölümde araştırma sürecinde elde edilen bulgulara bağlı olarak ulaşılan sonuçlara yer verilerek elde edilen sonuçlar alanyazındaki diğer araştırmaların sonuçlarıyla birlikte tartışılmıştır.

5.1.1. Metinlerarası Yöntemlerle İlişkilendirilmiş Etkinliklerin ve Uygulamaların Gerçekleşme Düzeyine Yönelik Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın birinci alt problemine göre düzenlenmiş etkinliklerden ve uygulamalardan elde edilen sonuçlar bu bölümde tartışılmıştır. Araştırma sürecinde hedeflenen kazanımlar metinlerarası yöntemlerle ilişkilendirilerek oluşturulmuş ve öğrencilerin çalışmaları bu yöntemler üzerinden başlıklandırılarak değerlendirilmiştir. Hedeflenen kazanımlara yönelik sonuçlar kazanımın ilişkili olduğu metinlerarası yöntemlere bağlı başlıklar altında değerlendirilmiş ve alanyazın çerçevesinde tartışılmıştır.

Alıntının Gelişim Düzeyine Yönelik Sonuç ve Tartışma

Yapılan araştırmada alıntı yöntemi; öz alıntı, anonim alıntı (deyim, atasözü), klişe ve basmakalıp söz unsurları üzerinden geliştirilmeye çalışılmıştır. Uygulama sürecinde hem metindeki alıntıları tespit edebilme hem de verilen alıntıları yazılı ve sözlü anlatım etkinlikleri içinde kullanabilme durumları tespit edilmiştir. Güler (2018) ve Akdal (2011) tarafından metinlerarasılığın yaratıcı yazma çalışmalarındaki kullanımına yönelik yapılan araştırmalarda alıntıya yönelik kullanımın çok az düzeyde olduğu belirtilmiştir. Ancak yapılan araştırmada etkinlikler yoluyla öğrencilerde

metinlerarası düşünmede ve metinlerarası ilişki kurmada alıntıya yönelik anlamlı bir gelişme sağlandığı görülmektedir. Güler (2018)'in çalışması durum çalışması ile desenlenmiştir ve öğrencilerin yazma çalışmalarında alıntıya yönelik durumun çok az düzeyde nitelikli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada alıntıya yönelik gelişim alıntıyı fark etme ve alıntı yöntemi ile metinlerarası ilişki kurma bağlamında izlenmiştir. Elde edilen sonuçlardan hareketle hazırlanan etkinliklerin ve uygulamaların sonucunda öğrencilerin alıntıya yönelik gelişimlerinde hedeflenen kazanıma ulaşıldığı sonucuna varılmıştır.

Türev İlişkilerinin Gelişim Düzeyine Yönelik Sonuç ve Tartışma

Yapılan çalışmada metinlerarası yöntemlerden türev ilişkileri; yansılama, alaycı dönüştürüm ve öykünme üzerinden ele alınmıştır. Alanyazın incelemesi sonucunda belirlenen bu başlıklara bağlı olarak kazanımlar geliştirilmiş ve uygulama süreci bu kazanımlara bağlı olarak düzenlenmiştir. Özellikle metinlerarası karşılaştırma etkinliklerinde yansılama, alaycı dönüştürüm ve öykünmenin özelliklerinden faydalanılmıştır. Aynı zamanda yazılı ve sözlü anlatım etkinliklerinde de öğrenciler anametin ile göndergemetin arasında türev ilişkileri üzerinden bağ kurmuş ve ürün geliştirmişlerdir.

Türev ilişkilerine bağlı olarak geliştirilen etkinlikler incelendiğinde öğrencilerin metinlerarası düşünmede türev ilişkilerini başarılı bir şekilde kullandığı sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle alaycı dönüştürüme bağlı olarak tarihi metinlerin güncelleştirilmesi şeklinde hazırlanan etkinliklerde nitelikli bir gelişim sağlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Alanyazında yapılan çalışmaların çoğunluğunu durum çalışmaları oluşturmaktadır. Ders kitaplarındaki metinlerin metinlerarasılık nitelikleri üzerine yapılan çalışmada Kolcu (2017) hazırladığı metinlerarasılık değerlendirme formundan hareketle ders kitaplarında yer alan metinlerde türev ilişkilerinin çok az düzeyde kullanıldığı sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmada kullanılan metinlerde yer alan türev ilişkilerine yönelik yansılama (4) ve öykünme (2) yönteminde toplam 6 unsur tespit edilmiştir. Ancak türev ilişkilerine yönelik gelişim metinlerde yer alan unsurlarla sınırlandırılmamış hazırlanan etkinliklerle öğrencilerin bu yönetime yönelik gelişim sağlamaları amaçlanmıştır. Hazırlanan etkinliklerden elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde öğrencilerin etkinlikler aracılığı ile türev ilişkileri çerçevesinde

metinlerarası anlam kurabildikleri, yazılı ve sözlü anlatımlarında nitelikli ürünler ortaya koyarak hedeflenen kazanıma ulaştıkları sonucuna varılmıştır.

Göndergenin Gelişim Düzeyine Yönelik Sonuç ve Tartışma

Tema sürecinde işlenen metinler incelendiğinde göndergeye yönelik toplamda 27 unsur tespit edilmiştir. Metinlerde dinsel/inanışsal gönderge, mit, eser kahramanı/yazar ismi/eser ismi unsurlarının tamamına ait metinlerarası ilişki belirlenmiştir. Etkinlikler üzerinden elde edilen veriler incelendiğinde çalışma grubunun ürünlerinde yer alan en fazla metinlerarası ilişkinin gönderge yöntemine ait olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Uygulama sürecinde hazırlanan etkinlikler, metinde yer alan göndergeleri belirleme ve göndergeleri kullanarak metinlerarası ilişki kurma hedeflenerek düzenlenmiştir. Elde edilen veriler incelendiğinde öğrencilerin en nitelikli gelişimi gönderge ilişkisi üzerinden sağladığı sonucuna varılmıştır.

Alanyazında uygulamaya yönelik yapılan çalışmalar Ünal (2005) ve Akdal (2011)'a aittir. Deneysel araştırma ile desenlenen araştırmalarında metinlerarası okumanın öğrencilerin okuma becerisini ve yazma becerisini olumlu şekilde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan araştırmaların sonucu ile bu araştırmada elde edilen sonuçlar birbiriyle örtüşmektedir.

Hazırlanan etkinlikler değerlendirildiğinde öğrencilerin en çok yazar adı/eser adı ve eser kahramanı yoluyla anametin ile göndergemetin arasında ilişki kurarak metinlerarası anlam kurmada gelişim gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Söz Sanatlarının Gelişim Düzeyine Yönelik Sonuç ve Tartışma

Metinlerarası ilişkiler içerisinde ele alınan anıştırma edebiyatımızda telmih olarak bilinen söz sanatına karşılık gelmektedir. Anıştırmanın yanı sıra mecaz, benzetme vb. söz sanatları da öğrencilerin seviyeleri göz önünde bulundurularak araştırmaya dahil edilmiştir.

Ders kitabında yer alan metinler incelendiğinde söz sanatlarına yönelik anıştırma (2) ve mecaz, benzetme, abartma, teşhis (38) gibi söz sanatlarına yönelik 40 unsura ulaşılmıştır.

Söz sanatlarına yönelik gelişim metinlerarası anlam kurma düzeyinde izlenmiştir. Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde öğrencilerin hazırlanan değerlendirme soruları

aracılığıyla metinlerarası anlam kurmada söz sanatlarına yönelik hedeflenen kazanıma ulaştıkları sonucuna varılmıştır.

Alanyazın incelendiğinde söz sanatlarına yönelik metinlerarasılık incelemelerinin telmihle sınırlı olduğu ve anıştırma başlığı altında ele alındığı görülmektedir. Ancak özellikle kalıplaşmış belli söz sanatlarının öğrenciler tarafından sıklıkla kullanıldığı ve metinlerarası anlam kurmada bir yöntem olarak kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Biçimsel Dönüştürümün Gelişim Düzeyine Yönelik Sonuç ve Tartışma

Biçimsel dönüştürüme yönelik hazırlanan etkinlikler şiirden düz yazıya, düz yazıdan şiire şeklinde düzenlenmiştir. Temada yer alan metinlerde biçimsel dönüştürüme uğramış metin yer almadığı için hazırlanan etkinlikte yöntemin gelişim düzeyi incelenmiştir.

Elde edilen bulgular incelendiğinde öğrencilerin uygun etkinlikler aracılığı ile biçimsel dönüştürüm yöntemini kullanabildikleri ve bu yolla hedeflenen kazanıma ulaştıkları sonucuna varılmıştır.

Akdal (2011) tarafından hazırlanan “Metinlerarası Okuma Yaklaşımının İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcı Yazma Becerilerine Etkisi” başlıklı tezin sonuçları değerlendirildiğinde de biçimsel dönüştürüme yönelik yapılan çalışmaların metinlerarası ilişki kurmada etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Alt Bilgi-Ara Bilginin Gelişim Düzeyine Yönelik Sonuç ve Tartışma

Alt bilgi-ara bilginin metinlerarası bir yöntem olarak ilk kullanımına Kolcu (2017) tarafından hazırlanan araştırmada rastlanmıştır. Metni anlamaya yönelik etkisi göz önünde bulundurularak metinsel aşkınlık çerçevesinde ele alınan yöntem bu araştırmada da metinlerarası ilişki olarak değerlendirilmiştir.

Ders kitabında yer alan metinler incelendiğinde iki adet alt bilgiye rastlanmış ve öğrenciler tarafından verilen cevaplar değerlendirildiğinde metinlerde yer alan alt bilgilerin metinlerarası anlam kurmada etkisiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Elde edilen sonucun metinlerdeki alt bilgilerin yazım kuralları ile ilgili olmasından kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Göstergelerarası İlişkinin Gelişim Düzeyine Yönelik Sonuç ve Tartışma

Alanyazın incelendiğinde dilsel metinler dışında kullanılan farklı göstergelerin anlam kurma sürecinde temada yer alan metinleri destekler nitelikte kullanılmasının anlamayı güçlendirdiğine dair sonuçlara ulaşılmaktadır. Araştırmalardan elde edilen sonuçlar göz önünde bulundurularak uygulama sürecindeki metinler farklı göstergelerle desteklenmiş ve öğrencilerin verilen göstergelerle metinler arasında anlam kurmaları amaçlanmıştır.

Öğrencilere ait etkinlik kağıtları ve uygulama süreci değerlendirildiğinde elde edilen verilerden hareketle göstergelerarası ilişkiye yönelik hedeflenen kazanımlara ulaşıldığı sonucuna varılmıştır.

Öğrenci ve araştırmacı günlüklerindeki verilerden hareketle de göstergelerle desteklenen öğrenmelerin daha kalıcı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.2. Metinlerarası Okumanın Okuma Motivasyonuna Etkisine Yönelik Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın ikinci alt problemini oluşturan metinlerarası okumanın okuma motivasyonuna etkisi yönünde uygulanan ölçeğin sonuçları değerlendirildiğinde ön test-son test sonuçları arasında son test lehine anlamlı bir farklılığın olduğu ve metinlerarası okumanın öğrencilerin okuma motivasyonları üzerinde olumlu bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Alanyazın tarandığında Hüseyin ARAK (2012) ve Kubilay AKTULUM (2011) tarafından metinlerarasılığın ders işleme sürecinde motive edici ve tat verici bir etkisi olabileceğine yönelik görüşlerine ulaşılmıştır. Uygulanan ölçeğin sonuçları bu görüşleri destekler nitelikte alanyazına somut bir veri sunmuştur.

Metinlerarasılık kuramına bağlı olarak geliştirilen öğretim sürecinin sonunda elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde metinlerarası ilişkilerle geliştirilmiş etkinliklerle işlenen metinlerde öğrencilerle ilgili aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Daha önce okudukları metinlerle daha çok ilişki kurmuşlardır.
2. Metinler daha dikkatli ve daha eleştirel bir bakış açısıyla okunmuştur.
3. Metinlerarası ilişkileri kullanarak gerçekleştirdikleri yazılı ve sözlü anlatım etkinliklerinin sonucunda nitelikli ürünler ortaya koymuşlardır.

4. Derse karşı algı ve görüşlerinde olumlu bir ilerleme gözlenmiştir.
5. Daha önceki okumalardan edindikleri bilgileri kullanabilecekleri etkinlikler yapmaları öğrencilerde bir motivasyon unsuruna dönüşmüştür.
6. Alıntı, gönderge, biçimsel dönüştürüm ve anlatı içinde anlatı yönteminin incelenen etkinlikler sonucunda en nitelikli dönütlerin toplandığı yöntem olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
7. Metinlerarası ilişkilerle desteklenen öğretim sürecinin sonunda daha kalıcı öğrenmeler sağlanmıştır.
8. Öğrenciler sahip oldukları okuma kültürünü açığa çıkaracak ve ürüne dönüştürecek kazanımlar edinmiştir.
9. Etkinlikler ve sınıf içi uygulamalar yoluyla öğrencilerin metinlerarası ilişki kurabildikleri ve benzer yöntemleri kullanarak nitelikli ürünler oluşturdukları belirlenmiştir.
10. Metinlerarası ilişkilerle desteklenmiş öğretim sürecinin sonunda öğrencilerin okuma motivasyonlarında anlamlı bir farklılık elde edilerek, MAO'nun öğrenci motivasyonunu olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

5.2. Öneriler

Araştırmanın sonuçlarından elde edilen bulgular ışığında öğretim programına, ders kitaplarına ve öğretmenlere yönelik belirlenen öneriler aşağıda maddelenmiştir:

- Metinlerarasılık kuramına bağlı olarak öğrenci düzeyine göre belirlenen kazanımlar, sınıf seviyeleri dikkate alınarak metinlerarası niteliğe sahip metinlerin yer aldığı temalara dağıtılabilir.
- Metinlerarasılığa bağlı belli kavramlar (alıntı, gönderme, anlatı içinde anlatı, şiirleştirme, düzyazılaştırma, basmakalıp ifadeler) her sınıf seviyesinde tekrar ederek öğrencilere kazandırılabilir.
- Metinlerarası ilişkiler sadece metinler arası anlam kurma sürecinde değil, diğer beceri alanlarında da yöntem olarak kullanılabilir. Örneğin anlatı içinde anlatı yönteminin yer aldığı bir metnin ders işleme sürecinde, aynı yöntemin kullanıldığı bir yazma etkinliği hazırlanabilir. Bu yöntemleri kullanmak öğrencilerin daha katmanlı metinler hazırlamalarını sağlayacaktır.

- Ders kitaplarının hazırlık süreçlerinde temalar için belirlenen metinler farklı göstergelerle desteklenecek şekilde kitaplarda yer alabilir. Metinde işlenen konuyla ilişkili resim, müzik, drama örnekleri veya farklı folklorik öğeler metni daha iyi anlamaya ve kalıcı öğrenmeye katkı sağlayacaktır. (Anadolu’da Kilim Demek metni okunduktan sonra Fatih Kısaparmak ’ın Kilim türküsü öğrencilere dinlettirilmiş ve benzer yanları üzerine sınıfta tartışılmıştır. Ardından metne bağlı soruların olduğu etkinlik yapıldığında öğrencilerin cevapları metinden bulmaya yönelmedikleri, birçoğunun sorulan sorulara doğrudan cevap verdiği gözlemlenmiştir.)
- Ders kitaplarında yer alan ve söz varlığına yönelik hazırlanan etkinliklerde yer alan sözcükler çeşitli göstergelerle desteklenerek daha kalıcı öğrenmeler sağlanabilir.
- Metinlerarası okuma yaklaşımına göre hazırlanacak temalarda öğrencilerin metinlerde yer alan metinlerarası unsurlarla ilişki kurmalarını kolaylaştıracak göndergemetinler seçilerek -derse hazırlık sürecine dahil edilecek şekilde- paralel okuma yöntemi ile ders işleme sürecine katkı sağlanabilir.
- Ders kitapları için seçilen metinler sınıf seviyelerine göre metinlerarası bir ardışıklıkla ders kitaplarında yer alabilir.
- Öğretmenler, ders kitaplarında yer alan metinleri dönem başında yapacakları zümre çalışmalarında inceleyebilir ve yıllık okuma kitabı listelerini bu metinleri destekleyecek nitelikte kitaplara yer vererek oluşturabilirler.

KAYNAKÇA

- Akbayır, Sıddık. 2013. Eğitim Fakülteleri İçin Cümle ve Metin Bilgisi. **Beşinci Bölüm: Metnin Kuramsal Bağlamı**. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Akçalı, S. ve Toker, H. 2012. 22 Temmuz, Oslo, Norveç: Toplum Kendini Sorguluyor Breivik Saldırısı Örnek Olayı. **International Journal of Social Science**. c. 5 s. 7: 27-48.
- Akdal, Deniz. 2011. Metinlerarası Okuma Yaklaşımının İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcı Yazma Becerilerine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akgül, Alphan. 2010. Bâkî ve Shakespeare Üzerine Metinlerarası Bir Yaklaşım: Hazan Gazeli ve Sone 73. **Türklük Bilgisi Araştırmaları**. c.34. s.1: 9-17.
- Aksan, Doğan. 2003. **Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aktulum, Kubilay. 1999. **Metinlerarası İlişkiler**. Ankara: Öteki Yayınevi.
- _____. 2002. **Kopuk Yazı Kopuk Yapıt**. Ankara: Öteki Yayınevi.
- _____. 2004. **Parçalılık Metinlerarasılık**. Ankara: Öteki Yayınevi.
- _____. 2011. **Metinlerarasılık/Göstergelerarasılık**. Ankara: Kanguru Yayınları.
- _____. 2013. **Folklor ve Metinlerarasılık**. Çizgi Kitabevi.
- _____. 2017. **Müzik ve Metinlerarasılık**. Çizgi Kitabevi
- _____. 2018. **Sinema ve Metinlerarasılık**. Çizgi Kitabevi.
- Akyol, Hayati. (Editör). (2009). İlköğretimde Türkçe Öğretimi. (2. Baskı). **2. Bölüm. Okuma**. ed. Hayati Akyol. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- _____. 2001. İlköğretim Okulları 5. Sınıf Türkçe Kitaplarındaki Okuma Metinleriyle İlgili Soruların Analizi. **Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi**. c.7. s.2: 169- 178.
- _____. 2003. Metinlerden Anlam Kurma.
- _____. 2010. **Yeni Programa Uygun Türkçe Öğretim Yöntemleri**. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Allen, Graham. 2011. **Intertextuality**. London: Routledge.
- Arak, Hüseyin. 2012. **Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi**. Ankara: Hacettepe Yayıncılık.
- Arıkan, Rauf. 2017. **Araştırma Yöntem ve Teknikleri**. Ankara: Nobel Yayınları.
- Archimedes Palimpsest. [10.02.2019]. en.wikipedia.org/wiki/Archimedes_Palimpsest
- Aydın, Kâmil. 1999. **Karşılaştırmalı Edebiyat-Günümüz Postmodern Bağlamda Algılanışı**. İstanbul: Birey Yayıncılık.

- Aydın, Şirin. 2017. Almancanın Yabancı Dil Olarak Öğretildiği “Lagune 1,2,3; Netzwerk A1, A2, B1 ve Aussichten A1, A2, B1” Ders Kitaplarında Kullanılan Söz Sanatlarının Metinlerarasılık Bağlamında Değerlendirmesi. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aytaç, Gürsel. 1999. **Genel Edebiyat Bilimi**. İstanbul: Papirüs Yayınevi.
- Bakhtin, Mikhail. 2001. **Karnavaldan Romana/ Edebiyat Teorisinden Dil Felsefesine Seçme Yazılar**. çev. Sibel Irzık. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- _____. 2005. **Rabelais ve Dünyası**. çev. Çiçek Öztekin. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Barthes, Roland. 1993. **A Barthes Reader**. Random House.
- _____. 2002. **S/Z**. çev. Sündüz. Kasar. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- _____. 2013. **Dilin Çalışma Sesi**. çev. Ayşe Ece, N. Kâmil Sevil. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- _____. 2016. **Göstergebilimsel Serüveni**. Çev: Mehmet-Sema Rifat. Yapı Kredi Yayınları.
- Briggs, Charles L., Richard Bauman. 1992. *Genre, Intertextuality and Social Power*. **Journal of Linguistic Anthropology**. c.vol. 2. sno. 2: 131-172.
- Büyüköztürk, Şener, Ebru Kılıç Çakmak, Özcan Erkan Akgün, Şirin Karadeniz, Funda Demirel. 2014. **Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri**. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Cebeci, Tuba. 2018. Ortaokul (5-8. Sınıflar) Türkçe Dersi Çalışma Kitaplarında Metinsel-Aşkınlık. Yüksek Lisans Tezi. Başkent Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çelebioğlu, Emine. 2007. Metinler Arasılık Kavramı ve Bu Kavramın Türk Edebiyatı Öğretim Programına Göre Hazırlanmış Dokuzuncu ve Onuncu Sınıf Türk Edebiyatı Kitaplarında Okutulan Şiir Metinlerinde Uygulanabilirliğinin Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Duret, Cristophe, Christian-Marie Pons. 2016. **Contemporary Research on Intertextuality in Video Games**. USA: IGI Global.
- Durmuş, Gülşah, 2017. Metinsel Aşkınlık İlişkileri Kuramına Göre Düzenlenen Metin İşleme Süreçlerinin Okuduğunu Anlama Becerisine ve Okuma Tutumuna Etkisi. Doktora Tezi. İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Durmuş, İsmail. 2000. **İntihal**. DİA, C.22, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Egan-Robertson, Ann. 1993. The Social Construction of Intertextuality in Classroom Reading and Writing Lessons. **Reading Research Quarterly**. c.vol. 28. sno. 4: 304-333.
- Ekiz, Tefvik. 2002. Almanca Yazan Türklerde Metinlerarasılık. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Emre, İsmet. 2004. **Postmodernizm ve Edebiyat**. Ankara: Anı Yayıncılık.
- George, Frank Honywill. 1964. **Semantics**. The English Universities Press.
- Göçer, Ali. 2012. Türkçe Öğretmen Adaylarının Yetizleme Çalışmalarıyla Oluşturdukları Metinlerin Metinlerarasılık Dilsel Metinlerin Kullanımı

- Açısından İncelenmesi. **International Online Journal of Educational Sciences**. c.vol. 4 sno. 1: 184-195.
- Güler, Veysel. 2018. Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcı Metinlerinde Metinlerarasılık. Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Güngör, Bilgin. 2015. **Edebiyat Eleştirisi**. İstanbul: Şule Yayınları.
- Işıksalan, Nilay. 2007. Postmodern Öğreti ve Bir Postmodern Roman Çözümlemesi: Kara Kitap/ Orhan Pamuk. **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**. Cilt/Vol.:7- Sayı/No: 2: 419-466.
- İlhan, Ekin. 2018. Dede Korkut Masallarının Anlambilimsel Yapısı. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Johnson, Andrew. 2015. **Eylem Araştırması El Kitabı**. Çev Ed.: Uzun, Yıldız, Özten Anay, Meltem. Anı Yayıncılık.
- Karasar, Niyazi. 1999. **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. Nobel Yayıncılık.
- Güzel, A., Karatay, H. (Editörler). 2013. **Türkçe Öğretimi El Kitabı**. (1. Baskı). ed. Abdurrahman Güzel, Halit Karatay. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Kemiksiz, Cansu. 2017. Metinlerarasılık ve Ahmet Telli'nin Nidâ Kitabının Metinlerarasılık Kuramı Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kıran, Zeynel, Kıran, Ayşe. 2006. **Dilbilime Giriş**. Seçkin Yayıncılık.
- Kolcu, A. İhsan. 2010. **Edebiyat Kuramları: Tanım-Tenkit-Tahlil**. Erzurum: Salkımsöğüt Yayınları.
- Kolcu, Semra. 2017. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarının Metinlerarasılık Niteliği Üzerine Bir Değerlendirme. Yüksek Lisans Tezi. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Korkmaz, Ferhat. 2017. Metinlerarası İlişkilerin Klasik Retorikteki Kökeni Üzerine Bir Araştırma. **HİKMET-Akademik Edebiyat Dergisi [Journal of Academic Literature]**. Gelenek ve Postmodernizm Özel Sayısı. Yıl 3. Sayı 7. ss. 71-88
- Köktürk, Şahin. .2007. Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun Yaratılış ve Türeyiş Destanı'nda Yeniden Yazma ve Edebî Dönüştürüm (Metinlerarası İlişkiler). **Erdem**. Cilt:17 Sayı:49. Ss. 267-288.
- Kristeva, Julia. 1967. **Bakhtine, Le Mot, Le Dialogue Et Le Roman. Critique**. (438-465).
- Kuzu, Abdullah. 2005. Oluşturmacılığa Dayalı Çevrimiçi Destekli Öğretim: Bir Eylem Araştırması. Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Marshall, Catherine and Gretchen B. Rossman. 1999. **Designing Qualitative Research**. 3 rd ed. London: Sage Publications.
- Mesleki Yeterlilik Kurumu. [17.09.2019]. Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi. https://myk.gov.tr/images/articles/editor/130116/TYC_tebliğ_2.pdf
- Mertler, Craig A. 2006. **Action Research: Teachers As Researchers In The Classroom**. Thousand Oaks, CA: Sage.

- Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı. [17.02.2019]. Öğretim Programları. <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=663>
- Mills, Geoffrey E. 2003. **Action Research: A Guide For The Teacher Researcher**. 2. Baskı. New Jersey. Merrill Prentice Hall.
- Moran, Berna. 1994. **Edebiyat Kuramları ve Eleştiri**. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Orr, Mary. 2010. Intertextuality. **The Encyclopedia of Literary and Cultural Theory II**. ed. Michael Ryan, Gregory Castel. USA: Wiley-Blackwell.
- Ögeyik, Muhlis Coşkun. 2008. **Metinlerarasılık ve Yazın Eğitimi**. Anı Yayınları.
- Rifat, Mehmet. 2005. **XX. Yüzyılda Dilbilim ve Göstergebilimin Kuramları**. YKY Yayınları.
- _____. 2005. **Romanın Hazırlanışı 1: Yaşamdan Yapıta**. çev. Mehmet Rifat, Sema Rifat. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- _____. 2010. **Romanın Hazırlanışı 2: İstek Olarak Yapıt- Proust ve Fotoğraf**. çev. Mehmet Rifat, Sema Rifat. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Rosenau, Pauline Marie. 1998. **Postmodernizm ve Toplum Bilimleri**. çev. Tuncay Birkan. İstanbul: Ark Yayınları.
- Şengül, Şebnem. 2012. Metinlerarası Anlam Aktarımında Bir Yöntem Olarak Ekfrasis. Şiir-Roman ve Sinemada Kullanımı. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türnüklü, Abbas. 2000. **Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi**. Cilt 6. Sayı 4. Ss 543-559.
- Tüzel, Sait. 2012. İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Derslerinde Medyaokuryazarlığı Eğitimi: Bir Eylem Araştırması. Doktora Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Tzina, Kalogirou, Vasso Economopoulou. 2012. Building Bridges Between Texts: From Intertextuality to Intertextual Reading and Learning Theoretical Challenges and Classroom Resources. **Exedra: Revista Científica**. no.6: 179-187.
- Ünal, Emre. 2007. Metinlerarası Okumanın Okuduğunu Anlamaya Etkisi. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Worton, Michael, Judith Still. 1991. **Intertextuality: Theories and Practices**. England: Manchester University Press.
- Yavuz, Hilmi. 2005. **Yazın, Dil ve Sanat**. İstanbul: Boyut Yayın Grubu.
- _____. 2013. **Edebiyat ve Sanat Üzerine Yazılar**. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

EKLER

Ek 1: Okuma Motivasyonu Ölçeği

OKUMA MOTİVASYONU ÖLÇEĞİ

Değerli Öğrenciler,

Okuma motivasyonu ile ilgili bilimsel bir çalışmada görüşlerinize ihtiyaç duyulmaktadır. “Okuma Motivasyonu Ölçeği”nde yer alan yirmi dokuz (29) maddenin karşısında yer alan numaralardan sizin için uygun olan seçeneğe X işareti koyunuz. Bu numaralardan “1: Benden Çok Farklı”, “2: Benden Biraz Farklı”, “3: Bana Biraz Benziyor”, “4: Bana Çok Benziyor” anlamını taşımaktadır. Lütfen, işaretlediğiniz seçenekle ilgili açıklamaları dikkatle okuyunuz. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Yasemin TUTKUN

Türkçe Öğretmeni

OKUMA MOTİVASYONU ÖLÇEĞİ

Bende Çok Farklı 1	Benden Biraz Farklı 2	Bana Biraz Benziyor 3	Bana Çok Benziyor 4
-----------------------	--------------------------	--------------------------	------------------------

	Benden Çok Farklı	Benden Biraz Farklı	Bana Biraz Benziyor	Bana Çok Benziyor
1. Ailemle sık sık kütüphaneye giderim.	1	2	3	4
2. Zorlayan ve düşündüren kitapları severim.	1	2	3	4
3. Gelecek yıl okumada daha iyi olacağımı biliyorum.	1	2	3	4
4. Kitaplardaki soruların beni düşünmeye sevk etmesini severim.	1	2	3	4
5. İyi bir okuyucuyum.	1	2	3	4
6. Kardeşime, arkadaşşıma ya da yakınlarıma sık sık kitap okurum.	1	2	3	4
7. Okuduğumuz bir şey hakkında sorulan sorunun cevabını bilen tek kişi olmaktan hoşlanırım.	1	2	3	4

8. İlgimi çeken konularda bilgi edinmek için okurum.	1	2	3	4
9. Arkadaşlarım zaman zaman bana iyi bir okuyucu olduğumu söyler.	1	2	3	4
10. Yeni şeyler hakkında okumayı severim.	1	2	3	4
11. Öğretmenimin iyi bir okuyucu olduğumu söylemesinden hoşlanırım.	1	2	3	4
12. Okuma konusunda herkesten iyi olmaktan hoşlanırım.	1	2	3	4
13. Okuma notumu öğrenmek için sabırsızlanırım.	1	2	3	4
14. Anneme veya babama zaman zaman kitap okurum.	1	2	3	4
15. Okumayla ilgili listelerde adıma görmek benim için önemlidir.	1	2	3	4
16. Okuma ödevlerimi hep öğretmenimin tam istediği şekilde yaparım.	1	2	3	4
17. Annem veya babam, okuma konusunda ne kadar iyi olduğumu sık sık söyler.	1	2	3	4
18. Okumayla ilgili verilen bütün ödevleri tamamlamak benim için önemlidir.	1	2	3	4
19. Esrarengiz hikâye ve romanları severim.	1	2	3	4
20. Uzun, karmaşık hikâyeleri ya da kurmaca kitapları okumaktan hoşlanırım.	1	2	3	4
21. Aileme okuduklarımdan bahsetmeyi severim.	1	2	3	4
22. Okuma sınavlarında arkadaşlarımdan daha yüksek not almaya çalışırım.	1	2	3	4
23. Farklı ülkelerde yaşayan insanlar hakkında kitap okumaktan hoşlanırım.	1	2	3	4
24. Okuma ödevlerimi hep tam zamanında bitirmeye çalışırım.	1	2	3	4
25. Eğer bir kitap ilgi çekiciyse ne kadar zor olursa olsun onu okurum.	1	2	3	4
26. Okuma ödevlerimi diğer öğrencilerden önce bitirmeyi severim.	1	2	3	4
27. Arkadaşlarımdan daha iyi okumak için çok çalışmaya razıyım.	1	2	3	4
28. İyi bir okuyucu olmak benim için çok önemlidir.	1	2	3	4
29. Gerçekleştirdiğim diğer etkinliklerle karşılaştırıldığında iyi bir okuyucu olmak benim için çok önemlidir.	1	2	3	4

Ek 2: Araştırmacı Günlüğü

18 şubat 2019

Bugün araştırma süreci ile ilgili bilgi vermek amacıyla okul idaresiyle görüştüm. Müdür ve müdür yardımcısı ile yaptığım görüşmede araştırma takvimine dair bilgiler verdim. İki okul yöneticisinin de idarecilikten önce Türkçe Ğretmeni olması yapacağım çalışmalarla ilgili amacımı aktarmamı kolaylaştırdı.

Müdür yardımcısı ise özellikle uygulama takvimi ve veli izin formları ile ilgilendi. Uygulama için milli eğitimden izin almaya gerek olmadığı, yıllık plan haricinde herhangi bir uygulama yapılmayacağını ya da okul genelinde uygulanarak Ğretim sürecini aksatacak herhangi bir anketin ya da ölçeğin söz konusu olmadığını belirterek resmi olarak etik dışı bir durumun olmadığını belirtti.

Ek 3: Gözlem Formu

GÖZLEM FORMU
Tarih: 07.03.2019 Saat: 8.30-9.10/9.20-10.00 Öğretmen: Yasemin TUTKUN (Araştırmacı/Katılımlı Gözlemci) Sınıf: 7/C Ders: Türkçe Metin: Yusufçuk Gözlem Konusu: Düzenlenmiş etkinliklere karşı gelişen öğrenci davranışları
<u>Ortaman tanımı:</u> İlk gözlem formunda sınıf ortamıyla ilgili gerekli bilgiler verilmiştir. <u>8.30-9.10</u> Dersten önce ürün dosyaları dağıtılmış olan öğrenciler oldukça heyecanlı görünüyordular. Temaya hazırlık çalışması amacıyla yapılan etkinliğe normalden daha fazla katılım gösterme çabası içinde oldukları gözlemlendi. Bu durum başlangıçta etkinlikteki yönergelerle ilgili çok fazla soru sormalarına ve kendilerini gösterme çabası içerisinde olmalarına neden oldu. Alıntıların tekrarlanarak yazıldığı sırada öğrencilerden birinin Nazım Hikmet'in bir şiirine atıfta bulunarak, "Nazım, bunun da daha önce söylendiğini kabul eder mi acaba?" şeklindeki sorusu bu süreçte alacağım cevaplara karşılık bende de bir heyecan yarattı ve sürece yönelik kaygımın motivasyona dönüşmesini sağladı. Öğrenciler yazıp sildikleri yazılardan kalan izleri tahtadan yansıtılan palimpsest görselleri ile karşılaştırdıklarında palimpsestlere yönelik çok olumlu tepkiler verdiler. Tarihin ne kadar heyecan verici olduğunu dile getiren bir öğrenci, "Hocam, aynı durum bu mafya dizilerinde de yok mu? Hep başroldeki bıçkın delikanlıya akıl veren bir bilge oluyor. Söyledikleri de hep aynı." diyerek sürece önemli bir katkı sağladı. Araştırmacı tarafından sorulan, "Bu tekrarın metinler üzerinden yapıldığını düşündüğünüzde aklınıza gelen örnek metinler var mı?" "Hocam bu metin şu metinle aynı şeyleri söylüyor aslında!" gibi örnek verebileceğiniz metinler var mı?" sorusuna öğrencilerden biri heyecanla parmak kaldırarak "Bahtiyar VAHPAZADE" diye cevap verdi. "Birinci dönem işlediğimiz bir temada serbest okuma metni olarak bir şiiri yer alıyordu. Şiirde geçen dizeleri Aşık Veysel'in bir şiirinde kullandığı dizelere çok benzetmiştik, çok iyi hatırlıyorum Hocam." diye yanıt verdi. Başka bir öğrenci 6. sınıfta "Yedi Uyuyanlar" la ilgili bir metin işlediklerini ve metindeki hikâyenin bütün kutsal kitaplarda yer aldığını söyledi. Başka bir öğrenci ise kutsal kitaplar arasında bu tarz benzerliklerin çok olduğunu, Din Kültürü dersinde bunları öğrendiklerini, hikayelerin dışında "On Emir" in de bütün kutsal kitaplarda yer aldığını söyledi. Öğrencilerin eski bilgilerini hatırlamaktan büyük keyif aldıkları gözlemlendi. Söz hakkı almak isteyen birçok öğrenci olmasına rağmen süreyi aşmamak adına metne geçildi. Etkinliğe devam etmek isteyen öğrencileri metne güdülemek için benzer etkinliklerin devam edeceği söylendi.

9.20-10.00

2. ders metne bağılı etkinliklerle başladı. Öncelikle söz varlığına yönelik hazırlanmış 1. Etkinlik uygulandı. Öğrenciler verilen sözcük ve sözcük gruplarını *araştırmacı tarafından hiçbir yönlendirme olmadan* metinle ilişkili cümleler içinde kullanıp kullanamayacaklarını sordular. Zaman zaman yazılan cümlelere yönelik kendi aralarında, “Bu olmamış, daha önce söylendi bu!” şeklinde espriler yaptılar. 2. etkinlik metne yönelik soruların olduğu etkinlikti. Ders işleme esnasında verilen cevaplara yönelik metinlerarası ilişki kurmalarını amaçlayan iki farklı soru etkinliğe eklendi. İlerleyen metinlerde de benzer durumların yaşanabileceğini düşünüyorum. Sınıf ortamı zaman zaman anlık değişiklikler yapmamı gerekli kılıyor. Birkaç öğrencinin cevabı birden diğerlerini de etkiliyor ve aynı cevapları vermiş olmak onları kızdırıyor. Daha farklı ve daha çok örnek vermek isteyen öğrenciler var. Bunların büyük bir çoğunluğu kitap okumayı diğerlerine oranla daha çok seven öğrenciler. Öğrenciler verdikleri örneklerde dizi ve film karakterlerinden de çok sık örnek verdiler. Bir öğrencinin metinde yer alan ve karakterlerin ormanda yaşadıklarına benzer özelliklere bağılı olarak popüler bir diziyi örnek verdi. Bu örnek sevilmedi.

Kitapta yer alan etkinliklere ek olarak araştırmacı tarafından hazırlanan deyim ve atasözleri gibi anonim alıntılarının metinler arası bağlamda fark edilmesine ve uygulanmasına yönelik etkinliğe geçildi. Barış MANÇO'nun "Ali Yazar, Veli Bozar" şarkısı ile Tarkan'ın "Dilli Düdük" şarkıları dinletildi. Bu esnada şarkı sözleri içindeki deyim ve atasözleri işaretlenmiş olarak tahtaya yansıtıldı. Öğrencilerden de bir sonraki derse grup çalışması ile metinde yer alan deyim ve atasözlerinden oluşan bir şiir yazmaları ve bunu şarkıya dönüştürmeleri istendi. Öğrenciler özellikle Barış Manço'nun şarkısını çok sevdiklerini ve aynı müziği kullanıp kullanamayacaklarını sordular. Ders bitmesine rağmen öğrenciler teneffüste yazdıkları şiiri şarkıya dönüştürmeleriyle ilgili sorular sormaya devam ettiler.

Ek 4: Geliştirilen Kazanımların Uzman Görüşü

Değerli Hocalarım,

"7. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Becerilerinin Metinlerarasılık Bağlamında Geliştirilmesi" konulu eylem araştırması ile ilgili olarak hazırlanan formda metinlerarasılık bağlamında ulaşılması istenen hedef kazanımlar yer almaktadır. Araştırmanın amacı, öğrencilerin okuma becerilerinin metinlerarasılık bağlamında geliştirilmesidir. Bu amaçla 2017-2018 eğitim-öğretim yılının ikinci döneminde mevcut eksikliklerin ve ihtiyaçların belirlenmesi amacı ile araştırmacının derse girdiği sınıflardan birinde pilot uygulama gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin metinlerarası ilişkiler ile hangi kazanımlara ulaşabildikleri, öğretim programında yer alan kazanımların ulaşılacak istenen amaç için ne kadar yeterli olduğu ve okuma becerisini ne ölçüde geliştirdiği tespit edilmeye çalışılmıştır. Hedeflenen kazanımlar; pilot uygulamadan hareketle, kurama bağlı kalınarak ve mevcut öğretim programı incelenerek hazırlanmıştır. "Kuramsal ilişki" sütununda hedef kazanımın hangi metinlerarası unsura bağlı olduğuna, "Açıklama" sütununda ise bu kazanımın gerekçelerine yer verilmiştir. Hedef kazanımlar aynı zamanda araştırmacının alt problemlerini oluşturmaktadır. Sizlerden, konuya ilişkin hazırlanan kazanımların araştırmanın amacına uygun olup olmadığına ilişkin değerlendirmenizi "Uzman Görüşü" bölümünde yer alan "Uygundur" veya "Uygun Değildir" seçeneklerinden birine "x" işaretini kullanarak belirtmenizi rica ederim.

Katkılarınız için şimdiden çok teşekkür ederim.

Kazanım No	Hedef Kazanım	Kuramsal İlişki	Açıklama	Uzman Görüşü		
				Uygundur	Uygun Değildir	Açıklama
1	Metinde yer alan alıntılar <u>belirler</u> . • Metinde yer alan alıntılarının metne katkısını <u>değerlendirir</u> . • Metinde yer alan alıntılarının metinler arasında nasıl bir ilişki başlattığını <u>fark eder</u> .	Doğrudan alıntı, atasözü, deyim, klişe ifade, basmakalıp söz, bilmece, tekerleme	Alıntının, tanık gösterme ya da doğrudan anlatım yolu ile öğrencinin ön bilgilerinde yer aldığı öngörülerek bu kazanımda "belirler" ifadesi kullanılmıştır. Alt kazanımlar ile öğrencinin metinlerarası ilişkide farkındalık kazanması amaçlanmıştır.			
2	Metinde yer alan gizli alıntılar <u>fark eder</u> .	Gizli Alıntı(Aşırma)	Gizli alıntının, daha önce yapılan pilot uygulamada belirlenemediği tespit edilmiştir. Ancak öğrencinin metinlerarası bir bakış kazanması amaçlandığından metinlerde yer alan gizli alıntılar öğretmen/araştırmacı aracılığıyla fark ettirilir.			
3	Metinde yer alan "alt bilgi/ara bilgi" nin metni anlamaya yönelik katkısını <u>değerlendirir</u> .	Alt bilgi-ara bilgi	Metinlerde verilen "alt bilgi-ara bilgi"ler aynı zamanda tek başına bir söyleşim özelliği göstermektedir. Bu ifadelerin metinle olan ilişkisinin değerlendirilmesi metinlerarasılık bakımından önemli görüldüğünden bu kazanıma yer verilmiştir.			

4	Metne ait içeriğin farklı metin türlerinde ele alınışını <u>fark eder.</u> Aynı içeriğe ait farklı metin türlerini dil ve anlatım özellikleri bakımından <u>karşılaştırır.</u>	Öykünme	Metinlerarasılığın türev ilişkileri bağlamında ele alınan "öykünme, yansılama, alaycı dönüştürüm" unsurları, temada yer alan metinlerle söyleşim içinde olan yeni metinlerden bölümler verilerek fark ettirilir. Farklı metinlere ait pasajların hedef metinle karşılaştırılması istenir. Yansılama ve alaycı dönüştürüm öykünmeden biçimsel olarak farklı özellikler taşıdığı için ayrı bir kazanım altında verilmiştir.			
5	Efsane, destan vb. tarihi metinlerin eğlenceli bir üslupla yeniden yazılmış örneklerini dil ve anlatım özellikleri bakımından <u>karşılaştırır.</u> Efsane, destan vb. metin türlerini hikaye şemasını değiştirmeden <u>yeniden yazar.</u>	Yansılama-Alaycı Dönüştürüm				
6	Okuduğu metinde yer alan göndermeleri (dinsel-tarihsel inanış, mit, eser kahramanı, yazar adı, eser adı vb.) <u>belirler.</u> Okuduğu metinde yer alan göndermelerin metinler arasında nasıl bir ilişki başlattığını <u>değerlendirir.</u>	Gönderim/Gönderme	Öğrencilerin gönderimler yoluyla metinlerarası ilişki kurması, okuduğu metni tam olarak anlayabilmesi için önemlidir. Metinlerde yer alan eser kahramanı, yazar veya eser adları bilinmediğinde metnin anlamına tam olarak ulaşamamaktadır. Bu kazanımla öğrenciden göndermeleri bilmenin metni anlamaya olan katkısını fark etmesi ve değerlendirmesi beklenmektedir.			

7	Metinde yer alan söz sanatlarını <u>tespit ederek</u> metne olan katkısını <u>değerlendirir.</u>	Söz Sanatları- Anırtırma(Telmih)	Söz sanatlarının metinler arasında başlattığı söyleşim ve ilişkiyi fark etmek hem söz sanatlarını kavramak hem de hem de metni daha iyi anlamak için önemlidir. Söz sanatlarının öğrencilerin bilgilerinde yer aldığı öngörülerek bu kazanımla metinler arası bir değerlendirme yapılması amaçlanmaktadır.			
8	Bir metnin farklı göstergelerde (sinema, belgesel, afiş, resim, karikatür vb.) ele alınışını dil ve anlatım özellikleri üzerinden <u>karşılaştırır.</u>	Göstergelerarası ilişki	Öğretim programı incelendiğinde hedef kazanımla ilişkili, "Metinlerin yazılı hali ile medya sunumlarını karşılaştırır." - Hikaye, masal, fıkra gibi metinlerin; çizgi film, animasyon gibi medya sunumları ile karşılaştırılması sağlanır. - Kahraman, mekan, zaman ve olay yönlerinden karşılaştırılması sağlanır." kazanımının mevcut programda yer aldığı belirlenmiştir. Ancak temada yer alan izleme metni, biyografik özellikle yazılmış bir anlatımla seslendirilmiştir. Bu bakımından kazanımdaki olay temelli metin sınırlamasına hedef kazanımda yer verilmemiştir.			

Ek 5: Veli İzin Formu

VELİ İZİN FORMU

Değerli Veli,

Yüksek lisans tez çalışmam gereğince velisi bulunduğunuz öğrencinin yer aldığı 7/C sınıfında "Milli Kültür" teması süresince öğrencilerin "metinler arası okuma becerilerini geliştirme"ye yönelik çeşitli etkinlikler uygulanacaktır. Araştırmanın amacı öğrencilerin metinler arası okuma becerilerini geliştirmektir. Süreç idari izinle yürütülmekte olup Türkçe dersi yıllık planda yer alan ve ulaşılması hedeflenen kazanımların hepsi yerine getirilecektir. Uygulama sürecinde öğrencilerden bilimsel veri toplamak amacıyla çeşitli doküman, ses kaydı ve fotoğraf kaydı toplanarak bunların bilimsel analizleri yapılacaktır. Elde edilen veriler sadece akademik yayınlarda ve toplantılarda kullanılacak olup başka bir amaçla kullanılması söz konusu değildir.

Yukarıdaki açıklamaları okuyarak öğrencinin bu süreçte uygulanacak çalışmalara katkı sağlamasını uygun gördüğünüze dair izin belgesini imzalamanızı rica ederim.

04/03/2019

Yasemin TUTKUN

Türkçe Öğretmeni

Ek 6: Veli İzin Dilekçesi

VELİ İZİN DİLEKÇESİ

ÜMRANİYE FATİH İMAM HATİP ORTAOKULU MÜDÜRLÜĞÜNE

İSTANBUL

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda velisi bulunduğum numaralı isimli öğrencinin "Milli Kültür" teması süresince yapılacak bilimsel çalışmalara katkı sağlamasını uygun görmekteyim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

.../03/2019

İmza

Ad-Soyad

Ek 7: Geçerlik Komitesi Toplantı Tutanağı

Toplantı No:

Toplantı Tarihi:

Başlangıç Saati:

Bitiş Saati:

Yer:

Kayıt Türü:

Katılanlar:

Tutanağı Hazırlayan:

Toplantı Konuları:

1. Geçerlik komitesi araştırma sürecinden haberdar edildi.
2. Geçerlik komitesinin genel işleyiş düzeni hakkında görüşüldü.
3. Uygulamada kullanılacak olan ders planı, etkinlikler ve kazanımlar hakkında bilgi verildi.
4. Veri toplama araçları geçerlik komitesinin görüşlerine sunuldu.
5. Komite üyeleri uygulama sürecine ilişkin önerilerini sundu.

Ek 8: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Araştırma Sorusu: Öğrenciler, metinlerarası okumaya yönelik işlenen metinleri nasıl değerlendirmektedir?

Tarih ve Saat:

Görüşmeci:

GİRİŞ

Merhaba

Öncelikle görüşme talebimi gönüllü olarak kabul ettiğin için teşekkür ederim. Sizlere daha önce de açıkladığım gibi "Milli Kültür" temasını ders kitabınızda yer alan etkinliklerin bir kısmını değiştirerek ve yeni etkinlikler ekleyerek işleyeceğiz. İşlenen etkinliklerle ilgili duygu ve düşüncelerin bu süreci değerlendirmek ve geliştirmek için bana yön verecek. Bu nedenle okuduğumuz metin ve işlenen etkinliklerle ilgili düşüncelerini ve beklentilerini merak ediyorum.

Görüşme süresince söyleyeceklerin kaydedilecek ancak bunların tamamının gizli kalacağını ve hazırlayacağım raporda isminin kullanılmayacağını özellikle belirtmek isterim.

Başlamadan önce sormak istediğin ya da söylemek istediğin herhangi bir şey var mı?

GÖRÜŞME SORULARI

1. Uygulanan etkinliklerde Yusufçuk metnine benzeyen metinler hangileriydi?

Cevap:

Sonda: Bu metinler arasındaki farklılıklar nelerdi?

Cevap:

Sonda: Bu metinler arasındaki benzerlikler nelerdi?

Cevap:

2. Etkinliklerde yer almayan ancak hatırladığın farklı metinler var mı?

Cevap: Var () Yok ()

Sonda: Bu metinlerin isimlerini söyler misin?

Cevap:

2. Metinlerin içinden farklı metinler çıkmasını nasıl değerlendiriyorsun?

Cevap:

3. Sence benzer özelliklere sahip metinler, metni anlamayı nasıl etkiliyor?

Cevap:

4. Yusufçuk metninde uygulanan etkinliklerden en çok hangisini beğendin?

Cevap:

Sonda: Bu etkinliğin sana ne öğrettiğini düşünüyorsun?

Cevap:

5. Bir sonraki metinde yapacağımız etkinlikleri merak ediyor musun?

Cevap: Evet () Hayır ()

Sonda: Ne tür etkinlikler yapılmasını isterdin?

Cevap:

Millî Kùltürümüz

- ① Yusufçuk
- ② Karagöz Nedir?
- ③ Anadolu’da Kilim Demek
- ④ Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî
(Dinleme/İzleme Metni)
- ⑤ Nasreddin Hoca Hikâyeleri
(Serbest Okuma Metni)

6. TEMA

YUSUFÇUK

Hazırlık Çalışmaları

Milli kültürümüze ait olduğunu düşündüğünüz metinlere örnek veriniz.

Öğretmeninizin okuyacağı "Yusufçuk Efsanesi" metninde geçen olayı not ediniz.

Metni, öğretmeninizin yönlendirmesiyle anahtar kelimeleri defterinize not alarak okuyunuz.

Derler ki Anadolu'nun bir yerinde, diyelim Toroslar'da dağ köylerinden birinde bir adam varmış. Bir karısı, biri kız biri oğlan, iki küçük çocuğu olan bir adam. Yaşlıca, kendi hâlinde bir adam... Bir avuçluk toprağını eker biçer, yiyeceğini sağlar; tek gözlü toprak damının bahçesinde sebze yetiştirir, çoluğu çocuğu yer, konu komşuya bile yetermiş. Beş on davarı varmış; karısı sağır, yoğurdunu yerler, ayranını içerlermiş. Eli hünerli, gönlü gani bir adammış.

El hüneri, gönül tokluğu kaç para, dünyada ölüm olduktan sonra?

Her kapıya uğrayan ölüm, bu adamın da kapısına uğramış. Almış karısını adamcağızın elinden, iki çocukla ortalıkta kalakalmış adam.

Kız, yedi yaşında ya var ya yok; oğlanı, Yusuf'u dersin ancak beşindeymiş. Emine'ymiş kızın adı, bulaşık yıkamayı becerirmiş ama yemek yapmayı nerden bilsin? Bilse yapacak, babasını kardeşini aç koymayacakmış. Konu komşu yardıma gelmiş ilk günler. Kimi yemek yapmış, kimi çamaşır yıkamış. "Taşıma suyla değirmen dönmez." demişler. "Elden gelen öğün olmaz." demişler. Gün gelmiş, komşular gelememişler. Ara sıra yemek gönderenler olurmuş (...)

(...)

Adam (...) karar vermiş evlenmeye. Karar vermiş ya "Çocuklarımı incitmeyecek (...) biri olmalı bulacağım kadın." diyesi olmuş.

Ama böylesini bulmak, okuryazar bulmak kadar zormuş köyde. Bunu da bilirmiş adam.

Adamın evlenme isteği duyulunca köyde, başlamışlar yaşlılar salık vermelere (...)

Neyse adam da çok uzatmamış işi, günün birinde bu salık verilenlerden birine dünür göndermiş. İş oluruna bağlanmış, almış gelmiş kadını eve.

Almış gelmiş ya daha ilk günden burcu bulanmış adamın. Kadın kuşluk ne, gün öğlen olmuş hâlâ yatarmış. Adam “Hele ilk gündür, olsun bakalım.” demiş kendi kendine. “Yarın böyle yapmaz.” demiş. Demiş ama yarın olmuş, kadın gene kendi bildiğini okumakta. “Hele hele öbür gün ola.” demiş içinden adam. Öbür gün olmuş. Kadın ilk günkünden de beter, yatar da yatarmış. Yatıp kalmakla kalsa iyi, çocuklara da dirlik vermemeye başlamış: “Kız, su getir bana!”, “Yusuf, şu davarları kov!” diye...

Haftasına varmamış, adama da başlamış buyruklara: “Değirmene gidilecek, durma!”, “Davara yeni bir ağıl yap!”, “Bahçenin bilmem neresine kavak dik!”, “Domatesleri sula!”

Böyle böyle adamı almış avuçlarına, çocuklara da gizli saklı etmediğini komaz olmuş. (...)

Çocukların yüreklerine bir korku salmış ki ne korku!

Günlerden bir gün de onları oğlak otlatmaya göndermiş dağa, ormana. Gönderirken de “Sakın ha sakın, bir tekini bile yitireyim demeyin! Onları bir tamam geri isterim sizden!” demiş.

Çocuklar, oğlakları önlerine katıp düşmüşler ormana.

Çok hoşlarına gitmiş orman. Yelin ağaçlardaki sesi ninni gibi gelirmiş onlara, kuşların sesi türkü gibi. Hele buz gibi pınarlara rastladıkça sevinçlerinden deliye dönerlermiş, birbirlerini ıslatarak oynarlarmış oluk başında.

Böyle böyle ormanın ta içlerine değin dalmışlar iyice. Oğlaklar gider, çocuklar gidermiş.

Gün ikindi olmuş, derken akşam.

“Hele dönelim eve.” demişler ama bir de bakmışlar ki oğlaklardan biri, göğce oğlak yok. “Acep’nerde kaldı, hangi kovuğa girdi?” diye aramışlar taramışlar ya yok göğce oğlak.

Almış çocukları bir korku.

¹Acaba.

Karanlık bastırmakta bir yandan, göğce oğlak yitik öte yandan. Eve gitseler üvey anaları ne dedi? “Sakin ha sakın, oğlakların bir tekini bile yitirmeyin!” dedi. “Onları bir tamam sizden geri isterim!” dedi.

Ormana çökmekte olan karanlıksa küçük yüreklerini güm güm ötürmekte.

Bu iki korku ile ne yapacaklarını bilemez olan çocuklar başlamışlar ağlamaya. Ağlamışlar. Bir yandan da göğce oğlağı ararlarmış. Derken karanlık iyice bastırmış, gece kuşlarının sesleri doldurmuş ormanı kendi ağıtlarıyla birlikte. Ve o zaman çocuklar ta yürekten, “Allah’ım” demişler “Bizi ya bir taş eyle ya bir kuş!”

Nasıl olmuşsa olmuş, ikisi de birer kuş olmuş o saat.

Bir kuş vardır, geceleri hüzünlü bir sesle öter; uzaktan, derinden bir sesle, “Gusguuk, gusguuk...” diye.

Özellikle orman köylerinde çok olur. Bağlık bahçelik yerlerde olur. Gündüzleri hiç ses etmez, ötmez. Dağ köylerinde olur ya görenler azdır bu kuşu, insanlardan kaçır hep. Çok, çok güzel bir kuştur.

Adına “Gusguuk” derler köylüler.

Ki asıl adı “Yusufçuk”tur.

“Niçin Yusufçuk demişler bu kuşa?” dediniz mi size bu efsaneyi anlatırlar, ardından da derler ki:

Emine ile Yusuf kuş olduktan sonra da aramışlar göğce oğlağı. Ama bulamamışlar. Hâlâ aramaktalarmış. “Gusguuk... Gusguuk...” diye öterler ya. Bu, Emine’nin “Yusuuuf... Yusuuuf...” diye kardeşini çağırmasıdır.

Ve devam ederler anlatmaya:

Her ötüşte Emine kardeşine sorarmış: “Yusuuuf... Yusuuuf... Göğce oğlağı buldun mu?” diye.

Kardeşi “Yooook...” dermiş.

İşte, bir bulsalar göğce oğlağı yeniden insan kılığına gireceklermiş.

“İnsan kılığına girip de neleyecekler?” demeyin sevgili okurlarım. Görürseniz göğce oğlağı Yusufçuk’a haber verin, e mi?

(Kısaltılmıştır.)

ALİ PÜSKÜLLÜOĞLU (1935 - 2008)

Avukat-yazmanlığı, gazetecilik, kitabevi yöneticiliği yaptı. Türk Dil Kurumunun Yayın ve Tanıtma Kolunda uzman olarak çalıştı. Eserlerinden bazıları: Efsaneler, Uzun Atlar Denizi, Gül Sevgili Yurdum...

1. Etkinlik Aşağıda, metinde geçen bazı kelimeler harfleri eksik olarak verilmiştir. Kelimeleri anlamlarından hareketle bulunuz. Bulduğunuz kelimeleri birer cümlede kullanınız.

g__n__: Zengin, varlıklı.

Cümlem: _____

Sa____k____e____m____k: Tavsiye etmek, haber vermek.

Cümlem: _____

bu____u b____lan____ak: Dayanma gücünü yitirmek, ağlayacak duruma düşmek.

Cümlem: _____

____ğ____l: Evcil küçükbaş hayvanların barındığı çit veya duvarla çevrili yer, arkaç.

Cümlem: _____

g____ce: Gök rengi, mavi.

Cümlem: _____

____ğ____t: Ölenin iyi niteliklerini, ölümünden duyulan acıyı dile getiren söz veya ezgi.

Cümlem: _____

?

2. Etkinlik Aşağıdaki soruları okuduğunuz metinden hareketle cevaplayınız.

1. Metinde anlatılan adamın özellikleri nelerdir?

2. Metinde anlatılan çocukların özellikleri nelerdir?

3. Ormanın hangi özellikleri çocukların hoşuna gitmiştir?

4. Oğlakları otlatmaya giden çocukların başına neler geldiğini anlatınız.

5. Çocukların göğce oğlağı bulabilmeleri için onlara nasıl bir çözüm yolu önerirdiniz?

6. Okuduğunuz efsanede anlatılan olayın gerçek olup olamayacağını nedenleriyle birlikte anlatınız.

7. Yusufçuk kuşuyla ilgili veya buna benzer bildiğiniz başka bir efsane var mı? Varsa anlatınız.

Bulduğunuz metinde yer alan **karakterlerle** ilgili iki soru yazarak arkadaşlarınızla paylaşınız.

1. soru: _____

2. soru: _____

3.Etkinlik Not aldığınız anahtar kelimelerden hareketle okuduğunuz metni kronolojik sıra ve mantık akışı içinde özetleyiniz.

4.Etkinlik “Yusufçuk” metnindeki gerçek ve kurgusal unsurları belirleyerek yazınız.

Öğretmeninizin okuduğu metindeki gerçek ve kurgusal unsurları belirleyiniz. İki metni gerçek ve kurgusal unsurlar bakımından karşılaştırınız.

Gerçek Unsurlar "Yusufçuk"

Gerçek Unsurlar "Yusufçuk Efsanesi"

Kurgusal Unsurlar "Yusufçuk"

Kurgusal Unsurlar "Yusufçuk Efsanesi"

5.Etkinlik Kendinizi “Yusufçuk” metnindeki kişilerden birinin yerine koyarak anlatılan olayla ilgili duygu ve düşüncelerinizi arkadaşlarınıza anlatınız.

6.Etkinlik “Yusufçuk” metninden alınan aşağıdaki cümlelerde yüklem görevinde kullanılan isimlerin altlarını örnekteki gibi çiziniz.

- Der ki Anadolu'nun bir yerinde, diyelim Toroslar 'da dağ köylerinden birinde bir adam varmış.
- Eli hünerli, gönlü gani bir adammış.
- Kız yedi yaşında ya var ya yok; oğlanı, Yusuf'u dersin ancak beşindeymiş.
- Adına “Gusguuk” derler köylüler ki asıl adı “Yusufçuk”tur.
- Tek gözlü toprak damının bahçesinde sebze yetiştirir, çoluğu çocuğu yer, konu komşuya bile yetermiş.

b) Altını çizdiğiniz yüklem görevindeki isimleri örnekteki gibi birer cümlede kullanınız.

varmış → Yüreğinde, herkesten sakladığı, geleceğe dair hayalleri varmış.

7. Etkinlik

“Yusufçuk” şiirini okuyunuz. Şiirin sizde uyandırdığı duygu ve düşüncelerle hareketle bir deneme yazınız. Temaya hazırlık bölümünde size verilen alıntılardan istediğiniz birini tank gösterme olarak kullanınız. Yazınıza uygun bir başlık belirleyiniz.

YUSUFÇUK

Yarab! İnsan oğullarından çektiğim yeter
Gökyüzünden hisseme düşeni ver
Altına dilediğim gibi ömrümü sereyim
Mendil kadar olsun tarlamı ayır
Beni doyuracak ağacı göster.
Rabbim! İnsanoğullarından çektiğim yeter
Yalnız senin ellerin gezinsin ömrümde
Beni yalnız sen mahkum eyle san azat et
Ve yalnız sen canımı iste benden ki
Nereye saklayacağımı şaşırmadan vereyim

Yusufçuk kuşu incir ağacına kondu
Balları damlayan incirleri delik deşik etti
Sonra metelik vermeden çekip gitti
Ben de incirlere uzanacak oldum
Kıyametler koptu
Altın teraziler kuruldu
Ahret sualleri soruldu.
Yarab! Beni de yusufçuk gibi bahçelere
Kırlangıç misali mevsimlere uçar.

Bedri Rahmi EYÜBOĞLU

Gelecek Derse Hazırlık

Aşağıda verilen konulardan birini seçiniz. Seçtiğiniz konuyla ilgili araştırma yapınız.

- Gölge oyunu tasvirleri nasıl yapılır?
- Gölge oyunundaki tipler hangileridir?
- Gölge oyunu sanatçılarının özellikleri nelerdir?

KARAGÖZ NEDİR?

Hazırlık Çalışmaları

Karagöz” sözcüğünün zihninizde uyandırdığı çağrışımlardan dört tanesini yazınız.

- Sizce Karagöz sadece ramazan ayı eğlencesi midir? Neden?

Metni, noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli okuyunuz.

Karagöz, elbette dünyaca tanınan ve sevilen Türk Gölge Tiyatrosu’nun ismidir.

Ama daha önce Karagöz, Türk Halk Tiyatrosu’nun bir dalıdır. Diğer ismi Türk Gelenek Tiyatrosu olan ve kökü Orta Asya’ya giden öz tiyatromuzun diğer dalları da orta oyunu, meddahlık, kukla, köy ve tulûat¹ tiyatrosudur.

Dolayısı ile bu dalların hepsinin ortak özellikleri vardır ve Karagöz de bunun içindedir.

Bu ortak özellikler; gösterilerin güldürücü ve eğlendirici amaçlı olması, seyircilerle bağ kurulması ve önceden bir ezberleme gereğinin bulunmamasıdır.

Yani, Karagöz’ü örnek alırsak sanatçı oynatacağı oyunu özetle bilir fakat ezberlemez ve isterse seyircilerle de konuşarak konuyu serbest olarak perdede işler. Bu olaya “tulûat” ve günümüzde “doğaçlama” denilmektedir.

Karagöz, Türk Halk (Gelenek) Tiyatrosu’nun özüdür ve son temsilcidir.

Karagöz, aynı zamanda bu gösterilerin başoyuncusunun da ismidir. Arkadaşı ise bilindiği gibi Hacivat’tır.

Elimizdeki kesin olmayan bilgilere göre bu gösterinin yedi yüz yıl kadar önce başladığı kabul edilse de bu iki arkadaşın gerçekten yaşıyıp yaşamadıkları hakkında bir bilgi bulunmamaktadır.

Karagöz gösterilerinde neşe, şiir, müzik, taklit, dans, folklor da vardır ve her gösterinin sonunda bir öğüt verilir.

Karagöz, sadece ramazan eğlencesi değildir. Her zaman, her yerde perde kurulabilir. Karagöz, çocuk eğlencesi de değildir ve bütün insanların içindeki çocuklar içindir.

Çizgi film, sinema ve televizyon yok iken Karagöz vardı ve bu güzel gösteriler Asya’da, Avrupa’da ve Afrika’da yüzlerce yıl her yaştan, herkesi eğlendirdi. Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra da birçok ülkede iz bıraktı. (...)

¹“Tulûat” kelimesinin yazımında kullanılan düzeltme işareti dönemsel bir farklılıktır.

Eskiden kahvehanelerin ismi “kırathane” idi ve buralar birer küçük kültür sanat merkezi gibi çalışırlardı. Sazşairleri gelir, kukla sahneleri kurulur, meddahlar hikâyeler anlatır, Karagöz oynardı. Hiçbiri olmazsa bir kişi kitap okur ve müşteriler onu dinlerdi.

Karagöz sanatçıları çok usta kişilerdi ve çok sevilirdi. Gerekirse kukla da oynatabilir, meddahlık yapabilir veya ilgili bir tiyatro gösterisinde görev alabilirlerdi. Ancak hepsinin geçim sebebi ile asıl bir meslekleri vardı. Ki bu yüzden Camcı İrfan, Şekerci Cemil, Kâtip Salih... gibi isimlerle tanınırlardı.

Osmanlı İmparatorluğu içinde Karagöz en çok İstanbul'da perde kurar ve yine en çok ramazan ayında gösteriler olurdu. Sarayda padişah için Karagöz oynatan ise çok usta sanatçı kabul edilir ve ünlü olurdu.

Ramazanın elbette ayrı bir yeri vardı. Çadırlarda, çayırda, salonlarda, büyük evlerde ve kahvehanelerde ay boyunca kukla, ortaoyunu, meddah ve Karagöz gösterileri devam ederdi. Bir mahalle kahvehanesi ile anlaşılan Karagöz sanatçısı her gece ayrı bir oyun sunmak zorunda idi. Çünkü seyirciler mahallede oturanlardı.

Karagöz sanatçısının yardımcıları olurdu. İşe yeni giren, malzemeleri taşımak görevi ile başlar ve zamanla yükselerek def çalmasını, ustaya yardım etmesini öğrenir ve sonunda törenle “usta Karagöz sanatçısı” olurdu. Yani çıraklık yolu ile bir yandan da bu gösterilerde genç sanatçılar yetişirdi.

Ancak geçmişte tiyatro salonlarının, sonra sinemaların ve günümüzde de televizyonların etkisi ile Karagöz gösterileri azaldı ve günümüzde bir elin parmakları kadar yaşlı sanatçı kaldı. Yeteri kadar genç sanatçı da yetişemedi.

Günümüzdeki Karagöz sanatçıları aynı zamanda kukla gösterileri de yapmaktadırlar ve isimleri şunlardır: Taceddin Diker, İhsan Dizdar, Orhan Kurt, Ünver Oral, Metin Özlen, Mustafa Mutlu.

Karagöz, ne yazık ki sahip çıkılmadığı ve sanatçıları onu kendi imkânları ile yaşatmak zorunda kaldıkları için bu duruma düşmüştür. Yine de onlar yurt içinde ve yurt dışında gösteriler yaparak Karagöz'ü yaşatmak ve tanıtmak için başarı ile çalışmaktadırlar.

Karagöz günümüzde çok seviliyor.

Ayrıca unutulmamalı ki perdesinin önüne oturarak Karagöz seyretmek en güzeli ve en doğrusudur. Televizyonda onu seyretmek canlı olarak seyretmenin yerini tutamaz!

Üstelik Karagöz gösterileri de günümüzde devamlı bir yenilenme içine gelmiştir ve bu devam etmektedir. Ancak yeniliklerde onun temelinin bozulmaması gerekir.

(...)

(Kısaltılmıştır.)

Ünver ORAL (1937 -)

Gölge ve kukla tiyatrosu üzerine çalışmalarıyla tanındı. Gölge oyunları ile ilgili çalışmalarından dolayı çok sayıda ödül aldı. Eserlerinden bazıları: Çocuklara Karagöz Hacivat Söyleşmeleri, Kavuklu İş Buldu, Kukla ve Kuklacılık...

a) Okuduğunuz metinde geçen anlamını bilmediğiniz kelimeleri belirleyiniz. Bu kelimelerin anlamlarına ilişkin tahminlerinizi yazınız. Tahminlerinizin doğruluğunu TDK Türkçe sözlükten kontrol ediniz.

b) Anlamını bilmediğiniz kelimelerden "Türk Gelenek Tiyatrosu" na ait olduğunu düşündüklerinizi öğretmeninizin verdiği görsellerle eşleştiriniz. Bu sözcükleri cümle içinde kullanınız.

2. Etkinlik Aşağıdaki soruları okuduğunuz metinden hareketle cevaplayınız.

1. Türk Gelenek Tiyatrosu'nun türleri ve bu türlerin ortak özellikleri nelerdir?
2. Okuduğunuz metinde Karagöz oyununun hangi özelliklerinden bahsedildiğini anlatınız.
3. Karagöz oyununa ait, sizin bildiğiniz özellikler nelerdir?
4. Metne göre Karagöz oyunları nerelerde oynanırdı?
5. Karagöz sanatçılarının özelliklerinden üç tanesini söyleyiniz.
6. Karagöz sanatçısı olmak ister misiniz? Nedenleriyle açıklayınız.
7. Karagöz oyunlarını yaşatmak ve sonraki nesillere aktarabilmek için neler yapmak istersiniz?
8. Günümüz Karagöz sanatçılarından biri olsaydınız gençlere hangi tavsiyelerde bulunmak isterdiniz?

3. Etkinlik Okuduğunuz metinde kullanılan anlatım biçimi ve düşünceyi geliştirme yolları hangileridir? Nedenleriyle birlikte yazınız.

Anlatım Biçimi

Düşünceyi Geliştirme Yolları

4.Etkinlik

Karagöz oyunu ile ilgili yaptığınız araştırmadan edindiğiniz bilgiler doğrultusunda düşüncelerinizi mantıksal bütünlük içinde arkadaşlarınıza anlatınız.

- b) Aşağıdaki “Akran Değerlendirme Formu”nda verilen özelliklere göre arkadaşınızı değerlendiriniz.

Akran Değerlendirme Formu	Evet	Kısmen	Hayır
Konuşmasına uygun ifadelerle başladı.			
Empati kurma, tartışma, katılımlı, eleştirel konuşma gibi konuşma stratejilerini uyguladı.			
Dinleyicilerle göz teması kurdu.			
Sözleriyle jest ve mimiklerinin uyumuna dikkat etti.			
Konuşmasında dilimize henüz yerleşmemiş, yabancı dillerden alınmış kelimelerin Türkçelerini kullandı.			
Kelimeleri anlamlarına uygun kullandı.			
Konuşmasını uygun ifadelerle bitirdi.			

- c) Gölge oyunu ile yaptığınız araştırmadan edindiğiniz bilgiler ile metindeki bilgileri karşılaştırınız.

5.Etkinlik

Aşağıdaki paragrafı okuyunuz. Paragrafta kullanılan geçiş ve bağlantı ifadelerini bulup altlarını çiziniz.

KÜLTÜR NEDİR?

İlk olarak kültür kelimesi Latince “ekin ekmek” anlamında kullanılmıştır. Oysaki bizler kültürü bir ferdin veya bir milletin manevi değerlerini işlemesi, çoğaltması ve geliştirmesi olarak adlandırırız. Başka bir deyişle kültür; tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde oluşturulan bütün maddi ve manevi değerlerin sonraki nesillere aktarılmasında kullanılan araçların bütünüdür. Özellikle dil, kültürel unsurların en önemli taşıyıcısı olmuştur. Son olarak kültür; bir insanın birçok şeyi okumuş, düşünmüş ve yaşayışına sindirmiş hâlidir, diyebiliriz.

Komisyon

Paragraftaki geçiş ve bağlantı ifadelerinin metnin anlamına olan katkısını belirleyerek yazınız.

6.Etkinlik a) Aşağıdaki "Karagöz" metnini okuyunuz.

HACİVAT - Hoş geldin sevgili Karagözüm!
KARAGÖZ - Hoş bulduk kel kafalı kara üzüm!
HACİVAT - Nereden gelip, nereye gidiyorsun bakalım?
KARAGÖZ - Bir yere gittiğim yok da, oğlumla kaç saattir okuma-yazma çalıştık... Biraz gezeyim dedim.
HACİVAT - Tabii iyi yaptın efendim, kafan balon olmuştur.
KARAGÖZ - Hay hay, kafam balon oldu da uçmasın diye boynuma yapıştırdım.
HACİVAT - Hemen yanlış anlama, yani uzun zaman ders çalışmaktan kafan şişmiştir.
KARAGÖZ - Kafam pişti de soğutmaya ıktım.
HACİVAT - Allah iyiliğini versin! Neyse, alışmalar iyi gidiyor mu?
KARAGÖZ - Hem de nasıl iyi gidiyor bilemezsin Hacı Cav cav! Sen söyle de müdür benim ilkokul diplomamı hazırlasın...
HACİVAT - Efendim sen hele hepsini iyi öğren de diploma işi kolay...
KARAGÖZ - şey, okuma yazma öğrenirsem diploma başka başka ne işime yarayacak?
HACİVAT - Bak, meselâ artık mühüre lüzum kalmayacak...
KARAGÖZ - Yerine kimse bakmayacak mı?
HACİVAT - Kimin yerine Karagözüm?
KARAGÖZ - "Artık müdüre lüzum kalmayacak..." dedin ya!
HACİVAT - Efendim müdür değil mühür! Hani imza yerine bastığın damga yok mu?
KARAGÖZ - Öyle sövlesene köftehor!

b) Öğretmeninizin yönlendirmesiyle "Karagöz ve Hacivat İskoçya'da" adlı videoyu izleyiniz. İzlediğiniz video ile verilen metni kahramanlar, mekân, zaman ve olay yönünden karşılaştırarak düşüncelerinizi yazınız.

7.Etkinlik Aşağıda verilen isimleri karşılarında belirtilen ek fiillerle çekimleyerek örnekteki gibi birer cümlede kullanınız.

Sözcükler	Cümleler
çalışkan (idi)	Ali, ilkokul yıllarında çok çalışkandı.
heyecanlı (ise)	
zeki (imiş)	
önemsiz (-dir)	
sevinçli (imiş)	
asabi (idi)	
canlı (ise)	
solgun (-dir)	
sağlıklı (ise)	

8.Etkinlik a) Aşağıda giriş bölümü verilen Karagöz oyununu okuyunuz.

OKURYAZARLIK

(Hacivat, Karagöz'e yetişir.)

HACİVAT : Uğurlar olsun Karagöz'üm! Ben de dükkânıma gidiyordum, birlikte yürüyelim.

KARAGÖZ : Birlikte yün yiyelim.

HACİVAT : Ne yün yemesi canım, yani beraber gidelim.

KARAGÖZ : Hangi berbere gidelim?

HACİVAT : Aaaa, hemen sinirlendirme beni! Yolda yan yana ve konuşarak gidelim diyorum.

KARAGÖZ : İyi ya gidiyoruz işte.

HACİVAT : Neyse, senin hakkında iyi haberler duydum. Çok memnun oldum.

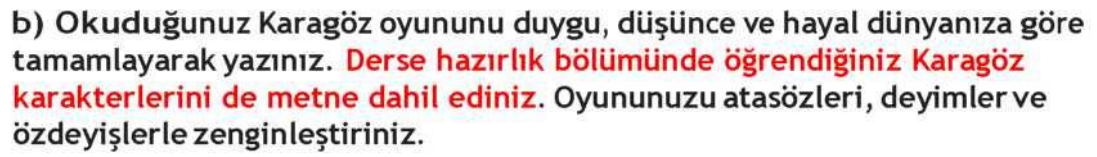
KARAGÖZ : Çok maymun oldunsa bana ne!

HACİVAT : Maymun değil, memnun oldum. Yani duyduğum habere sevindim.

KARAGÖZ : Hangi gazete yazıyor?

(...)

Ünver ORAL
(Kısaltılmıştır.)

Halı ve kilimin Anadolu kültüründeki yeri ve önemi hakkında araştırma yapınız.

ANADOLU'DA KİLİM DEMEK

Hazırlık Çalışmaları

- Sizce renklerin dili var mıdır? Anlatınız.
- Halı ve kilim gibi el sanatlarında kültürümüze ait hangi özellikleri görmekteyiz?
- Evinizde ya da çevrenizde bulunan kilimlerin desenlerini ve renklerini arkadaşlarınızla paylaşınız.

Metni, anahtar kelimelerin altını çizerek okuyunuz.

“Yazı nedir?” diye sorarsanız size düşünceyi, sözü çizgiye dökmektir diyebiliriz. Her yazı bir düşünceyi anlatır, bir sözü gerektirir.

Yıllar yılı okumamış, okutulmamış Anadolu insanı yazıdan yoksun olunca düşüncelerini kendine özgü şekillerle, renklerle dile getirmeye çalışmış. Bu şekilleri, renkleri; halısına, kilimine, yağlığına, çorabına işlemiştir.

(...)

Anadolu kadını, tezgâhının ya da gergefinin başına geçti mi tam bir okuryazardır. Bir kitap dokur, onu o dilden anlayan okur. Dokuduğu peşkindir, yağlıktır, halıdır, kilimdir.

Hele Anadolu’da kilim demek; renk demek, renge susamışlık demek.

Göz alabildiğine bozlaşan Anadolu’da yeşile, kırmızıya, maviye, turuncuya özlem çeken insanlar; susuzluklarını kilimlere döktükleri arı duru renklerle gidermeye çalışırlar. Ağaçtan yeşil, gökten mavi, çiçekten kırmızı isteyen, bu isteklerini kilimlerde simgeleyen Anadolu insanları... Bu yüzden kilimler Anadolu’da bir renk sofrasıdır. Alı al, moru mor, akı karası, sarısı durusu, nesi var nesi yoksa cömertçe sofraya getirir; evini, çadırını, bir bayram şenliği, bir düğün alayı gibi renklerle donatır.

Anadolu kilimlerinde çizgiler sert, renkler hırçındır. Çok soğuk, dondurucu bir kıştan sonra baharı görmeden kavurucu bir sığağı yaşayan sert iklimlerin, çetin kuruluşun, taşın, kayanın, çatlamış toprakların bükülmeyen, yumuşamayan insanların sert çizgileri gibi.

Anadolu kilimleri doğaya karışmış; doğanın çocuğu Anadolu kadınının alın yazısıdır, çilesidir.

Anadolu kilimlerinde renkler ve desenler gelişigüzel seçilmez. Her yörenin kendine özgü bir kilimi vardır. Renkler ve desenler bir gelenek zincirinde yüzyıllara ulaşır. Her çizginin dili aynıdır, anlamı başka... Kuş, horoz resimleri eski Türk totemlerinin izlerini taşır. Yıldız biçimindeki uğur ve bereket sembelleri, sağlık ve mutluluk tılsımı yılan ve ejder kıvrımları, zencerekler, cennet çiçekleri, tarak, tırmık, ibrik gibi nazarlıklar... Kısacası Anadolu’nun tüm insanları, manevi dünyası, en küçük ayrıntıları ve göz alıcı renkleriyle kilimlerde yüze güler.

Kilim; Anadolu’nun çadırından sedirine, çuvalından heybesine yaygındır. Çorap olur ayağa giyilir, kuşak olur bele sarılır. Kız, çeyizindeki kilimiyle övünür; delikanlı, kilimlerde sevgilisinin hayalini görür. Kilim, Anadolu’da gönül dolusu türküdür.

Anadolu'da kilim demek özlemi, inancı, sevgiyi ilmik ilmik, renk renk dokumak demektir.

Kilimlerin dilinden anlayanlar onu kitap gibi okur, dokuyanın ne demek istediğini anlarlar.

Bir gün bir yörük beyi, çadırının önüne atılmış bir kilimi görünce yüreği sızlar. Adamlarına:

— Tez bu kilimi dokuyan kızın babasını bulup getirin, emrini verir.

Adamlar araya sora kilimi dokuyan kızı bulurlar. Bu, komşu obada yaşayan fakir bir kızcağızdır. Babasını bulur, beyin çadırına getirirler. Bey, kızın babasına:

— Senin bir kızın var öyle mi, der.

Adam:

— Evet bir kızım var, cevabını verir.

Bey:

— Anladığıma göre sen, kızını istemediği birisiyle evlendirmek istiyorsun. Kızın gönlü başkasında...

Adam önce şaşırır, bey bunları nereden biliyor diye. Sonra dili çözülür:

— Doğrudur beyim. Ben fakir bir adamım. Kızımı, malı mülkü olan zengin birisi ister. Ben de söz verdim. Kızımsa fakir bir delikanlıya gönül vermiş. İyi ama siz bunları nereden biliyorsunuz?

Bey yerdeki kilimi gösterir:

— Bunu kızın mı dokudu?

— Evet.

İşte onun dilinden:

— Sana at, deve vereceğim. Git, kızını sevdiği o delikanlıyla evlendir. Ha, kızına şunu da söyle. Kilimi iyi dokumuş. Yalnız yeşilikırmızıya az vursun. Az kalsınyanılacaktım.

İşte böyle... Kilim; onun dilinden anlayanlar için yerine göre bir dilekçe, bir mektup olur.

Anadolu kilimlerinde renkler, oldum olası, çeşitli bitkilerin köklerinden, yapraklarından ya da tohumlarından çıkarılır. Örneğin kırmızı renk kızılçam kabuğundan; sarı, safran ve sütleğen bitkisinden; kahverengi, mazı, meşe ve ceviz yaprağından; yeşil, naneden; siyah renk sumaktan kaynatılarak çıkarılır. Önceleri köy ve kasabaların yanı başında “boyalık” denen bir yerde bu bitkiler yetiştirilir, boyaların tümü buradan elde edilirdi. Bugün de birçok yerde boyalıklara rastlanır.

Kilim, Anadolu’nun yalnız yaygısı değil; türkülerinde, mânilerinde söz atkısıdır. Renk renk kilimler üzerine oturur, karşılıklı mâniler atılır. Bu mânilerden birkaç örnek verelim:

Bülbülüm şakı beni,
Mektubum oku beni.
Aşkına oldum yumak,
Kilimde doku beni.
(...)

Dolaştım adım adım,
Dört bucağı taradım.
Gözlerinin rengini,
Kilimlerde aradım.

Yârinin hayalini, gözünün rengini kilimlerde arayan Anadolu’nun kilim sevgisi gerçekten hayranlık vericidir. Bu ilkel değil, geçmişin derinliklerinden günümüze değin süzülegelen olgun bir zevkin katkısız, saf bir sanat anlayışının ifadesidir.

Anadolu’da kilim demek, hayata renk vermek ve tabiata hâkim olmak demek...

(Kısaltılmıştır.)

Mehmet ÖNDER (1926 - 2004)

Yüze yakın ulusal ve uluslar arası bilim, kültür ve sanat kongresine katılarak bildiriler vermiştir. Türk kültürü ve sanat tarihi ile ilgili yayımlanmış kitapları vardır. Eserlerinden bazıları: Aldı Sözü Anadolu, Zafer Yolunda, Atatürk’ün Yurt Gezileri...

1. Etkinlik Aşağıda, metinde geçen bazı kelimeler harfleri eksik olarak verilmiştir. Kelimeleri anlamlarından ve metni okurken altını çizdiğiniz anahtar kelimelerden hareketle bulunuz. Bulduğunuz kelimeleri birer cümlede kullanınız.

t__lsı__ : Doğüstü işler yapabileceğine inanılan güç.

Cümlem: _____

y__ğlı__ : Sırma işlemeli, büyük mendil, çevre.

Cümlem: _____

g__rge__ : Üzerine kumaş gerilerek nakış işlemeye yarar, çoğu dikdörtgen biçiminde olan çerçeve.

Cümlem: _____

__rm__k: Kabartılmış toprağın taşını, çöpünü ayıklamak için kullanılan seyrek dişli, tarak biçiminde araç.

Cümlem: _____

to____m: İlkel toplumlarda topluluğun ondan türediği sanılan ve kutsal sayılan hayvan, ağaç, rüzgâr vb. herhangi bir doğal nesne, uygun.

Cümlem: _____

__ __yğı: Yere veya döşeme üzerine serilen örtü.

Cümlem: _____

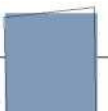
__ör__k: Hayvancılıkla geçinen, genellikle Toroslarda yaşayan göçebe Türk oymağı, Türkmen.

Cümlem: _____

?

2. Etkinlik Aşağıdaki soruları okuduğunuz metinden hareketle cevaplayınız.

1. Anadolu insanı yazıdan önce duygu ve düşüncelerini hangi yollarla anlatmıştır?
2. Anadolu'da kilimin hangi anlamlara geldiğini anlatınız.
3. Kilimin Anadolu'da bir renk sofrası olarak nitelendirilmesinin nedenleri nelerdir? Açıklayınız.
4. Sizce, kilimlerde kullanılan renk ve desenlerin anlamları neler olabilir?
5. Metinde geçen hikayede kilimin hangi özelliğine değinilmiştir?
6. Metinde yer alan mani Anadolu kültürünün hangi özelliğini örneklemiştir?
7. Anadolu insanı, kilimlerde kullanılan renkleri nasıl elde etmektedir?
8. Bir kilim dokuyacak olsaydınız hangi renk ve desenleri kullanmak isterdiniz? Nedenleriyle birlikte anlatınız.

3. Etkinlik Aşağıda, okuduğunuz metinde geçen bazı cümleler verilmiştir. Cümlelerde yer alan deyimleri bularak altlarını çiziniz. **Belirlediğiniz deyimlerin anlamını verilen cümlelerden hareketle tahmin ederek yeniden cümle içinde kullanınız.** Deyimlerin metne katkısını belirleyerek yazınız.

- Yıllar yılı okumamış, okutulmamış Anadolu insanı yazıdan yoksun olunca düşüncelerini kendine özgü şekillerle, renklerle dile getirmeye çalışmış; bu şekilleri, renkleri halısına, kilimine, yağlığına, çorabına işlemiştir.
- Kısacası Anadolu'nun tüm insanları, manevi dünyası, en küçük ayrıntıları ve göz alıcı renkleriyle kilimlerde yüze güler.
- Bir gün bir yörük beyi, çadırının önüne atılmış bir kilimi görünce yüreği sızlar.
- Adam önce şaşırır, bey bunları nereden biliyor diye. Sonra dili çözülür:
— Doğrudur beyim.
- Kızımsa fakir bir delikanlıya gönül vermiş.

Cümlelerim:

4. Etkinlik “Anadolu’da Kilim Demek” metnini sözlü olarak özetleyiniz.

5. Etkinlik “Anadolu’da Kilim Demek” metnindeki öznel ve nesnel yargıları tespit ederek ikişer tanesini yazınız.

Öznel Yargılar

Nesnel Yargılar

"Ben Bir Küçük Kilimim" metnindeki öznel ve nesnel yargıları tespit ederek ikişer tanesini yazınız.

Öznel Yargılar

Nesnel Yargılar

6. Etkinlik Okuduğunuz metinlerden tespit ettiğiniz nesnel yargılardan hareketle "Kilim" ile ilgili öğrendiklerinizi arkadaşlarınıza anlatınız.

7.Etkinlik Aşağıdaki cümlelerin olumsuz biçimlerini örnekteki gibi yazınız.

Bu yüzden kilimler Anadolu'da bir renk sofrasıdır.

Bu yüzden kilimler Anadolu'da bir renk sofrası **değildir**.

Anadolu kilimlerinde çizgiler sert, renkler hırçınmış.

Kilim; Anadolu'nun çadırından sedirine, çuvalından heybesine yaygındı.

Kilim, Anadolu'da gönül dolusu türküdür.

Bu, komşu obada yaşayan fakir bir kızcağızmış.

Kilim, Anadolu'nun yalnız yaygısı değil; türkülerinde, mânilerinde söz atkısıdır.

Anadolu'nun kilim sevgisi, gerçekten hayranlık vericidir.

8.Etkinlik “Anadolu’da Kilim Demek” metninin sizde uyandırdığı duygulardan hareketle arkadaşlarınızla görev dağılımı yaparak bir şiir yazınız. Ardından öğretmeninizin yönlendirmesiyle “Kilim” türküsünü dinleyiniz. Dinlediğiniz türküden hareketle yazdığınız şiiri besteleyerek arkadaşlarınızla paylaşınız.

Gelecek Derse Hazırlık

• Ünlü Türk düşünürleri ve bilginlerinden birini seçerek bu kişilerin insanlığa yaptığı katkılar hakkında araştırma yapınız.

MEVLÂNÂ CELÂLEDDÎN-İ RÛMÎ

Hazır Uygulamaları

- Aşağıda verilen Türk büyükleri hakkında bildiklerinizi anlatınız.

- Türk büyüklerine ait bildiğiniz söz ya da sözler varsa arkadaşlarınızla paylaşınız.

Belgeseli izlerken anlamını bilmediğiniz kelimeleri “1.Etkinlik”e not alınız.

1.Etkinlik a)Belgeseli izlerken not aldığınız kelimelerin anlamlarını tahmin ederek yazınız. Tahminlerinizin doğruluğunu TDK Türkçe sözlükten kontrol ediniz.

a)Belgeseli izlerken not aldığınız kelimelerin anlamlarını tahmin ederek yazınız. Tahminlerinizin doğruluğunu TDK Türkçe sözlükten kontrol ediniz.

b) Not aldığınız kelimeleri birer cümlede kullanınız.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The paper has rounded corners and is framed by a thick pink border. There are ten visible horizontal lines spaced evenly across the page.

2. Etkinlik Aşağıdaki soruları izlediğiniz belgeselden hareketle cevaplayınız.

1. Celâleddîn, nasıl bir günde ve nerede doğmuştur?
2. Babası Celâleddîn'i ne zaman ve kime teslim etmiştir?
3. Hükümdarın şehrin anahtarını Bahaeddin Veled'e göndermesine neden olan olayı anlatınız.
4. Celâleddîn'in çölde gördüğü serabın hakikati nedir? Açıklayınız.
5. İzlediğiniz belgeselde geçen "Aşk bulması için bir de kendini kendinden iyi anlayana ihtiyacı vardı." sözünü yorumlayınız.
6. Tebrizli Şems ile karşılaşan Mevlânâ'nın hayatında meydana gelen değişiklikler nelerdir?
7. Mevlânâ'nın düşünceleriyle bütün insanlığı kucaklamasının nedenleri neler olabilir?

3. Etkinlik Aşağıda metin türleri ile ilgili bilgiler verilmiştir. "Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî" metninin türüyle ilgili olanları işaretleyerek metnin türünü yazınız.

- ☐ Olaylar, kronolojik sıraya uygun biçimde üçüncü kişi ağzıyla anlatılmıştır.
- ☐ Günlük hayatta karşılaşamayacağınız bir kişinin hayatına yer verilmiştir.
- ☐ Tanınmış bir kişinin hayatı, eserleri, başarıları anlatılmıştır.
- ☐ Tarafsız ve gerçekçi bir biçimde nesnel anlatım kullanılmıştır.
- ☐ Anlatılanlar kişinin kendisi tarafından anlatılmıştır.
- ☐ Kişinin hayatının bir bölümü anlatılmıştır.

Metnin türü:

4. Etkinlik Mevlana'nın mesnevisi ile ilgili yaptığınız araştırmadan edindiğiniz bilgileri "Kaplumbağa ile İki Ördek" metniyle karakter, mekan, zaman ve ana fikir bakımından karşılaştırarak arkadaşlarınıza anlatınız.

5. Etkinlik a) İzlediğiniz belgeseldeki örtülü anlamları belirleyerek yazınız.

b) İzlediğiniz belgesel kimler için ve hangi amaçla hazırlanmış olabilir? Açıklayınız.

c) İzlediğiniz belgeselde Mevlana'ya ve Şems'e ait alıntılarını belirleyerek yazınız.

6.Etkinlik “Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî” belgeselinin tutarlılığını (mantık kurallarına uyması, duygusal ve düşünsel çelişkiler taşımaması, konudan sapılmaması) sorgulayarak düşüncelerinizi aşağıya yazınız.

7.Etkinlik “Fare ile Kurbağa” metninde geçen ek fiilleri bularak birer cümlede kullanınız.

FARE İLE KURBAĞA

(...) Bir gün fare dere kenarında dolaşırken birdenbire bir karga süzülerek yere inmiş, fareyi yakaladığı gibi havalanmış. Karga havalanınca, suyun derinliklerinde yaşamasına rağmen, farenin ayağına bağlı olan kurbağa da havalanmış. Kurbağa havada sallanmaya başlamış. Fare, karganın gagasındaymış daha aşağıda ise ipe bağlı kurbağa...

Onları bu hâlde görenler olan bitene bir anlam verememişler. Karganın nasıl bir hile yaparak suda yaşayan kurbağayı avlayabildiğine şaşırılmışlar. Havada asılı kalan kurbağa ise kendi kendine diyormuş ki:

– Seninle aynı dünyayı paylaşmayanlarla dost olursan işte başına bunlar gelir. Bunu hak ettin.

Dünya bağı ile ruhumuzun bağlanmasına izin verirse dünya kaygısına dalıp mutluktan uzak kalırız.

Neslihan ÖZTİN
(Kısaltılmıştır.)

8.Etkinlik Aşağıdaki paragraftan yola çıkarak A4 kağıdına paragrafın sizde uyandırdığı düşünceleri anlatan bir yazı yazınız. **Yazınızda aşağıdaki alıntıyı düşünceyi geliştirme yollarından tanık gösterme olarak kullanınız.**

Bir şey yap... Güzel olsun. Çok mu zor? O vakit güzel bir şey söyle. Dilin mi dönmüyor? Güzel bir şey gör. Veya beceremez misin? Öyleyse güzel bir şeye başla Ama hep güzel şeyler olsun.

Şems-i Tebrizî

Ek 10: 7. Sınıf Milli Kültür Teması Ek Etkinlikleri

EK ETKİNLİK 1: Yusufçuk Metni

Öğretmeninizin yönlendirmesiyle izlediğiniz video klipten ve şarkıdan hareketle aşağıdaki etkinliği yapınız.

Metni okurken altını izdiğiniz atasözlerini ve deyimleri not alınız.

Arkadaşlarınızla grup çalışması yaparak belirlediğiniz söz gruplarını kullandığınız bir şiir yazınız. Yazdığınız şiiri şarkı şeklinde arkadaşlarınızla paylaşınız.

EK ETKİNLİK 2: Yusufçuk Metni

"El hüneri, gönül tokluğu kaç para, dünyada ölüm olduktan sonra?" söz grubu ile aşağıda verilen alıntıları konu bakımından karşılaştırınız.

YÜRÜ YÜRÜ YALAN DÜNYA

Yürü yürü yalan dünya
Yalan dünya değil misin
Yedi kez boşalıp yine
Dolan dünya değil misin

...

Yunus Emre'm sür sefayı
Sür sefayı çek cefayı
Ol Muhammed Mustafa'yı
Alan dünya değil misin

Yunus Emre(1240-1321)

Yukarıdaki söz grubu ile Yunus Emre'nin şiiri konu bakımından benzer midir?

.....

.....

.....

YALAN

Geri döndüren gördünmü geçmiş
Boşa soldurdun o nazlı gençliği
Bir avuç toprak için yor kendini
Dünyada ölümden başkası yalan
Yalan başkası yalan
Zaman kendine benzetmez herkesi
Hesapsız açar baharlar pembeyi
Açmadığın dalda sözün geçermi
Dünyada ölümden başkası yalan
Yalan başkası yalan
Sitem etme haberi yok dağların
Gözlerini ellerinle bağladın
Faydası yok geç kalınmış figanın
Dünyada ölümden başkası yalan
Yalan başkası yalan
Söz:Yıldız Usmanova(1963-...)

Yukarıdaki söz grubu ile Candan ERÇETİN'in şarkısı konu bakımından benzer midir?

.....

.....

Metinde geçen söz grubu yazarın ilk basımı 1971 yılında yapılmış kitabında yer almaktadır. Okuduğunuz metinde yer alan söz grubu ile yukarıdaki metinleri yazılış yıllarına göre sıralayınız. Temaya hazırlık bölümünde yaptığınız etkinlikten hareketle ortaya nasıl bir sonuç çıkmaktadır? Değerlendiriniz.

.....

.....

EK ETKİNLİK 3: Karagöz Nedir? Metni

Türk Gelenek Tiyatrosu'nun türlerine dair öğrendiklerinizden hareketle kavram haritasında yer alan görsellerin isimlerini yazınız.

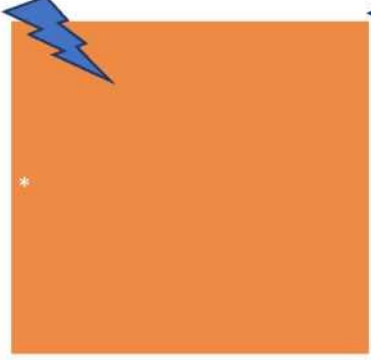
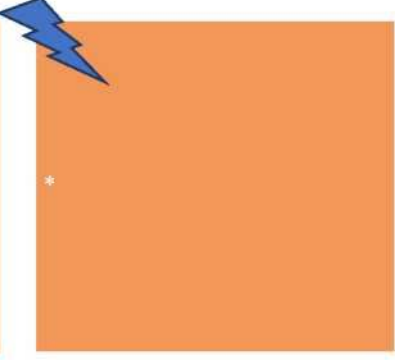
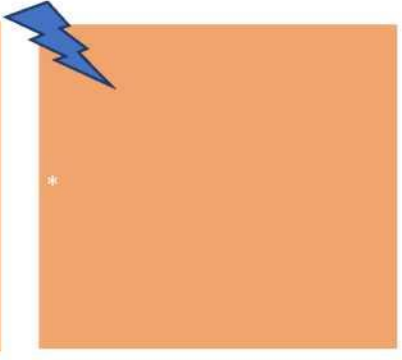
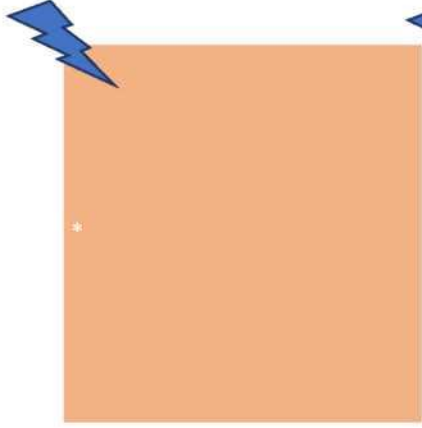
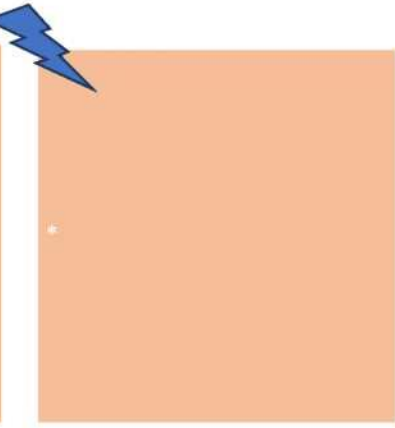

TÜRK GELENEK TİYATROSU

EK ETKİNLİK 4: Anadolu’da Kilim Demek Metni

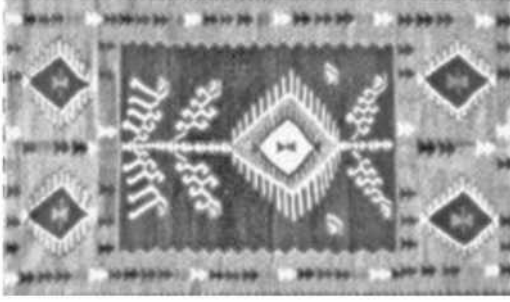
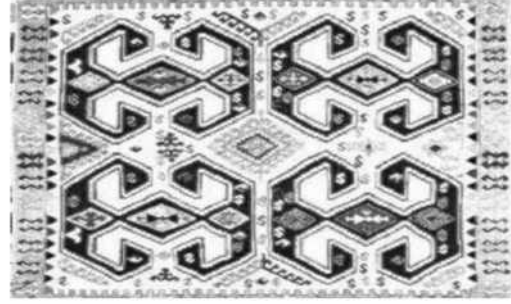
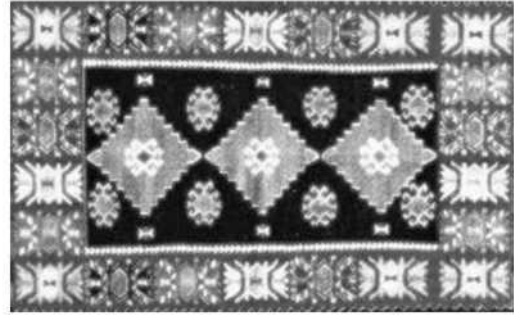
Dinlediğiniz Kilim türküsü ile okuduğunuz metinde geçen ortak ifadeleri aşağıya not alınız.

EK ETKİNLİK 5: Anadolu'da Kilim Demek Metni

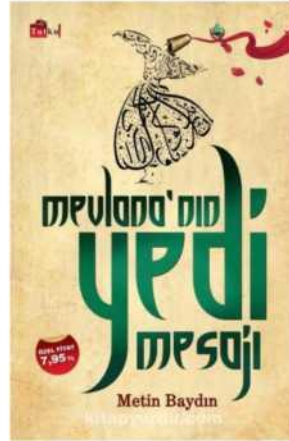
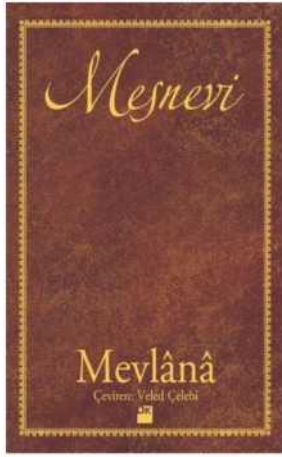
Bazı yörelerde yeni evlenen çift, bindallı kilimi hediye edilir. Kilimin içindeki dörtgen ve altıgenlerden oluşan kümelerin dörtgen motifleri, yeni evlenen genç kız ve erkeğin anne babalarını; altıgen motifleri ise bu çiftin çocuklarını, torunlarını ve onlardan gelecek nesilleri simgeler. Kilimin ortasındaki bağlantı motifleri ise iki ailenin birleştiğini gösterir. Böylece yeni evlenen çiftin “bin dal” ile hayata kök salacağı vurgulanır.

Buna göre, aşağıdakilerden hangisi bindallı kilimdir? Yanına ✓ işaretini koyarak belirtiniz.

☐☐☐☐

EK ETKİNLİK 6: Mevlâna Celâleddin-i Rumi Metni

Aşağıda Mevlana'nın hayatına ve eserlerine dair yazılmış kitapların kapakları yer almaktadır. Görselleri inceleyiniz.

Mevlana'nın hayatına veya eserlerine dair daha önce okuduğunuz farklı kitaplar var mıdır? Varsa içerik bakımından yukarıdaki kitaplardan hangisine benzemektedir? Yoksa başlıklardan hareketle kitapların içeriğini tahmin ediniz.

Mevlana'nın hayatına dair farklı yıllarda farklı yazarlar tarafından yazılmış eserleri temaya hazırlık bölümünde yapılan etkinlikten hareketle düşündüğünüzde nasıl bir sonuç çıkmaktadır? Değerlendiriniz.

ÖZ GEÇMİŞ

**Yasemin
TUTKUN**

İş Bilgileri:

- Fatih İmam Hatip Ortaokulu: 2014- Devam Ediyor, Ümraniye/İSTANBUL
- Mediha Tansel Ortaokulu: 2013-2014, Ümraniye/İSTANBUL
- Şehit Askeri Çoban İlkokulu: 2012-2013, Ümraniye/İSTANBUL
- Salihye Kız YİBO: 2010-2012, Erciş/VAN
- Atatürk İlköğretim Okulu: 2009-2010, Malazgirt/MUŞ

Eğitim Bilgileri

- Yüksek Lisans(2016-Devam Ediyor): Yıldız Teknik Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü
- Lisans(2005-2009): Atatürk Üniversitesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı Türkçe Öğretmenliği Bölümü
- Lise(2001-2005): Erzincan Anadolu Lisesi

Akademik Çalışmalar

- Bildiri: Doç. Dr. Baş, Bayram, Tutkun, Y."Metinlerarasılığın Türkçe Eğitiminde Kullanımına Yönelik Etkinlik Örneği", IX. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu, Malatya, 2017.

Hizmetiçi Eğitim Bilgileri

- Osmanlı Türkçesi, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Başarı Belgesi
- Çalışanların Temel İş Sağlığı ve Güvenliği, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Başarı Belgesi
- Temel Afet Bilgileri, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Katılım Belgesi

Çalıştay

- Yatılı Okulların Sorunları ve Çözüm Önerileri, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Van, 2011.

Proje

- Sessiz Harfler, Düş FM, "Değer"li Kelimeler, TÜBİTAK, 2018.

İletişim: ysmntutkun@gmail.com